kacak@leman.com.tr

KAÇAK YAYIN

Temmuz 2003 / Sayı: 03 - 2.000.000 TL. KDV Dahil

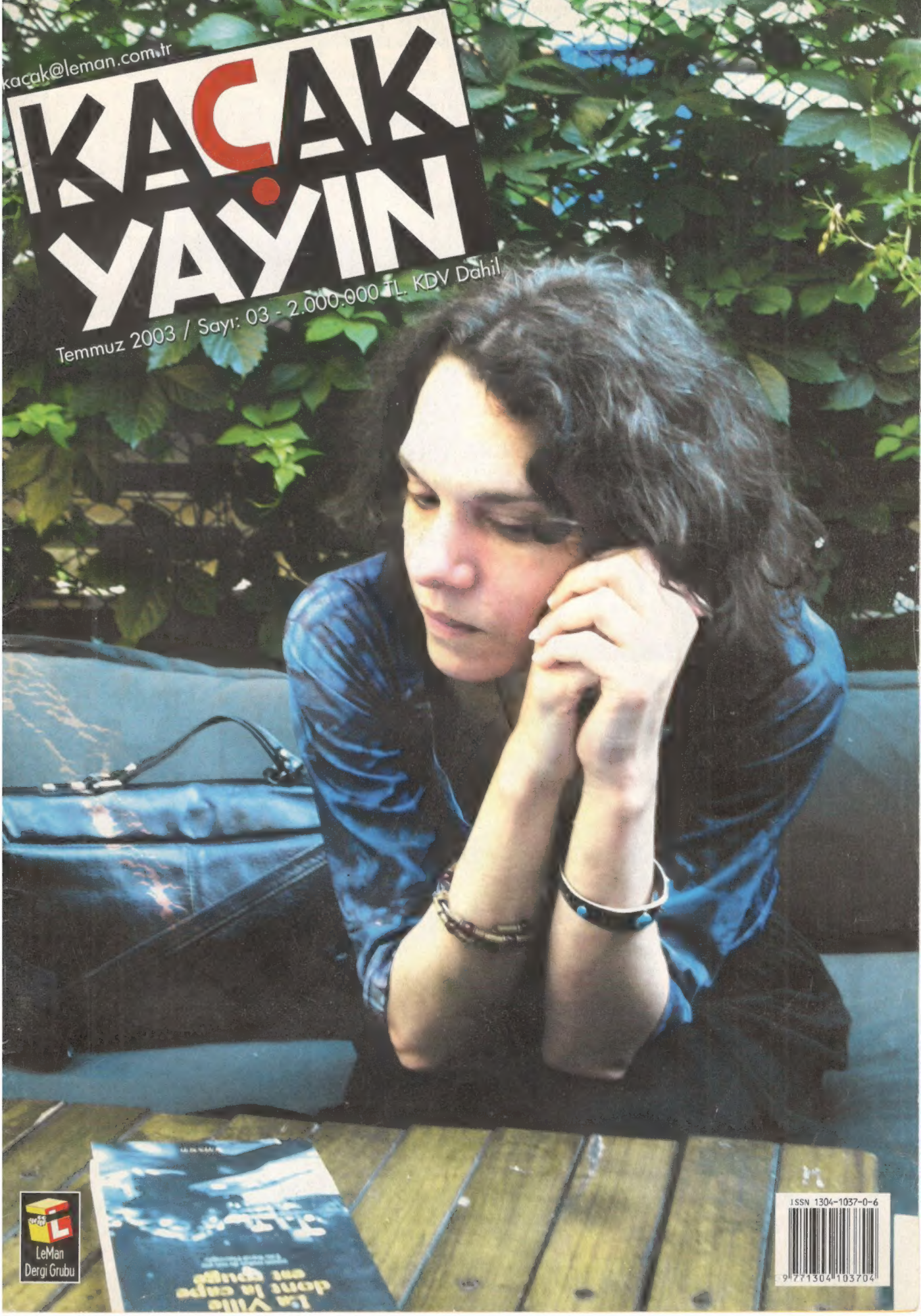

LeMan Dergi Grubu

ISSN 1304-1037-0-6

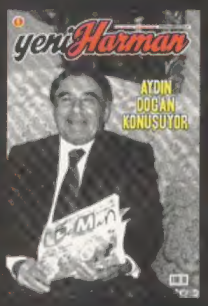

yeniHarman

filtresiz, hususi kokulu, bol dumanlı gazete

>Kaçak Editör

Sivas Katliamı'nının üzerinden 10 yıl geçti!

"Bir daha asla!"
Nazi Soykırımı müzesinde yazıyormuş: "Bir daha asla!" Tarihten, lafta değil, gerçekten dersler çıkartmak istiyorsak, orada, acıyla, utançla çakılmış bir levhada bu yazmalı: **"Bir daha asla!".**
Evet, zorlu olacak, şehir utanacak, ülke utanacak, ortalık biraz karışacak, ama olmalı.
'Bu topraklarda insan yakılamaz' ilkesi en birinci ilkemiz olmalı. Birbirini yakanlar, birbirini boğazlayanlar asla bir ülke oluşturamazlar. Taze örnek olarak eski Yugoslavya'ya bakınız. Ülkemizi istiyoruz; ders çıkartırsak bir ülkemiz var diyebiliriz. Sonra... Sonra edebiyat mı yaparız, siyasi mücadele mi; ilahi mi söyleriz, 'çökertmeden çıktım Halilim' mi? O bize kalmış.

KAÇAK YAYIN

Sayı: 3 - Temmuz 2003 / Aydа bir yayımlanır

Sahibi LM Basın Yayın Ltd. Şti. adına Tuncay AKGÜN
Yayın Yönetmeni Tuncay AKGÜN
Yayın Danışmanı Adnan ÖZER adnanozer57@hotmail.com
Editör Aslan ÖZDEMİR aslanozdemir@leman.com.tr
Sorumlu Yazışleri Müdürü Ayhan ERDOĞAN
Sanat Yönetmeni Tanzer ERCANPOLAT
Fotoğraflar Sinan GÖKSEL
Dizgi Zuhal HALICI
Müessese Müdürü Ali YAVUZ
Satış Müdürü Cengiz KOCALI
Baskı Sorumlusu Üzeyir ATMACA
Abone-Reklam Sevinç SELVİ

Tel: 0212 - 292 95 69 - 292 95 65 (4 Hat) - **Fax:** 0212 - 245 38 06
Abonelik için Tel: 0212 - 292 95 65
Adres: İstiklal Cad. İmam Adnan Sok. **No:** 20 80080 Beyoğlu / İstanbul
Baskı: LeMan Matbaası **Tel:** 0212 - 858 00 93 (Pbx)
Dağıtım: BBD Merkez

içindekiler

2- Aslı Erdoğan ile Söyleşi
Rodos, Paris... Derken tekrar İstanbul
8- Doğu Kültür Platformu Suriye'den başladı
Özgül Apaçe
12- Şeyh Reloaded
İskender Pala
14- Küba Büyükelçi ile Söyleşi
Küba candır
18- Akım Ereğli'de Yüreğim İstanbul'da
Nena Çalidis
21- Düş Kurgusu
Atilla Birkiye
22- İstanbul'daki Nâzım mezarı
İbrahim Baştuğ
24- Sivas Katliamı ve şairin ölümü
Salih Bolat
26- Zeynep Tanbay ile söyleşi
İşkence Sandalyesi AKM Sahnesinde
32- Yurt Dışında Kaçak İşçi
Oktay Taftalı
33- Doğu'nun veda oğlu: Diyarbakır
Metin Kaygalak
34- Kaçak Anı
Che Guevera
36- Neşe Cehiz ile söyleşi
Ağır edebiyat sohbeti...
40- Harakiri Çocukları
küçük İskender
42- Ankaralı Yazarlar ile söyleşi
Hiçbir yer edebiyat açısından coğrafi anlamda taşra değildir
49- Kaçak Yazar Olucam-I
Esra Tayük
50- Cemal Süreya ile
Necati Güngör
51- Kısacık Öyküler
52- Açık Maviden Zeytuni Maviye
İrfan Yıldız
54- Kaçak Şair
Rüstem Arslan
56- Almanya Haber
Gültekin Emre
58- Bir Hayat, Bir Yazar
Kürşad Oğuz
61- Doğubeyazıt'da üç gün
Murat Uyurkulak
62- Arkadaş Şairler Kulübü
Adnan Özer
64- Melih Kibar ile söyleşi
Pop, müzik değildir
67- Yüzme Bilmeyen Kadın
Aslan Özdemir
68- Latin Dünyası
Özlem Kumrular
70- Helîm Yûsiv yeniden karşımızda
Metin Aksoy
71- Şiir Atölyesi
Oktay Taftalı
72- Ziggurat'ın Gizemi
Kaan Polatlar
73- Paşa Kızı Hatıraları
Duygu Gündeş
74- Bırak konağı satoya gel ağam
Zeki Coşkun
76- Yazar Olucam-II
Tarhan Gürhan
78- Tersten Okumak
Yahya Kebir
80- Gibi Yaşamak
İbrahim Baştuğ

aslı erdoğan

Kaçak<Söyleşi>Aslan Özdemir

Rodos, Paris... derken tekrar İstanbul

bundan 6-7 ay önce daha Kaçak Yayın yeni bir projeyken Aslı Erdoğan'la randevulaşmıştık. Bu görüşme gerçekleşseydi eğer; kendisinden yazar kadromuza katılmasını isteyecektik. Ama dönem dönem izini kaybettirmeyi seven pek çok yazar gibi Aslı'da bir müddet yaratıcılığının gereği ve hakkı olan ortalıktan çekilmeyi seçmişti anlaşılan.Aradan üç ay geçti ve tekrar İstanbul'a döndüğünde Aslı Erdoğan'la gecikmiş randevumuz da gerçekleşti. Kendisiyle oturduk, bu kayıp zamanda neler yaptığını, neler yazdığını, gezdiği gördüğü yerleri ve Fransa'da basılan kitabını konuştuk. Ayrıca Aslı Erdoğan okurlarına müjdeyi verelim; önümüzdeki aydan itibaren Kaçak Yayın için yazmaya başlayacak.

Bir iki aydır kayıpsın, öğrendiğimiz kadarıyla Rodos'taymışsın.

Rodos'ta bir yazarlar evi var. Senede bir gün en fazla altı hafta kalma hakkımız var. Bende her sene kışın gidiyorum. Kışın seviyorum Rodos'u. Genellikle boş oluyor, yazarlar evi de boş oluyor. 10 odalı, Osmanlı paşasının konağı. Tam da adanın en kuzey ucunda, şubat martta fırtına zamanı, tahta bir ahşap konak. Rüzgârlar uğulduyor...

Peki orayı kimler finanse ediyor, nasıl dönüyor?

Galiba Rodos Belediyesi'nin katkılarıyla, ama tam bilmiyorum. Toplantılar, sergiler, seminerler vs. bayağı bir aktivite var. Bunlar Rodos için sanırım gurur kaynağı. Daha çok solcu belediye destekliyor. Öyle politik kaygılar da var. Belediye değişirse, para da kısılacak gibi kaygıları var. Ben orada bir öyküye başladım. "Adaları Seven Kadın" diye bir uzun öykü. Yunan adasında geçiyor, ama adını vermiyorum. D.H. Lawrence'a bir gönderme aslında. Bir Yunan adası ama tipik olmayan gibi. Yunan adalarının içinde ortaçağdan kalma eski eski bir kent... Son derece turistik ve zengin. O karışımı seviyorum ben. Hem çok tarihi ve çok romantik. O surların içine bir kere girince aylarca gezebilir insan. Ama bir yandan da ucuz vitrinler vs. kafamdaki öyküye uyan bir ada. Kafamda yarattığım kadın da öyle bir kadın. Çünkü bir yandan bir ölünün yasını tutuyor. Politik göçmen Türk kadını. Türk mezarlığında başlıyor öykü. Bir yandan da bütün o yasın içinde o ucuzluğu, gösterişi, siyahlar giyişini... Bir bacağı sakat. Hayali sevgilisi işkencede ölmüş. Kocası ölmüş bir kadın. Politik göçmen adamla yaşanan bir aşk hikâyesi. Şimdi Rodos'un sevdiğim yanı Türkiye kıyılarına en yakın ada olması. Türkiye kıyıları bazı günler yok olur. Hiç gözükmez. O zaman ufuk sonsuza kadar açılmış gibidir. Bazı günler olarak siluet görüyorsun Türkiye kıyılarını. Bazen o kadar net oluyor ki kayaları sayabilirsin. Öyküde bunu fon olarak kullanmak istiyorum. Tam bir adada olma hissi yaratsın. Zaten öykü aklıma Rodos'ta geldi. Burada Türk mezarlığı ve Osmanlı mezarlığı var. Bu da öykünün kurgusunda önemli iki ayrı mezarlık konusu. Bir aşk üçgeni kuruyorlar. Bir kadın, bir erkek ve bir ölü... Ölü de Türkiye kıyıları gibi bazen ilişkide beli-

Belki bir kadın olsun diye, zor da olsa yayımlamayı kabul etmişler. Yoksa kitabın konusu çekici gelmemiş. Niye Rio'yu dinleyelim? Bize niye İstanbul'u anlatmıyor? Niye Anadolu'yu anlatmıyor?

recek, bazen yok olacak. Onların aşkının, o devrenin kapanması için gerekli. Öyle bir öykü yazıyorum. Bitti gibi. Konu olarak sağlam bir konu diyeyim. Bir erkeğin ağzından yazıyorum, ikinci kez. Ama bütün bu aşk, tutku, ölüme rağmen zaman üstüne, geçmiş üstüne olsun istedim. Dönmek, dönmemek... Aşk öyküsü sanki onun kılıfı gibi. Ada ve zaman. Adada zaman daha farklı oluyor. Üç kez gittim Rodos'a ve üçünde de hayatımın trajik dönemlerine rast geldi. Bu yıl ilk kez Rodos'ta bir ölüyle konuşmak isteği duydum. Ona yazmaya başladım. Çocukluğumun çok unutulmuş ayrıntıları geri geldi. İnsanın geçmişi o kadar yanı başına geliyor ki. Tüm zamanlar orda ve uğulduyor. Sırf senin kişisel zamanında değil, adada, şövalyelerin zamanında. Osmanlı paşasının zamanı da orda. Böyle korkunç bir uğultu gibi. O öyküye uygun bir fon. Ama bitiremedim. Uzadıkça uzadı. Kırk sayfayı geçti. Dediğim gibi kafam biraz dağınıktı. Hem de altı hafta yetmedi. Bir altı haftam daha olsaydı. Olamadı.

Pek çok yazarın böyle mekânı var. Dönem dönem gittikleri, orda yaşadıkları, orayı kendilerine ayrıca içsel bir mekân olarak seçtikleri... Kimi için İskenderiye, kimi için Kıbrıs vs. senin öyle bir yerin var mı?

Rodos'un bir özelliği de D.H. Lawrance'in evinin orada olması. Ve tam benim hikâyemin başladığı mezarlığın yanı başında. Benim için öyle bir yer olmasını isterdim. Aslında İstanbul'da yazamadığımı fark ettim. Son birkaç yıldır İstanbul'un, Beyoğlu'nun öldürücü, boğucu bir yanı var. Ne bileyim mesela Avrupalı yazarlar için daha kolay. Çünkü orada daha çok yazar evleri var. Ama ne benim çok haberim var bunlardan, ne de Türkiyeli bir yazar olarak hangisi açık bana, onu da bilemiyorum. Ama tanıştığım Avrupalı yazarlardan böyle bir hayat sürdürenler var. Ordan oraya gidip, o yazar evinden bu yazar evine, benim istediğim böyle bir şey değil. Gerçekten bir ada'm olsa, gidebilsem. Üç yıl, beş yıl kalabilsem. Soyutlansam ve yazsam. Ama şu anki koşullarım... öyle bir yeri henüz bulamadım.

Paris'ten bahseder misin biraz? Çünkü akabinde oraya gittin sanırım. Neler yaptın orada?

Aslında Türkiye'ye geldim bir ara. Hatta barış girişimi faaliyetlerinde filan bulundum. Ondan sonra kaçtım Paris'e. İşte kitap çıkıyordu. 22 Nisan gibi piyasaya çıktı. İşte bir iki röportaj oldu. Birkaç röportajı kaçırdım. Benim garip bir şansızlığım vardır, doğduğumdan beri yakamı bırakmayan. Bir gazeteci İstanbul'a beni aramaya gelmişti röportaj yapmak için, ben Paris'teydim. Sonra iletişim kurduk. Okumuş ve beğenmiş kitabı. Ama uçağı kaçırdı. Sonra şey diyor; temmuzda gelirim, Nuri Bilge Ceylan ve senle yeni kuşak Türkler gibi bir şey yaparım diyor. Kitapla ilgili 5-6 yazı çıktı. Aslında ben pek bir şey yapmadım. Yayınevi halletmiş.

Aslan Özdemir: Yurtdışında kaçıncı kitabın?

İki sayılır. "Tahta Kuşlar" çıkmıştı daha önce Almanya'da. Fransızcada ilk... Aslında ilk.

Niye sayılmıyor?

E, çünkü "Tahta Kuşlar" tek bir öyküydü. Bir derlemeydi. Benim öykünün adı verilmişti kitaba. Ve çok da iyi dağıtılmadı. İyi de bir yayınevi değildi. Çıktı çıkmadı arası bir şey. Bir de aslında aynı kitabın Norveç'te çıkması gerekiyordu. Çevirmen iki yıl sonra dosyayı iade etti yapamıyorum diye. Çok iyi bir yayıneviydi. Orhan Pamuk, Ahmet Altan

vardı, ben de üçüncü olacaktım. Olmadı. Şimdi çevirmen arıyorlar. İlk sözleşme onlarda. Dedim ya şansızlık.

Niye bu kitabı seçtiler sence?

"Pelerini Kırmızı Olan Kent" anlamına gelen bir çeviri yapmışlar. Aslında Levent Yılmaz seçti gibi. Şimdi, bu Türk yazarları serisi. Ahmet Altan'ın "Kılıç Yarası Gibi" var. Murathan Mungan bir kitabı var, adını hatırlamıyorum. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Saatleri Ayarlama Enstitüsü" var. Onun da çevirisi tamamlanmadı. İhsan Oktay Anar'ın "Puslu Kıtalar Atlası" var. Perihan Mağden'in de "Haberci Çocuk Cinayetleri". Şimdi bu seçkiye bakınca, birbirine pek de benzemeyen yazarlar. Levent de şöyle açıklıyor; "Bir seçki bu. Türk edebiyatının nerden nereye gittiğini, yani çeşitlerini gösteren bir seçki gibi düşünülmeli. Yani bilerek böyle yaptım. Birbirine benzemeyen yazarları seçtim". Belki bir kadın olsun diye, zor da olsa yayımlamayı kabul etmişler. Yoksa kitabın konusu çekici gelmemiş. Niye Rio'yu dinleyelim? Bize niye İstanbul'u anlatmıyor? Niye Anadolu'yu anlatmıyor? Ne yapacağız filan diyorlar. Levent'in kişisel çabasıyla ikna olmuşlar. Sonra çevrilip bütün kitabı okuyunca a, iyi ki çevirdik demişler. O zaman bağlamışlar kitabı. Yayınevi sahip çıktı kitaba.

Aslında ciddi bir başarı var. Yani hem yazdığın şeyi, hem de Türk yazarını kabul ettirmek bir başarı.

Henüz kabul edildim mi, tabii onu bilemiyorum. İyi bir yayınevinden çıktı. Tamam, yazılar iyi, güzel ama yer gök ayağa kalkmadı. Hiçbir Türk yazarı için belki kalkmadı. Yaşar Kemal dışında. En çok satan da 5-6 bin satmış galiba. Bilmiyorum, ne ölçüde benimsiyorlar. Ama biraz şaşırdıklarını gördüm. Bu temaları belli ki bir Türk kadın yazarından beklemiyorlardı. Rio, özgür, öteki, ölüm, Hıristiyanlığa da epeyce gönderme var kitapta. Nietzsche'den Hıristiyanlığa... Bu biraz şaşırtmış onları. Ama Türk okuru bile şaşırıyor (gülüyor). Çünkü bir kadının böyle şeylerle uğraşması...

Bu kaynağa tarihsel olarak, coğrafi olarak da yakınız. Yani bizim topraklarda olmuş bitmiş hadiseler. Bizdeki bazı çevreler bunu redd-i miras yapıyorlar ama bizim yapmamıza gerek yok. Troya da burada.

Annemin yazlığı Troya'dan yarım saat.

Eski Yunan bize çok daha yakın. Bir tarafı da, Batı Anadolu da bizim.

Mezopotamya'nın ucu da bizden. Hatta öyle bir çemberde kapanıyor aslında. Mezopotamya, Mısır, Yunan, Anadolu da var. Birbiriyle akrabalığı çok açık. Aslında o Doğu Batı ayrımı nerede başlamış, ne zaman? Bu bile ilginç bir soru. Nereden sınırı kestiler; burası Doğu, burası Batı deyip, Hıristiyanlığı kendilerine alıp...

Roman yazmak gibi bir düşüncen var mı?

Evet, yıllardır üzerinde uğraştığım bir kısa üç uzun öykü var. Bir kuklacı öyküsü, Kongolpuma yılan öyküsü, bir de fizikçinin öyküsü. Burada akıl hastanesine kapatılmış bir kadın antropolog var. Bir maymun var. Sonunda bir büyü var falan. Onu bir kuklacı öyküsüyle birleştiriyorum. Son öykü de bir fizikçiyle konuşmayı reddeden bir çocuğun öyküsü. Bu benim 4-5 yıllık bir projem. Hatta ilk öyküyü '96'da yazdım bitirdim. Ama entelektüel projem. Tamamlamaya cesaret edemiyorum. Bir o var. Bir de roman var. Roman bir Avrupalı erkeğin ağzından anlatılıyor. İstanbul'a geliyor. Bu kez Bizans'a biraz gireceğim, İstanbul tarihine. Ama çok arkaplanda, geride. Bu benim İstanbul romanım olacak aslında. Orada çok silik, altını çizmeden, ilk başta, ülkedeki şiddet ve açlık grevleri. Anaraksi hastası bir kadın var. Geçmişinde galiba bir cezaevi deneyimi var. Ama asla konuşmuyor. Ve eski bir sevgilinin hayaleti var ortada. O adamın İstanbul labirentlerinde o sevgilinin izini sürmesi. Açlık grevi, kişisel açlık, politik açlık hepsi birbirine giriyor. Adam dil de bilmiyor. Sonunda hakikaten bir öykü çıkıyor. Kadın hakikaten cezaevine girmiştir ve aradaki hayalet erkek değildir, aslında kadındır. Aslında ona uygulanan şiddet polisin değil, mahkûmların şiddetidir. Çok şaşırtıcı bir sonu var. Her şeyi birbirine bağlayan. Ama lezbiyen öyküsü de diyemem sonuna. İki genç kadın arasında yaşanabilecek çekimin son derece şiddetli bir biçimde cezalandırılması. Bu da çok iddialı bir proje diyeyim. Ayıp olacak ama James Joyce'un "Ölüler"i gibi bir ton tutturmak istiyorum. İstanbul'u yazmak hakikaten Rio'dan daha zor geliyor bana. Hem burada doğdum, büyüdüm hem bir şekilde çok içindeyim. Nasıl diyeyim, bu benim hayatımın projesi gibi. Bizans, günümüzün politik şiddeti, hepsi olsun istiyorum. Paris'ten döndüğümde ilk gün hissettiğim şiddet nerden kaynaklanıyor? Gelir gelmez korkmaya başlıyorum. Gelir gelmez daha uzun etekler giyiyorum. Oturuşuma dikkat ediyorum.

Ne zamandır hissediyorsun şiddeti?

Aslında içine doğdum ama herhalde ilk Cenevre'ye gittiğimde ve geceleri yollarda dolaşmaya başladığımda. Sokaklarda sabahlara kadar dolaşabildiğim amaçsız, nedensiz acı yolculuklarda. Hiç zevk, eğlence filan değil, delirmemek için geceleri yürüyen bir kadındım yani. Belki orada hissettim. O baskılar üzerimden biraz kalkınca ve kendi kendime uyguladığım baskıyla yüzleşmek zorunda kaldığımda. Ondan sonra her dönüş daha zor oluyor. Döndüm işte, burada Afrikalılarla yaşadığım dönem herhalde ikisine de tepkiydi. Cenevre'deki fizik camiasına ve Türkiye'ye. O zaman çok yoğun hissettim toplumdaki şiddeti. Ben sol kökenli bir aileden geliyorum. Politik şiddeti tanıyan bir aile. Ama ne de olsa en diplerin şiddetini bilmiyordum. Yani Afrikalarla yaşadığımda, kimse yüzüme tükürmemişti. Ne de olsa Robertli, Boğaziçi'nde mastır yapmış biriyim. Şiddet bildiğim bir şey değildi. En alt sınıfın altında olmanın şiddeti... Belki sırf Türkiye'ye özgü bir şey değil. Belki Paris'te de zencilerle yaşayınca böyle bir şey olur... Getto'da herhalde böyle bir şey vardı ama benim ilk deneyimim bu oldu. Daha sonra Rio'ya gittim. Tabii Rio dünyanın en tehlikeli şehirlerinden biri. 1994'te birinciydi: 6 bin ölü. Bu resmi sayı, gerçek sayı 20 bin. Bizim doğuda 15 yılda ölen insana yakın insan bir yılda gasptan, cinayetten filan gidiyor. Şehir de 10 milyonluk şehir. İnanılmaz bir şiddet! Ama yine de oradan döndüğümde burada ayrı bir şiddet hissettim.

Edebiyat ortamında bir şeyler değişiyor mu sence? Ne de olsa Rio'dan döndükten sonra bir süreçte yer aldın, kitapların çıktı.

Bir yerde şanslıydım. Kitaplarımın yayınlaması kolay oldu. Çalıştığım yayınevlerinde hep birtakım pürüzler çıktı ama

benim de beceriksizliklerim söz konusu. Çok da içinde hissetmedim kendimi. Ne tam içerde, ne tam dışarda. Çok yakın dostluklarım da olmadı edebiyat camiasında. Bir de geç geldim gibi bir şey. Çünkü kitabım çıkarken Türkiye'de beliriverdim. Gökten zembille inmiş gibi... Rio'da yaşamış, Afrikalılardan bahsediyor. Balerin, aynı zamanda fizik mastırı var filan. Ne işin var burada falan gibi bir şey oldu. Ama acısı yavaş yavaş çıktı. Yani en çok acısını çektiğim şey okunmamak diyebilirim. İnsanların beni okumadıklarını, hakkımda konuştukları halde yazdıklarımla öyle pek ilgilenmediklerini fark ettiğim zaman. Mesela bu bence önemli bir örnek: Avrupa treninde, edebiyat ekspresinde yazarlar daha ilk günden birbirlerine metinlerini değiştirirler. Fransızca, Almanca hangi ortak dil varsa aramızda. Çünkü 30-40 ülkeden yazarız. Mecburen 3-4 dil üzerinden yürüdü ilişkiler. Herkes herkesi pıtır pıtır ilk üç günde okur. Türk yazarlar daha okumamıştır, ben de dahil. Garip bir şekilde bunda da inat ediyorduk. Sen beni okumazsan ben de seni okumam. Sanki bu bir lütufmuş gibi. Ondan sonra İsveçli bir yazar arkadaşım benden öykümü istedi, İngilizce. Nezaketen istediğini düşünüp, vermedim. Bana, beni daha ne kadar oyalayacaksın et takmış köpek gibi. Niye bırakmıyorsun öykünü, dedi. Aa, burda halbuki tam tersi. Aman ne olur okuyun diye kitapları yollarsın. Okurken sana bir lütufta bulunurlarmış gibi.

Bulunduğun üçgenden pek kurtulamadın.

Ben onu seviyorum da aslında. Bir kere son Paris'e gidişimde üç ayrı evde kaldım. Hiçbiri yakın arkadaşım olmayan insanların, kıyak yaparak bana anahtarlarını bıraktılar. İkisi Asyalı, birisi Türk... Pek yapmazlar, böyle bir şeyi. Üçü de erkek. Bana tamamen yabancı. Birisi sanat tarihçisi, Avrupa sanat tarihçisi. Onun kitapları, yüzlerce kitabın ortasında tam da Avrupa kültürü bangır bangır... Dehşet bir kütüphane. Çok hoş, ama bir türlü böyle Ayasofya gibi hani. Girersen çıkamıyorsun, ama giremiyorsun. Nerden gireyim? Ve de bir erkeğe ait bir ev. Tıraş köpüğü, onun eşyaları. Kadına ait bir şey yok. Mesela orda çok iyi yazdım. En iyi yazdığım metinler şu son aylarda yazdıklarım. Ben kışlık giysilerle gitmiştim. Üç hafta kalacağım diye. Sonra uzattıkça uzattık. Ödünç kıyafetler aldım ve nasıl rahat hissettim kendimi. Bir başka kadının giysileri, onun ayakkabıları, bir başka adamın evi, onun kütüphanesi, onun kâğıtları... ben böyle durumlarda çok iyi yazdığımı fark ettim. Bir de tabi son ayların da stresi, Aslı Erdoğan olmaktan kurtulmak çok iyi geldi. Nasıl diyeyim, yazarlık kariyerimdir o her ne şeyse onun yazıyı boğduğu yerdeyim. Şu, kariyerdi, imajdı, şuydu buydu, bir şekilde onlardan da son aylarda yırtıyorum. Çok şiddetli bir dönüşüm gerçekleştiriyorum kendi içimde. Çünkü ben yazamıyor değilim. İki yıldır kitap çıkarmadım.

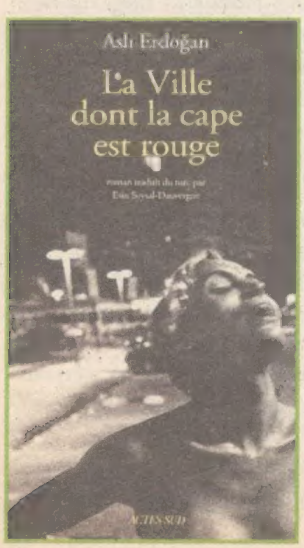

Ama elimin altında bitmiş nerdeyse 3-4 kitap var. Öyküler, demin bahsettiğim roman, kısa metinler... Tahta Kuşlar gibi öyküler. Kitap yayınlamaya korkuyorum. Başıma ne gelecek? Şimdi artık sadece bende endişeyle ve korkuya benzer bir korku var. Acıklı bir durum.

Edebiyet ortamı çok merkezileşti. Sadece İstanbul'da, o da belli merkezlerde toplandı. İçinde medyası da olan, yani medyadaki grupların da olduğu bir kavanozun içindeyiz. Dolayısıyla çıkacak her şey anında değerlendirilecek. Ne olacaksa oluyor. Bunu kırmak gerekmiyor mu?

Bunu ben edebiyatımıza çok aykırı buluyorum. Bence merkezileşmesi coğrafyadan daha çok kapitalle ilgili. Bir kere yayınevlerinin tekelleşmesi var. Onun dışında, bence basının abuk sabuk Red Kit'i var. Yanlılar, taraflılar, politikler... Bir yazarı bile bile öne çıkarıp, kimilerini bile bile karalıyorlar. Okur da her ne kadar medya için ağzına geleni söylese de edebiyat söz konusu olunca bunu yutuyor. Bir gazete bir yazarın röportajını yayınladığı zaman bu medyaya burun kıvıran okur gidip o kitabı hemen alıyor. İlk sayfaya güvenmiyorsun da niye edebiyat sayfasına güveniyorsun. Ama başka bir referansı da yok. Bence edebiyat ortamında dergiler olmalı, yarışmalar olmalı diyorum...

Aslında bir şeyler oluyor fakat bunlar gündeme gelmiyor ki! Yani dediğim gibi Radikal'de ya da Hürriyet'te haber olamadın mı yoksun yani. Bir şekilde seni var ediyorlar, yok ediyorlar. Yani tam sistem gibi bilinçli bir şey değil. Daha çok kendi kendine işleyen bir sistem. Kimse tek başına sorumlu değil bundan. Çünkü o gazetelerde de çalışan bayağı sağlam insanlar var. Sen ben de orada çalışıyoruz, çalışabiliriz de. Ama bizi de aşan bir yapı.

Bir de Anadolu'daki festivallere, etkinliklere misafir olarak gitmemek gerekiyor galiba? Onu da kırmak gerekiyor. Yazdan yaza yapılıyor ve İstanbul'dan misafir sanatçı gibi gidiliyor.

Oraya gitmesen o ilk adımı nasıl atacaksın? Bir tanışma eksikliği var. Birbirimizi başka türlü duyamayacağız. Ben hep bu ikilemi yaşarım oraya gittiğimde; sunilik havası, doğru düzgün bir iletişim kuruluyor mu kurulmuyor mu, hep ortak projeler konuşuluyor ama hiçbir şey yapılamıyor, Aslında çok zor. Bir ayrım da var.

Aslında demek istediğim şimdilerde Anadolu'ya kültürel turlar düzenleniyor, tersine bir gezi olamaz mı? Oralı yazar, çizer davet edilemez mi mesela? Burada yapılan zaten oraya gidiyor. Tekrarlamanın anlamı yok. O yüzden oradaki sanatçıyı buradaki kültür ortamına sokmak gerekiyor. Benim düşüncem bu. Bir de önümüzdeki günlerde inşallah, gelişmiş şehirler var, orada bir şeyler olacak. Eğer bu Avrupa Birliği süreci bir şekilde işlerse ister istemez kültür sanat imkânları yayılacak.

Diyarbakır'dan da yazarlar gelsin, Konya'dan da vs. böyle şeyler olmalı. (Diyarbakır) DSM'de birkaç seminer vermiştim. Mitoloji konulu... Son derece istekli, hevesli bir kitle, böyle yani nerdeyse aç... Ama her zaman bu ikilem var tabii. Mesela oradakilerin tepkisi... Oraya gidip seminer verdiğiniz zaman bu göze batabiliyor. Ben tam böyle düşünmemekten yanayım. Bu bir paylaşım. Ben de

bu var, bunu İstanbul'da da isteyen olursa paylaşırım. Sizde ne var? Hadi gelip konuşalım, tartışalım. İlla alt üst ilişkisi gibi görmüyorum. Hatta tam tersine, seminer vermek benim için hocalıktan çok bir servis sunmak gibi.

Radikal'de yazarken yazılarına tepki var mıydı?

Şöyle söyleyeyim; tepki oluşuyor yavaş yavaş ve sana tam ulaşmıyor. Yani bir yazıyı yolluyorsun gazeteye, o 50 bin kişinin eline geçiyor. Kaç kişi okuyordu acaba, yani yakın çevrem dışında ben pek görememiştim. Ama zaman içinde öğreniyordum. Hangi yazıların beğenildiğini falan...

Kaçak Yayın'ı nasıl buldun?

Kaçak'ı beğendim. Hatta bu demin dediğimiz sorunları ele alan bir yönü var. Genç yazarları öne çıkaran, stara odaklanmamış yanı var bence...

Türk edebiyatının bir tarafını, ayıptır söylemesi maço buluyorum, erkek egemen. Özellikle eski kuşaklar.

Hâlâ böyleleri kaldı mı?

Gene de kadın yazarın algılanışının hâlâ maço bir yanı var. Kadınlar öne çıkmıyor demiyorum. Kadın daha tüketim nesnesi gibi. Daha çabuk ünlü oluyor. Bu avantaj gibi gelse de, bence değil. Çabuk markalanmak. Güzel, genç bir kadın yazarsan boy boy fotoğrafların çıkıyor ilk kitabının ardından. Bakalım okur seni ciddiye alıyor mu? Kadın yazarlarla ilgili alaycı laflar duyarım. Özellikle güzel ve gençse. Kimi yazar bunu kullanıyor da olabilir. Ama kullanımda bile kendisi de kullanılıyor. Bu bir, ikincisi, başka yol da kalmamış oluyor. Bile bile seçiyor bunu, ben ya ünlü olacağım ya yok olacağım ikilemine sıkışmış oluyor.

Örneğin Amerika'da güzel olmak bir dezavantajdır yazar ve sanatçı için. Özellikle de Jazz şarkıcıları için.

Bence avantaj gibi görünen aslında dezavantaj. Maço olmayan, yani erkek egemen olmayan bir toplumda fiziksel görünüş hiç etki etmemesi gerekir, ne erkek için, ne kadın için. Ama öyle değil. Ve kadın yazarın alanı daha da daralıyor böylece. Ondan beklenen daha belirli oluyor.

Kadını imajlara sıkıştırıyorlar...

Hiçbir kadın yazar adına ödül yok mesela. Çok ilginç, hiç fark etmemiştim bunu. Fransızca'ya çevrilen yazarlara baktım. Öyküler, şiirler bütün kitaplara, ben dördüncü kadın yazarım, ben ve Perihan (Mağden) dördüncü ve beşinci. Halide Edip'ten beri Türkiye'nin kadın yazarları var yani. Kadın erkek ayrımı yapmak istemiyorum ama sayı olarak çevrilenler erkeklerden az.

Bu alanda modernleşmek için bir an önce Halide Edip Adıvar ödülü, Kerime Nadir ödülü koymamız gerekiyor.

Ödülü koymak da neye yarar ki... Bir de çok dar bir çevre olduğu için; eş dost, tanış, yani yakından bir insanın birini değerlendirmesi zordur. Ben seni tanıdığım zaman bu senin şiirinle arama girer. Senin de benim yazımı değerlendirmen zordur. O kadar iç içe bir haldeyiz ki bu hem sürtüşmeyi artırıyor hem de birbirimizi net olarak göremiyoruz.

Bu işi ciddiye alanlar İstanbul dışında kaçmayı eğilimi de gösteriyor. Bu boğucu, dar, sıkıcı çevre... Ben artık şöyle düşünmeye başladım; yazmayı sürdürmek istiyorsam çeşitli çıkış yerleri, böyle kaçabileceğim, yoğunlaşabileceğim yerler yaratmam gerek. Özellikle İstanbul'u yazmak istiyorsam. Bu biraz da kişisel bir şey, ben içinde bulunduğum yeri yazmadım hiç. Rio'da not bile almadım. Bu kitap tamamen hafıza. Benim kendime biçtiğim hayat tarzı, yazmak. Yazmak o kadar zormuş ki! Yazmanın kendisi de zor, edebiyatçı olmak da zor, yazar olmak da zor. Ama bir de toplumsal zorluklar var, insanı yiyip bitiren.

Radikal'de ya da Hürriyet'te haber olamadın mı yoksun yani. Bir şekilde seni var ediyorlar, yok ediyorlar. Yani tam sistem gibi bilinçli bir şey değil. Daha çok kendi kendine işleyen bir sistem.

Doğu Kültür Platformu Suriye'den başladı

Biz hep **Paris**'e, **Roma**'ya da **New York**'a giden ünlü Türk sanatçılarını, yazarlarını çizerlerini biliriz. Genç sanatçıların da çoğunun hayali tıpkı örnek aldıkları abileri ablaları gibi **Batı**'ya gitmektir ve bu yıllardır da böyledir. **Türkiye Cumhuriyeti** kuruldu kuralalı Türkiye'nin de Türk aydınının da yüzü hep Batı'ya dönüktür. Biz **Doğu**'yla; **Afganistan**'la, **İran**'la ya da **Hindistan**'la ancak kritik zamanlarda, mesela savaş olduğunda ilgileniriz. Irak'ı da şehirleri bombalanırken, caddelerinde ağır zırhlı araçlar yürürken, meydanları boşaldığında fark ettik. Ama artık bu kuralı bozmak isteyen birileri var. Bir grup gazeteci, yazar, siyasetçi. Irak'a Amerikan bombardımanın başladığı günlerde Irak şehirlerinin adlarını dahi bilmediklerini fark eden bir grup Türk aydını yılların ihmalkârlığını telafi etmek, Batı'ya olduğu kadar Doğu'ya da gitmek için **Doğu Platformu** adı altında bir araya geldiler. Siyaset yalpazesinin farklı uçlarında yer alan kimi İslamcı, kimi solcu, kimi muhafazakâr Türk aydınlarından oluşan Doğu Platformu'nun başını biri siyasetçi diğeri yazar iki kişi, **Mehmet Bekaroğlu** ve **Nihat Genç** çekiyordu. Onların yaptığı Doğu'ya çağrıya Ömer Laçiner, Nuray Mert, Hrant Dink, Ayşe Böhürler gibi isimler de katıldı. Doğu Platformu çatısı altında toplanan aydınlar yıllardır kitaplardan ya da filmlerden tanıdığımız -ki bu kitaplar ve filmler çoğunlukla Batı üretimi olduğu için, bu tanıma da Batı dolayımlı bir tanıma oluyordu- bu coğrafyaya bizzat gidip görmek, bilmek istediler. Ve bunun içinde ilk durak olarak **Suriye**'yi seçtiler. Suriye hem yakın olması, hem de Irak'tan sonra **Amerika**'nın hedefindeki ilk ülke olması dolayısıyla seçilmişti.

29 mayıs günü Ankara'dan kalkan otobüsümüzün istikameti güneye, Suriye'ye çevriliydi. Önümüzde tam 36 saat sürecek bir yolculuk vardı ama kimsenin bundan bir şikâyeti yoktu. Hatta herkes durumundan fazlasıyla hoşnut görünüyordu. Ömer Laçiner *"Yol, bende her zaman bilinmeyen şeylerle karşılaşma hissi uyandırır, yolculuk yapmayı, otobüsün camından bakmayı severim. Ama bu seyahatte ayrıca bu coğrafyanın kesintisizliğini göreceğim. Benim kafamda Suriye ve Türkiye diye ayrı bir coğrafya yok. Yaşadığımız ama tanımadığımız bir coğrafyanın diğer parçalarını göreceğiz. Bu beni heyecanlandırıyor. Aynı yolculuğu uçakla yapmamız önerilseydi belki de kabul etmezdim,"* diye anlattı yola ilişkin düşüncelerini.

Otobüste önce bir tanışma faslı yaşandı. Nihat Genç eline muavinin mikrofonunu aldı ve espirili bir dille herkesi tek tek tanıttı. Nuray Mert'in muhalifliğine, Ayşe Böhürler'in birkaç saatliğine başörtüsünü çıkarsa milletvekili olup ömür boyu maaş alabileceğine, Fehmi Koru'nun aramızda bulunan genç oğluna 4 yaşında nasıl olup da takım elbise giydirebildiğine uzun uzun değindi.

Mehmet Bekaroğlu daha gezinin ilk anlarından itibaren gözüme bir Doğu savaşçısı gibi görünmeye başladı. Hemen hemen bütün sohbetlerde Doğu'nun kuşatma altında olduğunu vurguluyordu. Ve *"Bölge ülkelerinin insanları olarak hep beraber direnmek gerektiğine inanıyoruz. Bunun yolu da birbirini tanımaktan geçiyor. Acaba Suriyeli aydınlar hepimizin hayatının değiştiği bu günlere nasıl bakıyorlar, ne okuyup ne yazıyorlar diye merak ediyoruz. Yani kuşatmaya direnişin kültürel cephesini kurmak istiyoruz"* diye özetliyordu Doğu Platformu'nun ve bu gezinin amacını.

36 saatlik yolculuk sıkı sohbetler ve otobüsün arka koltuklarında hep beraber söylenen Türk sanat müziği parçaları sayesinde çok da uzun sürmedi. Öğle sıcağından, akşamın alacakaranlığına oradan da gecenin içine geçildi ağır ağır. Gittikçe topraklar sessizleşti, eskidi. Gece yarısını biraz geçe zaman bir gümrük kapısında durdu. **Cilvegözü** Sınır Kapısı sanki bizim dışımızda kimsenin yolunun düşmediği, terk edilmiş binalarda birkaç üniformalı bekçinin durduğu garip bir yerdi. Ama bu üniformalı sessizlik bizi bekliyordu, gelişimizden haberdar olan yetkililer normalde saatler sürebilecek işlemlerimizi bir çırpıda hallettiler ve biz gece yarısına birkaç

saat kala **Esad** ailesinin coğrafyasına geçtik.

Gecenin bir yarısı da olsa Suriyeli yetkililer bizi bekliyordu. Bölgenin vali yardımcısı ve beraberindeki küçük bir heyet karşıladı bizi. Bekleme salonuna aldılar hemen ve karşılıklı sohbete başlandı. Onlara destek olmak için burada olduğumuzu bilen yetkililer memnuniyetlerini belirtiyorlardı. Burada Lipton çay, Hayat Su ve Suriye tatlıları eşliğinde kısa bir sohbetin ardından yolumuza devam ettik. Suriyeliler bizi el sallayarak ve gerçekten içten gülümsemeleriyle uğurladılar gecenin içine.

Sabah saat 08.30 gibi **Şam**'a vardık. Kimileri dinlenmeyi seçerken, Hrant Dink ve ben Şam sokaklarına attık kendimizi.

Şam'a ev sahipleri **Dimeşk**, yani aşkın verdiği keyif, mutluluk adını verseler de burası ilk bakışta âşık olunacak kentlerden birine benzemiyor. Şehir ağır ağır sokak aralarında kendini ele veriyor. Havada uçuşan kum tanelerinin oluşturduğu toz bulutu ve şehrin hepsi birbirinden eski binaları Doğu'nun bu en eski şehirlerinden birine kasvetli bir hava veriyor. Hrant Dink sokak aralarında yürürken buraya gelme sebebinin Doğu aydınını daha yakından tanıyarak, aslında kendini de daha iyi tanımak olduğunu söyledi. Şam için ilk izlenimleri ise *"Kimi şehirler eskidikçe güzelleşir, burası eskidikçe yaşlanan, neredeyse ölmeye hazırlanan bir şehir"* idi.

Gezinin bu ilk günü Şam'ı ve Şamlıları tanımak için ayrılmıştı. Öğleden sonra yüklü bir program bizi bekliyordu. Bu coğrafyanın tüm birikimini yıllardır üzerinde taşıyan camiler, külliyeler, kliseler, hanlar, çarşılar gezilecekti. İlk durak 4. yy.'da inşa edilen ve bugün İslamiyet'in tüm mezhepleri için kutsal sayılan ihtişamlı bir yapı **Emevi Camii** idi. Nihat Genç'in Emevi Camii'nden yola çıkarak yaptığı tespitler önemliydi: *"Emevi Cami İslam toplumunun ilk büyük eserlerinden. Camii'nin etrafında bir hayat kurulu. Bu cami yaşıyor. Biz de Osmanlı eserleri turistik bir hal aldı artık. Burada ise eski eserler hayatın içinde. Bugün cuma, camiler dolup taşıyor, neredeyse maç kalabalığını yaşıyor."*

İkinci durak Suriyeli Hıristiyanların yaşadığı bölgelerden biriydi. **Aramiler** olarak bilinen ve Hıristiyanlığın ilk dili olan Aramiceyi konuşan köylülerin kiliselerini gezdik ve birkaç köylüyle sohbet ettik. Suriye'de Hıristiyanlara merhaba dediğinizde, **"Biz burada gayet rahat yaşıyoruz, hiçbir baskı görmüyoruz"** cevabını alıyorsunuz. Ya gerçekten durum böyle ya da baskılardan dolayı bu kısa ve net cevabı vererek kaçıyorlar bizden. Ama zamanının çoğunu gruptan ayrılarak Hıristiyan mahallelerinde geçiren Hrant Dink Şam'da Hıristiyanlar ve Müslümanlar arasında bir sorun olmadığı kanaatine varmış ve *"Onlara Hıristiyan mı, Müslüman mı olduklarını sorduğumda suratıma şaşkınlıkla bakıyorlardı. Yani bu onlar için önemli değil. Biz Osmanlı İmparatorluğu'nun yok olduğunu sanıyorduk ama bence burada devam ediyor,"* diyor.

Hıristiyan mahallelerinden sonra **Osmanlı**'ya doğru yola çıktık. **Kanuni Sultan Süleyman**'ın yaptırdığı **Selimiye Türbesi** Şam içinde küçük bir **İstanbul** gibi göründü gözümüze. Burada bizi bir de süpriz bekliyordu. Son Osmanlı padişahı **Vahdettin**'in küçük ve oldukça mütevazii mezarı. Mezar başındaki sohbet Türkiye Cumhuriyeti'nin hâlâ kendi tarihiyle barışamadığı yönündeydi. Bu mezarın buradan alınıp Türkiye'ye getirildiği gün Türkiye Cumhuriyeti'nde çok şey değişeceğine inanıyordu Türk aydınları.

Bu türbeden çıktık, bir başka türbeye, **Zeynep Türbesi**'ne gittik. Zeynep, **Hazreti Ali**'nin kızı. Türbenin olduğu bölge de doğal olarak Şiilerin yaşam alanı. Bir cuma günü Şam'ın merkezinde hemen herkes evlerine çekilmişken, bu sokaklarda büyük bir hareketlilik vardı. Her tarafı altından olan, parıl parıl parlayan bu türbede ise yüzlerce insan vardı. Bu türbenin İslam tarihi açısından da bir özelliği var. Bu türbeye insanlar İslam tarihinde eşine az rastlanır bir biçimde bir kadın için, **Hz. Zeynep** için toplanıyorlardı. Zeynep Türbesi'ni gezdikten sonra Nihat Genç ilginç yorumlarda bulundu. *"Ülkemizde Müslümanlığın motoru olan sınıflar hep yoksul kesim. Burada ise tam tersi, sosyetik insanlar. Kadınların örtüleri ipekli, ayakkabıları çok şık. Zeynep Türbesi'nde uzun boylu, yakışıklı çocuklar oturmuş Kuran okuyorlar. Yani İslam'ı yaşamak isteyen ve sürükleyen bizdekinin tam tersi olarak burada Suriye'nin sosyetesi var."*

Zeynep Türbesi'nin hemen yanında kafile birçok aydının, özellikle Ömer

Ömer Laçiner: "Ali Şeriati benim kitaplarını ilk okuduğum, yorumladığım kişidir. Şeriaati İran İslam Devrimi'nin ruhban kanadından olmayan en önemli düşünürdür. Marksizmi iyi bilen ve modern bilimle İslamiyet'i birleştirmeye çalışan önemli bir isimdir."

Laçiner'in çok saygı duyduğu bir ismin, ünlü islam bilgini **Ali Şeriati**'nin türbesi vardı. Ömer Laçiner bu sade türbenin başında Ali Şeriati'yi tanımayanlar için kısaca anlattı: *"Ali Şeriati benim kitaplarını ilk okuduğum, yorumladığım kişidir. Şeriaati İran İslam Devrimi'nin ruhban kanadından olmayan en önemli düşünürdür. Marksizmi iyi bilen ve modern bilimle İslamiyet'i birleştimeye çalışan önemli bir isimdir."*

Şam'ın merkezindeki bu gezinin ardından Suriye'nin 39 yıllık savaş alanına **Golan**'a doğru yola çıktık. Golan **İsrail** işgali altındaki Suriye toprakları. Suriye 1964 yılında işgal edilen topraklarından bir kısmını 74 yılında geri almayı başarabilmiş. Biz de geri alınan bu toprakları görmeye gidiyorduk. Golan'a giderken olağanüstü bir halin içinden geçtik, defalarca kontrol noktalarında durdurulduk. Golan'da vali yardımcısı karşıladı bizi ve İsrail'in bölge politikalarını eleştirdi. Aslına bakarsanız gezinin başından beri hangi Suriyeli yetkili ile konuşursanız konuşun bölgedeki asıl sorunun **Arap-Siyonist** çatışması olduğunu gündeme getiriyordu. Kafile başkanı Mehmet Bekaroğlu ise Türk aydınlarının burada olma sebebini anlatmaya çalışıyor *"Türkiyeli aydınlar, Türkiye'nin mutluluğu ile Suriye'nin mutluluğunun birlikte olacağını düşünüyor. Biz de bu birlikteliğe bir katkı yapmak istiyoruz."* diyordu. Bu kısa iyi niyet alışverişinden sonra Golan Bölgesi'nin en büyük şehri Kuneytra'ya yanımızda sivil polisler eşliğinde gittik. Burası İsrail'in yıkıp döktüğü bir şehir. Suriyeli yetkililer İsrail tanklarının yıktığı **Kuneytra**'ya hiç dokunmamışlar. Burayı bir açık hava müzesi olarak bırakmışlar. Biz 29 yıldır sokaklarında kimsenin yürümediği, evlerinden tek bir ses bile çıkmayan yıkık dökük, ölü bir şehrin içinden yürüdük. Ardından işgal altındaki Suriye topraklarını görmek için bir tepeye çıktık. **BM** kontrol bölgesinden Suriye köylerine baktık. Burada Türk aydınlarının aklına Filistin topraklarından İsrail tanklarına taş atan ünlü düşünür **Edwar Said** geldi. Onlar da ellerine geçirdikleri taşları sembolik de olsa, bu taşlar asla o topraklara ulaşamasa da fırlattılar.

Gezinin birinci gününün sonu Suriye çarşılarında gezerek ve gecenin ilerleyen saatlerine kadar kahvehanede nargile içerek getirildi. Gezinin ikinci günü sıra artık Suriyeli yazarlar, gazeteciler ve milletvekilleriyle görüşmeye geldi. İlk görüşme Meclis Başkanı **Naci Otri** ile oldu. Naci Otri bizim Suriye hakkında hiçbirşey bilmediğimize kanaat getirmiş olmalı ki, önce Suriye'yi bir cografya öğretmeni edasıyla yüzölçümünden başlayıp yönetim şekline kadar anlattı. Ardından konu Irak savaşına geldi. Meclis başkanı Otri: *"Irak'ta asıl savaş şimdi başlıyor. Irak halkı verdiği mücadele sonucunda bağımsızlığını kazanacaktır"* dedi. Türk aydınları meclis başkanına, kendilerinden bekleneceği gibi en çok hak ve özgürlükler konusunda sorular sordu. **Yeni Şafak** gazetesi köşe yazarı Mustafa Karaalioğlu *"Suriye'nin yeni hükümetinin insan hakları konusunda bir çalışması var mı?"* diye sorunca, meclis başkanının verdiği cevap ilginçti. Naci Otri: *"Parlamentomuzda bu konuyla ilgili kararlar alıyoruz. Bu arada şu ana kadar bizde özel televizyonlar yoktu. Şimdi girişimlerimiz sonucunda özel kanallar oluşturduk, yakında yayına başlayacağız. Önümüzdeki günlerde Suriye'de 4 radyo ve 18 gazete yayın hayatına başlayacak,"* dedi.

Tabii böyle bir cevaptan hemen hepsi muhalif isimler olan Türk aydınlarının memnun olması beklenemezdi. Zira Suriye'de özel bir televizyon kuruluyor ve bunu da bizzat devlet örgütlüyordu. Meclis Başkanı Otri bu memnuniyetsizliği fark edince ilginç bir karar aldı. Hemen oracıkta **Türkiye Suriye Dostluk Komisyonu**'nu kurdu. Otri: *"Türiye'de oluşturduğunuz Doğu Konferansı'nın burada doğrudan ilişki kurabileceği bir komisyon kuruyorum, başkanı da bu beyefendi olacak ve size yardımcı olacak"* diyerek 30 saniyede kurdu komisyonu. Biz bir çırpıda kurulan bu komisyon karşısında şaşırdık. Bizim kadar şaşıran biri de meclis başkanının yanında oturan, yeni komisyonun yeni başkanı oldu.

İkinci görüşme Enformasyon Bakanı **Adnan Ümran**'la oldu. Ümran'ın konuşmasındaki en dikkat çekici bölüm Türkiye'nin Dünya Kupası'nda aldığı başarı ile ilgili olandı. Adnan Ümran oğluyla beraber kupayı sanki kendileri kazanmış gibi sevindiklerini söyledi. İşte Doğulunun Doğuluya ister istemez verdiği destekti bu.. İkinci gün görüşmeler geç saatlere değin sürdü. Akşam olduğunda Enformasyon Bakanlığı'nın Suriyeli yazar çizerlerle Türkiyeli aydınları buluşturmak için düzenlediği yemeğe gittik. Yemek yediğimiz yer Hıristiyan mahallelerinde lüks bir restorandı. Yemeğe gelen Suriyeliler Türk aydınlarını hayal kırıklığına uğrattı. Gelenlerin çoğu **Baas Partisi** üyesiydi. Yazarlar Birliği Başkanı olan hanımefendi, aynı zamanda hükümetin sansür kurulu üyesiydi. Ama bu arada da ünlü bir yazardı. Yemekteki diğer ünlü çocuk kitapları yazarının da Suriye kabinesinde bir koltuğu vardı. Yani yemekte biz Suriye'nin resmi ideolojisini savunan aydınlarla bir araya getirilmiştik.

Konuşmalar daha çok Suriye'de kitap çıkarmanın yolları ve işleyen sansür mekanizması üzerine oldu. Türk aydınları, çıkan tüm kitapların sansüre uğramasını, denetlenmeseni eleştirdiler. Suriyeli aydınların cevabı ise netti; *"Biz sadece İslami değerlere ve tarihi gerçeklere ters düşen kitapların yayınlanmasına izin vermiyoruz. Ama siz önce kitabını basıyorsunuz sonra yazarını cezaevine koyuyorsunuz. Yani aramızda pek de fark yok"* diyorladı. E tabii böyle olunca söylenecek çok fazla bir şey kalmıyordu. Gece ilerledikçe her iki tarafın da birbirini hiç tanımadığı apaçık ortaya çıktı. Suriyi yazarlar Türiye'den bir tek **Aziz Nesin**'le, **Yaşar Kemal**'in adını biliyorladı. Türklerin de onlardan bir farkı yoktu.

İkinci gün de bu yemekle bitti. Üçüncü güne Türk büyükelçisini ziyaretle başladı. Ardından Suriye Gazeteciler Cemiyetinde yapılacak büyük buluşmaya geldi sıra. Ama burada da büyük bir hayal kırıklığı yaşandı denebilir. Toplantıya başkanlık yapan Suriye Gazeteciler Derneği Başkanı **Saber Galkut** gibi cemiyetteki tüm isimler de Baas Partisi ile ilişkiliydiler. Yani konuşmalar yine **antisiyonizm** çerçevesinde geçti. Bu buluşmada iki tarafı karşı karşıya getiren ise Osmanlı İmparatorluğunun nasıl yıkıldığı konusu oldu. Suriyeli bir yazar *"Osmanlı İmparatorluğu'nu Yahudi dönmeleri yıktı"* deyince, Nuray Mert bu söze cevap vermek gereği hissetti. Mert *"Bu Türkiye'de çok hassas bir konu. Biz siyonizme karşı çıkmakla, İsrail'in politikalarına karşı çıkmakla antisemitizm arasına kalın bir çizgi çekiyoruz. Karşılıklı olarak nerelerde hassas olduğumuzu bilmemizde fayda var,"* dedi.

Türk aydınlarının Suriye'deki görüşmeleri böyleydi. Kafiledeki birçok isimle gezi sonuna yaklaşırken konuştuğumda suriyeli resmi yetkililerin yönlendirdiği bu görüşmelerden tatmin olmadıkları ortadaydı.

Ömer Laçiner: *"Suriyeli aydınlarla pek görüşmüş sayılmayız. Bizim görüştüklerimiz müstükil değiller, devletten bağımsız sayılmazlar. O bakımdan biz Suriye'nin resmiyet dışı dünyasıyla pek ilişki kuramadık."*

Etyen Mahçupyan: *"Gerçekten topluma nüfuz ettiğimizi söylemek zor. Belki de bu açıdan ilk gezinin Suriye'ye olması doğru değildi. Mısır'a gitseydik, oradaki aydınlar kanalıyla Suriye'nin muhalif aydınlarına ulaşmak mümkün olabilirdi."*

Nuray Mert: *"Israrla özgürlük var deniyor, hatta çok fazla baskı yokmuş gibi görünüyor ama biz bir fikir zenginliği ile de karşılaşmadık. Konuştuğumuz konular kısıtlı kaldı. Özellikle İslamcılıktan bahsetmekten rahatsız oluyorlar. İslamı bir entelektüel hayat var mı, sosyalistler nerede gibi konular geçiştiriliyor."*

Kafilenin başını çeken Mehmet Bekaroğlu ise diğer aydınları haklı bulsa da, Suriye'deki bu ilk temasların şart olduğunu düşünüyordu.

"Devlet aydınları ile yapılan bu temaslar gerekliydi. Suriye gibi bir ülkede devletten bağımsız adım atamazsınız. Ayrıca Suriye devleti de bir arayış içinde. Şu an onların desteği de var arkamızda. Bir ilk gezi için bunlar önemli."

Artık dönüş zamanıydı. Tekrar otobüse binildi ve otobüs içinde son bir değerlendirme toplantısı yapıldı. Türk aydınlarından bir kısmının ikili görüşmelerde söylenen kimi cümlelere itirazları vardı. Bu gezinin bir Batı düşmanlığı gibi algılanmasından çekinenler ya da Suriye'de olduğu gibi resmi yetkililerle mi yoksa muhaliflerle mi görüşülmesi gerektiği konusunda karar veremeyenler vardı. Ama sonuçta bu ve benzeri fikir ayrılıkları, Türk aydınlarının bir sonraki Doğu seferine çıkmadan önce çözülmek üzere bir kenara kondu.

Gece yarısına doğru Suriye toprakları artık geride kalıyordu. 35 Türk yıllardır Türkiye'nin ve Türk aydınının yüzünü çevirdiği Doğu'dan, tekrar Batı'ya dönüyorlardı. Yılların açığını bu kısa gezintiyle kapatamayacaklarını biliyorlardı, ama en azından kilitli duran, artık pas tutan Doğu'nun kapısını aralamanın huzurunu duyuyorlardı.

Suriye Meclis Başkanı Naci Otri ziyaretçiler ile resmi dilden hoş beş ederken...

>İskender Pala

Şeyh Reloaded

Anlatırlar ki Mısır hükümdarı ayda bir gece bilginlerini toplar, onlarla sohbet ederdi. Yine bir sohbette Mi'rac'tan bahsedildi. Bilginler, bu yolculukta Hz. Muhammed'in yedi kat göğü, sekiz cenneti ve yedi cehennemi gezip seyrettiğini, Allah ile söyleştiğini ve geri dönünce döşeğini sıcak bulduğunu, hatta yanı üzerine devrilmiş ibriğin içindeki suyun da tamamen dökülmediğini, kısacası Mi'rac'ın kısacık bir sürede olup bittiğini anlatırlar. Mısır hükümdarı anlatılanlardan hayrete düşüp, "Bu söylediklerinizi akıldan uzaktır. Hele yedi kat göğün her birinin kalınlığı yayan gidişle beş yüz yıllık yoldur. Her iki kat göğün aralığı da ayrıca beş yüz yıllık mesafedir. Gökleri ve cennetin sekizini, cehennemin yedisini gezip geri döndü dersiniz, geldiğinde döşeğinin sıcak ve ibriğinin henüz boşalmamış olması akla sığacak şey değildir," diye itiraz etti.

Bilginler her ne kadar Allah'ın her şeye gücü yeter, akıl onun kudretini kavrayamaz dedilerse de inandıramadılar. Meclis dağıldı.

O çağda Mısır'da Şeyh Şahabettin adlı ünlü bir şeyh yaşardı. Çok değerli bir insan olup arada sırada keramet gösterdiği de olurdu. Mecliste konuşulanlar ile hükümdarın itirazı kendisine anlatıldığında haylice üzüldü. Ertesi gün kalkıp saraya geldi. Hükümdar şeyhe saygıda kusur etmiyordu. Bir müddet sohbet ettiler. Hükümdar onu hayran hayran dinlemeye başladığı sırada şeyh, "Padişahım, emir buyurun salonun pencerelerini kapatsınlar," diye bir ricada bulundu. Padişah işaret edince hizmetçiler salonun dört penceresini de kapadılar. Bir saat kadar öylece konuştular, kahve içtiler, güzelliklerden bahsettiler. Daha sonra şeyh,

- Padişahım, pencerelerden birini açmalarını emreder misiniz, dedi.

Pencere açıldı. Saray meydanına bakan pencereydi bu. Padişah buradan bakınca neye uğradığını şaşırdı. Meydan hınca hınç silahlı askerlerle doluydu. Hâlâ da akın akın silahlı süvariler atlarının boynuna sarılmış, dörtnala geliyorlardı. Padişah dehşete düştü. Benzi sarardı. Korku ile bağırdı.

- Tez koşun, haber alın bu asker kimin askeridir ve ne için buradadırlar?

Şeyh,

- Korkmayın sultanım, dedi usulca, telaşlanacak bir şey yok; bu pencereyi kapatın, yeter.

Padişah kendinde değil gibiydi. Hizmetçiler şeyhin işaretiyle pencereyi kapatıp tekrar açtılar. Meydanda ordulardan hiç eser kalmadı. Her şey eskisi gibiydi.

Şeyh bu defa şehre bakan pencereyi açtırıp hükümdarı pervazların önüne getirdi. Hayret!.. Kahire, göklere çıkan alevler içinde bir uçtan diğerine yanıyordu. Bu sefer de, "Bu ne büyük yangın!.." diye korkuyla bağırdı. Şeyh ona sabretmesini, bunun yalnızca bir hikmet olduğunu, aynı anda farklı boyutlarda başka oluşumların sürebileceğini söyledi. Sonra Nil'e bakan pencereyi açtırdı. Padişah gördü ki Nil nehri coşup taşmış. Dağlar gibi dalgalar saraya doğru geliyor. Padişah suyun bu korkunç görünüşünden fena halde ürktü ve, "İmdat Şeyhim, yetişin!.." diye çığlıklar atmaya başladı. Şeyh o pencereyi de kapattırdı. Bir pencere de çöle bakıyordu. Orayı açınca gördüler ki etraf güllük gülistanlık. Çöl baştan başa bahçeler, bağlar içinde. Hükümdar yatışasıya kadar doya doya seyrettiler. Sonra pencereyi kapatıp yeniden açtılar ki çöl eskiden olduğu gibi kum yığınları halinde duruyor.

Şeyh Şehabettin hükümdara uzun uzun ruhtan, varlıktan, maddeden ve nazardan (bioenerji) bahsetti. Daha sonra hizmetçilerden büyükçe bir leğen getirip su doldurmalarını istedi. Sonra sultana dönüp,

- Padişahım, dedi, size acayibattan bazı şeyler göstereceğim, lütfen bir peştemala bürünüp şu leğene başınızı sokunuz ve çıkarınız.

Padişah anlatılanlardan etkilenmişti. Şeyhe de güveni sonsuzdu. Üstelik az evvel hükümdarın sevgili kentini, üstelik de gözünün önünde yangınlardan, sellerden, kuşatmalardan kurtarmıştı. Denileni yaptı ve bir peştemal kuşanıp başını leğene soktu. Nefesi darlaşmaya başlayınca da doğal olarak başını çıkardı. Bir de ne görsün, ıssız bir dağın eteğindeki deniz sahilinde, yalnız başına, denizden çıkmış haliyle, üstündeki suları kurutmaya çalışıyor. Kendini böyle görünce çok şaşırdı, ne yapacağını bilemedi. "Eyvah!" diyordu içinden, "şeyhin oyuyuna geldik. Bizi böyle yabana saldı ve tahtımıza kondu." Bir müddet şaşkın şaşkın çevresini araştırıp ne tarafa gitsem diye düşündü. Dağdan sesler geliyordu. Çıktı yürüdü. Birkaç kişinin odun kestiklerini gördü. Yanlarına varıp konuştu. Oduncular kim olduğunu sorunca da tüccar olduğunu, gemisinin batması sonucunda bir tahta parçasına tutunup kurtulduğunu söyledi. Oduncular haline çok acıdılar, teselli edecek biçimde sözler söylediler ve birer parça giysi ile ekmek verdiler. Padişah sıradan bir adam oluvermişti. Onlarla birlikte dağın arkasındaki şehre gitti. Gidecek yeri yoktu. Şehrin merkezi çarşısında avare avare dolaşırken yüzünde güzellik olan yaşlıca bir nalbant ile konuşmaya tutuştu. Nalbant "Delikanlı!" demişti, "Yabancıya benziyorsun, nereden gelir nereye gidersin?!" Çaresiz, ona da gemi masalını uydurdu ve, "Bana öğüt ver, yol göster!" dedi. O da şehrin merkezindeki hamama gitmesini, hamamın dış kapısında oturup içerden çıkan hanımlara, "Evli misin, kocan var mı!" diye sormasını, hangisi bekar ise onunla evlenmesini, çünkü şehirde yabancı-

lara yapılan muamelenin böyle olduğunu, bunun da eski bir töre olduğunu söyledi. Bizimki çaresiz, denileni yaptı. Hamamdan çıkan her kadına evli olup olmadığını soruyordu. Nihayet akşama doğru ümidini kesmek üzereyken yanında hizmetçileri olan güzel bir kadın çıktı hamamdan. Ona da sorduğunda kadın, "Kocam yok!" dedi. Sonra kadının hizmetçileri, onun sultan olduğundan habersiz, alıp kadının malikanesine götürdüler. Hazırlayıp gerdeğe girmek üzere nikâh kıydılar. Aradan yedi yıl geçti. Bu arada kadından iki oğlu bir kızı olmuştu. Padişahın bir mesleği olmadığı için kadının parasıyla geçiniyorlardı. Hazıra dağ dayanmaz derler, nihayet bir gün geldi, kadın her şeyini tüketti. İlk kez kocasına karşı para konusunu gündeme getirip,

- Bey, demişti, artık paramız bitti. Sen bir iş yapıp para kazansan diyorum. Yoksa çocuklar aç açık kalacaklar.

Padişah bunun üzerine üzgün ve çaresiz, yine o nalbantı buldu. Elinden bir iş gelmiyordu. Ondan yine öğüt ve akıl istedi. Nalbant ona biraz para verip hamallık yapması için pazara gönderdi. Eski sultan, yeni hamal; kendi iç dünyasındaki çatışmalarla mücadele ediyordu. Bu şehre geldiğinde üzerinde bir peştemal var idi, şimdi yine bir peştemala muhtaç kalmıştı. Bir yandan başına gelenlere üzülüyor, diğer yandan şeyhe rastladığı güne lanetler okuyordu. Üzüntüsü büyüdükçe hıncı artıyordu üstelik. En kötüsü de hamallık esnasında iplerin o nazik omuzunu kesmesi ve iz bırakmasıydı. Dayanılır gibi bir acı değildi.

Birkaç gün sonra iş bulamamış, evine de gidememiş, deniz kenarında avare dolaşmaktaydı. Aklına geldi ki denize girip biraz yüzsün. İpini belinden çözdü ve tek giysisi olan peştemal ile denize daldı. Başını sudan çıkarınca bir de ne görsün, Mısır'daki eski sarayında, eski salondaydı. Her şey yerli yerinde duruyordu. Yaşlanan veya değişen bir şey yoktu. Hizmetçileri yine çevresinde ve şeyh de karşısında... Öfke ile bağırdı:

- Bre utanmaz herif! Bir de şeyh olacaksın. Allah'tan korkmaz mısın sen. Başıma neler getirdin?

Neden kızıyorsunuz hünkârım, dedi şeyh, insan leğene bir kere başını sokup çıkardığı için böyle öfkelenir mi, hele de sultanlar âdeti böyle olmamak gerek.

Padişah, olanlara anlam veremiyordu. Gerçekten de her şey leğene başını soktuğu gibi duruyordu ve aradan sanki zaman akmamış gibiydi. Oysa öte yanda yıllarca eziyet çekmişti. Hizmetçilerine baktı ki onlar da olup bitenden habersiz, padişahlarının birkaç saniyeliğine leğene başını sokup çıkardığına şahitlik ediyorlar. İçlerinden bazılarına, başını ne zamandır suyun içinde tuttuğunu sordu. Hepsi de şeyhi tasdik ediyorlar birkaç saniyeden söz ediyorlardı. Padişahın şaşkınlığı arttıkça öfkesi de artmaya başladı. Sanki herkes kendisiyle alay ediyordu. Üstelik de yedi yıldır çektiği sıkıntılar, eşi, çocukları... Bunları kimseye inandıramayacak mıydı yani. Durmadan, "Yedi seneden beri sıradan bir hayat içinde işkenceye yatırılmış gibi yaşadım. Sizin neden haberiniz var ki zaten!" diye tekrarlayıp duruyordu. Huzurdakiler ise bu sözlerinden bir şey anlamıyorlar ve şaşkın şaşkın bakışıyorlardı. Padişah içinden şu şeyhi öldürteyim diye geçirdi. Evet, evet, en iyisi bu olacaktı. Ne ki şeyh onun aklından geçenleri okumuştu. Sultandan önce davrandı ve,

- Leğene girmekle ne olacak ki, işte ben de giriyorum, deyip suya daldı.

Padişah celladı çağırmıştı ama şeyh bir daha leğenden çıkmadı. Birkaç ay sonra hükümdar Şam'dan bir mektup aldı. Şöyle yazılıydı:

"Ey hükümdar! Sen de ben de Allah'ın yarattığı birer kuluz. Sen bir kere başını suya batırıp çıkarıncaya kadar gözüne yedi yıllık zaman göründü. O Allah ki peygamberine bir yolculuk yaptırtacak ise neden aynı sürede yedi kat göğü seyrettirmesin!?.."

Bu anlattığımız öyküyü Doğu'nun ünlü halk kitaplarından olan **Kırk Vezir Hikâyeleri**'nde(1) bulabilirsiniz. Postmodern, kurmaca, hayal ötesi öykülerin vatanı sayılan Doğu'nun pek çok kitabında da buna paralel öyküler yer alır. **Binbir Gece Masalları**, **Tutiname**, **Kelile ve Dimne** gibi Doğu klasikleri aslında biraz da insan muhayyilesinin zihne takla attıran, girift düşünce canbazlıklarıyla doludur. Küreselleşmenin farklı kültürleri merkeze alan ve artık kültürü eskisinden önemli kılan gidişatıdır ki, pek yakında, Hollywood başta olmak üzere yığınla yazarın Doğu mitolojisini keşfetmesine kapı aralayacaktır sanırız. **Simyacı**'nın tam bir Doğu masalından ilham ile kurgulanması, **Matrix Reloaded**'ın Doğu mistisizmine göndermelerle örülmesi vs. bunların başlangıcıdır.

Hayır, bütün bunları, "Batı'da varsa bizde de var!" ucuzculuğunu hedefleyerek söylemedik. Çünkü bizce bir şeyin var olmasından çok var olanın yine bizim tarafımızdan gündeme getirilmesi ve bu yolla bir zenginliğin ortaya çıkartılması önemlidir. Kendi kültürümüze, kendi efsanelerimize yabancı kalmışlığın acısını daha ne kadar çekmeliyiz, bilemiyoruz. Kendi mitolojisini bilmeyen çocuklarımız **Harry Potter**'lara tutsak. Kendi romanını, kendi öyküsünü bulamayan, belki bulunca da ilgi göstermeyen gençlerimiz kültür denilen şeyi Mc.Donald's köfteleri ile Cola pipetlerinden gıdalanıyorlar. Kendi tasavvuf zenginliğinden mahrum entellerimiz ise **Matrix Reloaded** seyrederek mistik yolculukları tanımaya çalışıyor. Bütün bunlar, sanki mehtaplı bir gecede, sokak ortasına bir leğen dolusu su koyup, içindeki dolunayı yarı mest seyre koyulmak gibi bir şey. Ense kökünde çıban yoksa, neden insan, başını kaldırıp da mehtaba bakmasın ki!?..

1 Kırk Vezir Hikâyeleri, T. Hafızoğlu, Selis Yayınları, İstanbul 2002

Küba candır...

Kaçak<Söyleşi>Adnan Özer

"Comandante Che Guevara" şarkısının tekno versiyonu önceki özgün halini söylüyorduk. Bu arada şarkının bestecisi ve ilk yorumcusu Pablo Puebla'yı da andık. İstikamet Çankaya'daki Küba Büyükelçiliğiydi. Kısa bir süre önce Havana'da Nâzım Hikmet'in büstü açılmıştı. Ticaretten kültüre karşılıklı muhabbetimizin arttığı bir dönemde; hele de yaz gelmiş, gitmesek de gelmesek de orada bir ada var iken, yönümüz doğruydu. Arkadaşımız, Ankara Üni. Dil ve Tarih-Coğrafya Fak. İspanyol Dili ve Edebiyatı Böl. öğretim üyesi Dr. Mehmet Necati Kutlu ile Küba Cumhuriyeti'nin Türkiye Büyükelçisi Miguel Lamazares Puello'nun konuğu olduk.

Memuriyetinizde bir gün Türkiye'ye geleceğiniz aklınıza gelir miydi?

Küba büyükelçisi olmam önerildiğinde gerçekten çok mutlu oldum. Bir o kadar da şaşırdım. Osmanlı İmparatorluğu ve Türk halkı hakkında çok şey okumuştum ama hiç buraya geleceğimi düşünmemiştim. Hele hele Küba büyükelçisi olarak. Çok mutlu, çok memnunum.

Gençliğinizde Türkiye ve Türkler hakkında neler duydunuz?

Küba'da Türk tarihi ve Türkler hayli anılıyor. Bu yüce milletin tarihi evrimi ve bugün sahip olduğu büyük güç saygıyla anılıyor. Edebiyat sayesinde biz Küba'da bunlardan haberdar olduk ve Türkiye gerçekten de büyük bir saygı uyandırdı bizde. Türk ulusunun tarih boyunca verdiği savaş ve gösterdiği direniş Kübalıları çok etkilemiştir. Bu bakımdan da Türk ulusu Küba ulusu ile çok benzeşiyor, bu da bizde sempati ve saygı uyandırıyor. Savaş verme, daha iyi bir dünya arama ve ulusal değerleri korumaya çalışma konusunda çok benzeşiyoruz. Bizde Kumandan Fidel Castro ile başlayan bu kanaat oluştu. Fidel bir konuşmasında söylemişti. Bu, dediğim gibi Küba'da çok yaygın olan bir kanı. Türkler kararlı, güçlü, ne istediğini bilen insanlar olarak görülüyor. Bunlar Kübalılarda da olan özellikler.

Çocukluk ve gençliğinize dönelim. Edebiyata ilginiz var mıydı?

Ben Cienfuegos adında bir bölgede doğdum. Ülkenin ortasında. Babam 79'da Havana'ya atandı. Edebiyat hep hoşuma gitmiştir. Okumaya öteden beri ilgi duymuşumdur. Bu da her seferinde kitaplara olan ilgimin artmasına sebep oldu. Bizim toplumumuzda okuma alışkanlığı olması gibi bir avantajımız var. Yaygın bir alışkanlık.

Şiire de...

Şiire de. Ulusal kahramanımız José Martí ve Nicolas Guillen (Nâzım'ın arkadaşı, biliyorsunuz) sadece Küba değil Latin Amerika edebiyatında buna bir ortam hazırlamıştı. Bütün bunlar bendeki ilgiyi arttırdı ve beni edebiyat okumaya yöneltti. Edebiyat ve kültüre hep çok yakın oldum.

Küba coğrafi olarak küçük bir ülke fakat bu kadar büyük romancılar ve şairler çıkarmasını neye bağlıyorsunuz?

Şunu söylemek gerekir ki, Küba ulusu Afrika, Avrupa ve Latin Amerika'nın bir karışımı ve bütün bu faktörlerin karışımı. Bu özelliğin Küba ulusunun oluşumuna hayli pozitif bir etkisi oldu. Kübalılar en başından beri edebiyata çok büyük bir ilgi duydular. Kübalıların her zaman her konuda söyleyecek bir şeyleri vardır. Tanınmayı ve fikirlerini belirtmeyi seven bir toplum açıkcası. İspanyol sömürgeciliğinin de da bunda büyük bir etkisi oldu. İspanyol sömürgeciliğine karşı savaş, Küba içinde diğer taraflardan gelen etkilerle edebiyata ve şiire karşı bir ilgi oluşturdu. Ve insanların bütün bu vatansever duygularını dışa vurmasını sağladı; şiirde, edebiyatta, sanatta... Bu da Küba toplumu içinde edebiyat ilgisinin tohumlarını saç-

maya başladı. Devrimden sonra bu kültürü ve eğitimi çok yaygınlaştırdı ve sanırım çok yüksek bir seviye yakaladık. Kültürel ve vatansever değerlerin korunmasında daha önceki nesillerin savunduğu bütün bu soruların cevabı sanırım tek değil. Ama buna bir tek cümleyle cevap vermek gerekirse şöyle derdim: "Bunlar Küba'nın doğumundan beri geçirdiği tarihsel devinimin sonucu."

Küba'da Alejo Carpentier'in de dediği gibi bir zenci şiiri söz konusu mu ?

Dediğim gibi Küba, Avrupa, Afrika karışımı bir ulus ve diğer Latin Amerika ülkelerinin de etkisi var. Ayrıca Arapların etkisi var mesela. Ve hiç bir zaman ne siyah ne beyaz şiir söz konusu olmadı. Hep bütün bunların karışımı oldu. Renklerine bakmadan hayatlarına önem vererek yazdıkları söz konusuydu. Ayrım söz konusu değil.

Modern Küba romanı için bir kaynak, örnek var mı?

Miguel Barnett çok yetenekli ve geleneksel bir yazar, hem Latin Amerika hem dünya edebiyatında... Bunu bilen ve yansıtan yeni bir nesil geliyor. Küba'nın geleneğini bilen ve bunları yansıtmayı beceren. Küba'da yaşadığı hayatı, gelişmeyi, yakaladıkları diğer perspektifleri anlatan yeni bir nesil. Son zamanlarda ödül alan pek çok yeni romancımız var, Latin Amerika'da ve Avrupa'da. Bence bu sonu gelmez ve tüketilemez bir kaynak. Kültür Bakanımız da büyük bir yazar. Yazarlar Birliği Başkanı da öyle. Pek çok yazarımız var, bu da bizim için bir şans, zengin bir kaynak.

Son 44 yılda -çok zor bir zamandı, vergiler, ambargolar vs.- Küba'da hayat çok zor bir hal aldı. Ama insanlar neşelerinden ödün vermediler. Bir Kübalının hayatı çalışma, mutluluk ve zevkten ibarettir.

Türkçe'de yayınlanması gereken bir romancı söyleyebilir misiniz?

Miguel Barnett. Lezama Lima'nın bazı şiirleri sanırım çevrildi, ama hangi şiirleri olduğunu ezbere bilmiyorum. Bir yazarımız daha var ki Türkçe'ye çevrilirse bence çok ilginç olur: Pablo Amando Fernandez, Küba'nın en önemli yazarlardan biri.

Biraz edebiyattan uzaklaşalım. Türkler Kübalıların yaşantısını merak ediyor...

Kübalılar genelde çok neşeli bir toplumdur. Açık, dostsever, dayanışmacı bir toplum. Bütün bunlar olunca da müziği ve gülmeyi seven Kübalı insan ortaya çıkıyor. Kitapları seçerek, seçmesini bilerek okumayı seven; siyasetçi ve savaşmayı seven bir toplum. Kendilerini ilgilendiren en önemli konularda fikir yürütebilen bir toplum. Kübalı her şeye önem verir; siyasete, müziğe, spora, kültüre... Bu da onu tanıyan insanlarda büyük bir ilgi uyandırır. Bence yeni nesiller de bu neşeyi, ruhu ve bu yaşam tarzını korumalılar.

Bir fıkra var... Hani Fidel meydanda konuşurken, "Trabajar si, samba no!" (Samba yok, çalışmak var!) demiş. Halk da bu sloganı tekrarlamış, fakat bir iki tekrardan sonra dansederek söylemeye başlamışlar. Yani iş biraz tersine dönmüş, eğlencelik olmuş.

Bu bizim Kübalılar olarak özelliğimiz. En ciddi şeylere bile güleriz. Hayatta başımıza gelen en kötü şeylerden bile gülecek bir şeyler çıkartırız. Bu sayede de, hayatımız boyunca, özellikle de son yıllarda karşılaştığımız güçlüklere karşı koyabildik. Hatta devrimden önce bile: Batista diktatörlüğü gibi, İspanyol sömürgeciliği dönemindeki savaşlar gibi...

Kübalılara özgü bir yaşama sevinci var, değil mi?

Kübalı her şeyden önce çalışkan bir insandır. Çok mücadele eder. Aynı zamanda neşelidir de. Çok çalışır; ama gerektiğinde eğlenmesini bilir. Bu da boşluğu kapatır. Son 44 yılda -çok zor bir zamandı, vergiler, ambargolar vs.- Küba'da hayat çok zor bir hal aldı. Ama insanlar neşelerinden ödün vermediler. Bir Kübalının hayatı çalışma, mutluluk ve zevkten ibarettir.

Alçakgönüllülük?

Sade, alçakgönüllü insanlarız. Bu kurala uymayan insanlar olsa da, genelde alçakgönüllü insanlardır Kübalılar. Devrimin yaptığı da bunu yaygınlaştırmak oldu. Tevazu ve yalnızlık duygularını yaygınlaştırmak. Devrim bize yardım etmeyi öğretti. Bu da son zamanlarda bayağı gelişti. Bir Kübalı neyi varsa ihtiyacı olanlarla paylaşır. Son zamanlarda dünya Kübalıları bu özelliğinden dolayı da önemsiyor, ama Kübalı hâlâ sade bir insan olmaya devam ediyor.

60'lı 70'li yıllarda... Küba Türkiye'de çok sevilen bir ülke oldu. Halkımız sevdi, siyasetin ötesinde. Hâlâ da öyle.

Her şeyden önce teşekkür ederim... Bunu bana her söylediklerinde sevinirim. Neredeyse 3 yıldır burdayım, burada bana hep şefkat ve dostluk gösterdiler. Bence bu Küba devriminin temsil ettiği şeyden kaynaklanıyor. Küba devrimi pek çok insan için daha iyi bir dünya adına bağımsızca savaşmayı ve kendisine dayatmaya çalıştıkları bu baskıya bir alternatif aramayı temsil ediyor. Bu dünyanın bir tek kişi tarafından yönetilmesi çok yanlış ve imkansız. Küba devrimi aynı zamanda ulusal değerleri savunmayı öğretti. İnsanlık için ve özellikle Küba için çok zor geçen şu son 10-15 yılda olduğu gibi Küba devrimi gelişim ve kooperasyon programına sadık kaldı. Ve sanırım bütün bunlar insanlarda bir sempati uyandırıyor. Özellikle de daha iyi bir dünya adına mücadele etmek isteyen insanlar için bir umut ışığı oluyor.

Aramızda kültürel ilişkilerin gelişmesi için ne yapılabilir?

Son yıllarda ilişkilerin gelişmesi için pek çok şey yaptık. Şu an kültürel bazda çok önemli bir değiş tokuş söz konusu. Küba'yı ziyaret eden akademisyen ve entellektüellerin sayısı gün geçtikçe artıyor. Daha da artmasını isterdik. Sanat ve edebiyat alanında karşılıklı tecrübe değiş tokuşunda bulunabiliriz. Mesela bu sene üç akademisyen ve kültür temsilcisi Küba'ya gitti. Yapılan kültür ve gelişim kongresi dün sona erdi ve burada da üç Türk temsilci vardı. Türk kültürüyle ilgili sunuşlarda bulundular. Ocak ve şubat aylarında değişik üniversitelerden akademisyenler Küba'ya gittiler. İnanıyorum ki bütün bunlar her iki ülke için de çok faydalı olacak bir işbirliğinin temellerini atıyor. Değişik kültürel alanlarda projeler yaptık. Bu açıdan çok mutluyuz. Küba'nın sadece puro ve müzikten ibaret olmadığını gösterdik. Küba'nın aynı zamanda paylaşabileceğimiz bir kültürü ve eğitim seviyesi var.

Küba Barı Türkiye'de sosyete barı oldu. Halbuki bu ortamlar sade, sıcak ortamlardır. Küba Barı'nın özelliği bu değil mi?

Ben bu barlara hiç gitmedim. Öyle bir şansım olmadı. Ama söylemem gerekir ki, Küba Barları zengin insanlar için değil. Küba Barı rom ve bira içilen, sohbet edip tartışma yapılan ve her şeyden önemlisi puro içilen basit bir bar. Kesinlikle exculusive değil. Bizde şehrin her köşesinde sayısız bar vardır. Buralar insanların bir araya gelip beyzboldan ya da politikadan bahsettikleri yerlerdir. Bizim için popüler yerlerdir. Kesinlikle pahalı mekanlar değillerdir. Her şeyden önemlisi iyi müzik çalınır. Arkadaşlarla çok şey paylaşılır buralarda.

Kübalı sporcular ve sanatçılar gelecek mi?

Tabii ki. 2001 yılında Pablo Milanes'i getirmeye çalıştık, mümkün olmadı; ama bu fikirden vazgeçmedik. Belki bunu ileride başarabiliriz. beş yıldır çok etkinlik oldu. Mesela üç yıl önce Küba kültürünün çok önemli müzisyenleri ve şahsiyetleri buradaydılar. Gerçi ben yoktum. Bana da daha önceki büyükelçi söyledi. Compay Segundo gibi müzisyenler, çok önemli gitaristler Küba kültürünün önde gelen figürleri buradaydılar.

75. Doğum yılında Che'nin aziz hatırasına saygı adına bir poz.

Bizde hani şu Amerikalıları, tek yumrukta nakavt eden, dünyanın en çabuk nakavtlarını yapan boksör Theofilio Stevenson çok sevilir. Onun Türkiye'ye gelmesini çok arzu ederiz.

Stevenson gibi bir şahsiyetin Türkiye'yi ziyaret etme fikri bence çok çarpıcı. Biz bunu başarmaya çalışacağız. Spor alanında da değiş tokuş yapmanın önemli olduğunu düşünüyorum.

Ya Buena Vista Social Club, onları tanıyor musunuz?

İbrahim Ferrer'le tanışma ve onunla sohbet etme imkanım oldu. Bunlar çok uzun bir müzik geleneğinin müzisyenleri. Küba ozanları dediğimiz şey yani. Aslında Buena Vista Social Club'ün müziği geleneksel Küba müziğinin tabanını oluşturuyor ve Küba hayatını yansıtıyor. Temmuz ayında caz festivali için İstanbul'a gelecekler. Bu Türk hayranların onları görmesi için yeni bir fırsat.

Biz Türkler fırsatları değerlendirmeye çalışırız. Ayrıca girişimciyiz. Şimdi gülmeyin ama, Küba'da dönerci var mı?

Bildiğim kadarıyla yok.

Biz gidip açsak nasıl olur?

İyi olur, iyi olur.

Karşılıklı sevgimiz, hayranlıklarımız sürsün.

Elbette. Teşekkür ederim.

Adnan Özer, M. Lamazares Puello ve Mehmet Necati Kutlu elçilik bahçesinde.

Aklım Ereğli'de yüreğim İstanbul'da

4.5 saatlik bir yolculuktan sonra Karadeniz Ereğlisi'ne vardığımda çoktan gece bastırmıştı. Meydan bir gün sonra başlayacak festival için adeta bir gelin gibi süslenmişti. İkinci gün Karadeniz güneşiyle gözlerimi açtığımda günümün güzel ve heyecanlı geçeceğinin haberini verir gibiydi. Büyük metropollerde yaşamaya alışık olduğumuz festivallerin çok dışında yaşanıyor festivaller taşrada. Meydana konulan renkli kurdeleler ve fenerler bana Yunan köylerinde yaşanan panayırları hatırlattı. Zaten Ereğli'de eski bir Rum yerleşim yeriymiş. O dönemden hiçbir iz kalmadı. Bir elin parmaklarını geçmeyen viran Rum evleri dışında her şey yok olmuş. Kim bilir belki de belleklerin yitirilmesi için izlenen bir stratejidir bu, bilinmez. Festival telaşı birkaç ay önceden bastırmıştı insanlara. Belli... İnsanların yüzlerine bakınca yüreklerinde atan kıpırtıyı hissetmemek mümkün değil. Ereğli ve insanlar adeta yıllar önce kaybettikleri sevgiliyle yeniden kavuşmanın verdiği o iç gıcıklayıcı heyecanı yaşar gibiydiler.

100 yıllık tahta evin kerpiç duvarlarında resimler görüyorum. Mutlu bir karı koca, şöminenin üstüne çizilmi ağaçlar. Kim bilir belki de ev sahibesi hayallerini çizmiştir.

70 bin nüfusluk ilçenin insanları festivalle birlikte 150 bine kadar çıkmış. Renkli kurdelelerle süslenen meydana çoluk çocuk herkes doluşmuştu. Yapılan törende önce yılın 'En iyi çilekleri', ardından da 'Çilek Güzelleri' seçildi. Dört pırıl pırıl genç kız bu yıl çilek güzel seçilmişti. Her birinin gözünde ödül kazanmanın gururu vardı. Sahneye çağrıldıklarında sergiledikleri endam, adeta Miss Word'deki kızlara taş çıkartır cinstendi. Bir de basının ilgisi, onları adeta havalara uçurdu. Çilek güzeli seçilmenin gururuyla bakıyorlardı etraflarına. Müzik sesleri adeta çınlıyordu meydanda, Batı Karadeniz'den Hatay'a kadar uzanan geniş izleyici kitlesi sırf bu etkinlik için gelmişti Ereğli'ye. Pazar kuruluyor ilçenin dar sokaklarında. Sepetler daha doğrusu onların tabiriyle "tıngıl"lardaki çilek kokusu her yeri sarıyor. Kendimi atıyorum ara sokaklara. Elimde makinem... Eskiye dair bulduğum her şeyi objektifimin içine yerleştiriyorum. Eski bir Rum konağına rastlıyorum. Üst katları bakımsız. Yılların yorgunluğu sinmiş üstüne. Dün ve bugün arasında gidip geliyor. Bir kadınla iki erkek oturuyor evin yaşlı balkonunda. Çaylarını yudumluyorlar... Gözleri karşı eve dalmış bakıyorlar.

İzci kıyafetli çocuklar çıkıyor yokuştan ellerinde renkli uçurtmalar. İzci kızların ağzında bir şarkı; köylü kızlar uzun, şehirli kızlar kısa etek giyer.

Bir damlacık çocukların berrak belleklerinin, ruhlarının nasıl köylü şehirli ayrımıyla dolduğunu hissettim.

Yürüyorum yokuşun sonuna doğru, eski bir ev çıkıyor karşıma adeta bana hoş geldin der gibi. Dört katlı, çift bahçeli bir ev. Eski tahta kapının yanına iliştirilmiş zile basıyorum. 10 yaşlarında bir ufaklık açıyor kapıyı. Sıcacık bir hoş geldinizle karşılıyor beni. Evin girişindeki mermer sütunlara basket potası konulmuş. İki kardeş oynuyor. Ev yorgun. Geniş, karanlık, yüksek tavanlı avluya bakıyorum; iki bisiklet ve paslanmış boş bir kafes asılı. Tünel misali evin girişi avlunun sonu bir bahçeye yani aydınlığa açılıyor. Çiçekler, kuyular ve böcekler aynı o şampuan reklamında olduğu gibi ahenkle dans ediyorlar. Adını bilmediğim evin genç oğlanı geliyor yanıma, ayaküstü sohbetten sonra yaşadıkları evi gezdiriyor bana. Tahta evin kerpiç duvarlarında resimler görüyorum; Türk bayrağı, Türkiye haritası, gelinle damat, çocuklar... Kim çizdi dememe kalmadan başlıyor genç anlatmaya, bunlar annemin resimleri, o çiziyor... Gözleri gurur ve mutluluk karışımı bir renk alıyor. Nasıl söylesem, galiba tarif edilemeyen mutluluğun resminin renkleri olsa gerek bunlar.

Şu an en lüks evlerin yatak odalarını süsleyen angastre dolaplar yüz yıl önce yapılmış bu tahta evde. Ah! Bu eskiler. Aklım babaannemin ahşap evine gidiyor, mis kokulu

Bir bölümü yıkık bir bölümü kireç boyalı yorgun evin, iki adam bir kadın oturuyor balkonda ortada bir çaydanlık gözler eskiyi arar gibi.

çamaşırların kokusunu burnumda hissediyorum. Onu özlediğimi fark ettim birden. Sonra başlıyorum evi incelemeye. Yüksek tavanlarda çıplak ampüller asılı. Ev bana Cahide Sonku'yu hatırlattı. O da öyle ölmemiş miydi? İhtişamla başlayan yaşamı bir ara sokakta son bulmamış mıydı? 30 yıldır ev yeni sahipleriyle birlikte. Ama bu aralar yıkılıp satılacakmış ev. İnsanlar üzgün, evlerini, anılarını ve yaşananlarından kopmak istemiyor belli...

Tarihi bir kent Karadeniz Ereğlisi, tarih kayıtları, eski çağ tarih yazarları ve gezginlerinin yazılarında burası Heracleia Pontike olarak geçer. İlk yerleşimlerin hangi dönemde olduğu kesin olarak bilinmese de son yapılan arkeolojik kazıda bunun MÖ 2500'lü yıllarda Ereğli'de bazı kabilelerin bulunduğunu ortaya çıkarmış. Bizans İmparatoru II. Theodosios (MS 408-450) döneminde Ereğli'de yaşanan büyük deprem esnasında kente gelerek yeniden inşası konusunda gerekli desteği verdiği söyleniyor. 1269'da kent Moğollar tarafından kuşatılmış. 1337 yılında Gazi Çelebi tarafından ele geçirilmiş ancak kısa bir süre sonra Cenevizlilerin 60 yıla yakın hâkimiyeti sürmüş. Ereğli'ye 1404 yılında Clavijo adlı gezgin, şehrin Bizans İmparatoru II. Manuel tarafından 1393 yılında para karşılığı Yıldırım Beyazıt'a satıldığını anlatıyor. Bu tarihten sonra Karadeniz Ereğli'sinde hızlı bir Türkleşme dönemi başlamış. Pek çok kültüre ev sahipliği yapmış bu kentin mitolojide de büyük bir yeri var. Mitolojik kaynaklara göre Karadeniz Ereğlisi Delf Hatif'in (Şükran İfadesi) kehaneti ve emriyle kurulduğunu söyler.

Bu kadar tarih ve mitoloji efsanelerine sahip olmuş bu limanda bir dönem pek çok antik kuyu varmış. "Varmış" diyorum çünkü o kuyulardan pek eser kalmamış şimdilerde. Kalanların da ya üstü metal kafeslerle kapatılmış ya da bir küçük kalıntısı kalmış.

Durum böyle olunca denizkızı efsaneleri de alır başını gider. Masallar dünyasında yaşar denizkızları, en azından ben böyle biliyorum, gelin görün ki Ereğli'de tanıdığım bir bayanın anlattıkları beni yeniden o âlemin içine götürdü. Herkes ona denizkızı diyor. 58 yaşındaki beyaz denli, beyaz saçlı teyzemiz doğma büyüme Ereğli İlkokul üçüncü sınıfa gittiği dönemde evinin yakınında bulunan Akkuyu adlı kuyuda bir denizkızına rastlamış.

Kuyunun kenarında oturan ve sapsarı saçları yere kadar değen denizkızını gören bizim teyze, bir anda şaşırmış, daha doğrusu kendi deyimiyle nutku tutulmuş, gördükleri karşısında. Bu gördüklerini annesiyle paylaşmak isteyen küçük kız evin yolunu tutmuş. Annesini alıp kuyunun başına gelince denizkızından hiçbir eser kalmadığını görmüşler. O zaman da ufak kızın annesi bu tür denizkızı efsanelerinin Ereğli'de yaygın olduğunu söylemiş. O gün bugündür bir an olsun bile çıkmamış dünün ufak kızı bugünün orta yaşlı bayanının aklından.

Bu sırrını herkesle paylaşıyor, hatta çevresinden gelen gülüşlere aldırmıyor. Anlatıyor, anlattıkça da tüyleri diken diken oluyor...

Akkuyu'nun üstü şimdiler bir metal kafesle kaplı. Yanıbaşında bir araba duruyor. Anlatıldığı gibi o kuyuda bir denizkızı yaşıyorsa bilin ki o artık sonsuza dek orada mühürlenmiştir.

Ereğli'nin yerlisi olan Osman Oral'ın o güzel bahçesinde sohbet ediyoruz denizkızıyla. Yanımızda oturan bir başka komşu anlatıyor annesinin başından geçen hikâyeyi. 75 yaşındaki adı bende saklı kadın şöyle diyor; bir komşumuz vardı, kadın lohusa yatağındaydı, bir sabah bahçesinin kuyusundan yüzünü yıkamak için su çekmeye gitmiş. Elinde kovasıyla yüzünü kuyunun ağzına dayadığında kuyunun tam ortasında güzel, uzun saçlı bir kız görmüş. Korkudan mıdır bilinmez ama kadın elindeki kovayı kuyunun tam ortasına, yani deniz kızının saçını taradığı tarafa atmış, kız kaybolmuş. Derken bir daha da o kuyuda böyle bir kız görülmemiş. Rivayetlerin ve

Ellerinde uçurtmalar ağızlarında bir şarkı. Nasıl da umut dolular.

Bir dönem deniz kızlarının saçlarını taradıklarını iddia ettikleri Akkıyu'nun dünü ve bugünü.

efsanelerin sonu yok bilirsiniz. Uzar da uzar bu efsaneler.

Ereğli Limanı'nda güneşin batışını seyretmek bir rüya adeta. Hele ki güneşin ortasında iki yanda da gemiler varsa o zaman bir başka hüzün kaplıyor insanın içini. Nasıl söylesem gitmek, kalmak, aşk, hüzün, uzaktaki sevgili, sanki hepsi tek bir noktada, güneşin batışının tam ortasında birleşiyor.

Ereğli Demir Çelik Fabrikası'nın ötesinde Vietnam Su Kuklası'nın gösterisi başlayacak birazdan. Büyük küçük herkes doluşmuş. Büyükler oturuyor en ön sıralarda. İnsanların gözlerinde bir açlık merakı görüyorum. Nasıl da pür dikkat bakıyorlar. Sahnenin ardında renkli giysiler. Vietnamlı sanatçılar duruyor. Meraklı gözlerle bakıyorlar etrafa. Tabii ben de onlara. Sirkler ve kuklalar her zaman ilgimi çekmiştir, özellikle de bu yerlerin arkaplanları. Sirkte çalışan o insanların yarı makyajlı halleri... Giysileri, içlerinde yaşadıkları o farklı gelgitler, göçebelikleri, bir yere ait olamamaları. Vietnamlı sanatçıların gözlerine bakıyorum. Hüzün ve göçmenlik sanki birleşmişti. Kim bilir aklı neredeydi o yeşil tafta giysili kadının. Ya da o genç esmer adamın. Vietnamlı bir kadın sandığından kuklalar çıkartıp satıyor. Ufak tahta kurbağalar...

Ankara Seymenleri, Yugoslavya Halk Oyunları, Anadolu Ateşi ve konserler üç gün boyunca Ereğli halkını eğlendirdi. Felekten çalınan adeta o mutlu günlerini bir toplamıydı festival.

Yeni insanlar tanımak, bir dönem yaşananları duymak ve ilçenin o sıcak havasını solumak, çok güzeldi.

Sayılı gün çabuk geçer derler... Gitme vakti çoktan geldi, gardayım. İçimi yarı bir hüzün kapladı. Alıştım mı ne Ereğli'ye, gitmenin verdiği hüzün şehrime bir an önce varmak istemenin heyecanını harmanlanıyor yüreğimde. Otobüsten son anons duyuluyor "İstanbul yolcusu kalmasın". Kapılar kapanıyor... Şehrin dışına çıkıyoruz. Güneş batmak üzere... Gözlerim geride, aklım İstanbul'da bıraktığım serseri ruhlu adamda.

El emeği göz nuru. Dünü oraya evin duvarında bir oyma

Bir hasko boto güneş Ereğli'de. Hrizon, aşk, özlem hepsi bir noktada birleşir.

Yoksun ya, mavi kenti terk ediyorum

Genç bir kızın, açılan eteğinden beyaz bir masumiyet düşüyor yola, kentin en önemli yoluna.

Masumiyetlerin yitirildiği bir yola düşüyor...

Bir haziran akşamüstüsü, gökyüzü hâlâ mavi, bir yaz mavisi.

Gökyüzünün orta yerinde ay, daha dolunay değil ama, az kalmış tamaya.

Kimsenin görmediği bir ay.

Gece düşmemiş ya kente, üstelik gökyüzü de hâlâ mavi, bir akşamüstü mavisi, işte ayı kimseler görmüyor.

Oysa ay, fark edilmeyi bekliyor, görülmeyi; geceyi bir erkeğin kollarında geçirmeye karar vermiş de bir türlü söyleyemeyen genç bir kızın utangaç arzusu gibi...

Kent baştan aşağıya bir haziran mavisi, geceye daha var.

Yalnızca beş yüz elli yıldır değil, daha fazla, üç belki de dört bin yıldır kent hep mavi; bu bir İstanbul mavisi olmalı...

Kenti terk ederken ki yoksun, senin olmadığın zamanlarda kent İstanbul olsa da, kentten uzaklaşmalı.

Ama yine de gidişim, dönüşsüz gidiş olmasa da bu gidişin öncesinde kenti şöyle bir dolaşmalı.

Kim bilir kaç beyaz masumiyet yollarda...

Önce, yakın geçmişten bir zamana gidiyorum.

Şafak söküyor kentin eteklerinde, caddenin üzerindeki bina karartılarının arasından lacivert açılmaya başlıyor; maviye -ki bu kez sabah mavisi- daha var.

Cadde uygarlık artığıyla dolu.

Cadde yazıma giremeyecek kadar pis ama bir o kadar da gerçek.

En yalın haliyle görünüyor bu kentin insanı —insan da zaten öyle olağanüstü bir yaratık değil, yok etmesiyle, tüketmesiyle daha çok övünüyor.

Öte yandan pisliklere değil de kırılgan masumiyetlere basmamak için özen gösteriyorum, yol boyu.

Sanki bir caddeyi değil, bir zamanı geçiyorum.

Modern zamanlardan kalmış bir gece sonrası sabahını.

Zaman beni içine çekiyor, şimdi, bir yeraltı sarnıcındayım, sanki Eurüdike'yi kurtarmaya Hades'e gelen Orfeus'um.

Çalgım yok, bir ıslık dudağımda, bir bırakılış, bir terk ediliş melodisi çalıyorum.

Anneannem bana, hep öğütlerdi kapalı yerlerde ıslık çalma diye!

O sülük verme, derdi ya neyse, iyi değilmiş!

Suların içinde yürüyorum, sular değil aslında bir kan deresi taş yatağında akıyor.

Öldürülmüş soylular ile halkınki birbirine karışmış.

Sanki Herakleitos'un tezi bir kez daha doğrulanıyor.

Herkes eşit bu kan gölünde.

Kafası uçurulmuş.

Bunlar sana ilişkin imgeler değil, -asla!- sakın yanılma, bunlar kentin, bu kentin imgeleri.

Bu kan, kıpkırmızı bir kan, bir istila kırmızısı olmalı...

Latini, Osmanlısı, Alevisi, Ortodoksu birbirine karışıyor.

Kızma bana, yüzünü buruşturma, iğrenme de, kentin serüvenini inkâr edemem.

Her ne kadar isyankâr olsam da...

Islığımla seni arıyorum.

İki yanımda sütunlar yükseliyor, yuvarlak sütunlar, yivli sütunlar.

Bir Bizans sütununa dokunuyorum yavaş geçerken, soğuk gövdesi sarnıcın kubbesine doğru yükseliyor, tepesindeki tura'yı okuyamıyorum...

Dilimin tarihi silinmişti, ben doğduğumda.

Ben doğduğumda kent binlerce yıldır vardı, oysa.

Ben bu kentte doğdum, köklerim çok uzak denizlerde de olsa, kendimi bu kentli bildim.

Oysaki kent benden, atalarımın atalarından da çok eskiydi.

Ama, bana hep kenti fetih ile öğrettiler.

Gözlerimi annemden almışım, çok şey borçluyum ona.

Birincisi gözlerim mavi, bu İstanbul mavisi olmalı, ikincisi, az daha Fatih koyacaklarmış adımı, annem engellemiş, insan ne çok şey borçludur annesine.

29 mayıs doğumluyum ya...

Yine unutulmuş/unutturulmuş zaman içinde yol alıyorum.

Hep alay ederler, körler ülkesi diye.

Görememişler de İstanbul'un yeşilini, güzelliğini, karşı kıyıda kalmışlar Kalkedeonlular!

Oysa işin gerçeğinin öyle olmadığını biliyorum.

Kör değildi onlar; yalnızca istemediler İstanbul'u, şu mavi kenti kirletmek, yağmalamak.

Belli ki hayran izlediler karşı kıyıdan ve adları hep, ta seni son öptüğüm zaman kadar karşı kaldı.

Hepsi bu; kör değildi onlar, Homeros gibi...

Yerkürenin en güzel kadınının yüzünden çıkmış bir aşk savaşını, insanlık tarihinin en çok konuşulan en dehşetengiz savaşını bir kör yazabilir miydi böylesine insana özgü vahşetiyle.

Kim bilir belki de ondan sonra kör ettiler büyük ozan Homeros'u!

Bu yeşili, bu güzelliği yok etmek istemeyenler hiç kör olabilir mi!

Artık kendi zamanıma dönmeliyim, gerçek körler ülkesine!

Genç bir kızın açılan eteklerinden beyaz bir masumiyet dökülüyor, kentin en önemli bir yolunda yürürken.

Mavi birazcık olsun koyulaştı, saat akşamüstünün geceye yakın sınırında.

Ay yine fark edilmeyi bekliyor, henüz tamay değil ya, sen bu yazıyı okurken belki ay hilal, belki de hiç yok ortalarda, bense uzaklarda, yalnızlık gecelerinde...

Dudaklarımda mavi bir ıslık, bu İstanbul ıslığı olmalı.

Uzaklaşmalıyım kentten, sen yoksun ya...

Bu bir terk ediş değil kenti sakın meraklanma; çünkü insan doğmuşsa bu kentte, mavisi bir ıslık gibi dudaklarına yapışmışsa, kolay kolay terk edemez İstanbul'u...

Çok uzaklara değil, aslında seni beklemeye gidiyorum, bir dolunay, tamay körfezine.

Sen peşimden gel.

Dönüp bakmayacağım Orfeus gibi arkama, seni bir kez daha yitirmeye katlanamam.

Olsun, evrensel ve tarihsel merak benimle gelsin körfez gecelerine.

Cenevizlilerden kalmış bir kale ruhunun hemen yanı başında Bizans rakısını yudumlarken merak benimle olsun.

Yeryüzünün en sadık âşığı benim, sen gelmezsen de -gelme düşüncesi var ya o bana yeter-, seni beklerim...

Ey aşk, beklerim!

İstanbul'daki Nâzım mezarı

Türkiye, Nâzım Hikmet'i bir gün mutlaka getirecek... Peki büyük şairin kemikleri nereye gömülecek?

doğumunun yüzüncü yılında, UNESCO aracılığıyla "Nâzım Hikmet Yılı" ilan edilen 2002'de pek çok etkinlik yapıldı. Onun adı, ilgili ilgisiz pek çok bağlama sokuldu, ama nedense Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlığının iadesi üzerinde gereğince durulmadı. Türkiye, bu meselenin halli için tarihsel bir fırsatı kaçırdı. Nâzım yarım ağızla anıldı, Türkiye "çağdaş uygarlık" yolundaki "kaplumbağa yürüyüşünü" her konuda olduğu gibi bu konuda da sürdürdü. Şaşırtıcı değildi tabii. Anımsıyorum da 2002'nin "Nâzım Hikmet Yılı" ilan edilmesinin "resmen" açıklanmadığı, bunun bazı çevrelerin uydurması olduğu yazılıp konuşuluyordu...

O ortamda yazdıklarıma dönüp bir bakayım dediğimde ise "karamsarlıkta" haklı çıkmanın ezikliğini duyumsadım: "Selam sana Nâzım, yüzüncü yaşın kutlu olsun, biliyorum hasretin büyük ama sen gene de Türkiye'den bir süre daha uzak dur. Gücüne gitmesin; sen Türkçeye yakışıyorsun, Türkçe de sana... ama Türkiye'de pek çok insan senin yanında fotoğraf çektirecek kadar 'yakışıklı' değil henüz, incinirsin."

("Türk Şiirini Yıkan Komünist", E, Sayı: 34, s. 17, Ocak 2002)

Haziran 2003 ise Nâzım Hikmet'in ölümünün 40. yıldönümüydü. Yine aynı aymazlıkla geçiştirildi. Onun yurttaşlık hakkının iadesi meselesinin üstüne kapanan sümen pek kalına benziyor. Bakalım ne zaman kalkacak Nâzım Hikmet dosyasının üzerine konan sümen...

Nâzım Hikmet'in yurttaşlığının iadesini her zaman, yalnızca gerekli değil kaçınılmaz gördüm. Çünkü o "vatana ihanet" etmedi. Mezarının Türkiye'ye getirilmesi ise Nâzım'a değil ama Türkiye'ye gereklidir. Ne yazık, Türkiye'nin bu olgunluğa ulaştığını yakın gelecekte görebileceğimizden çok umutlu değilim! Bu ne kadar sürecek bilinmez ama Türkiye, Nâzım Hikmet'i bir gün mutlaka getirecek... Peki büyük şâirin kemikleri nereye gömülecek?

Nâzım Hikmet'in vasiyeti

Nâzım Hikmet'in toprağa verileceği yer söz konusu olduğunda, akla ilk "Vasiyet" başlıklı şiiri gelir:

"Anadolu'da bir köy mezarlığına gömün beni/ ve de uyarına gelirse,/ tepemde bir de çınar olursa/ taş maş da istemez hani..." ("Vasiyet", *Yeni Şiirler*, YKY, 2002, s. 34)

Bu şiir, onun Moskova'daki mezarını Türkiye'ye getirme girişimlerinin argümanı olageldi. Ama romantik bir argüman; zira günümüz koşullarında, bunca uğraşıyla Moskova'dan getirilecek kemiklerin, gizlilik içinde "belir-

siz" bir Anadolu toprağına gömülmesi hiç akılcı değil.

Öte yandan bu şiirdeki "Anadolu'da bir köy mezarlığı" ifadesi enikonu bir şiir dizesidir. Şair "Vasiyet"ten altı yıl sonra yazdığı bir başka şiirinde şöyle diyor:

"Yeryüzüne tohum gibi saçmışım ölülerimi,
kimi Odesa'da yatar, kimi İstanbul'da,
Prağ'da kimi.
En sevdiğim memleket yeryüzüdür.
Sıram gelince yeryüzüyle örtün üzerimi."
("Dördük", *Son Şiirleri*, YKY, 2002, s. 35.)

Düzyazının mantığıyla düşünürsek, bu şiirden hareketle şu yargıya varmamız hiç de "zor" değil: Nâzım kuşkusuz dünya yurttaşıdır; kemiklerinin hangi siyasal coğrafyada olduğunun bir önemi yok. Onun en sevdiği memleket "yeryüzü"dür... Ama gerçek şudur ki, bu dizeler salt bir "vasiyet" olarak okunamaz. Şinasi'nin Victor Hugo'dan esinlenerek (belki çevirerek demek daha doğru) yazdığı "Milletim nev-i beşerdir vatanım rûy-i zemin" dizesinden aşina olduğumuz bir geleneğin devamıdır.

Bu noktada tekrar vurgulamakta yarar var; Nâzım Hikmet'in yurttaşlık hakkı gasp edilmiştir, bu nedenle acilen iadesi "vatan haini" suçlamasını da kaldıracağından bir "onur iadesi" anlamı da taşıyor. Mezarının Türkiye'ye getirilmesi ise Nâzım Hikmet'ten çok, Türkiye'nin yararınadır. Eminim ki Türkiye, o mezarı "koruyabileceğinden" emin olunca, yurt toprağını şairin kemikleriyle buluşturacaktır.

Karacaahmet'in beklediği üçüncü Nâzım

"Koruyabilmek" dedim; bir kasıt var mıdır bilinmez ama Nâzım Hikmet'in dedesi Mehmed Nâzım Paşa ve babası Ahmed Hikmet Bey'in mezar kitabelerinin yerinde yalnızca bir demir çubuk kaldığını görünce yaşadığım hüznü anlatamam. Kim bilir belki de "antika" meraklısı zamane entelektüellerinden birinin bahçe duvarını "süslüyordur" bu değerli kitabe!

Nâzım Hikmet'in kemiklerinin gömüleceği yer... Kuşkusuz aklımdan geçen, dedesiyle kucak kucağa yatan babasının kucağına da uzun yıllar vatan hasreti çekmiş, vatanını sayıklayarak ölmüş Nâzım Hikmet'i bir gül bırakır gibi bırakmaktı. Bu düşüncemi taçlandıran hoş bir rastlantı daha vardı ki, o da ünlü bir başka şairimiz Nedim'in, Nâzım Hikmet'in dedesi ve babasıyla yan yana yatıyor olması. Ama dediğim gibi bırakın Nâzım Hikmet'i, paşa dedesinin mezar kitabesini koruyamıyoruz.
Nâzım Hikmet belki bir gün getirilir;

unutulmasın, Üsküdar'ın Selmanağa Mahallesi'nde doğmuş dedesi ile babası Karacaahmet Mezarlığı'nın Çiçekçiler semtine bakan 8. Ada'sında yatıyor. Ünlü divan şairi Nedim'e komşu...
Bir de şu hatırda tutulsun: Nâzım,

*Mehmet Nermi Haskan'ın, **Yüzyıllar Boyunca Üsküdar** adlı kitabındaki (cilt: 2, s. 791) bu fotoğrafın sol tarafında ünlü Divan şairi Nedim'in mezarı görülür. Sağda, demir çerçeve içindeki levhada ise Nâzım Hikmet'in dedesiyle babasının burada kucak kucağa yattığı yazılıdır. Ancak, günümüzde levhadan geriye bir demir çubuk kaldı.*

Laypzig'de Üsküdar'ı özler; servileriyle, çeşmeleriyle:

"Sırma gibi kızlar
bu Avrupa şehrinde
bizim şıpıtık terliklerle geziyor.
Hava açtı içimdeki İstanbul üzerinde.
Bir selvi, bir çeşme, Üsküdar.
Koştumsa da yetişemedim
iskeleden kalktı vapur"
("***", *Son Şiirleri*, YKY, 2002, s. 16.)

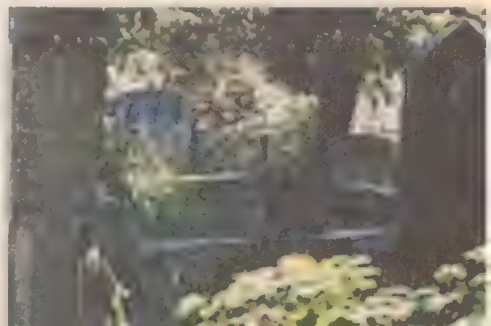

tanıklıklar

Sivas Katliamı ve Şairin ölümü

Savcıların ve yargıçların şiir tutkusu araştırılmaya değer bir konu. Yekta Güngör Özden'in ve Naci Ünver'in şiire olan ilgilerini biliyorduk. Yekta Güngör Özden'in, **Taş Ayna** (sanırım ilk şiir kitabı) adlı kitabını okumuştum. Emekli olduktan sonra da, **Aşk Şiirleri Antolojisi**'ni yayımlamıştı. Naci Ünver daha çalışkan bir şair. İçtenlikle yazılmış aşk şiirlerini içeren birkaç kitabı olduğunu biliyorum. Gerçekte muhalif bir söylem biçimi olan, şairin dünyaya karşı bir itirazı anlamına gelen şiiri, sistemin yürümesini sağlamakla görevli en üst görevlerde bulunan şair-yargıçlar, daha çok bir retorik (güzel söz söyleme sanatı) olarak kavrıyorlar. Şiirin "hayat" boyutunu yaşayamadıklarından, yapıtları, az çok bir yeteneğin ürünü olan şiirsel metinler olmaktan öteye gidemiyor. Geçen aylarda, yine bir emekli savcı olan Vural Savaş, **Beni Etkileyen Şiirler** adlı bir kitap yayımladı. Çeşitli şairlerin şiirlerinden bir derlemeyle oluşturulmuş bu kitap için, "mesleği adalet dağıtmak olan bir kişi, başkalarının yapıtlarından bir kitap oluşturma hakkını kendinde bulmamalı" anlamına gelen eleştiriler yapıldı.

Evet, Yekta Güngör Özden'in şiir tutkusunun bir örneğine, geçmiş yıllarda yakından tanıklık yapma olanağı bulmuştum. Anayasa Mahkemesi başkanı olduğu yıllarda, Anayasa Mahkemesi'nin salonunda bir şiir günü düzenlemişti. Benim de içinde bulunduğum bir grup şair, şiirlerimizi okumak üzere davet edilmiştik. Kürsüde, benim hemen yanımda, daha sonra Sivas katliamında yaşamını yitirecek olan Metin Altıok oturuyordu. Salon epey doluydu. Şiir okuma sırası Metin Altıok'a geldiğinde, sözlerine şu tümceyle başlamıştı: "Şiir Anayasaya aykırıdır!"

Metin Altıok'u düşünürken, içimdeki derin yaranın sızladığını duydum. 2 Temmuz 1993 günü, Sivas'ta kültürel bir şenlik yapmaktan başka bir amacı olmayan bir grup sanatçı, aydın, çocuk kaldıkları otelde ateşe verilerek katledilmişlerdi. Bu olay, insanların farklılığa tahammülsüzlüğünün en tehlikeli yansımasıydı. Toplumsal tarihimize kanlı bir leke olarak geçen bu olay, demokrasimizin gerçekte devletçi bir demokrasi olduğunun, "anti-sivil demokrasimizin" de su yüzüne çıktığı bir olaydı. Böyle bir katliamı haklı gösterecek bir neden olabilir miydi? Uzun yıllardan bu yana neredeyse suç örgütlerine dönüşmüş olan, ne yazık ki demokrasinin vazgeçilmez unsurları sayılan siyasal partilerin bazıları, böylesine insanlık dışı bir katliamı haklı gösterecek nedenler öne sürebilmişlerdi. Örneğin, bugün hükümette bakan olarak görev yapan, 1993'te Refah Partisi milletvekili olan bir kişi, TBMM Araştırma Komisyonu üyesi olarak sunduğu raporda aynen şu tümcelere yer vermişti: "Olaydaki tahrik unsurlarının da göz ardı edilmemesi gerekir. Aziz Nesin düşünce ve kanaat hürriyetinin de sınırlarını aşarak başkalarına ve başkalarının inançlarına hakaret unsurları taşıyan ifadeler kullanmıştır. Aynı tavrın Sivas'ta devam ettirilmesi, hassas bir toplumsal yapı arz eden Sivas'ta bir kısım kimselerin bu çirkin hadiseye katılmalarına etkili olan önemli unsurlardan biri olmuştur."

Söz konusu milletvekili, belki de birey olarak inanmadığı halde ve sırf parti politikasını gütmek amacıyla, yukarıdaki yaklaşımlarında açıkça şunları söylemek istiyordu: Eğer insanları tahrik ederseniz, sizin kaldığınız oteli ateşe vermeleri, otuz civarında insan öldürmeleri normaldir.

Arka solda Metin Altıok ve Uğur Kaynar. Önde Behçet Aysan. Yangın sırasında Madımak Oteli'nin merdivenindeler.

İnsanların bir arada yaşamalarını sağlayan ve "toplumsallık" dediğimiz yapıya bu denli ters bir yaklaşım, birey olarak kendi varlık koşullarını da görmeyen bir yaklaşım nasıl savunulabilir? İnsanlar toplumsal yaşam içerisinde, her zaman kültürel, dinsel, dilsel, cinsel, mesleki tahriklerle karşılaşabilirler. Türkiye gibi eşitsizliklerin ve haksızlıkların derin olduğu ülkelerde, bu gibi tahrikler her an söz konusudur. Eğer milletvekilinin vurguladığı "tahrik" kavramını, meşruiyet kazandırıcı toplumsal bir "değer" olarak kabul ederseniz, bireyleri ve toplumu korumakla görevli yasaları, düzenlemeleri, yargı kurumunu, hukuku yok saymış olursunuz. O zaman sizi tahrik eden her şeyi ortadan kaldırmaya, yok etmeye, yakmaya, öldürmeye girişirsiniz ki, bu da insanlığın barbarlık çağından da geriye gitmek olur.

Düşünüyorum da, on yıl önce eğitim ve ekonomi açısından oldukça geri olan, bir insan yetiştirmenin kolay olmadığı toplumumuzda, kendi bireysel çabalarıyla mücadeleler vererek eğitimci, hekim, yazar, şair, müzisyen olabilmiş, kesinlikle mezhep çatışması gibi bir kaygıları olmayan, örneğin Metin Altıok, Behçet Aysan, Asım Bezirci, Asaf Koçak gibi değerleri, bu toplum nasıl hunharca harcayabilmiştir? Oysa bir şair, örneğin Metin Altıok, ölüme her zaman hazırlıklıdır. Onu öldürmek yeni bir şey değildir. "Ölümden Konuşacaktık" adlı şiirinde, "ölüm" düşüncesini su ve hava gibi gündelik bir şey olarak görür. Bence bunun nedeni ölümü aşma isteğidir. Ölüm denetimsizce giriyor şiirlerine. Sanırım ölüme bağışıklık kazanmak, belki de böylece ölümsüzleşmek isteğidir. Ölümü törensel bir ciddiyetle karşılayan diğer insanlar gibi düşünmez şair. Ölümü törensel bir ciddiyetle yaşayan insanların şiir yazabileceğini düşünmüyorum. Çünkü ölüm düşüncesini törensel bir ciddiyetle yaşayan bu insanlar, kendilerini Tanrı'ya emanet etmişlerdir. Varlıklarını o yüce gücün vesayeti altında görürler. Oysa şiirin kendisi tanrısal bir sözdür. Zamanlar ve mekanlar ötesidir. Şiir de zamanlar ve mekânlar ötesi bir dille ölüme yaklaşır. Şairin amacı, ölümü insana yakınlaştırmak, korkulması gereken bir gerçek değil, üretici bir güç olarak kabullenilmesi gereken bir gerçek olarak sunmak, böylece zamanları ve mekânları aşarak, ölümsüzlüğe ulaşmak olmalı... İşte Metin Altıok'un, "Ölümden Konuşacaktık" adlı şiirini bu bağlamda kavramak gerekir:

Evet sırasıdır, ölümden konuşacaktık,
İntiharın ebruli ipliğiyle
Bir düğün gecesinde senin
Yakası işlemeli giysinden.
Kapı kapı dolaşıp, etamin ve goblen
Örtüler satan bohçacı ölümden.
Boynuna taktığın eğri taneli
İki sıra inciden konuşacaktık,
Seni ürküten tren sesinden
Ayı gölgeleyen tekinsiz gecede
Karşımıza apansız çıkıveren
O ihtiyar dilenciden.

Gel ölümden söz etmeden önce
Bir şeyler içelim seninle.
Buğulu bir bardağın içinde.
Buzlu ve limonlu bir votkayla birlikte
Konuşalım ölümden,
Bir samanyolu olsun masamızın üstünde.
Hadi gel konuşalım,
Sulanmış bir taşlığın serinliğinde.
Akşamsefaları içinde,
Bir masa, birkaç sandalye
Ve ikimiz ölümden konuşalım,
Senin ağzında gül, benimkinde menekşe.
(...)
Hadi gel ölümden konuşalım;
Yüzünü al basmış hasetçiden
Ve onun elindeki kuru değnek bile
Filizlenir sevgimizden."

Hastane morgu. En öndeki Behçet Aysan'ın cesedi.

Fotoğraf: Mehmet Çağlarer

zeynep tanbay

İşkence Sandalyesi AKM Sahnesinde

Zeynep Tanbay'ı önce afişlerde tanıdık. Yıllarca ABD'de yaşadıktan sonra birkaç yıl önce aniden Türkiye'ye döndü. İstanbul'a yerleşti. Özellikle tek bacağı kafasının arkasında inanılmaz estetik fotoğrafı İstanbul'un kafelerinde birer tablo gibi aylarca asılı kaldı. Ardından yavaş yavaş kendisi de daha sık izleyicilerin karşısına çıktı. Genco Erkal ile birlikte kimi tiyatro eserlerinde, Can Yücel için Datça'da, Nâzım Hikmet için İstanbul'da ve barış için çeşitli mitinglerde hep ona rastlamak mükündü.

Türkiye'nin alışık olmadığı farklı bir dansçı o. Siyasetin içinde, dimdik bildiği doğruları savunmaktan çekinmeyen, sözünü esirgemeyen ve bu duruşu ile İstanbul entelijansiyesinde haklı bir saygınlığı olan bir sanatçı.

Zeynep Tanbay ile ilk kez kendisini konuk ettiğimiz bir televizyon programında tanıştık. Ardından arkadaş olduk. Zeynep Tanbay ile havadan sudan konuşmak kolay değil. Çünkü eninde sonunda sohbet siyasete gelir dayanır. Daha kısa bir süre öncesine kadar televizyon seyretmeyen, saati birkaç yüz milyon lira teklif edilse de özel dans dersi vermeyen, prensiplerine bağlı ve 5 yaşındaki oğlu Sinan'ı sık sık parka götürürken göreceğiniz iyi bir annedir o.

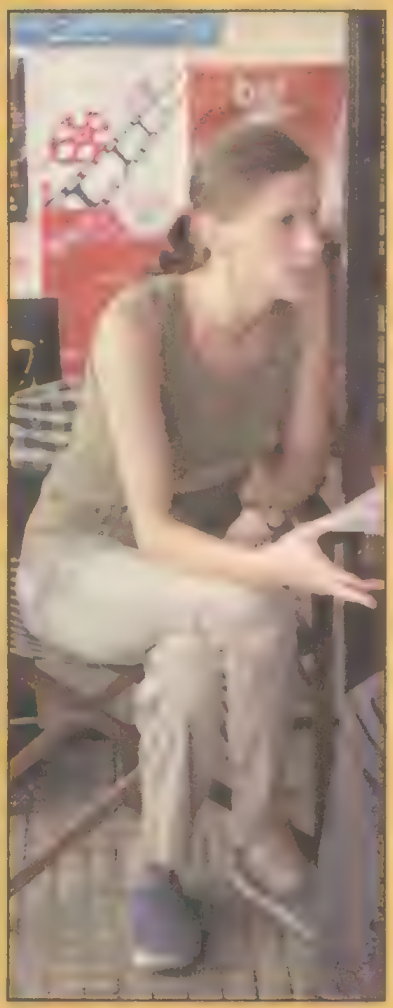

En son Akbank sponsorluğunda (bunu özellikle belirtiyorum, çünkü sanata destek veren kurumların desteklerinin sizin tarafından da bilinmesini istiyorum) 'Zeynep Tanbay Dans Projesi' için AKM'yı ağzına kadar doldurdu. (Hatta sahneleneceği gün genç dansçılar karaborsadan bilet arıyorlardı.) Almanya'dan ve dünyanın dört bir yanından gelen dansçılar sırayla çıkıp gösterilerini sundular. Açık söyleyeyim bale ile çok yakından ilgilenmeyen bir kişi olarak hepsinden çok çok memnun kaldığımı, hadi itiraf edeyim tam olarak anlayıp zevk aldığımı da söyleyemeyeceğim. Ama Zeynep'in Burhan ÖÇAL'ın müziği ile yaptığı KOLLAR dansı ve iskemle üzerine iki ayrı uyarlaması beni etkiledi. Özellikle 'Sandalye' büyük bir şaşkınlık yarattı. Zeynep Tanbay sahnenin ortasında bir sandalyede hiç kalkmadan bir sorgu ışığını andıran atmosferde dans ediyordu.

Bu gösterinin ardından Zeynep Tanbay (arkadaşım) ile hem bir kahve içtik hem de başta benim çaktırmadan (acaba ben mi hâlâ ayrımı yapamıyorum endişesiyle sorduğum) modern dans durumları üzerine hoş bir sohbet yaptık.

Modern dansın en büyük özelliği herhalde sınırlarını iyice aşması.

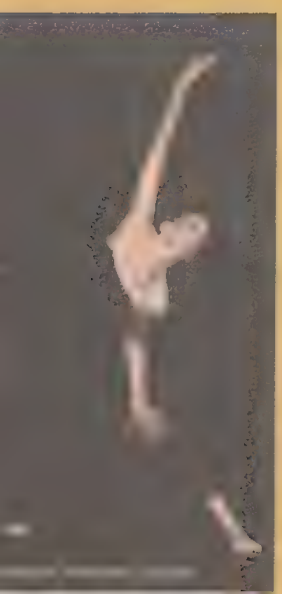

Cüneyt Özdemir; Zeynep ilk olarak genel hatları ile, biraz klasik olacak ama, yine de senin bakış açını merak ettiğim için o malum soruyu sorarak başlayalım, modern dansla bale arasındaki ayrım nedir? Bale nerede bitiyor, modern dans nerede başlıyor?

Zeynep Tanbay - Aslında şöyle, klasik bale deyince aklımıza hani çok bildiğimiz "Kuğu Gölü", "Uyuyan Güzel", "Şımarık Kız", "Fındıkkıran" en iyi klasik baleler geliyor. Çoğunlukla klasik bestecilerin yapıtları ile yapılmış. Koreografileri klasik müziklerle yapılmış, muazzam, şatafatlı dekorlar, kostümler, parmak ucu pabucu, tütü klasik bale dediğimiz aksesuarlar kullanılmıştır. Anlatılan konunun çok önemi yoktur. Orada bir estetik, masalımsı bir dünyaya, başka bir dünyaya götürme kaygısı vardır. Klasik balede korkunç bir çalışmanın en mükemmel halini görürsün. Ama klasik baleyi modern danstan ayıran nedir diye sorarsan, modern dansta; bir kere başta parmak ucu pabuçları yok. Ya yumuşak pabuç, ya çıplak ayakla dans ediliyor. Dekor, kostümde korkunç bir değişiklik var. Çok daha yalın, hatta çok daha minimal olabiliyor. Ama bu tamamıyla tasarımcıya bağlı, şu anda Pina Bausch'ta akan suları da görüyoruz. Sahnede hiçbir şey olmamasına kadar gidebiliyor.· Müzik kullanımı klasikten caza, alaturkadan bir şarkıcının müziğine kadar her türlü müzik kullanımına açılıyor. Konu olabildiğince açık ve özgür oluyor. Temalar artık gerektiğinde çok daha gerçekçi oluyor. Artık masal dünyasından değil de gerçek hayattan besleniyor. Mesela son gösterimde yaptığım gibi, bir iskemlenin üstünde de olabiliyorsun modern dansta.

Peki bu noktada modern dansta da biraz fazla bir uçsuz bucaksızlık yok mu? Fazla derken şunu kastediyorum; öyle modern dans gösterileri görüyoruz ki; "ya kardeşim bu da dansı mı şimdi.."diye geçiriyoruz içimizden. Çok klasik olacak ama 'bu kadar da olmaz' bile diyorsunuz. "Bu nedir, spor karşılaşması mı, güreşiyorlar mı dans mı ediyorlar?" diye soru sorarken buluyoruz kendimizi. Çok kabalaştığı yerlerde kasten ya da bilmeden böyle noktalara da gidiyorlar mı? 'Modern dans'ın da bir ucu bucağı var mı?

Ucu bucağı yok zaten. Modern dansın en büyük özelliği herhalde sınırlarını iyice aşması. Modern dansın içinde de ayırımlar var. Avangard, postmodern.. gitgide böyle uzayıp gidiyor ve gidecek de. Sonsuz bir şey ve artık bir yerden sonra insanların zevkine kalmış bir şey oluyor.

Modern dansta sen kendini nerede konumlandırıyorsun?

Zeynep Tanbay Dans Projesi'nde İstanbul Müzik Festivali'nde Münih baleden klasik dansçılar vardı. Neoklasik eserler sergilediler. Klasik bale yapmadılar. Ama parmak ucunda neoklasik dediğimiz tarzı yaptılar. Bir neoklasik tarz var. Cullberg Bale dünyanın en iyi modern dans topluluklarından biri. **Nats Ek** mesela son derece modern şeyler yapıyor. Fakat belirli klasik çizgiler içerisinde. Eğer bir karşılaştırma yaparsak mesela ben, yaptığımı onlardan daha modern, daha uç buluyorum. Ama buna mukabil başka tarzlara baktığım zaman klasik bulduğum oluyor.

C.Ö: Zeynep Tanbay Dans Projesi'ni nasıl tanımlıyorsun? Ne kadar zamanını alıyor böyle bir projeyi hazırlamak?

Çok uzun zamandır çalışıyoruz. Burada bir organizasyon söz konusuydu. Çünkü dışarıdan koreografiler vardı. Dansçılar dışarıdan geliyordu. Yani hem o koreografların eserlerini almak, hem dansçılarla ilişkiye geçmek ve bütün onların gelişleri, gidişleri, konaklamaları ve dönüşleriyle uğraşmak başlı başına bir organizasyon zaten. Doğrusu bir sanatçı olarak bunlarla uğraşmamın yorgunluğunu çekiyorum.

Aslında normalde bir sanatçının uğraşmaması gerekiyor değil mi?

Hayır, normalde sanatçıların menajerleri vardır. Onlar uğraşırlar.

Modern dansta böyle bir sestem yok mu?

Dansta galiba yok.

SAHNEDE İŞKENCE'NİN HİSSETTİRDİKLERİ...

Dans ederken ne hissediyorsun? Çünkü o sahnede böyle çıktığında bambaşka bir çehre geliyor dansçıların yüzüne ya da biz seyircilere öyle geliyor.

Tabii, dans ettiğin konu neyse onunla bütünleşiyorsun. O sırada o oluyorsun yani. Konstrasyonun ona odaklanmış oluyor. Mesela iskemle soloyu yapıyorum.

Ne anlatıyorsun, çünkü ben gerek ışıktan gerekse senin yaptıklarından neredeyse şok oldum. Bu düpedüz işkence ya da bir sorgu sandalyesi gibi geldi...

Ben yaptığım danslardan bahsetmeyi pek sevmiyorum. Senin hissettiğin doğru.

Peki, sen bir hikâye mi anlatıyorsun? Ya da bir durumumu tanımlıyorsun? Sen o sahnede dans ederken kafanın içinden neler geçiyor? Mesela kareografi ile ilgili sayıları mı sayıyorsun?

Hayır, kesinlikle sayı saymıyorum. Sayı hiç saymıyorsun, o sayı en başta belki gerekiyor, ama sonra sayılar gidiyor. Yerini hisler alıyor herhalde. Dans ederken iskemlede benim için evet, iskemlenin bir konusu var. Her yaptığım dansın illa bir konusu olması ya da içeriği olması şart değil. Ama ben hiçbir şey olduğu zaman bile gene de bir şey anlatmaya çalıştığımı düşünüyorum her zaman için. Çünkü beden dili her zaman için bir şey anlatıyor. Ama iskemlede... bir sorgulanma, işkence, bütün onlar var.

Bir sorgu ışığı gibi... Sahnede iskemlenin üzerinde tek bir ışık yanıyor ve sen hiç kalkmadan o iskemlenin üzerinde dans ediyorsun değil mi?..

Yani bir yerde onu düşündüm evet. İlk bir ağır çekimle başlıyor. Çok ağır hareket ediyorum. Bir insan sorgulanmış, işkence görmüş ve atılmış hücresine veya iskemlesiyle bırakılmış ve çıkılmış. Ben bunu düşünerek yapmadım ama o başlangıç sanki böyle bir ağır çekim, o kişinin kendine gelmesi diye başlıyor ve bir şekilde yavaş hareketi attıktan sonra birdenbire duruyorum ve atıyorum böyle (gösteriyor). Bacaklarım, kollarım kapanıyor ve sarsılma kısmı başlıyor. Mesela orada benim için geriye dönüş oluyor. Ne olduğunu hatırlıyorsun tekrar. Ve sonra bir kadının, bir insanın -ama bir kadının da önemli olan- psikolojisi. Yani benim için bacak ve kollar onu anlatıyordu. Ben sana, bu dans bittikten sonra bunları söyleyebilirim. Bu dansı yapmadan önce bunları tek tek düşünmüyorum. Yalnız konu nasıl çıkıyor? Türkiye'de yaşıyorum. İskemle dansı Türkiye'de çıktı. Amerika'da yaşarken yapmadım ben bu dansı.

Türkiye'de çıktı derken neyi kastediyorsun?

Çünkü burada insan; bir sanatçı olarak da, bir insan olarak da yaşarken etrafındaki şeylere sessiz kalamıyor. Devamlı bir şeylerden etkileniyorsun. Sonra onlar bir şekilde senin beyninin içine giriyor, şurasında kalıyor. Derken bir gün Madredeus'un müziğini duyuyorum. Ve evde iskemlede otururken ilk doğaçlama hareketleri yapmış olduğumu fark ediyorum. Bilmiyorum, içgüdüsel bir şey. Sonra o müziği alıyorum, stüdyoya taşıyorum. Sonra stüdyoda iskemleye oturuyorum ve oradan bu kareografiyi çıkarıyorum. Çıkarttıktan sonra onun bilinçaltını nasıl etkilediğini o zaman anlıyorum. Yani ben bir dansa başlamadan önce 'Türkiye'de böyle bir sorun var, ben de bunun altını çizen bir koreografi yapacağım' diye başlamadım kesinlikle. Öyle bir başlangıç noktam yok. Hiçbir dansta yok. Hep içgüdüsel olarak hareket ediyorum, bir şey çıkarıyorum, onun ne olduğunu, sonra bende fark ediyorum.

F TİPİ CEZAEVİ İÇİN MEKTUP YAZDIM..

Senin cidden muhalif bir duruşun var. Muhalif derken, mesela en son barış girişimindeydin. Ne zaman böyle bir şey olsa ben seni görüyorum. Sen daha duyarlı duruyorsun. Bir dansçının böyle gösterilere katılmasına biz pek alışık değiliz. Türkiye'de çok alışık olmadığımız

Ben bir dansa başlamadan önce 'Türkiye'de böyle bir sorun var, ben de bunun altını çizen bir koreografi yapacağım' diye başlamadım kesinlikle.

Bir yeri açıyorsun; şurda şu işkence görmüş. Ben bunlara sessiz ve duyarsız kalmak istemiyorum. Çünkü sessiz ve duyarsız kaldığım zaman bunun bir parçası gibi hissediyorum kendimi, kabullenmiş gibi.

bir kimlikle katılıyorsun bu tür toplantılara... Böyle bir girişten sonra iki soru sormak istiyorum: Bir, neden katılıyorsun? İki, diğer dansçılar neden katılmıyor.

Ben neden katılıyorum; şimdi burası benim memleketim, benim yaşadığım yer. Sistemde ve düzende bir sürü bozukluk ve haksızlık görüyorum. İnsan bunlara sessiz kalamıyor. Sessiz kalmak istemiyorum. Ben bir sanatçı olarak değil de, insan olarak sessiz kalmak istemiyorum. Buralara giriş şeklim ilk başta bir sanatçılar girişimiydi. Barış girişimine girdim. Sanatçı olarak girmiyorum ben, insan olarak oraya girdiğimi düşünüyorum. Çünkü sessiz ve tepkisiz kalmak istemiyorum. Bir gazeteyi açıyorsunuz; işte Manisa gençleri davası çıkıyor. Bir gazeteyi açıyorsun; işte bilmem ne tiyatrosu bilmem ne şehrinde yasaklanmış. Bir yeri açıyorsun; şurda şu işkence görmüş. Ben bunlara sessiz ve duyarsız kalmak istemiyorum. Çünkü sessiz ve duyarsız kaldığım zaman bunun bir parçası gibi hissediyorum kendimi, kabullenmiş gibi. Öbüründe kabullenmemiş olduğumu gösteriyorum. Ve benim gibi kabullenmemiş bir sürü insanın olmasını diliyorum.

Pek yok ama... Neden yok?

Dans niye girmiyor diye soracak olursan, hakikaten doğru. Türkiye'de zaten ilk başta herkesi şaşırtan o oldu. Sanatçılar girişimine girdim. Edebiyat, şiir, resim, tiyatro, heykeltıraş, sinema, fotoğraf, aklına gelebilecek her sanat dalından insan vardı. İlk dansçı bendim. F Tipi Cezaevi hakkında mektup yazmıştım Oral Çalışlar'a. Oral da mektubu yayınladı kendi köşesinden. Cezaevinden bana mektup gelmeye başladı. Şimdi onların hepsi şöyle başlıyorlar; Zeynep Hanım biz pek dans bilmiyoruz ama bugüne kadar birçok sanatçı bizi destekledi. Bu konu hakkında yardımcı olmaya çalıştı ama işte biz bazen halk oyunları falan yapıyoruz. Ne kadar yadırgadıklarını mektubun başında da gösteriyorlar. Hakikaten hiç yok. Ben şuna bağlıyorum; bir, maalesef dansçılar çok kendi dünyalarına dönük oluyorlar. Bunun nedenlerinden biri de çok zihinsel ve ruhsal bir çalışmanın dışında fiziksel bir çalışma var. Bir sporcu gibi... Bütün gün sabahtan akşama kadar bedenen, ruhen ve zihnen o kadar yoruluyorsunuz ki, ondan çıktıktan sonra artık sanki dünyadan daha kopuk bir yaşam şekilleri var dansçıların. Türkiye'dekilerin özellikle daha da kopuk olduklarını düşünüyorum. Ben eğitime ve kültüre de bağlıyorum biraz doğrusu.

Fotoğraf: Mehmet Çağlarer

'MODERN DANS, DEVLET TEKELİNDEN ÇIKMALI'

Türkiye'de dansçı olmak zor bir şey mi? İş olarak yapılabilecek bir şey mi? İnsan hayatını kazanabilir mi bununla? Çünkü Devlet Opera ve Balesi'nin çatısında varmış gibi gözüküyor sadece. Orada da bir memur zihniyetinin zorluklarını yaşıyorlar, gibi?

Şöyle, Türkiye'de dansçı olmak zor. Dünyada da dansçı olmak zor bence. Dans zaten

başlı başına çok zor bir meslek. Türkiye'de şöyle bir zorluğu var; devletin çerçevesi içerisinde, yani Ankara Devlet Balesi, İstanbul Devlet Balesi, Antalya Devlet Balesi. Bir tane modern dans topluluğu var. O da Ankara Modern Dans Topluluğu. Gene devletin bünyesinde. Çok devlete bağımlı olduğu için maalesef gelişmesi de daha yavaş oluyor. Güzel gelişiyor, ama çok yavaş oluyor.

Devlet kendi bakış açısını koyuyor mu?

Şöyle, devlet kendi bakış açısını koymasa bile o sistemin içerisinde büyüdüğün zaman zaten bakış açın devlet gibi oluyor ister istemez.

Otosansür gelişiyor herhalde.

Mutlaka gelişiyor ve ben bunun farkındayım doğrusu. Bir şekilde oluyor yani. Çerçevelenmiş bir şey içinde kalıyor.

Burada da iş biraz özel sektöre düşüyor değil mi? Sen şanslısın ve bir sponsor buldun ama, neyse ki demeli?

Akbank, Zeynep Tanbay Dans Projesi'nin sponsoru. Bu da tabii çok önemli bir şey. Bu bir başlangıçtır Türkiye'de. Ben öyle görüyorum. Devlete ait olmayan bir sanatçının arkasında Akbank gibi bir kurum geçiyor. Amerika'da bu böyle, onların arkalarında hep sponsorlar var, o şekilde ortaya çıkıyorlar. Türkiye'de de bir yerde Akbank bunu başlatmış oluyor. Yarın öbür gün gönül ister ki bir sürü başka koreografın arkasına da sponsor geçsin ve bu şekilde modern dans toplulukları oluşsun. Devlet tiyatroları var, şehir tiyatroları var, özel tiyatrolar var. Özel dans toplulukları olması lazım. Yok Türkiye'de.

Mesela Anadolu Ateşi var. Dans sonuçta Türkiye'de iş yapmıyor değil ya da seyircisi yok değil. Bunları nasıl değerlendiriyorsun? Farklı projeler oluyor ve bunlar çok büyük finansmanlarla sunuluyor ve izleyici de topluyor.

Ben bir kere Türkiye'de çok iyi bir dans izleyicisi olduğunu düşünüyorum. Sen düşünmüyor musun? AKM'de tıklım tıklım dans seyrettik. Zeynep Tanbay Dans Projesi'nde salon doluydu ve dakikalarca alkışlandı. Kesinlikle bir seyirci var. Anadolu Ateşi, o dansın başka bir türü. O daha çok benim *entertainment* "eğlencelik" diyeceğim bir tarz, dansla hiç ilgisi olmayan bambaşka bir şey o. Başka bir kitleye hitap ediyor. Bence onun da olması güzel. Onun bir seyircisi varsa...

Bazıları gibi *snobe* etmiyorsun yani...

Hayır, hiç *snobe* etmiyorum, göbek dansını da *snobe* etmiyorum. Bütün bunların olması gerektiğini düşünüyorum. Kim demiş; kötü bir parlamento hiç parlamento olmamasından daha iyi. Ben de kötü bir dans olması hiç dans olmamasından daha iyi diye düşünüyorum.

Sen de göbek atar mısın Zeynep?

Ben göbek atamıyorum. Maalesef, yeterli göbeğim yok galiba.

Bir yere gittiğin zaman dans eder misin?

Pek hevesli değilimdir doğrusu.

Utanıyor musun?

Doğrusu ben tıklım tıkış bir yerde dans etmekten çok hoşlanmıyorum. Sigara dumanı içerisinde kapalı bir mekân ilgimi çekmiyor. Evde mesela çok dans ederim. Müziği koyduğum zaman aklıma hemen bir koreografi gelir.

Oğlun Sinan, anne ne yapıyorsun diyor mi? Ya da karşına geçip eşlik ediyor mu?

Evet, eşlik ediyor. Onunla da düetlerimiz var.

Sinan'ın da dansçı olmasını ister misin?

Çok zor bir meslek. Ne gerek var diyorum. Yani bu kadar zor bir meslek olduğu için istemem. Ama kendi istiyorsa mutlaka olsun.

Ben bir kere Türkiye'de çok iyi bir dans izleyicisi olduğunu düşünüyorum.

Yurt Dışına Kaçak İşçi

Beyoğlu'nda yoğun otomobil trafiğinin ve klakson gürültüsünün insanı yorduğu yıllardan birinde, iki kıyak arkadaş, amaçsız bir biçimde caddenin kalabalık kaldırımlarını arşınlıyorlardı. Sıkıntı ve daral adeta kentin üzerini bir toz bulutu gibi kaplamış, ülkeyi siyah beyaz, sessiz filme çeviren askeri darbenin üzerinden henüz bir sene geçmişti. Sokaklarda bir neşe, bir coşku, insana basit bir eğlence duygusu yaşatacak en ufak bir ortam bile mevcut değildi. Yalnızca sapların gittiği "Orman Birahanesi", "Bacanak Birahanesi" gibi mekânlar akşam saat 16.00-17.00'den itibaren doluyor, 21.00-22.00'den itibaren de boşalıyordu. Herkes, gece yarısı başlayan sokağa çıkma yasağından önce evine ulaşmak derdindeydi doğal olarak.

- Moruk biraz daha zaman geçsin de şurada iki bira atalım he, ne dersin.

- Olm baksana içerisi silme karanlık adamla dolu, bangır bangır TV gürültüsü, üstelik daha gündüz gözü, bu saatte bira mı içilir?

- İyi de hemşerim sıkıntıdan geberdik ya, yaşanmaz lan bu memlekette böyle, gitmez lan bu cunta başımızdan, karardı ...mına koyiim, en güzel gençlik günlerimiz, ortalıkta manita falan da yok, hayat geberik.

- Diyorum ulan sana, kaçalım bu memleketten, yar ya şimdi Almanya'da, İtalya'da olsak, yeniden doğmuş gibi oluruz şerefsizim.

- İyi de olm, aha işte sana pasaport bile vermediler, nasıl kaçarsın, nereye kaçarsın?

- Boşuna mı çalışıyoruz o kadar yabancı dil filan, formül basit hemşerim, turist nurist, yabancı bir manita araklayıp evlencez. Sonra hatun memleketine dönüp bir yerlere mahkeme açacak, kocamı isterim, salın onu, verin pasaportunu gelsin diyecek, biz de öyle böyle derken yırpıp gideceğiz, bu karabasan coğrafyadan.

- Lan saçmalama yaa... manitanın yerlisi yok ortalıkta, yabancısını nereden bulacaz. Darbe olan ülkeye turist bile gelmez olm. -Nereden bulcaz Alman, İtalyan manitasını da evlencez. Perikles tarzı sakallı olan arkadaşın, bu son cümlesi yine dönüp dolaşıp, başlangıçtaki umutsuz ve can sıkıcı noktaya gelmelerine yol açmıştı.

- Ulan sakal, ulan Perikles yine acı gerçeği çaktın kafamıza, kararttın içimizi. Ulan General Videla'nın Arjantini bile müziğe meraklıdır. Bizim darbeciler mevlüt bile dinlemezler şerefsizim, şöyle müzik olsun, şiir olsun, kafeler olsun, ortamlar, şıkır şıkır manitalar falan... ne gezer memleket oldu açık hava cezaevi ..mına koyiim.

Gelişigüzel adımladıkları caddede karşı kaldırımdaki Alman Kitabevi'nin hizasına gelmişlerdi ki...

Sakal: -Gel olm, şu Alman kitapçısına bir girelim.

- Ya sktret, daha geçen gün girdik bir yığın kitap aldık, içim dışım Alman şiiri oldu. O kadar da ezberledik hani, bakalım hangi hatuna okuycaz o Almanca şiirleri... ama ama dur lan Perikles, gel şu yandaki kitapçıya girelim, hani Hıristiyan dini kitaplar falan satan var ya...

- Naapçaz olm İncil mi alıp okuycaz?

- Tabii lan sen klasik filolog değil misin, gel bakalım eski Yunanca, Latince İncil var mı? Varsa alır okuruz, kültür yaparız, nasılsa "Let's go West" bir gün ..amına koyim, lazım olur bilelim yani.

- Türkçe İncil niye almıyoruz olm.

- Gel sen, gel Türkçesini de alır mukayeseli olarak ezberleriz, ama eski Yunancası daha havalı olur.

- İyi lan.

Saatlerden beri Beyoğlu'nda nedeni belirli bir can sıkıntısını yenmek için amaçsızca dolaşan elemanlarımız, küçük bir eğlence, biraz merak, biraz da can sıkıntısına renk katmak için Hıristiyanlığın kutsal kitaplarını ve yayınlarını satan dükkândan içeri, ciddi ve dini ortama yakışır vakur bir edayla süzülmüşlerdi. Perikles gayet tok ve kendinden emin bir sesle:

- İyi günler, eski Yunanca bir İncil arıyorum, sizde bulunur mu?

Tezgâhtaki esmer ve kirli sakallı genç, yüzünde şaşkın bir ifadeyle ve hafifçe kekeleyerek, muhtemelen Süryani olmasından kaynaklanan kırık Doğu şivesiyle:

- Efendim, ne, ne dediniz ağabey, İncil?..

- Evet, İncil dedim, eski Yunanca bir İncil arıyorum, ayrıca Latincesini de bu arkadaş arıyor, eh varsa bir de Türkçesini alalım...

Perikles işi abartmıştı, neredeyse dükkânı toptan satın alacaktı ama o kadar para zaten yoktu. Tam o sırada yine Doğu şiveli ve hepsi birbirine akraba olacak kadar benzeyen iki

genç daha dükkândan içeriye girdiler. Tezgâhtaki elemanın arkadaşları veya ortamın müritleriydiler, kim bilir?.. Ancak eski Yunanca İncil arayan adamlarımız, ötekiler üzerinde naif bir hayranlıkla karışık, derin bir merak uyandırmıştı.

- Ağabey var, bir tane var, hem de eski ve yeni Yunanca olarak karşılıklı sayfalara basılmış bir İncilimiz var... Ağabey siz eski Yunanca biliyor musunuz?

Perikles yine tok ve yüksek perdeden bir sesle:

- Evet arkadaşım bilirim, eski Yunanca da bilirim yeni Yunanca da, ayrıca arkadaş da Latince bilir. Ona da bir Latince İncil rica edelim. Doğu şiveli ve gariban görünümlü gençler, içeriye giren bu iki adamın üzerlerinde güncel giysiler olmasa sanki eski Roma'dan, Bizans'tan gelen gezgin bilgelerle karşılaştıklarını sanırlardı. Tezgâhtaki gençte ve sonradan gelenlerde "eski Yunanca" lafı derin bir etki yapmış olsa gerekti ki, bu dil nereden, nasıl öğrenilir vb. türden sorularla uzayan diyalog, Perikles'in "to kata iohannen evangelion"dan başlangıç satırlarını eski Yunanca okuyarak, onları mest edip ve yine Yunanca veda etmesiyle son bulmuştu. Adamlarımız yine Beyoğlu'nun yoğun trafiğine karışmış, yüksek kaldırımdan aşağıya hızlı adımlarla iniyorlardı.

- Lan Perikles, olm sakalına sçiim senin, ezdin lan çocukları

- Şiiiş, karıştırma şimdi mevzuları, doğru eve gidip çalışalım şu İncilleri, öğrenelim bakalım Hıristiyanlık nedir, Hz. İsa olayı nasıldır, hep hellenistik metinleri okumakla olmaz, dini metni de bilelim, bakarsın lazım olur.

***

Güneşli bir pazar sabahı Tepebaşı'ndaki Alman Evangelist Kilisesi'nin avlusundaki cemaat ayin öncesinde üçlü beşli kümeler halinde, birbirleriyle söyleşiyor, şık giysiler içinde birbirlerini selamlayarak, Almanca hal hatır soruyorlardı. İstanbul'daki Alman misyonunun ve bu kentte çeşitli nedenlerle ikamet eden Almanların oluşturduğu cemaatle hemen herkes birbirini tanıyordu. Ancak avlunun bir köşesinde ortama yabancı oldukları her hallerinden belli olan ve bunu göstermemeye özen gösteren iki kişi dikkat de çekmemeye çalışarak fısıldaşıyorlardı.

- Lan Perikles olm, yaktın bizi, kaç haftadır İncil çalışmamızın sonu bu muydu lan? Soluğu Protestan kilisesinde aldık, ne işimiz var olm burda?

- Şiişşt çaktırma olm, memlekette turist yok, yabancı hatun bulalım diyen sen değil misin, al sana Alman kilisesi, al sana Alman cemaati, tanış bir hatunla, arakla, yırt bu memleketten, mis gibi ortam yaptık işte... daha ne istiyorsun?

- Olm iyi de nasıl giricez bunların arasına, baksana herkes birbirini tanıyor. Biz de giyindik böyle lacivert, gri takımları, yabancılar şubesinden sivil memur gibi karıştık ortama, ama yine de sızamayız olm bunlarına arasına.

- Ulan günlerdir İncil okudun, hiç mi kapmadın İsa'nın iyimserliğinden bir nebze. Gülümse olm, şöyle hafifçe ve iyimser bir gülümseme yap kendine ... sırıtma olm, gülümse yaa...

- Ya bir sus, bi sus ya, İsa adına bi sus olm... Tam bu sırada hal ve tavırlarından "Pastor" (protestan papazı) olduğu anlaşılan uzun boylu, iyimser yüzlü sarışın bir adam cemaati ibadet etmek üzere avludan, kilisenin içine davet ediyordu...

Doğu'nun veda oğlu: Diyarbakır

Geçmişi bir ikâmet unsuru gibi içimize sokan, tasarlanmış bir yalnızlık : Diyarbakır.

Şehrin kelimeleri, taş yapılar, burçlar ve Dicle... Hepsi birkaç uygarlığın tarifiyle çıkar karşımıza. Tur Abdin'den, Mor Gabriel'den bir elin sarktığını görür gibiyiz Diyarbakır'a; dillerin ve cümle dinlerin karşısındaki sessizliğimizi, küçülmelerimizi bir vedayla sevmeye çalışırken.

Artık çok geçtir. Yadigâr bir şehrin karşısında tarifsiz bir yalnızlık gelir oturur yüreğimize. Biraz önce konuştuğumuz Antrik amca, kilisenin avlusunda karşılaştığımız papaz Gabriel, Hz.Süleyman Camiinin Yasin okuyucuları... bu şehrin yalnızlığıdır.

Diyarbakır...
Veda kentlerinin ilki,
Ağıt dillerin yarım kalan hüznü...

İçimdeki azınlığa (ya da müktedir olmayan mazlum çoğunluğa)
gönderilmiş bir el mektup gibi, içimde patlayan o nar taneleri...

Bilge Karasu'nun dediği gibi "...annem sevinsin..." için... Diyarbakır' a "beti bereketi niyetine" dağılan narlar : Süryani Emanuel, Ermeni Vartui, Kıldani Gabriel, Kürt Yadin ve sen Türk Osman, sen dahil... 'sevinsin' için... Bir azap duygusuyla ruhumuza vekâlet eden dilin haysiyetini taşıyan keder konakları... 'bilinsin' için.

Uzak değildir nasılsa, yalnızlığını paylaşan hurufi Babil, kültürel kibrin gaddar menbasıyla Ninova ve Dicle'nin bilmem kaçıncı oğlu Bağdat...

"Dişi taşlar"daki duayla başlayan yalnızlık, taşları bir mimari unsur olmanın ötesinde düşünmeye sürükler bizi. O mistik hali, daha işin başında kadim bir yalnızlığın hürmetine götürür insanı : O varoluş perdesine... Mahcup ve günahkârdır artık burada tüm 'kapılar'.

Diyarbakır...
her dilin Yahudisi...

Mariano Rodriguez Herrera

Geçtiğimiz 14 Haziran Arjantinli büyük devrimci Ernesto Guevara de la Serna (El Che)'nin doğumunun 75. yılını tamamlayan gündü. Hakkında ciltler dolusu kitap yazılan, onlarca belgesel film yapılan dünya halklarının bu yiğit ve alçakgönüllü önderini burada tanımlamak imkânsız. Araştırmalar, tanıklıklar her geçen gün onun ilginç, hayranlık uyandırıcı yeni bir yönünü ortaya çıkarıyor.

Kaçak Yayın olarak bu sayımızda onun edebiyata olan sevgisini ve şair yönünü ele alıyoruz. Bu kısa anma yazımızdan herkes kendine bir pay, bir ders çıkarmalı.

CHE'NİN OKUMALARI

Yıllanmış mango ve demirhindi ağaçlarıyla çevrili, gül ve gelincik dolu bir bahçenin karşısındaki Havana'nın sessiz ve sakin küçük bir sokağında, içinde varoluşu bir roman yapıtının kurgusuna aitmiş gibi duran, içinde ona hayat veren hazineler hazinesini saklayan mavi büyük mütevazı bir ev önümüze çıkar.

Homeros'un destanlarından çıkmış gibi bir kahramandır o. Kuşkusuz XX. yüzyılı mükemmel bir şekilde bütünleyen, bütün soyluluğun simgesini şahsında toplayan, yüce gönüllü ve yiğit biriydi o: Ernesto Guevara de la Serna. Ya da sadece Che. Ve kimbilir belki de o, tıpkı Paris'in Louvre ya da Madrid'in Prado'su gibi meşhur müzelerin bütün özelliğiyle korudukları değerli sanat eserlerinden biri gibi bir hazineydi.

Ünlü gerillanın kişisel kütüphanesine gelince, ona güzünün içi gibi bakan biri vardı, bir zamanlar gerilla olup sonradan karısı olan: Aleida March de Guevara.

Fakat bu kütüphane Guevara ailesinin kurulduğundan bu güne süren kütüphanesi değildi, nice maceradan sonraki haliydi, "düşünce değişimlerinin getirdiği risklerden izler taşıyordu". Tek tek hepsi onun tarafından imzalanmıştı. Bu Arjantinli, inancım odur ki pek çok Arjantinliden daha iyi bir okurdu. Bahtının rüzgârına kapılmış bir şekilde bir ülkeden bir ülkeye dolaşıp dururken, bazen de durakladığı yerlerde, bir kuyrukta, ateş saçan bir kuyruklu yıldız gibi kitaplar saçılırdı... Fakat en iyisi envanter yapmalı. Bakalım.

Ziyaret ettikleri her limanda arkalarından bir sevgili bırakan denizciler gibi Ernesto, havada olsun, denizde olsun, geçtiği bütün sınırları arkasında kitaplar bırakarak geçiyordu. Babası Ernesto Guevara Lynch'in iyi donanımlı kütüphanesindeki kitapları öncelikle şöyle bir ayırdım, küçük Ernesto (Ernestito) 14 yaşından beri bazı yazarları başucuna ayırmıştı; Jack London, Faulkner, Bocaccio, Hugo, Neruda, Unumuno, Machado (Antonio), Cervantes, Daniel Defoe, Walter Scott, Mark Twain, Charles Dickens, Walter Scott, A. Dumas, onun eserlerini tekrar tekrar okuduğu yazarlardı. Ve gençler için yazılmış macera romanları içinde Jules Verne'ninkiler tercih ettikleriydi. Che bu yazarı 20 yaşına kadar sürekli okuduğunu söyler. Che'nin babası, en geniş belgelerle bir Che biyografisi yazan Paco Ignacio Taibo'ya, oğlunun yetişmesinde bu yazarın 23 kitabının önemli rolü olduğunu söylemiştir.

Felsefeye gelince; yine babasının kitaplığında Aristo ve Platon gibi eski Yunan klasikleri bulunuyordu. Bunların yanında Hegel, Kant, Marks, ayrıca da Freud, Jung ve Adler'in psikoloji kitapları vardı. Don Ernesto oğlunu 14 ya-

şında Freud okurken gördüğünü söyler.

Che, Fidel Castro ile birlikte Küba Devrimi'ni başlatmak üzere Granma yatından Küba sahiline çıktığında yatta Karl Marks'ın Kapital'i, Lenin'in "Devlet ve Devrim"i başta olmak üzere birçok kitap bırakmıştı.

Öldürülmesine sebep olan Bolivya dağlarındaki gerilla mücadelesinde sık sık eline aldığı kitap Pablo Neruda'nın "Canto General" (Genel Şarkı diye çevrilebilir-Evrensel Şarkı) adlı muhteşem şiir kitabıydı.

Che Latin Amerikalı kahramanların biyografilerini ve eğer eser vermişlerse onların eserlerini okumaktan ayrı bir tad alırdı. Bunları gurur duyarak okurdu. Küba'nın bağımsızlık mücadelesinin önderi şair ve yazar Jose Marti'nin "Nuestro America" (Bizim Amerikamız) adlı eseri büyük feyz aldığı bir kitaptı. Ayrıca Cuauhtemoh, Atahualpa gibi İspanyol istilasına direnen Antik dönemin yerli önderlerinin biyografilerine tutkundu. Panco Villa ve Emiliano Zapata adlı Meksikalı halk önderlerinin biyografilerini de adeta ezberlediği söylenir.

Hemingway ile şahsen de tanışan Che, onun yanısıra, Henry James, John Dos Passos, Steinbeck, Arthur Miller, Emile Zola, Maupassant, Malaparte, Dostoyevsky, Jonathan Swift, James Joyce, Poe, Orwell, Joseph Conrad, Kafka, E. M. Remarque, Stendhal, A. Daudet, Selma Lagerloff, Hermann Melville ve Thomas Mann gibi yazarların eserlerini okumayı kısa ömrüne sığdırabilmiştir.

20. yüzyılın büyük edebiyat fenomeni Che'nin gençliğinde Latin Amerika edebiyatı çıkışına başlamıştı. Che bu büyük akımın yazarlarını günü gününe izlemiştir. Bunlar arasında, Guetemalalı Miguel Angel de Asturias, Arjantinli Jorge Luis Borges, Kübalı Alejo Carpentier ve José Lezama Lima büyük devrimcinin hayranlığını kazanmıştır.

Bilindiği üzere Guevara şiir yazmıştır ve şiire karşı aşk beslemiştir. (Luis de) Gongora ve (Fransisco) Quevedo gibi İspanyol klasik dönem şairlerini, Unamuno, (Pio) Baroja, (Carlos) Benavente, Machado gibi (İspanya'da) 98 kuşağı şairlerini, ayrıca kendi yüzyılının şairlerini, İspanya İç Savaşı'nın sesi olan Miguel Hernandez ve yine o savaş sırasında katledilen Granadalı Federico Garcia Lorca'yı iyi okuduğu aşikârdır.

Çev.: Adnan Özer

VEDA ŞARKISI

1.
Kayalıkta çakılı yelkenli
sana bırakıyorum veda şarkımı.

2.
Uzaklardaki ölümümün kanında tohumlanışı da,
kayalar devranının altında değişken köklerle.
Yalnızlık! nostalji çiçeği canlı duvarların.
Yalnızlık, yeryüzünde adanmış faniliğim.

3.
Taşımak istemiştim heybemde
yüreğinin gelip geçici tadını,
ama kaldı havaya çizilmiş kesin eğrilerde,
yadsıma oldu umudumun yiğitliğine.

Giderim hatıradan daha uzun yollar boyu
kapalı yalnızlığıyla gezginin,
fakat havaya çizilmiş kesin eğri sanki bana döndü
ve bir işaret koydu pusula kaderime.

Sonu geldiğinde bütün gündelik işlerin
yol yapacağım bir geleceğim olmasa,
gelmiş olacağım bakışında canlanmaya
kaderimin sırıtan parçası olarak.

Gideceğim hatıradan daha uzun yollar boyunca
zincir halkaları gibi eklenen elvedalarla zamanın akışında.

(Türkçesi: Adnan Özer)

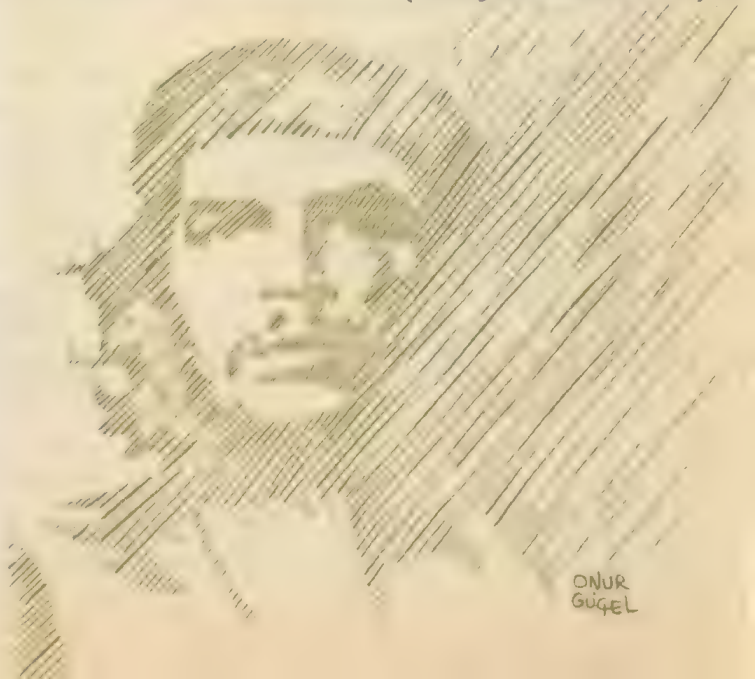

Kaçak<Söyleşi>Derya Sayın

neşe cehiz

Ağır edebiyat sohbeti adı altında sidik yarıştırmalar, caka satmalar, ego tatminleri gülünç geliyor bana.

Yazar Neşe Cehiz ve arkadaşımız Derya Sayın yazarın öykülerini topladığı son kitabı "Bâkire Kızlar ve Ötekiler" üzerine konuştu... Bu sohbet her zaman yaptıklarından biraz farklı oldu. Ne de olsa araya birazcık da olsa profesyon ellik girdi. E, en yakın dostlarından biri edebiyatta çıkış yapınca bizim Derya ne yaparsın...

Derya Sayın: Son kitabın "Bakire Kızlar ve Ötekiler". İlk kitabın neydi, ne zaman yayınlanmıştı?

Neşe Cehiz: İlk kitap "Evlilik Cüzdanlarını Buruşturan Öyküler"di. Varlık Yayınları'ndan çıktı 1991'de.

Yazarlığa öykülerle başladın demek...

Önceleri hababam şiirler yazıyordum. Şiirler **Varlık** dergisinde yayınlandı filan ama daha iyilerini yazamıyordum. Şair olamayacağımı çabuk anladım. Bu arada yığınla da öykü var yazılmış. Enver Ercan'a verdim onları. Enver o dönemde de derginin editörüydü. Okudu. Sonra da "Sen öykücü olacaksın" gibisinden bir kehanette bulundu. Yolun başındaki biri için editörler tanrı gibidir ya. Ben de o gazla yarışmaya verdim öyküleri. O dosyayla "Akademi Kitabevi" öykü ödülünü aldım. Yani ödül sayesinde basıldı ilk kitap. Böylece yazarlar katına yükseldik.

Fen okuduğunu biliyorum, ama yazar oldun! Nasıl oldu bu iş?

Doğru. Ankara Üniversitesi'nde Eczacılık okudum. Tercih sıralamasından rasgele isabet eden bir okuldu. Yazarlık, yazar olmayı istemek ayrı mesele. Oğuz Atay mühendis, Cemal Süreya maliyeci. Bildiğim birçok yazar yazarlık okulunda okumamış. Böyle bir okul da yok ayrıca!.. Ortaokul ve lisedeki edebiyat dersleri özendirdi desem, o değil. Türkiye'de edebiyat eğitimi çok sorunlu. Neyse girdik üniversiteye savaşıyoruz. Savaşıyoruz çünkü okulumuz Tandoğan Meydanı'nda. Bütün öğrenci hareketleri ve mitinglerin merkeziydi o meydan. Taş, sopa ve kurşunlar arasında, bir savaş ortamında okula gidip geldik ve bitirdik. Ama hiç eczacılık yapmadım ben. Ha, bu arada, Erendiz Atasü Farmakognozi hocamızdı. Onun ilk öykü kitabı çıkmıştı o sıralar. Bir diğer hocam Tülin Söylemezoğlu. O da şiirler yazardı. Beni aralarına aldılar. Fakültedeki odalarında hoş sohbetler olurdu. Etkilenirdim ikisinden de.

O yıllarda mı başladın yazmaya? Ya da neler yapıyordun?

Yazmak denirse, karalıyordum işte bir şeyler. Çoğu "toplumcu gerçekçi" şiirlerdi. Ne yapacağımı, ne olacağımı, ne olmak istediğimi bilmiyordum. Zaten çocukluğum tuhaf bir suskunluk içinde geçmişti. Ev içi ortamlarından aşırı sıkılırdım. Evdeki can sıkıntısından kitaplar okuyarak kurtulmuştum hep. Okuduğum kitaplar boyumu aşan Dostoyevski ler filan. Dışarda, sokakta birden değişiveriyordum. Canavar kesiliyordum. İnsanın birkaç kişiliği birden taşıdığını daha sonra öğrendim... Neyse üniversite bitti. İş arıyorum, iş yok! Ankara'nın Tunalı Hilmi'sinde bir hediyelik eşya mağazasında tezgâhtarlığa başladım. Daha çok turistlerin ilgilendiği pirinçten yapılma ıvır zıvır, küllük vs satıyordum. Ve ölesiye sıkılıyordum... Sıkıntıyı yenmek için alçıdan biblolar yapıp boyuyorum bir yandan... Bezden palyaçolar filan yapıyorum ama yetmiyor. O sıralar aşk meşk de yok ki... İşte o mağazada sekiz ay kadar sıkıldıktan sonra, bir gece kendimi evin mutfak masasında buldum. Önümde bir tomar kâğıtla. Nasıl yazıyorum ama! Hafif tırlatmış olmalıyım. 55 sayfa arkalı önlü yazmış bitirmişim. Sabah olduğunda fark ettim. Bileğim kopacak gibi ağrıyor yazmaktan. Yani ilk romanım o ve 22 yaşındayım.

İşsizlik bunalımı seni yazar yaptı desene!? Ya da varoluş sıkıntısı mı diyelim buna?

İkisi de aynı kapıya çıkıyor. Kafanda bir şey parlayıp sönüyor. Yazıp tımarhanelik olmaktan kurtuluyorsun... Sonra ağabeyime okuttum onları. Kafka özentili zırvalar olarak nitelendirdi. Ve hevesimi kırdı. Yazar olamayacaksın! mesajıydı o. Ben de okuluma döndüm yeniden. Master'a başladım. Yazmak gerçekten de varoluş sıkıntısıyla ilgili bir eylem.

Varoluş sıkıntısı diyorsun, yazarkenki ruh halini anlatır mısın biraz?

Bir tıkaç ya da tıpa düşün. Zihindeki artıkları atmanı önleyen bir engel yani. Gelmiş geçmiş bütün yaşantılar doluşmuş, tıpayı fırlatıp çıkmak istiyor. İşte o sıkışma anına ben varoluş sıkıntısı diyorum. Hani o ne yapacağını ne olacağını bilemeyiş hali. O durumda hayat pek de eğlenceli gelmiyor. O sırada oturup yazmaya başlarsam her şey birden değişiveriyor, güzelleşiyor. Noktayı koyunca şahane bir rahatlama, dünyanın tüm mutluluklarına denk bir iyilik hali oluşuyor. Bir de insanlarla yüz yüzeyken söyleyemediğim bir şeyler olduğunu sanıyorum. Onlar da birikip aynı biçimde kafamdaki tıkacı zorluyor sanki. Sonrası bir gereksinme. Bir nevi psikoterapi hali. Kim bilir belki de sıkıntıdan değil de, ağabeyime kendimi ispat etmek için yazar oldum. Bir tür öç alma belki, bilmiyorum.

Sende dikkatimi çeken başka bir şey daha var. Mesela yeni kitap: "Bâkire Kızlar ve Ötekiler." Kadının ezilmişliği, yoksunluğu, baskı altında oluşu üzerine öykülerden oluşuyor. Bildiğim kadarıyla kadınların özgürlüğü için mücadele eden hareket, dernek veya partilerle herhangi bir bağın yok.

Hiçbir biçimde o tür yapılanmalara katılmadım. Katılmak istemedim de. Yazının daha işlevsel olduğuna inanıyorum. Hem Türkiye çok kalabalık bir ülke, dediğin işlerle uğraşacak çok sayıda kadın var. Yazdıklarımla dolaylı olarak katkıda bulunduğumu sanıyorum. O da bana yetiyor. Zaten o işler zaman istiyor. Yazmak da zaman istiyor. Aynı zamanda bu tür hareketleri gönül bağlamında da uzaktan desteklediğimi söyleyebilirim.

Bu hareketlerin içinde olmadığın gibi, edebiyat dünyasının tam içinde olduğun da söylenemez.

Şu edebiyat dünyasının ne olduğunu anlamış değilim. Okumak, yazmak tek başına yapılan ve insanı yeterince mutlu eden edimler. Evde yalnızsam ve klavyenin tıkırtısı da varsa, ortam yeterince kalabalık oluyor zaten. Başka hiçbir şeye ya da kimseye ihtiyaç duymuyorum. Ha, çok sayıda dostum arkadaşım var o başka. Yani insansız değilim. Bilinçli olarak o çevreye uzak durduğumu sanmıyorum. Herhalde çok yakın durmayı istemiyorum. Bilmiyorum, belki de muhteşem insanlardır. Kaçırıyor da olabilirim bir şeyleri. Her neyse, yazarlarla oturup kalkıp edebiyat sohbetleri yapmak bana göre değil.

Bazen "Beyoğlu geceleri"ne çıkıyoruz birlikte ama, hiç de öyle ağır politik ya da edebi sohbetler tutturmuyoruz. Bol bol kakara kikiri yapıp dönüyoruz eve. Hatırlarsın, bir defasında edebiyatla ilgilenen gençler gelmişti masamıza hani. O ne edebiyat tartışmasıydı öyle? Biraz tedirgin olmuştuk.. galiba.

İşte kendin de söylüyorsun. O tür masalardan nefret ederim. Oradaki varoluş sıkıntısı daha da büyük oluyor. Trajikomik bir söylem tutturuluyor. Ağır edebiyat sohbeti adı altında sidik yarıştırmalar, caka satmalar, ego tatminleri gülünç geliyor bana. Herkes gibi yaşıyoruz biz de günlük hayatı. Sen de öylesin, ben de. Birimiz yazar, birimiz çizeriz. Ne olmuş yani? Geceleyin, iki kadehin verdiği coşkuyla bilirkişi olmaya kalkışmıyoruz. Böyle olmak bir meziyettir belki, ne dersin? Ben bundan gurur duyuyorum hatta.

Günlük hayat dedin de, senin öteki meziyetlerin geldi şimdi aklıma. Benim gözümde bir dolu Neşe var. Anne Neşe, memur Neşe, çok güzel yemekler yapan Neşe, bilgisayarının başında sürekli yazan Neşe, diziler yazan Neşe... Araya da Beyoğlu gecelerinde bize içki arkadaşlığı yapan Neşe...

Şair olama yacağımı çabuk anladım.

Bir gece kendimi evin mutfak masasında buldum. Önümde bir tomar kâğıtla. Nasıl yazıyorum ama! Hafif tırlatmış olmalıyım. 55 sayfa arkalı önlü yazmış bitirmişim. Sabah olduğunda fark ettim.

Dur dur! Sen sayarken ben yoruldum vallahi Deryacım. Ben de seni hamsi buğulamayı şahane yapan Kerasuslu Darius/ Giresunlu Derya olarak tanıyorum mesela... Şakaydı!.. Ben yazar gibi yaşamıyorum bu malum. Yani efendim sabah kahvaltısı artı üç sayfa. Öğlen yürüyüşü artı iki sayfa. Böyle bir hayatım yok. Yazıyı da araya bir yere sıkıştırıyorum. Düzenli olarak masa başına geçenlerden değilim. Dizi yazıyorsam o zaman mecburen ağır işçilik dönemi başlıyor. Günlük düzenim mesaiye gitmekle başlıyor zaten. Onun dışında hızlı ve koşturmacalı günlerin geceleri kalıyor yazmak için.

Kitabın iyi satıyor öyle duydum.

Dördüncü baskı oldu sanırım.

Kitapta ana tema cinsellik. İlk cinsel temaslar. Olamayanlar. Olabilenler ve iz bırakanlar. Peki cinsellikten yoksun yaşanılan yılların insan hayatına etkileri tüm bir yaşam devam ediyor mu sence?

Yaşadıklarımızın da, yaşayamadıklarımızın da etkilerini tüm bir yaşam taşırız... Hele ki gençlik yılları... Şimdi bize vız gelen şeyler ne kadar da önemliydi... Cinselliğe gelince, hayatın her döneminde, her taşın altından çıkan bir gereksinim... Gereksinimse eksikliği elbette hissedilecek... O ilk korkular, baskılar yüzünden tüm bir yaşam cinsellikle tanışamamış insanlar tanıyorum... Bir arkadaşımın annesi (65 yaşında) ben ağızdan hiç öpüşmedim demişti mesela, ağlamaklı olmuştu. Ki iki yetişkin çocuğu vardı...

"Alev'in Sıcacık Kulübesi" adındaki öyküde, Beyoğlu kafe-barlarının müdavimi bir kızı anlatıyorsun. O hiç de yoksun görünmüyor. Cinsel özgürlüğünü elde etmiş. Hatta işi para karşılığı cinselliğe kadar vardırmış. Onun bunalımı, çıkmazları neler peki?

Onun asıl derdi sevgisizlik. Artı parasızlık. İki önemli mahrumiyet. Uyuyabileceği bir yatak için önüne gelenle yatabiliyor. Temel gereksinimi barınacak bir ev ve karın tokluğu. Cinsellik sonra geliyor. Alev ilk iki gereksinimi için cinselliği kullanmak zorunda kalan gencecik bir kız. 24 yaşında ama hayatı "yutmuş bitirmiş". Cinsel özgürlüğüyse kocaman bir palavra. Çünkü çaresiz kaldığı için erkeklerle yatağa giriyor. Çünkü onun için aşk yok. Ve sevişmeye "debelenmek" diyor Alev. Ritmik jimnastik gibi algılıyor. Bu da en az cinselliksizlik kadar büyük bir çıkmaz...

Bir de, kitaptaki öyküler tek başına okunduğunda anlamlı iken, bütünü okunduğunda kitap başka bir anlam kazanıyor... Beste, Melike, Aydan, Binbir, Kelkör.. Başka öykülerde yeniden karşımıza çıkıyorlar.

Öyle kurguladım. Birbirine bitişik hayatlar. Ama herkesinki ayrı akıyor. Aynı evde yetişen iki kız kardeş var, Beste ve Aydan. Karşı komşularının kızları Nevin ve Melike. Aynı geleneksel yapı ama iki ayrı yetiştirme biçimi. Biz büyürken sayısız arkadaşlarımız oldu. O zamanlar denk görünüyorduk. Gelgelelim sonraki hayatlarımız çok farklı oldu. Bazılarımız cinselliğini hiç yaşamadı. Bazısı evlilikle "çözdü" bu işi, bazısı özgür yaşadı. Buradan yola çıktım. Bu farklılaşmayı anlatmak istedim. Böylece de romansı bir bütünlük oluşturmaya çalıştım...

Toplu seks ayinlerinin yapıldığı evler var mı sahiden? "Formika Yatak Odası" öyküde anlatıyorsun böyle bir evi..

Bana anlatıldı böyle bir ev. Demek ki var. Öyle bir ortamda bulunmuş birinden dinlemiştim. Ben de kendi imgelem gücümü ekledim. Orda bulunsaydım daha farklı anlatırdım belki. Ama biliyorsun, cici kızlar öyle yerlere gitmezler... Gülüyorsun! "Fırsat olsa giderdik elbette! " (Kikirdemeler)

Bir yanda toplu seks, diğer yanda tesettüre giren Melike. Kitaplar karıştırıyor. "Cennette zengin ve daimi bir cinsel hayat yaşanacaktır!" Melike inanıyor mu buna gerçekten?

İslam'a inanmaya çalışıyor. Bir inanca tutunmaya çalışıyor. "İslama Göre Cinsel Hayat" kitabından okuyup öğreniyor Melike. İslam'dan etkilenmiş zaten, başını örtmüş. İslami kitapları okuyarak günahtan uzak durmayı öğrenecek ama aldığı bilgiler kafasını daha çok karıştırıyor.

"Mümin erkek, cennette, günde yüz bakire ile cinsel ilişkide bulunacaktır" mı yazıyor o kitapta?

Aynen böyle yazıyor.

Bizler cinsellikle çok çabuk ve kolay buluşulamayan zamanlarda yaşadık. Artık varoşlarda dahi kimse işi o kadar uzatmıyor... Yeni kuşağın rahatlığı avantaj mı sence?

Cinsel yönden avantaj kartları var gibi. Peki mutlular mı? Bence değiller. Onlar işin cinsel yönünü halletmiş olabilirler ama belli bir düşünceye, felsefeye vs sahip olamamış bir kuşak yetişti. Böyle olunca onlar da tutunamayanlar sınıfına dahil oldular. Yeryüzünü anlamak için çabaları yok. Kendilerini boşlukta hissediyorlar ve sanki onlar bizden daha mutsuzlar.

Onu demeye çalıştım ben de. Darmadağınık, idealsiz bir gençlik geliyor peşimizden.

Bunun sorumlusu iyi ki sen ve ben değiliz. Sen zaten politik karikatürler çiziyorsun. Onları izliyorlar hiç değilse.

Bir de evlilik diye bir kurum var. Sırada bekleyen gençlere diyeceğin bir şey var mı?

Valla benim kafam hâlâ karışık. Bir karşı oluyorum, bir yanında. Didişen, savaşan çiftleri görünce lanet okuyorum evliliğe. Bir mahkûmiyet hali. Katlanma hali içinde kimi çiftler. Cinsellik falan da bitiyor bir süre sonra. Diğer cinsle tam uyumlu bir ilişki zor. Yani hem bağımlı hem özgür olmayı sağlamak mümkünse evlilik o kadar da fena değil. İki kişi bir eve tıkılıp dünyadan uzaklaştıysa en kötüsü. Baştan bilmeli insan ne beklediğini. Verimli, paylaşımcı, omuz omuza bir hayat iyi de olabilir. Beklentileri biraz düşük tutmalı sanki. En azından hemen çocuk yapmamalı.

"Motorkız Anlatıyor" öyküde.. Aydan çareyi psikiyatriste gitmekte bulan depresif bir genç kadın... Şimdi herkes kolaylıkla psikiyatriste gittiğini, ilaç kullandığını açıkça söyleyebiliyor. Eskiden böyle değildi..

Günün gerçeği hızla değişiyor... Eskiden deli deniyordu psikiyatriste gidene... Şimdilerde sıradan bir hal aldı. İyi de oldu... Etrafımdaki her üç kadından ikisi antidepresan kullanıyor. Kadının üzerindeki baskı, onu içedönük yapan tüm değerler depresyona itiyor... Hapı yutmuşuz ve hapı yutunca iyileşiyoruz. Depresyon kadınlarda daha sık görülen marazi durumlardan biri. Ben de en az dört kez depresyon tedavisi görmüş biri olarak deneyimliyim bu konuda... İnsanın kendindeki bozukluğun farkında olması, bilinç düzeyiyle orantılı. Ruh doktoruna gitme rahatlığına kavuşmuş olmamız da AB'ye girmemize yardımcı olur belki.

psikoz günlüğünde yatsı sosisleri

>küçük İskender

-"Bu öcü alacak olan kişinin adını söyleyin bana.." dedim, elimdeki iskambil destesini kararken. Destede tam elli iki adet kupa ası var.

-"Saklıyor. Gelince kendisi açıklayacakmış," dedi adamlarımdan yirmi altı kilo olanı; elli iki bölü iki, eşittir yirmi altı.

-"Hep mi bölüneceğiz böyle, yani hep mi yarılanarak gidecek bütün kötülüklerimiz?!" diye mırıldandım; gökyüzünde bu gece on üç yıldız parlıyor. Bak, ne kadar bölünürsek bölünelim, yarılanırsak yarılanalım, öyle bir yere, öyle bir sayıya ulaşıyoruz ki sonunda, tam sayı istesek küsurat kalıyor; aksi takdirde bölen/bölünen ikileminde bir kesir. Biz şimdi on üçü nasıl ikiye böleriz?!

-"On üç zaten uğursuzdur," dedi diğer adamım; altı dişi çekilmişti, birisi ise çürümekte.

İçimde bir silahlı çatışmaya girme hevesi, dışarda efkârlı bir akşamüstü tipisi. Bir öcün alınması için kaç adam

bir melek tutar ki?! Gelecek melek dijital mi?! Gelecek melek hal hatır sorar mı?! Totaliter rejim yanlısı mı yoksa; fundamentalizm hizmetinde bir kukla, bir maşa olabilir mi?! On üçü ortasından ikiye bölebilir mi?! Bu kar böyle yağmaya devam ederse kardanadamlar birleşip parti kurar mı?! Bach bunların farkında mı?! Dario Argento, lolitaları neden kırılan camlarla keser durur; Rimbaud'nun kaybolan bir şiir defteri bulunabilir mi?! **BİLMİYORSUNUZ İŞTE, BİLMİYORSUNUZ!**

-"Bu öcü alacak kişinin adını söyleyin bana.." dedim; "olan"ı kullanmadım. Çünkü "olan" bir şey yoktu henüz.

-"Saklıyor. Gelince kendisi açıklayacakmış," dedi adamlarımdan yirmi altı kilo iki gram olanı. Az önce bir zeytin yemişti.

-"Çabuk çıkart o zeytini ordan. Hesapları karıştırıyorsun," diye bağırdım. "Bu periyodu yakalayana kadar göbeğim çatladı. Yıllarımı verdim. Sen bir heves uğruna beni ve feni altüst ediyorsun. Açsan, otur ayak tırnaklarını ye, yok susadıysan tükürüğünü yut!"

-"Konuğunuz uzun yoldan geliyor, yatıya kalır. Yatak serelim mi?!" diye sordu adamlarımdan Zemheri. Bunun bir de kardeşi

var: Hamsin. O, genç kız kılçığı ticaretiyle uğraşıyor. Buz çocuklardır: Kırık yumurta ikizleri.

-"Abartıyorsun Zemheri.." dedim. "Melekler yorulmazlar ve uyumazlar."

-"Yazık, rüya görmeleri mümkün değil o halde.."

-"Rüyalar seni niye bu kadar ilgilendiriyor Zemheri, biraz gerçekçi ol. Bak, benim gibi materyalistler rüya bile görmezler," diyerek lafı toparladım.

-"O zaman bu melek de materyalist! Rüya göremediğine göre.." dedi ağız sağlığı problemi olan.

-"Uzattınız ama.." diye çıkıştım. **BİLMİYORSUNUZ İŞTE, BİLMİYORSUNUZ!**

Akvaryumunuzdaki balığın astım krizi geçirip geçirmediğini anlayamazsınız; sorun burdadır. Biliyorum, elbette çok parnastik bir yaklaşım ama, öksürürken ağzını solungacıyla kapatan bir arkadaşım olmadı benim. Binmeyi beceremediğim için babam beni aşağılamak adına bsiklete tam sekiz tekerlek daha takmıştı.

-"Artık yuvarlanmazsın," diyerekten de karşıma geçip kollarını kavuşturmuştu. O zamanlar dört yaşındaydım ve henüz iki cinsel organım vardı. Oturduğumuz evin caddeye bakan pencerelerinden tek bir kişinin gömüldüğü mezarlık görünürdü.

-"O, bir kadın evliya yavrum.." demişti annem. "Rahatsız olmasın diye başka kimseyi gömmüyorlar mezarlığa!"

Annem, muazzam bir stratejistti; kurguladığı şeyleri adım adım uygulardı. Tasarrufa düşkündü, öyle ki bir orgazmı birkaç günkü sevişmelere yayardı. Enerji derdi. Enerjiyi ziyan etmek ayıptır! Allah günah yazar sonra..

Siz, saçmasapan bir oyun sanıyorsunuz sevmeyi. Âşık olmak, karşındakinin yemek borusunu da önemseyebilmektir.

Siz, hırgür şamata sanıyorsunuz ideolojileri. İnanmak, mücadeleden netice alabilmek için gökkuşağının altından geçebilecek yeteneği elde edebilmektedir.

Siz, aşağılık bir his sanıyorsunuz öcü. Öc almak, teslim edilmemiş her türlü hakkınızın size maddenin bütün halleriyle iadesini sağlayabilmektir. Bunun için melek şarttır. Uçaksavar şarttır. Prezervatif şarttır. Mizah şarttır. **BİLMİYORSUNUZ!**

Melek geç geldi. Yeryüzü haritasını evde unutmuş.
Hemen halletti meseleyi; hiç kimseyi riske atmadı.
Zaten tamiri zor değildi bilinçaltının; bilinçaltımın ekran kartını değiştirdi.
Düşüncemden öc aldım. Bunu hep istemiştim.
O kızı bütün kabuğuyla sevmeyi istemiştim.
Adı, Muz'du; ben bir maymundum.
Aramızda forvet yoktu. Bunu hep istemiştim.
Şimdi sıradaki Hindistan Cevizi, pek de şirin bir Asyalı canım.
Bir gay eskort firmasında kalifiye eleman; bir tornavidayla her yerine göt deliği açıyor.
Büyüyünce oyuncu olacak. Shakespeare hayranı, ama Shakespeare'in adını hep yanlış yazıyor.
Lise son sınıftan terk; babası torbacıymış.
Lise son sınıftan terk; matematik öğretmenine kendi yaptığı pi sayısını yutturmuş.
Melek geç geldi. Yeryüzü haritasını evde unutmuş.
Hemen halletti meseleyi; hiç kimseyi boka batırmadı.
Melek'i aslında ben çok önceden tanırım; o mezarlıkta yatan kadın evliyanın ta kendisi.

Balıkçılarla balığa çıkar, marangozlarla ormanda ağaç keser, orospularla kerhanede birlikte ağlar. Harbi melek! Harbi melek gibi bir lezbiyen! Yırtık, siyah file çoraplarla dolaşır şehrin en işlek caddelerinde; asla etek tıraşı da olmaz. Bir saat baksanız, deliği bulamazsınız. Koltukaltlarına da dokunmaz. O, kılın doğal yapısına hayran.

Ağda yapan dişilere gitmiyorum diyerekten tavrını da koyuyor kimi zaman. Eh, vodvilin kuralı: İnsan keserken sıçramayacaksın. Sıçramayacaksın ki komik olacak.

Duydun mu masum salak! İnsan keserken sıçramayacaksın. Sıçramayacaksın ki, o kan, bir et musluğundan fışkırır gibi senin seyircilerine sıçrayacak!

Kaçak Salih Bolat

ankaralı yazarlar

Hiçbir yer edebiyat açısından coğrafi anlamda taşra değildir.

Fotoğraflar: Hikmet Koç

Cumhuriyet döneminden başlayarak edebiyatımızın önemli kişi, akım, kurum ve dergileri Ankara'da ortaya çıktı, hayat buldu. 1980'e kadar bu canlılık sürdü gitti. 1980'den bu yana Ankara yazar olarak değil, ama edebiyat kurumları olarak fakirleşti. Son yıllarda adeta her şey İstanbul metropolünde. Kültür edebiyat ortamında dikey örgütlenme içinde aşırı merkezileşme ortaya çıktı. Ve maalesef Ankara taşra oldu, ya da öyle deniyor. Ankara'nın önde gelen yazarları; Cemil Kavukçu, Hasan Ali Toptaş, Salih Bolat ve Özcan Karabulut ile arkadaşımız Serdar Çelik'in (küçük fotoğrafta solda, önde) Tunalı Hilmi'deki "Tapas" adlı İspanyol Restauran-Bar'ında bu meseleyi konuştuk.

Adnan Özer: Emperyalist program olsa daha iyisini yapamazdı; bütün kültür, sanat imkânlarını bir yerde toplamak ve ülkenin bu varlığını manipüle etmek... Bu hal nasıl geliyor size?

Salih Bolat: Genel olarak kültürün, özel olarak da edebiyatın İstanbul'da merkezileşmesinin yaratacağı birtakım sorunlardan öte, bence daha önemli olan, finans kapitalin, yani bankaların edebiyat yayıncılığıyla ilgilenmesi. Dünyanın başka ülkelerinde böyle bir sorun var mı, bilemiyorum. Ama bizim ülkemizde bu çok ciddi bir sorun. Bunu iki açıdan sorun olarak görüyorum: Birincisi; sorunlar her zaman negatif olmaz, olumlu yanı da var bu işin, kitapların basılması, yazarları cesaretlendirmesi...

Adnan Özer: Bankalar sayesinde yazarlarımız para para yüzü gördü hiç değilse.

Salih Bolat: Öncesini düşünürsek, tabii ki doğru bu. Yazarlar ev falan alsın değil mi...

Cemil Kavukçu: Merkezileşme sorunundan bahsettin ya, sorun bence başka yerde. Edebiyatın popüler sanatla bir flörtü başladı. Yani bir şeyler ucuzlamaya başladı. Ben bunu biraz edebiyat ortamında kirlenme olarak görüyorum. Özellikle kitabın okurla buluşması için açılan yollar, kitabın tanıtım biçimi, yazarın konu mankeni biçimine getirilmesi...

Salih Bolat: Sosyolojik bir konu bu, katılıyorum sana da, o başka bir konu, çok ciddi. Ben, yazarı finansal olarak desteklemesi açısından banka yayıncılığının olumlu olduğunu belirtmekle birlikte, çok önemli bir sakıncasından söz etmek istiyorum: O da, finansal güçlülükten geliyor. Yazarların, şairlerin kendi iç dinamikleriyle, bir yerde yazınsal rekabete girmesini engelliyor bu güç. Çünkü, bugün bakıyoruz, bir romancı ya da şair, kitabı bir banka yayınından çıktı diyelim, işte, dağıtım olarak, kitapçılarda görünme olarak, edebiyatın topluma ulaşma kanallarını iyi kullanmış oluyor. Kavramsal düzeyde olumlu, ama bir yerde de kötü bir şey. Böyle bir yazınsal rekabet yok. Ölçüt değişti.

Hasan Ali Toptaş: Bence de ölçüt değişti. O kitabın çok satması önem kazandı. Bugün dergilerde çok satan kitaplar listesi düzenleniyor. Onların nasıl düzenlendiğini ben bilmiyorum, ama bakıyorsunuz; on tane kitap sıralanmış, içerisinde bir veya iki tane edebiyat kitabı var. Gerisi edebiyat dışı kitaplar. Ve çok satan kitaplar. Burada biraz edebiyat yavaş yavaş alanın dışına itiliyor gibi bir kaygı var bende.

Salih Bolat: İtiliyor, tam da öyle aslında. Cemil çok haklı. Ama banka yayıncılığını bir onursuzluk olarak görmüyorum doğrusu ben. Rekabeti nasıl ortadan kaldırdığını da pek

anlamadım gerçekten. Şairlerin ve yazarların kendi dinamiklerini kullanmalarından söz ettim, ama o dinamik yalnızca kâğıt üzerinde, yazarken kullanılır gibi geliyor bana. Biz ticaretten ne anlarız ki? Öteki türlü, paranın kimin elinde olduğu hiç önemli değil... Asıl endişem, asıl sorun, bence o popülist tavırla edebiyat dünyasına egemen olmaya çalışan, o popülist tavrı destekleyen, bunu yaparken de gerçek edebiyatı edebiyat için tutmaya çalışan zihniyette. Bu zihniyetin nerede olduğu pek önemli değil.

Adnan Özer: Bu zihniyeti bulmaya çalışalım. Bu zihniyet, ticaret mi, yoksa medyatik manipülasyon mu, kültür ortamına müdahale mi? Ne olabilir?

Salih Polat: Hepsi. Editörler bile olabilir. Yani editörlerin seçiminden belli bir bakış açısının yerleştirilmeye çalışıldığını ya da hangi kitapların öne çıkarılıp hangilerinin geride tutulduğunu, bütün bu göstergelere bakarak o zihniyetin ne olduğunu görebiliriz. Bunun arkasında, bilemiyorum ama, ideolojik bir düşüncenin de elbette bir katkısı vardır.

Cemil Kavukçu: İdeolojik derken nasıl bir müdahale?

Salih Bolat: Asıl tehlike bu şekilde bir zihniyetin var oluşu. Paranın, bankanın ya da diğer yayınevlerinin katılıp katılmaması değil, asıl problem edebiyatımızda hakim olmaya çalışan zihniyet.

Cemil Kavukçu: Eskiden kitap tehlikeli bir silah gibi gösteriliyordu. Ama bugün artık kitap büyük sermayenin desteklediği, okura ulaştırdığı, kazanç sağladığı bir meta haline geldi. Peki burada hangi tür ürünler okura pompalanıyor? Nasıl bir okur, nasıl bir toplum düşünülüyor? Hangi kitaplar öne çıkarılıyor? Hasan Ali'nin burada değindiği noktanın bence altı çizilmesi gerekiyor. İçi boş görüyorum ben birçok kitabı. Süslü basılmış, reklamları yapılmış; yazarlarla röportajlar, televizyonlarda programlar... Ve genç kesim, yani henüz yönlendirilememiş, edebiyatla, sanatla pek tanışmamış kişiler bunu edebiyat olarak algılayabilirler. Ve öyle bir okur yetişir. Zaten istenen de bu bence. Yani bir güçsüzleştirme politikası '80'den bu yana alttan alta işleniyor. Evet, her şey var. Kitaplar basılıyor. Ama istediğimiz kitabı istediğimiz şekilde sattırabiliriz anlayışı var. İstediğimiz kitabı okuturuz. Kaliteli kitaplar da basılıyor, basılmıyor değil. Ama onlar daima gölgede kalıyor.

Özcan Karabulut: Sözünü ettiğimiz kitapları yayınlayan bir banka yayınlarının, bütün Anadolu'daki edebiyat dergilerinde -İstanbul'uyla da-, farklı eğilimlerden edebiyat dergilerinde ayrım yapmaksızın ilanlarını görüyorsunuz. Yani onları bir tür destekliyor. Bunun için ne düşünüyorsunuz? Bunu sakıncalı buluyorum. Bunu bir tür otosansürün koşullarını hazırlayan müdahale olarak görüyorum. Adana'daki dergide de aynı ilanı görüyorsunuz, İstanbul'dakinde de, İzmir'dekinde de... İstanbul'da o anlamda iktidarda zaten adam. Bunu niye yapıyor? Bu bilinçli bence.

Adnan Özer: Sohbetimiz bakımından iki izlek çıktı ortaya: Kamusal edebiyatın ortaya çıkışından sonra saf edebiyat ilgileri devam edebilir mi, etmeli mi? Çünkü toplumun her çeşit kitaba ihtiyacı var, sadece edebi ürünlere değil... Bu nasıl düzenlenebilir, nasıl bir yayıncılık ilkesi konulabilir? Pedagojik ve estetik ilkeleri bozmamak amacıyla. Bu birinci izlek. Bir de centilmenlik meselesi çıktı bence. Batı ülkelerinin çoğunda bankalar ve gelişmiş medya kuruluşları ayrıca kültür yayıncılığı yapmamalı diye yasa var. Yasa yoksa etik teamül var. İtalya'da Berlusconi bozdu bunu sanırım. Almanya'da, İspanya'da bankalar vakıf kurup kitaba, yazara, bazı yayın projelerine destek oluyor, ama kültür yayıncılığı yapmıyor. Ne yapıyor? 'İspanyol şarapları' diye bir konu hazırlıyor ve onu bir yayıneviyle ortak yapıyor. Popüler konularda yayıncılığa destek oluyorlar. Bankalar da destek olabiliyorlar bazen. Böyle bir centilmenlik ilkesi geçerli. Bu da bir Avrupa normu aslında. O açılardan konuşabiliriz. Edebiyatın ilkeleri, yani bizim açımızdan konuşalım, bir de isterseniz piyasa ve centilmenlik meselelerini konuşalım. Milli edebiyattan sonra edebiyatın kamusallığı ortaya çıkıyor ve edebiyat özelleşiyor. Yani özel şirketler edebi kitaplar basıyorlar ve bunları satışa sunuyorlar. Bunda bir şey yok. İyi olan edebiyat nasıl korunabilir?

Özcan Karabulut: Nasıl ortaya çıkar, nasıl korunabilir? Çünkü bir de ortaya çıkış sorunu da çıktı burda. Bankaların yayınladıkları kitaplar var. Tabii tanıdığımız, bildiğimiz yazarlar da var. Buna transferler demek çok yanlış olmaz. Geçişler oluyor. Son dönemlerde arttı. Bu bir bakıma da iyi oluyor. Yazar bel-

Hasan Ali Toptaş

Özcan Karabulut

Salih Bolat

Cemil Kavukçu

ki uzun yıllardır alamadığı haklarını alıyor. Ama öte yandan -hepimiz biliyoruz dergicilikten geldik. Sen daha iyi bilirsin Adnan- dergi geleneğinden gelmeyen, dergilerde tanınmayan, dergilerde gün yüzüne çıkmayan yazarlara bu sözünü ettiğimiz bankaların yayınevlerinde rastlıyoruz. Ve bunlardan birçoğunu beğenmediğimizi belirttik. Peki o zaman burada ölçüt nedir? Bir iki söyleşiyle, ilanla piyasaya sunuluyor. Burada ben tabii bugüne kadar bu şekilde geldi, bu şekilde sürsün demiyorum. Ama bizim edebiyatımızda gerçekten edebiyat dergilerinin bir yeri vardır. Roman için söz etmiyorum. Bir yerde bu dergiler edebiyatçıların, genç, yeni öykücülerin, şairlerin tanındıkları, gün yüzüne çıktıkları yerlerdir. Buradan biz şiirleri de, öyküleri de tanıyorduk. Bu yazarların ürünleri dergilerde bir müddet yayınlandıktan sonra artık bir kitap olacak diye beklerdik. Şimdi bu altüst olmuş durumda.

Birkaç finans gücü yüksek yayınevi küçük yayınevlerinin sonunu getirirse, meydan onlara kalırsa ve zaman içinde arkadan gelen, has edebiyata gönül vermiş gençlerin kapısı kapanır mı?

Cemil Kavukçu: Belki o dönem bitti artık. Bizim yayımlatma zorlukları çektiğimiz dönemde, uzun süre dergilerde öykülerimizi yayınlattıktan sonra ancak bir kitaba dönüştürebildiğimiz dönemlerdeki koşullarla şimdiki koşullar çok farklı. Yayınevi sayısı çok. Bugünün gençleri daha kolay ulaşabiliyorlar. Belki dergilerde bir süre görünerek kitaba dönüştürme bitiyor.

Özcan Karabulut: Ben ona bir yere kadar katılabilirim. Ankara'da, biz işte bir dergi çevresinden geliyoruz. O dönemde tanıştık. En azından yazı dergisi deneyimini biliyoruz. Bu doğru. Bizden sonraki, daha genç diyebileceğimiz öykücülerin ürünlerini yayınladığını görüyoruz. Türkiye'de hâlâ dergilerin önemli bir yeri var. Bu da süreceğe benziyor. Buna ben öykü dünyasından örnek verebilirim. Adam Yayınları "Öykü" dergisi çıkarttı. Arkasından biz "Düşler Öyküleri" yayınladık. İzmit'te "Üçüncü Öyküler" yayınlandı. Ankara'da, 'öyküden bir bilet gidiş dönüş' serisi yayınlandı. Bunların bir bölümü kapandı. Ama şu anda ben beş öykü dergisinin hazırlığının olduğunu biliyorum. Bunun pek çok nedeni var, bunlara girmeyeceğim. Ama en azından yakın ve orta vadede dergiciliğin bitmediğini, hâlâ o eski dönemlerdeki öneminin olduğunu gösteriyor. Ama Cemil'in dediğine katılıyorum ben. Bugün artık bu şart değil. Çok daha kısa yollardan yayınevine ulaşarak, gençler kitaplarını yayınlayabiliyorlar. Burada senin de dediğin gibi çok fazla yayınevinin olması ve yayınevlerinin önceki dönemlerden farklı bir biçimde rekabet içinde olmaları da önemli. Bugün bir yayınevi eğer bizim edebiyatımızı önemsemiyorsa, bizim edebiyatımızdan yazarlara yer vermiyorsa zaten yaşama şansı yok. Bu ise transferi, hareketliliği, yayınevleri arasındaki rekabeti de açıklayan bir şey oluyor. Yani, yalnızca yabancı yayınları çevirerek, bu banka sermayesi de olsa, ayakta durabileceğini sanmıyorum ben. Böyle bir ihtiyaç da var. O zaman da edebiyat değeri ne olursa olsun -bu tartışılmalıdır- çok kısa yoldan piyasaya, okura sunulması gerekiyor diye düşünüyorum.

Hasan Ali Toptaş: Has edebiyattan bahsetmişti Özcan. Has edebiyat has okuru gerektirir. Has okur sayısı da ne yazık ki çok az. O zaman has edebiyatın satış grafiği de çok düşük oluyor. Şimdi, benim endişem şu; birkaç finans gücü yüksek yayınevi küçük yayınevlerinin sonunu getirirse, meydan onlara kalırsa ve zaman içinde arkadan gelen, has edebiyata gönül vermiş gençlerin kapısı kapanır mı? Biraz bundan da endişe ediyorum ben. Çünkü o kitaplar satmayacak, az satacak ve o kitabı yayınlamak kârlı bir şey olmayacak.

Adnan Özer: Yayıncı olarak fikrimi söyleyeyim; birincisi sermaye bizde biraz önde gidiyor. Bu ne demek? Ticari gayret, yayıncılık girişimi yazınsal üretimden ilerde. Ve üretimi de forse ediyor. İhtiyacı var. O yüzden de çıtayı biraz düşük tutuyor.

Cemil Kavukçu: Yayınevinin yayınlama ihtiyacı elbette olacak. Ona bir şey demem. Ama Avrupa'da yayınevleri üç tane satılacak olan bir kitabı bile prestij için çok büyük maliyetlere basıyor. Meydan büyüklere kaldığında ne olacak, onlar da iyi para kazanmaya başladıkları zaman prestije girecekler.

Adnan Özer: Prestij olarak basılamıyor, niye? Çünkü bir piyasa yaratılmaya çalışılıyor. Piyasa doygunluğa ulaşmadan prestij olmaz. O yüzden şiir basılmıyor. 70'li yıllarda her şey bir prestijdi

nerdeyse. İçiçe girmişti hem prestij hem piyasa. Doğru düzgün bir piyasa yoktu hakikaten. Dediğim gibi sermaye önde gidiyor ve bir piyasa oluşturulmaya çalışılıyor. O yüzden de piyasa ürünü forse ediyor. Böyle böyle sektörleşme olacak. Bir gelişme daha var: Bizde düzyazı rağbet buldu. Özellikle öyküde ve romanda bazı arkadaşlarımız yazar ide'sini, ilk defa bağımsız yazar ide-'sini bu toplumun kafasına nakşetmeye başladı. Yani yazarak para da kazanabilir -görece olarak-, itibar da kazanabilir bir kişi. Yani şunu yapmadan, eski ilişkilerle, işte sol derneklerle imza günleri yapmadan -ben karikatürize ediyorum ama bu anlaşılır- tamamen topluma kendini göstererek bir yazar ide'si yaratıldı. Piyasa da bunu kullanıp, körüklüyor. Ben yayıncı olduğum için biliyorum. Bunun peşinden pek çok insan ben yazar olacağım diyor. Daha önce yazar olmak varoluşsal bir sorundu. Şimdi varoluşsal bir sorun değil, Orhan Pamuk para kazandı, ben de kazanayım diyor. Ahmet Altan kazandı, ben niye...

Özcan Karabulut: Bunun arkasında yıllar var tabii. Yirmi yıl var, yirmi beş yıl var.

Adnan Özer: Büyük bir çile var gerçekten. Orhan Pamuk'un da çektiği bir çile var.

Piyasadan şikayetleri olan küçük yayınevleri konsorsiyum kurabilirler. Küçük yayınevleri tam bir kültür yayıncısı değil, olsalardı yaparlardı bunu. Birliktelik medenilik gereğidir, akıl gereğidir bir yerde.

Salih Bolat: Altı tanesi birleşse mesela hem de büyük yayınevi olabilirler.

Adnan Özer: Birleşmiyorlar. Oysa üretimde ortak olabilirler, tanıtımda ortak olabilirler ve kendi programlarını uygularlar. Ama küçük yayıncı ne yapıyor? Ben, diyor, beş tane kitap basarım bu sene, yırtarım. Yok böyle bir şey!

Küçük yayıncılara ayrıca böyle bir mesaj gitmesi lazım. Ya sağlam butik yayınevi olsunlar ya da bir çizgi tutturusunlar. Ve bu çizgi orijinal olsun.

Salih Bolat: Şartlar bunu zorluyor zaten, ya öyle olacaklar ya batacaklar.

Hasan Ali Toptaş: Bu ayın dergilerinden birinde yeni yayınevi kuruldu diye küçük bir kare içinde bir şey okudum; yayın ilkeleriniz nedir diye. İlk soru bu. Ve verdikleri yanıt şuydu; biz bir oturuşta okunacak kitaplar basıyoruz. Böyle bir çizgi belirlemiş arkadaşlar.

Salih Bolat: Banka sermayesiyle yapılan yayıncılığın edebiyatın iç dinamiklerindeki rekabetle ilgili konuyu açmak istiyorum. O biraz anlaşılmadı. Yayınevlerinin arasındaki rekabetten söz etmiyorum. Banka ne yapıyor? Parası çok olduğu için gerçekten kültür yayıncılığı yapan nitelikli bir yayınevinin yazarını alıyor. Bu okur profilinin altüst olmasına yol açıyor. Şiir kitabı basıyor mesela. Kristalize olmuş bir edebiyat, öyle küçük -az önce Adnan'ın söylediği gibi- dekor anlamındaki yayınevlerinin yapacağı bir iş. Ne yapıyor banka? Bizim yaşımızdaki bir şairi alıyor. Toplu şiirlerini basıyor, toplu şiir, toplu mezar gibi bir şeydir. Yok oluyor şair. Oysa toplu şiir bir yerde sanki jübile gibi bir şeydir.

> Para bol, hadi şunu alalım. Hepsini basalım gibi böyle adeta barbarca bir şey olmaz ki.

Adnan Özer: Vitrinde ölmeye mahkum kalıyor.

Salih Bolat: Tabii ki, bir şair arkadaşımın toplu şiirleri basıldı ve yok o oldu. Oysa şiir gibi bir yayıncılık, şiir gibi bir etkinlik, kendi kültürel perspektifiyle oldukça kristalize olmuş bir edebiyat anlayışı gerektirir. Para bol, hadi şunu alalım. Hepsini basalım gibi böyle adeta barbarca bir şey olmaz ki.

Cemil Kavukçu: Vitrinde güçlü yazarlar olsun. Önce onlardan oluşan bir kadro kurayım. Onun orada olduğunu gören nasılsa gelecektir. Onun yanında yer almak isteyecektir. Düşünce bu.

Salih Bolat: O konuda benim söylemek istediğim buydu. İkincisi de, Özcan'ın söylediği gibi, taşradaki dergilere bile reklam verip dolaylı olarak onları finansal açıdan destekleyerek bir nevi susturuyor. Şimdi Diyarbakır'da, Adana'da çıkan bir dergi, o dergiyi çıkaranların bir itirazıdır. Başka bir şey değil. İçinde yaşadıkları sisteme, değerlere itirazlarıdır.

Adnan Özer: Şimdi sen kimlik arayışındasın. Ne yaparsın? Dergi çıkarırsın.

Özcan Karabulut: Tabii, tabii, parayı verdiğin zaman sistemin içine çekip, uzlaştırıp, elini, kolunu, dilini bağlıyorsun adamın.

Salih Bolat: Bu sadece Adana için söz konusu değil, İstanbul'da çıkan bir dergi için de söz konusu.

Adnan Özer: Taşra dediğimiz şey halka halkadır; sosyolojik, sosyo-kültürel, hatta ideolojiktir, yani bizde taşrayız İstanbul'da. Belli bir şeyin dışında bir adım ötesi taşra. Herkes fikrini nasıl taşralaştırıyorsa varolan bir şeye... Böyle bir sisteme girdik yani. Tuhaf bir durum.

Özcan Karabulut: Yıllar önce biz "Yazı" dergisinin çevresindeydik. Kadıköy'de Gençlik Kitabevi'nde bir söyleşiye gittik. Öykülerimizi okuduk, sorular geldi. Hiç unutmuyorum, sorulardan bir tanesi şuydu; -sanırım o da edebiyatla ilgili bir arkadaşımızdı- bütün bunları geçelim demişti. Biz İstanbul'da yaşayan edebiyatçıların boğazı var, İstiklâl Caddesi var. Siz Ankara'dakiler ne yaparsınız? Neyi yazarsınız? Hatta, deniz olmayan yerde yazılmaz demişti. Yazma eylemini, yazma uğraşını adeta bir coğrafyaya indirgemişti. Şimdi, böyle de bir bakış var. Biz o zaman ona cevabını verdik. Onun cevabı; Paris'te deniz mi vardı? Yazabilen ve yaşayanlar için yazılacak her türlü macera her yerdedir. Bizim de, işte gördüğünüz gibi, çok tanınmış mekanlarımız var. Hiçbir yer yoksa, odalarımız var. Kitaplarımız var.

Salih Bolat: Dostoyevski bazı romanlarını Sibirya'da sürgünde yazmıştır.

Adnan Özer: Ankara, Öykü Günleri'yle canlılık yaşıyor. Özcan, sen bu işin bir mimari ve yürütücüsü olarak ne söyleyeceksin?

Özcan Karabulut: Ankara'yı bırak, Fransa'da öykü günleri yapıyoruz. O da zaten "Düşler Öyküler" dergisinin bir düşüydü. Daha evvel başlattığımız bir şeydi. Ve bugün Çanakkale'de, İzmir'de, Antalya'da öykü günleri yapılıyor. Eskişehir'de, İstanbul'da da yapılacak. Ama en önemlisi "Düşler Öyküler"le başlayan düş dünya öykü günü düşüyle sürüyor. Bu yıl 14 Şubatta Diyarbakır'dan Lefkoşe'ye, Lefkoşe'den İstanbul'a, İzmit'ten İzmir'e, Antalya'ya, en önemlisi Lahey'e, Frankfurt'tan Pitsburg'a kadar öykü etkinlikleri yapıldı. Öykü okumaları yapıldı. Farklı dillerden farklı öykücüler öykülerini okudu. Diyarbakır'da Kürtçe öyküler okundu. Frankfurt'ta beş dilde öyküler okundu. Bu çok önemli. Yani gerçekten bir patlama var, ve Ankara Öykü Günleri'nde görüldü ki, ya da öykünün geniş bir coğrafyaya ulaşması şunu gösteriyor ki, aslında hazırlanış biçimiyle, çok taraflı katılımıyla, genç kişilerin, öykücülerin, yayın yönetmenlerinin, dergicilerin katılımıyla bu, kültürümüzde demokratikleşmenin de bir örneği olarak gösterilebilir. Öykü Günleri düşünce ve ifade özgürlüğünün önünün açılması için de kendince katkıda bulunuyor. Nedir bunun bir göstergesi? Kürt Pen'inin Ankara Öykü Günleriyle ilgili mesajı Türkiye'de Kürtçe okunmuştur. Bu da çok önemli. Diyarbakır'da Kürtçe öykülerin okunması, burada bu bildirilerin sunulması. İnternete girdiğiniz zaman Yemen'den Amerika'ya ve başka ülkelere kadar, ki Yemen'de hem öykü günleri, hem roman günleri yapılıyor ve bu 2000'li yıllarda başlamıştır. Yani Türkiye'deki yapılan bu öykü günlerinden haberleri olmadığı düşünülemez. Böyle bir özelliği var. En az dört beş boyutu ile dikkate alınması gereken bir şey.

Adnan Özer: Peki muhalefet boyutunu nerede görüyorsun? Burada üç öykücü arkadaş var. Kendi edebi türünü bilinçli olarak seçmiş üç tane insan var. Bunları konuşmasak da siz öykü yazacaktınız. Bankalar kitap yayınlasa da yayınlamasa da siz öykü yazacaktınız. Muhalif yönünü nerede görüyorsunuz öykünün veya öykü günlerinin?

Özcan Karabulut: Genellikle yazılanın kendisi muhalif bir görüntü zaten. Öyle düşünüyorum ben. Ayrıca öykü patlaması bana -belki her patlama kendi savrukluğunu da getirir- gereğinden fazla savrukmuş gibi görünüyor. Bunun bir nedenini şuna bağlıyorum: Öykü patlaması dediğimiz, niteliksel mi niceliksel mi olduğu tartışılması gereken bir şey. Çıkan kitaplardan görüyoruz, böyle yarım gazete sayfası verilen o kitapların ilanlarından görüyoruz. Kitaplara baktığımızda Türkçe'nin bile doğru dürüst kullanılamadığını görüyoruz. Bu patlamada belki eleştiri kurumu dediğimiz şeyin geri çekilmesinin de bir katkısı olduğunu düşünüyorum.

Adnan Özer: Darılma ama, Ankara Öykü Günleri'nin, İstanbul'dan bakıldığında Anadolu'da dönem dönem yapılan kültür sanat etkinliklerinden, belediyelerin de bazen finanse ettiği festivallerden farkı var mı sence?

Özcan Karabulut: Var. Bir defa, hem Ankara kenti Ankara Öykü Günleri'ne sahip çıkıyor. Bugün yedinci Ankara Öykü Günleri'ne katkıda bulunan, katılım sağlayan kuruluşlara bakalım: (Ben aynı zamanda işçi kesiminden geliyorum). Türkiye Esnaf Sanatkarlar Konfederasyonu, Çağdaş Sanat Merkezi, Mülkiyeliler Birliği, hemen aklıma gelenleri söylüyorum, Ordulular var. Yani Ordulular Vakfı'nın edebiyatla bir ilgisi yok gibi gözüküyor. O anlamda burada eğer sanatsal, kültürel bir faaliyet varsa onlar da sorumluluğunu duyuyorlar. Böyle bir yanı var.

Adnan Özer: Çok anlamlı.

Özcan Karabulut: Bu yanıyla da kafa tutuyor. Çankaya Belediyesi'nin katkısından da söz etmeliyiz. Anlamlı bir katkıdır. Ama geçen yıla kadar Kültür Bakanlığı'ndan, kesinlikle o anlamda devlet kurumlarından bir katkı almadık. Bu, alınmaz anlamına gelmiyor tabii ki. Geçen yıl ilk kez aldık, çok küçük bir katkı aldık. Ama kendi ayakları üzerinde duran ve paranın geçmediği bir etkinliktir bu. Para söz konusu değildir. Herkes bir şeyi alır. Para dolaşmaz ortada. Ve Edebiyatçılar Derneği'ne de yük olmaz. Böyle bir yanı var.

Hasan Ali Toptaş: İstanbul'dan bakıldığında Ankara Öykü Günleri düzenlenirken, İstanbul da burada oluyor.

Adnan Özer: Burada oluyor, doğru. Ama ben yine de şeytanın avukatlığını yapacağım; İstanbul'dan gelen insanların kafasında o folklorik olarak görme anlayışı kırıldı mı acaba?

Özcan Karabulut: Üçüncü Ankara Öykü Günleri'nden beri bu kırılmış durumda. Ankara Öykü Günleri'ne katılmak isteyen İstanbul'dan ünlü diyebileceğimiz genç, usta o kadar yazar var ki, o kadar öykücü var ki, adlarını vermeyeceğim ben burada. Üçüncü Ankara Öykü Günleri'nde Fethi Naci'nin ne dediğini belki arkadaşlarımız da hatırlıyordur. Fethi Naci, biliyorsunuz, İstanbul dışında edebiyatın üretilemeyeceğini, neredeyse yarı şaka söylemiş bir kişidir, Ankara'da sadece askerlik yapılabileceğini söylemiştir. Ama kendileri gelip gözleriyle görmüşlerdir, katılmışlardır. Ankara'da edebiyat yapılacağını görmüşlerdir ve böyle bir etkinliğin nasıl olduğuna da şaşırdıklarını da söylemişlerdir. Bunu duyuyoruz, biliyoruz, anlatılıyor. O kırılmış durumda tamamen.

Adnan Özer: Bir de öykü günlerinin özelliği şu; İstanbul etkinliklerinde kitle yoktur, burada kitle var.

Özcan Karabulut: Tabii, kitlesel bir katılım var. Farklı eğilimlerden insanların, dergicilerin, yayın yönetmenlerinin buluştuğu bir platform aynı zamanda. Ve kitlesel bir katılım var.

Adnan Özer: Bu etkinlik o konuda kendi içinde politize olmuş durumda.

Cemil Kavukçu: Özcan, Üçüncü Ankara Öykü Günleri'nden sonrası daha da önemseniyor. Ankara merkez olmak üzere birçok kentte öykü günleri yapıldı. Kıbrıs'a da gidildi. Ama nedense İstanbul'a hâlâ gidilmedi.

Özcan Karabulut: Bunun nedeni şudur: Bazı kendini ünlü gören öykücülerin tutumlarından dolayı İstanbul öykü günleri yapılmıyor. Ben bunu açıkça buradan söyleyeyim. İstanbul'da öykü günleri pekala olabilir. Kadıköy yakası ve İstiklâl Caddesi sokaklarıyla, Ankara kadar olmasa bile, kitlesel bir etkinliğe bir öykü şölenine çevrilebilir. Bunun altyapısı var. Burada da örnek şu olabilir: İstanbul'da Anadolu yakasındaki 14 Şubat kutlamalarının bir ayağı olan Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'ndeki kutlamadır, ki orası uzak bir yerdir. Ama ben inanıyorum, İstiklâl Caddesi'nde bu olabilir. Bu yıl yapabiliriz. Ama Anadolu'yu daha fazla önemsediğimizi söylemem gerekiyor.

Adnan Özer: Hazır sen bu cümleyi kullanmışken, meselemize dönelim. Ülkemizin bütün tarihine, Bizans'tan beri baktığımızda, bu topraklarda büyük bunalım dönemlerinde, büyük tarihsel dönüşüm dönemlerinde hep Anadolu'nun oyu'na ihtiyaç duyulmuştur. Hep Anadolu'ya dönerek bir şeyler çözülmüş. Edebiyat yaptığımız şu Türkçe'nin ortaya çıkış yeri Anadolu'dur. Yeni Türkiye Türkçe'sidir bu. Bunu Yunus Emre yapmıştır. Daha böyle bir sürü örnek var. Cumhuriyet döneminde de modern edebiyata geçerken Anadolu önemli oldu. Toplumcu edebiyat dönemimizde yine Anadolu. Modern edebiyat dönemimizde de böyle bir sıkıntı var. Anadolu'nun oyu'na ihtiyaç var. Ama Anadolu da taşralaştırılmaya çalışılıyor. Bilinçli değil belki; başka şeyler de var. Bir örnek vermek istiyorum: İspanya'da aynı süreç yaşanmış. Madrid almış başını gitmiş. Ve ülkenin sorumlu aydınları bir dönem küçük bir kasabada, belediyenin finansmanıyla bir dergi çıkartmışlar. O dergi 5-6 yıl çıkmış, işlevini görmüş. Ve böylece Anadolu'nun oyu meselesi orada gerçekleşmiş. İstanbul dışında dergilerimizi marjinal hale getirirsek -teknik imkânlar bakımından söz ediyorum-, küçük grupların yazar kimliği arayışları içinde bırakırsak taşralılıktan kurtulamayız. Bu makus talihi kırmak için özellikle Ankara'da güçlü edebiyat dergileri, güçlü yerel basın, yayınevleri, modern anlamda standartların yükseltilmiş olması gerekmiyor mu? Mesela Öykü Günleri bir kurumdur artık. Belki Edebiyat Derneği'nin önüne de geçmiştir.

Fethi Naci, biliyorsunuz, İstanbul dışında edebiyatın üretilemeyeceğini, neredeyse yarı şaka söylemiş bir kişidir, Ankara'da sadece askerlik yapılabileceğini söylemiştir.

Özcan Karabulut: Ben derneğin genel başkanı olarak bunu söyleyebiliyorum.

Adnan Özer: Ankara'nın şair ekolü tamamen öndedir bence. Bir toplansalar İstanbul'u geçerler. Ne yapmak gerekiyor?

Salih Bolat: Böyle bir soruyu doğurtan nedenin şu olduğunu hissediyorum: Edebiyat toplumların sivilleşmesinde çok önemli.

Özcan Karabulut: Öykü Günleri de bu süreci hızlandırmada çok önemli bir işleve sahip. Bunu söyledikten sonra gerçekten toplum sivilleştirilmek isteniyor, ki oraya geldik. Hükümet de aslında sivilleşme talebinde. Bizde burada onun mikro uzantısı olan edebiyatı konuşuyoruz. Senin bu soruyu sorman da çok doğal. Yani İstanbul dışına niçin taşınmıyor?

Adnan Özer: Ayrıca hepiniz İstanbul'da bir markasınız, bu ayrıca enteresan bir durum.

Salih Bolat: Ciddi misin? Ben bunun farkında değilim.

İnşaallah Ankara'daki yayınevlerindeki arkadaşlar da bunu görüyordur. Ankara'da yaşayan şairleri, yazarları küçümseyici bir tavır görüyorum ben Ankaralı yayıncılarda. Ve bu yüzden -eğer markaysa arkadaşlarımız- ellerinden kaçırmışlardır, bu ön yargıları kompleksleri yüzünden. Ben bunu en eski yayınevlerinden Bilgi'yle tartışmışımdır.

Geçende Bilgi Yayınevi'nin bir yöneticisine şunu söyledik, -kokteyl vardı da laf geçti-; ya, dedik, Ankara'da bu kadar edebiyatçı, öykücü var. Bizi adeta yeni tanıyorlardı. Bunu belli ediyorlardı. Ya, dedim, arkadaşlarımız hep buradaydı ama siz bizim farkımıza bile varmadınız. Bir dosyam vardı onlarda. Uzun yıllar çalışmışım. Bir yıldır orada duruyor. Onu basmıyor da, ne basıyor dersiniz?! Vural Savaş'ın "Beni Etkileyen Şiirler" diye şairlerden derlediği kitabı görünce tepem attı. Gittim, dosyamı aldım. Öyle bir saçmalık olur mu?

Adnan Özer: İstanbul yayınevleri piyasa kurallarına uyuyor. Daha uyanık onlar.

Özcan Karabulut: Ankara-İstanbul karşılaştırması yaparken bir şeyi unuttuk gibi, bugün eğer İstanbul'da yaşayan ve iyi edebiyatın içerisinde gördüğümüz yazarlar varsa bunların hepsinin bir Ankara'sı var. Adalet Ağaoğlu'sundan, Özdemir İnce'sinden, sayalım sıralayalım, hepsinin bir Ankara'sı var. Çok eski yıllara da gidebiliriz; Can Yücel'lere, Orhan Veli'lere, Attila İlhan'lara gidebiliriz. Hepsinin bir Ankara'sı var. Ankaralılıkları var demek istiyorum. Bunun bir defa altını çizmek lazım. Ankara'da her zaman edebiyat üretildi ve üretiliyor. Şimdi, yayınevi, dergiler konusunda sıkıntı şu: Bunu biz dergi deneyimimizden de biliyoruz. Ankara'da arkadaşlarımız, yazarlarımız ağırlıklı olarak ücretli, maaşlı kesime mensup insanlar. Dolayısıyla girişim ruhu eksik olan insanlar. En büyük sıkıntı bu. Ama buna karşın, örneğin yazı deneyimi bizim için önemli. Biraz önce sen sormuştun, biz atlamıştık? Burda bir İzzet Kılıçlı olayı var. O önemli, çıkarttığı derginin hemen başında bizleri buluşturdu. Ankara'nın her bir köşesinden gelen yazarları buluşturdu. Hatta o zaman modern öyküler ekiyle öykü dergisi diyebileceğimiz bir dergi denemesinde de buluştuk. 80'li yıllarda bu bence ilk örnektir. Biz de o derginin çevresindeydik. İşte, ondan sonra "Düşler Öyküler"i çıkarabilmek için buluştuk. Ama bu koşullarda ücretli, maaşlı kesimden bu dergiyi çıkaramadık. İşte, senle biz Ankara'da bu projeyi konuşunca bu gerçekleşti. Yayınevi olarak burada Bilgi var, Dost var, İmge var, Bilim-Sanat var. Daha fazla isim veremiyorum maalesef.

İyi bir öykü dergisi çıkarmak için İstanbul ayağı gerekli bana kalırsa. Ben yine şuna inanıyorum. Anadolu'da bugün dergiler yeşeriyor. Mesela Adana'da çıkan "Yom Sanat" var, İzmir'de çıkan "Agora" dergisi var. Ankara'da kültür edebiyat dergileri vardı. Türkiye Yazıları, Oluşum vs.'ler vardı. Ahmet Yıldız Edebiyat ve Eleştiri'yi çıkarıyor. Ama Ankara'da daha iyi bir dergi çıkabilirdi. Bunun nedenini bizim koşullarımızla açıklıyorum. Bir de her şeye rağmen şunu da söyleme ihtiyacı duyuyorum: İstanbul'un da kendi içinde taşraları var demiştim. O taşra, bu taşra. İstanbul ayağı olmadan da bu işin olmadığını söylemek istiyorum. En azından orta vadede bu böyle görünüyor. Gerçekçi olmak lazım. Her dergi için, her edebiyatçı için uygun bir İstanbul ayağı mutlaka vardır.

Salih Bolat: İletişim çok hızlandığı için Ankara İstanbul arasında çok fazla fark kalmamıştır. Adana'da, az önce söylendi, "Yom Sanat" diye bir dergi çıkıyor. Hiç fena değil. hatta Erzincan'da "Poete Travaille" diye bir dergi gördüm. Oldukça modern. Orada onu çıkarabilmelerin nedeni internet gibi bir olanaklarının olması. Yazarların birtakım bahaneler uydurmaları artık kabul edilemez. Çünkü bugün internet diye bir olanak var. Her türlü olanak var. Kitaplar hızla yayılıyor. Bugün en küçük, broşür gibi bir dergi bile genel dağıtımda dağılma olanağı bulabiliyor. Eskiden bu mümkün müydü? Korkunç para işiydi dağıtım. Şimdi daha yaygınlaştı. Bu yüzden kendini geliştirememekle ilgili olarak bir mazeret, coğrafi anlamda, ben görmüyorum. Yani hiçbir yer edebiyat açısından coğrafi anlamda taşra değildir. Olsa olsa yazarın kafası taşradır. İstanbul'un Beyoğlu'sunda da taşralı diye nitelendirilebilecek -o her neyse- tavırlarına tanıklık ettiğim bir yığın adam var.

Hatalı Üretim

Irıhtımdaki büfede sosisli yemeye karar verdim. Asıl amacım bu değildi aslında. Kendime itiraf etmekte zorlansam bile o adamı görüp içimi iyice sıkıntıya boğmak istiyordum. Kadıköy'de Karaköy iskelesinin oradaki bir kaç büfe ben ilkokula giderken kurulmuştu. İlk açılan büfenin sosislisi diğerlerinden daha güzeldi. O zamanlar sandviçlerin içini ketçap ve mayonezle doldurmazlardı. Sadece haşlanmış sosis, salçalı suyu ve ağzı sulandıran hıyar turşusu. Sosisli yemeye dokuz yaşındayken başladım ve bu zevkimi bana küçük teyzem kazandırdı. İlk sosislimi de o adam verdi bana. Geniş ve kare yüzlü, isterse tüm Kadıköy'ü dövebilecek irilikte, mavi önlüklü adam. Ben ortaokula giderken de ordaydı. Liseye devam ederken de..Üniversiteyi kazandığımda her sabah sekize çeyrek kala; derse başlamadan on beş dakika önce sosisli ve ayran alışkanlığı edindiğimde de adam oradaydı. Üniversite altıya uzadığında dersler çekilmediğinde hayat mutlu, mutsuz, heyecanlı, yaz, kış ve bahar olduğunda yine oradaydı. Hayallerim olduğunda, ideallerim peşinde koşturduğumda..en derin aşklarım da ve en mutsuz ayrılıklarım da hep o büfenin içinde...

Şimdilerde otuzuma geldiğim ve günde bir kaç kez ölmeyi, bir kaç kez yeniden doğmayı istediğimde yine orda. Ve bu beni hasta ediyor. Hangi motivasyon onu, kendi gibi dört adamla birlikte, en az yirmi yıldır her sabah yediden akşam sekize kadar (bir keresinde bakmıştım kaça kadar kaldığına) iki metrekarelik büfenin içinde, haşlanmış sosisleri tost makinesinin içinde ısıtılmış tatlı sandviç ekmeklerine koyup, ketçap, mayonez? diye sordurup ayran verdirebiliyordu yanında?

Her sabah, her öğlen, her akşamüstü ve akşamları vapura yetişmeye çalışan insanların telaşlı yüzleriyle sigara isteyişleri, bana tost yap dieyişleri, iş kadınları, borsacılar, avukatlar, öğrenciler, işsizler, anneler ve babalar, eşcinseller, yazarlar belki hemen bitişikteki konservatuardaki yeni Mozartlar, Beethovenler (gerçi bizden pek çıkmıyor ama).... Kaç insana para üstü vermiş olabilirdi? Acaba kaç sosisli yapmıştı şimdiye dek, bir milyon tane olmuş muydu? Sosis yiyebiliyor muydu, ya tost? en az yirmi yıldır aynı yağ, peynir ve sucuk kokusundan sıkılmamış mıydı? Ne tutuyordu onu orada? Nereye kadar? Ne kadar güçlü bir adamdı?

Tıpkı öğrenci işlerindeki Serdar ağabey gibi. Sürekli aynı sorulara yanıt vermek zorunda olan küçücük odanın içindeki kocaman adam. Serdar ağabey İdare Hukuku sınavı açıklandı mı? Ağabey harç kuponunu senden mi alıyoruz? Serdar ağabey Anayasa Mazeret sınavı tarihi belli oldu mu? Acaba hiç kimse ona Serdar ağabey dün gece seviştin mi diye sormuş mudur?

Bu örnekleri düşündükçe içimdeki hiçlik hissi büyüyor. Bir yerde bir hata var. Bu insanlar yıllarca emekli olana kadar başka insanların yanlarında, ya da kendi dükkanlarında her sabah aynı saatlerde gelip her akşam aynı saatlerde gidip bir hayatı bitiriyorlardı yavaş yavaş. Belki çocuklar büyüyordu bir yerlerde, kaslar güçsüzleşiyor, kemikler eğriliyordu. Sonra da kaçınılmaz ölüm bir gün kapıyı çalıyordu. Zaman doldu dostum, işte karşındayım, gidiyoruz diyordu.

Bukowski'nin "cesaret sıkma makinesi" diye bir öyküsü vardır. Bu makinenin işlevi kişilerin hayata karşı direncini son damlasına kadar sıkıp atmaktır. Gelen sipariş üzerine iyi bir muhasebeci göndermeleri gereken iki ortak önce ellerindeki adama iyi bir iş isteyip istemediğini sorarlar, adam onlara istemediğini babasının ömrü boyunca çalışıp en sonunda beş parasız öldüğünü anlatır, ayrıca adam evlilik ve düzenli bir yaşam da istememektedir. Bunun üzerine adamı makineye sokarlar. Ve ortaklardan biri diğerini onu sonuna kadar sık, bir damla bile direnci kalmasın diye uyarır. Sıkma işleminden sonra adamı karşılarına alıp yeniden sorarlar mesai sever misin? Adam onlara mümkünse iki işte birden çalışmak istediğini söyler nedenini de şu şekilde açıklar. Para için, renkli televizyon, araba, ev, ipek pijamalar, iki köpek, elektrikli traş makinesi, sigortalar,....

Bazen düşünüyorum, belki de geceleri uykumuzda bu türden bir makineye sokuluyoruz. Ya da bir tür programlama dili ile yıllar yılı hiç bozulmadan hayat sahnesindeki bize uygun görülen dekor görevini en iyi şekilde yerine getiriyoruz. Arıza çıkardığımızda doktorlar bizi bir an evvel kopup uzaklaştığımız yere yerleştirebilmek için gerekli metotları uyguluyorlar. Direnmeye devam edersek biyolojik ajanları devreye sokuyorlar. Peki ya benim sorunum ne? Hatalı üretim miyim?

>Necati Güngör

Cemal Süreya ile...

"Bir Redaktörlük Yeter!"

Cemal Süreya, "Paçal" adı altında "Aydınlık"ta yazılar yazmaya başlayınca, başka yazarlara da örnek oldu bu: Muzaffer Buyrukçu, İsmet Zeki Eyüboğlu, Mehmet Seyda, hafta bir gün gazeteye değer ve renk kattılar. Gelgelelim içeriden birilerini rahatsız etti bu durum: "Sanaf sayfası liberalleşiyor!" diyen Gün Zileli, Jdanovcu bir yaklaşımla bayrak açtı bu yazarlara. Ne derler? Keskin sirke küpüne zarar verirmiş. O da kendini açtığı bayrağın alıtnda yapayalnız bulmuştu! Feryadına kulak asan olmadı.

Derken 12 Eylül fırtınası çıktı. Gazete kapatıldı. Yorgan gitti, kavga bitti. Darbenin kurmay heyeti, ülkeyi bir kışla disiplini içine alma tutkusuyla dört bir yana saldırmaya başladı! Kapatılan gazetelerde çalışanlar, öğretmenler, TRT'ciler, sendikacılar, üniversite hocaları, küçük çapta bir işsizler ordusuna dönüştü. Birçokları Babıali "mevkutelerinin" kapısını aşındırmaya başladı.

Neyse ki ortam şimdiki kadar umutsuz değildi. Yeni yayınlar, yeni kuruluşlar ortaya çıkmakta gecikmedi. Adam Yayınları o günlerde kurulmuştu sözgelimi. Hemen tüm edebiyatçıları kucaklayan bir yayınevi olma iddiasındaydı. Darbenin kısır ve karanlık ortamına bir ışık yakmıştı Nazar Büyüm. Hem "Yurt Ansiklopedisi" hem de "Adam Yayınları" birçok işsize ekmek kapısı oldu!

Sözü Cemal Süreya'ya getireceğim... Devlet memurluğundan sıkılmış, hizmet yılının dolmasını fırsat bilerek kaçmak istiyordu. Kitaplarını Adam Yayınevi'ne vermesi için yaptığımız görüşmede çıtlattı bunu. Sanırım Nazar Büyüm'ü de uzaktan tanıyordu. "Söylesene emekli olacağımı," dedi. "Çalışmak istediğimi... Bana göre bir iş varsa..."

"Çalışmak istediğimi... Bana göre bir iş varsa..."

Yayınevine dönüşte, konuyu Büyüm'le görüştüm; çok heyecanlandı, hiç unutmuyorum: "Cemal Bey'i ansiklopedinin başına getirelim!" dedi hemen. "Genel müdür olsun."

Cemal Süreya'ya, Nazar'ın düşüncesini ilettiğimde ise hiç ilgisini çekmedi genel müdürlük... O tezgâhta bez dokumaya niyeti yoktu. "Abi, bize bir redaktörlük de yeter! Boşversin genel müdürlüğü. O işin meraklısı vardır..." karşılığını verdi.

Genel müdür olunca adam alıp adam atmak gerekiyordu ki, bu Cemal Süreya'nın yapısına uygun düşmüyordu. Çalışan ile çalıştıranın arasında, işverenden yana tavır almak gerekebilirdi. Kısacası işveren temsilcisi olacaktı koca şair. Bu işe yanaşmamasındaki sırrı zamanla, onu tanıdıkça anlayacaktım.

Sonunda bir çocuk ansiklopedisine genel yönetmen yapıldı. Ama çeviri yazıların redaksiyonunu da yapmak üzere... Bir de sekreter çevirmen verildi kendisine: Hülya Gönensin. Cumhuriyet'in eski yazıişleri müdürü Okay Gönensin'in o zamanki eşi... Bir odaları yok, masaları, telefonları da yok. Hülya ansiklopedinin bölümlerini evde çeviriyor, Cemal abiye teslim ediyor dışarıda, o da götürüp kendi evinde redaksiyon yapıyor... Henüz her şey hazırlık aşamasında. Adam Yayınları Nişantaşı'nda. "Villa Belkıs" denilen dubleks bir binada. Bodrum katında Aydın Emeç, Celâl Üster ile birlikte çalışıyoruz. Cemal Süreya da arada bir ziyaretimize geliyor. İş çıkışı birlikte Kadıköy'e dönüyoruz. Bazen bir meyhaneye gidiyoruz ya da. Memet Fuat, Cemal Süreya ile arkadaşlık etmemi yadırgıyordu. "Onlar farklı insanlar" sözünü şimdi gibi anımsıyorum. Bir başka gün de şöyle diyecekti: "Çok yetenekli bir insan. Ama aynı odada yalnız kaldığınızda ne yapacağı hiç belli olmaz!" Keskin gözlem yeteneği olan biriydi hiç kuşkusuz, Memet Fuat. Böyle duyumsamışsa, mutlaka bir gerçekliği olmalıydı. Onlar iki farklı değerdi edebiyat dünyasında. İkisinden de öğreneceğim şeyler vardı elbette. Ama Cemal Süreya, Memet Fuat'ın "hanım evladı" havasına karşılık, daha bir "sokak çocuğu"ydu sanki. Onun bu havası bana yabancı değildi ki! Hele Buyrukçu, özellikle Yenikapı bıçkınıydı. O da böyle güzeldi. İnsanları oldukları gibi benimseyerek dost olabilirdiniz... Başka türlü birbirinizi iterdiniz.

Bir gün yine, Cemal Süreya bodrum kattaki odamıza indi. Yüzünde o her zaman görmeye alıştığımız hafif gülümseme. Masamın yanındaki koltuğa oturdu. Yüzü de Aydın Emeç'e dönük. "Bugün istifa ettim!" dedi, çok yumuşak, pes perdeden bir sesle. Üçümüz birden şaşırdık... "Aa, niye yahu?" dedi Emeç.

"E, öyle. Boşver abi."

Nasıl sevilip sayıldığını bilme-

sem, bu kadar şaşırmayacağım... Emeç üsteliyor, ağzından laf alabilmek için. Celâl şaşkınlık içinde, inanmak istemiyor gibi.

O an bir şey anlatmadı fazla. Sessizce çıkıp gitti. Ama ayrılış nedenini sonradan ve parça parça anlatacaktı. Sevgili İnci Asena bir pot kırmış: "Cemal Bey, daha düzgün bir Türkçe'yle söylenemez miydi şurası?" demiş, ansiklopediden bir bölümü göstererek. Ona patronluk taslamak için yapmış olacağını sanmam. Öğretmenine danışan bir öğrenci gibi sormuş olmalı diye düşünüyorum bugün. Vebali kendi üstüne...

Sonraki günlerde bir neden daha çıtlatacaktı Cemal Süreya: "Olmaz abi. Ülkü Tamer'in sekreteri benden fazla maaş alıyor! Ben, genel yönetmen görünüyorum. Olur mu öyle şey?"

Sessizliğinin ardında fırtınaları olan bir insandı. Alçakgönüllülükte üstüne yoktu ama, onurlu davranmasını da bilirdi. Değerinden kuşku edenlerle bir arada bulunmazdı. Kendi değerini de asla gündeme taşımazdı. Sessizce ayrıldı Adam Yayınları'ndan; bir daha dönüp geriye bakmadı. Toplam kaç ay çalışmıştı? En fazla üç ay. Emekli aylığıyla ayakta durmak zorundaydı. Oysa emekli aylığı evinin kirasını karşılıyordu ancak. Çalışmaya mecburdu... Hiç değilse kira derdinden kurtulması için, emekli ikramiyesini aldığı günlerde bir öneride bulundum ona. Yanılmıyorsam bir buçuk milyon lira geçmişti eline toptan. O paraya, o yıllarda bir çatı katı almak mümkündü... Bu fikir hoşuna gitti. Belki deniz gören bir çatı katı bile bulabilirdik. Üsküdar civarında. "Olabilir," dedi. "Ama parayı bağladık şimdi. Bankada. Bir düşüneyim..."

Düşünmesi uzun sürdü. Bir iki kez "N'oldu Cemal abi?" diye sorduğumda, konuyu değiştiriyordu. Çok sonra öğrenecektim bu konuyu niye kapattığını... Memo'ya vermiş o parayı. Ticaret yapmak istiyormuş Memo. Ticaret yapayım derken batırmış! Böylece, müebbet kiracı olarak yaşamını (pardon, hayatını) sürdürecekti...

Kaçak> Kısacık Öyküler

DÜN VE DÜŞ - Ekin Saçlıoğlu

Dün, günleri saymış. Kendisinden öncekileri. Eski dünleri. Dünün eski günlerini. Özlermiş bunları Dün.

Dünün dünü yokmuş. Yalnızmış aslında hep. Her gün yeniden kendisi olurmuş. Eski dün günleri yalanmış. Hepsi Dün'ün hayaliymiş. Düşlerinde görürmüş yarınken kendisini. Bugün olmayı istememiş hiç. Yaşamak istemezmiş çünkü.

Uzaktan bakılmasını istermiş kendisine. Pişmanlıklar taşırmış içinde. Hiç umudu yokmuş.Yaşanmış, bitmiş... Bilinenmiş. Elinde değilmiş hiçbir şey. Hep anlatılırmış.

Hep anlatırmış

Bıkmış bu yaşanmışlıktan ama kendisi yaşamak da istemezmiş.

Sadece umut taşımayı istemiş, ve işte yarınmış Düşlerinde.

Ama Düşler hep dünmüş; dününmüş. Yarında Düş yokmuş. Dün, düne ait düşlerinde yarınmış yalnızca.

BEYAZ KARANLIKTA BİR DÜŞÜ YAZMAK... Vacip Örger

Eski bir pencereden bakıyorum sana. bir başka görünüyor her şey bu gece. geceyle gündüz birbirini tutmuyor. gündüzlerin aydınlığından geceye hiçbir şey kalmıyor, değerini yitiriyor hayat... her yeni şey bir öncekini değersiz kılıyor. söylenen onca söz, yaşanan, paylaşılan onca şey varken, yeni bir söz hepsini silip götürüyor. hayatımız bir başkasının öyküsünde gereksiz bir parantez içinde kalıyor. yazıldığında sayfaları dolduracak sevgilerimiz, en kifayetsiz şiirde dipnot oluyor. yeni başladığım bir kitap, okuduğum bütün kitapları küçümsüyor. gece lambam yetiyor karanlığa baş kaldırmama... hayat yenilik midir? ya da bütün yenilikler eskimeye mahkûm mudur? uydurduğumuz gerçeklere koşmaktan, var olan hayallerimizi yaşayamıyoruz.

Güneş erken batıyor bu şehirde. sevgiler geceye erteleniyor ve en çok geceleri düşünüyorum sebebi olduğumuz hayatın sebebini. sabahı buluyorum böylece. hayatta bizi en çok aynı günlerin içinde kendimize yer edinme çabalarımız yoruyor. gecemizi ayrı, gündüzümüzü ayrı yaşıyoruz. iki farklı kişiliğiz sanki. gece düşündüklerimizi, günün aydınlığı silip geçiyor. gündüzlerse çabuk bitiyor -bir başka yarına ertelenen günler yaşıyoruz hepgecenin karanlığında yıldızlar bile sönük kalıyor. paramparça bir ayın altında, kendimizle çelişiyor, hayatla çekişiyoruz...

Sıcak bir düş çöküyor geceme. Beyaz bir örtüyle kaplı dünya, lapa lapa kar düşüyor camımın önünden. çayımın dumanı camda buğulanıyor. adını yazıyorum buğuya. Sonra, adın akıyor camdan, içime. içim sızlıyor. adının ağırlığını taşıyamıyor yüreğim. dışarıdaki karı bastıran bir tipi yağıyor yüreğime... ve ismin buz tutuyor içimde. en kaygan zeminlere yazıyorum adını, en yüksek tepelere. gözüm bir evin çatısına takılıyor. Karla kaplı hiçbir ayak izi yok. yüzün beliriyor çatıda. göğe yakın olan evlerin çatısı geliyor aklıma. göğün mavisi gözlerine düşüyor. Gözlerin ekmeğimi bölüyor. Kararmaya inat kar daha bir beyaz yağıyor. Bütün ömrüm buz tutuyor.

Sonra dağlar geliyor aklıma. sensizlik düşüyor fikrime. kar ilk dağlarda tutar. dağın eteğinden bir türkü yükseliyor. tereyağlı ekmek kokusu geliyor dağlardan burnuma. her dağın eteğinde bir ateş yanıyor. kırık sazını çalıyor dağlarda biri... yanık sesli türküler söylüyorlar... bütün dağlar aynı beyazlığa bürünüyor. yüzün aydınlanıyor dağ başlarında... bir baskında adını sayıklıyorum... uykuya dalıyorum.. sonra, kan ter içinde uyanıyorum. ve seni buluyorum karşımda... dağlara yansıyan yüzün kurşuni bir kızıla kesiyor. kar olup, yanık sesli türkülere ve tereyağlı ekmek kokularına yağıyor... böyle böyle şafak sökü yor... Bembeyaz karşılıyor dağlar günü... ve beyaz bir devrim doğuyor bu sabah...

RİTÜEL - Berç Karadağ

Emanetçiye çantasına koyduğu duygularını teslim edecek gelmişti kapıya üstüne bir de para verip, aynı "şimdi" olduğu gibi, modern zamanlar gibi... Ve artık televizyonda bakmaya tenezzül etmediği kadınların kölesiydi; çünkü erkekliğinin kabasını da çantasıyla bırakmıştı emanetçiye. Emanetçiler! Her yaşam basamağında hep onlar karşımızdalar, öyle ya, hergün sadece emanetçisi olduğumuz bu yaşam için Tanrı'ya şükretmiyor muyuz ve emanetine iyi bakamadığımızda günah çıkartmıyor muyuz! Evet, sadece emanetçisin bu dünyada, artık yattığın kadının kaliteli veya ucuz bir fahişe olması hiçbir şeyi değiştirmeyecek...

AÇIK MAVİ'DEN ZEYTUNİ MAVİ'YE

HERKES KENDİ PEÇİZİNE

Edebiyat tahtakozlarının pek işine gelmese de, onlara rağmen Türkiye yüzeyinde yaşayan, yaşanan bir başka edebiyat daha var. Öyle ki, kimsenin bir şeyini kaparozlamadan, yalnızca ve yalnızca kendi varlıkları, kendi eksenleri ve kendi dünyalarıyla edebiyat eyliyorlar. Bunlar, suratlarına dızgal bırakıp, okur milletini yanıltmanın peşinde de değiller. Onlar ki, onlardan ne görürsen o var, ne görmezsen o yok. Onlar, sabahlara kadar dolaşıp hayatı tüketen bidonlara da benzemiyorlar. Onlar, gayet yalın adamlar. Ama, adımlarında var çok anlamlar. Çok çok, pırnayı çekip pilâkileşirler kendi âlemlerinde. Hoş, pırpırı olsalar da, daha çok platoniktir onların mevzusu. Neyse.

Edebiyat ve şiir dergilerine şiir göndere göndere ömür eskitmiş olan Anadolu halkı, bundan bir nevi isyan bahanesi bulmuş olmalı ki, kendi kuvvayı edebiyatının ve kendi kuvvayı şiirinin peşine düşmüş-düştü. Artık, edebiyat çaçalarıyla karşılaşmasalar da olur gibi.

Şaka bir yana, hatta şamata da bir yana, derinlerde bir başka edebiyat yaşandığını çakmıştım. Epeydir de, durumu çakoz etmenin ve sonuç olarak çakozlamanın en ince durumundayım.

Lafa yekûn çekersek, durum şu: Abi, Türkiye yüzeyinde, yüzlerce ve hatta abartı olmasın, beşyüzlerce edebiyat ve şiir dergisi var. Bunlar, kendi koordinatlarında, enlem ve boylam halinde bir yerlerde yaşıyorlar. Ve, inanır mısın (inanır mısınız) kimseye muhtaç olmadan, deyim yerindeyse, damarlarındaki asil kanla edebiyat eyliyorlar. Siz belki bu manzarayı görmediğiniz için söylediklerim henüz ruhunuzu titretmemiş olabilir. Hey, kendine gel! Söylediklerim aval martavalı değil. Durum, kasaba adadiyozu da değil. Hah, işte, uyan, gerçeklere uyan. Aslında, ben bizim milletin gizil taraflarının olduğunu hep düşünür ve hep bilirdim. Nedir ki, **Uzak**'ı çıkarıp, bunca yoğun postalaşmayı yani name gönderişmeyi yaşadıktan sonra, asıl durum anlaşıldı. Ne ben natokafa idim ve ne de mektup gönderip aldığım insanlar naval milletiydi. **Uzak** gibi, birbirine bakan, birbirini duyan neçe arkadaş grubu vardı âlemde. Ki bunlar, kendi aralarındaki bu gönderişler yoluyla, yeni bir edebiyat alanı yaratmışlardı. Herkes kendi koordinatları dahilinde, kendi renkleri ve sesleriyle bir işaret fişeği patlatıyordu. Bir tür trajiedebi de olan bu durum, aynı zamanda ham cevher, bir yeni güç, bir yeni enerjiydi. Buna, alt-kültürden esinlenerek, bir tür alt-edebiyat demek olanaklı mı bilmem. En azından bu anlatım ne denli uyar duruma? Bunlara, Anadolu ve Rumeli kuvvayı edebi kendiliğinden hareketi denilebilir mi? Ben arkadaşlara haksızlık etmek istemem. Tanımlamaya çalışırken, yanlışa düşmemek için olağanüstü özen gösteriyorum. Onlar, İstanbul'un surlarını tanıdıklarından, surların dışında, yani kente girmeden, kentin dışında kendilerine ayrı-yeni bir yaşam alanı, hatta belki önemli oranda abartı da içermekle birlikte, yeni bir uygarlık kurmayı da –zorunlu olarak- yeğlemiş insanlar. Yoo, rahatsız olmanıza, tedirgin olmanıza gerek yok. Siz gene birbirinizi okuyun. Onlar da birbirini okur. Yollarınız da genellikle kesişmez. Siz kendi mesut ve bahtiyar dünyanızda olun. Onlar da kendi mutlu ve huzurlu çileleriyle kalsınlar. Sizden bir şey istemezler, korkmayın. Ne yerinize otururlar, ne iskemlenizi çalarlar, ne de ağzınıza duman üflerler. Siz sizin olun, onlar onların. Şimdi alttahtakozlarınızı gönderip, onları aramaya kalkmayın, bulamazsınız. Onlar, herhangi bir yerde memur veya marangoz. Saati gelince, birbirlerini afaroz etmeden, ama belki biraz birbirlerine alabanda, çıkarlar kendi edebiyat âlemlerine ve başlarlar en acayip konuları tartışmaya. Ne siz onları duyarsınız, ne onlar sizi. Onları görseniz tanımazsınız, görseniz, ahlatın biri deyip geçersiniz. Görseniz de zaten görmezsiniz. Onlar ne malaktır, ne madikçi. Onları çakalozlamanız zor. Çünkü, gözlüğünüzün görüş alanının epey dışında. Sağında, solunda. Çünkü, gözlüğünüzün önünde, görmek istediklerinizden başka ne var?

Postadan **ISTRANCA RÜZGARI**'nı aldım. Kapakta "YİTİRDİK!" diyor. "EDEBİYAT DÜNYASININ BAŞI SAĞ OLSUN" diyor içeride. 11 Nisan 2003 günü ALİ COŞKUN YANARDAOĞLU ölmüş. Yanardağoğlu, 1919 Drama doğumlu. Kırklareli'ndeki dostlarım Yanardağoğlu'nun ardından şiirler yazmışlar. "Eşsiz insan" diyor onun için, Savaş Erdem... **ISTRANCA RÜZGARI** bu aralar hüzünlü esiyor. Durum bu pelesede olup, herkes kendi peçizine.

BİR MEÇHUL ASKERDEN İKİ GAZETE BİRDEN

Ünye Meçhul Asker İlköğretim Okulu'ndan iki tane gazete çıktı. Öğrenciler, ZİRVEDEKİ YILDIZLAR ve TENEFFÜS isimli iki ayrı gazete çıkardılar. Zirvedeki Yıldızlar'ın başyazarı Kübra İçpınar, TENEFFÜS'ün başyazarı Ezgi Direnç Külünk. Zirvedeki Yıldız'ların bu sayıda tanıttığı yazar Halide Edip Adıvar, TENEFFÜS'ünki Sait Faik Abasıyanık.

ORDU ŞİİR GÜNLERİ

7 Haziran 2003 cumartesi günü yapıldı. Ordu İl Kültür Müdürlüğü'nün düzenlediği ve Gökhan Akçiçek'in öncülük ettiği 8. Ordu Şiir Günleri, 7 Haziran saat 20.00'de, Taşbaşı

Kültür Salonu'nda (Eski Kilise) gerçekleştirildi.

Katılımcı şairleri, Boztepe'ye götürüp, muhteşem Ordu ve doğa görünümleri izleten yöneticiler çay, su ve saz dinletisi ikram ettiler. Memleketin türlü yazınsal ve ekinsel sorunları bağlamında söyleşiler yapıldı.

Akşam da şiirler okundu. Bu yıl, şiirlere fon müziği olarak bağlama vardı. Ayrıca, gece iki bölümden oluştuğundan, devre arasında türküler söylendi.

Etkinliğe İrfan Yıldız ve Kaya Demiral üçüncü kez katılırken, Fatma N. ilk kez katıldı.

Ordu protokolünün de ilgi gösterdiği geceye, hatırı sayılır bir izleyici grubu geldi.

PROFESYONEL ŞAİRLER ŞİİR DİNLETİSİ 2003

Diğer katılımcı şuara Ordu'da ol gece konaklarken, Yıldız, Demiral ve N., birkaç izleyici ile birlikte batı yönüne doğru seyrüsefer eylediler.

SAMSUN O.M.Ü.'de, DERGİMSİ şiir dergisi... Daha doğrusu: DERGİMSİ DRAMATİZE ŞİİR DİNLETİSİ KULÜBÜ

O.M.Ü.'den Cemalettin Mansur Boybeyi ve Fikret Kadıoğlu'nun öncülüğündeki DERGİMSİ ilk sayısını yayınladı. Ekibin, O.M.Ü. ŞİİR DİNLETİSİ TOPLULUĞU 'Amatör Şairler Şiir Dinletisi' ve O.M.Ü. DRAMATİZE ŞİİR DİNLETİSİ KULÜBÜ 'Profesyonel Şairler Şiir Dinletisi 2003' başlıklı etkinlikleri var. Etkinliklerini kitapçıksı/broşür haline de getirmiş durumdalar. Amatörler'de, Aygün Gümüştar, Cemalettin Mansur Boybeyi, Numan Aydoğan, Rabia Kul, Aytaç Bukran, Fatma Sönmez, Burcu İleri, Yasin Bolat, Asuman Ateş, Harun Açıkel, Ahmet Aşkın, Yasemin Sağol ve Hakan Susuz gibi amatör şairlerin şiirleri var.

Dergide deniliyor ki: "Dramatize Şiir Dinletisi Kulubü'nün amaçları, üniversite içinde ve dışında şiiri daha geniş kitlelere yaymak, ve şiir yazan arkadaşlarımıza destek olmaktır".
İki tane de slogan sözleri var:
'Kulübümüze katıldığınızda hiçbir şey öğrenemezsiniz/Birşey öğrenmeden gitmeyeceğinizi öğrenirsiniz.'

Gösterilerimizi izlediğinizde hayattan çeşitli kesitlerle, bu gerçekliğin içinde dünyaya şiirsel bakacaksınız.'

Ayrıca, Üniversitemizden Şiir kitabı Çıkartanlar adlı bölümde, Ö.M.Ü.'den Mehmet Serdar Demir ile Muhsin Çakır'ın kitap çıkarttıklarını, Mehmet Serdar Demir'in kitabının "Mavi Sandığım Yeşil", Muhsin Çakır'ın kitabının "Avare" olduğunu öğreniyoruz.

SAMSUN ŞİİR GÜNLERİ...

Samsun Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü'nün katkılarıyla düzenlenen YOLCU ŞİİR GÜNLERİ, 24 Mayıs 2003 19.30'da SAMSUN AKM'de yapıldı. Düzenleyici Nevzat Onmuş, şairleri, Canik'in Meşe Tesisleri'ne götürdü. Doğa içinde söyleşiler yapıldı, çay içildi, dinlenildi. Sonra, Cibran Sohbet Evi'ne götürülen şuara, burada da dinlendi, söyleşti. Akşam da Atatürk Kültür Merkezi'nde şiirler okundu. Osman Konuk ile Cafer Turaç, çağrılı iken, gelemediler. Çok eskiden tanışan İrfan Yıldız ile İdris Özyol 10 yıl sonra, İ. Yıldız ile Mevlana İdris, 14 yıl sonra karşılaşmış oldular. Gökhan Akçiçek, Özcan Ünlü, Yaşar Bedri geceye renk katanlardan bazılarıydı. Geceyi, 19 Mayıs Üniversitesi'nden akademik düzeyde izleyen hocalar da vardı. Örneğin Mehmet Aydın bunlardan biriydi. AKM'de dolu bir salona şiir okudu şuara.

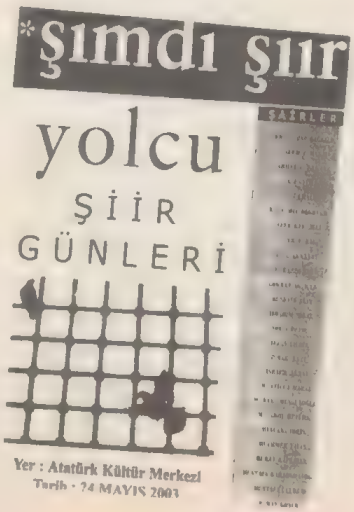

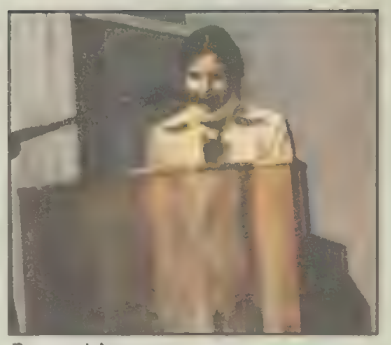
Fatma N.

Kaya Demirel

İrfan Yıldız

ÜNYE'DE EN ÇOK SATANLAR

1- KÜRTLER - **Hasan Cemal**
2- KÖSTEBEK - **Necip Hablemitoğlu**
3- İNSAN İNSANA - **Doğan Cüceloğlu**
4- ADIM ADIM HAYATA - **İpek Ongun**
5- İSYAN GÜNLERİNDE AŞK - **Ahmet Altan**
6- YÜKSEK TOPUKLAR - **Murathan Mungan**
7- MOR - **İnci Aral**
8- BOUDOLİNO - **Umberto Eco**
9- DİNAZOR BEYİNLİLER - **Albert J. Bernştein**
10- ATEŞ KADEHİ - **Harry Potter**

(Cücür Kitabevi'nden alınmıştır)

RÜSTEM ARSLAN

Rüstem Arslan yurtdışındaki çalışmaları ve başarıları ile övündüğümüz akademisyen ve entellektüellerimizden. İki yıl önce Almanya'da "En Başarılı Yabancı Öğrenci" seçildi. Ödülünü Alman Cumhurbaşkanı'nın elinden aldı. Troya kazısının ikinci adamı olan Arkeolog (taze doktorasını verdi) dostumuz, on günlüğüne geldiği İstanbul'da büromuzu ziyaret etti. Eli boş gelmemişti, Türkiye'de yeni çıkacak ikinci şiir kitabının müjdesini verdi bize. Bu dosya dışından da iki şiir. Gerisi sohbet...

İlk kitaptan bu yana kaç yıl geçti?

Aşağı yukarı sekiz yıl oldu.

Burada olağanüstü bir durum var mı sizce?

Sekiz yıl, olağan bir durum yok. Aslında o sekiz yıl içerisinde ben şiir yazdım. Şiirin durması gibi olağanüstü bir durum yok sekiz yıl içinde. Hatta daha çok yoğunlaştı. Fakat kitap yayınlamak kısmı...

Peki Türkiye'deki güncel şiir gelişmelerini takip edebildin mi?

Türkiye dışından Türkiye'deki güncel şiir gelişmelerini dergi bazında, kitap bazında takip ettim. Dışarıdan bakıldığında biraz daha net olarak gözükebiliyor. Türkiye'ye geldiğimde buradaki şair ve sanatçı arkadaşlarla buluştuğumda benim gözlemlerimin dışındaki izlenimler edindim sanki. O süreci izlediğimi sanıyorum. Hatta eleştiri bazında da farklı yaklaşımlarım var, Türk şiiri ve Türk edebiyatı hakkında. Dışardan bakıldığında biraz daha kaba taslak o güncel yönelimler ve çizgiler çok daha net olarak gözüküyor. Yani sıkı bir şekilde takip ettiğimi söyleyebilirim.

O zaman eleştiriye mi hazırlık yapıyorsun?

Öyle bir yaklaşım var. Türk şiiri demeyeyim de Türk edebiyatı... Türk edebiyatı hakkında yazı yazmış, Türk edebiyatı hakkında sözü geçen insanlar üzerine eleştiri hazırlığım var. Aşağı yukarı on yazı içeren bir eleştiri dizisi hedefliyorum. Ama şiir ağırlıklı değil, romancılar olabilir, edebiyat eleştirmeleri olabilir. Bundaki amacım da "Türkiye'deki edebiyat eleştirisinin doğru düzgün bir şekilde yapılmadığını, sistematik olarak çok zayıf kaldığını, edebiyat eleştirisinin "olmadığını", bunu yapanların çok zayıf kaldığını iddia ediyorum. Sonuç olarak edebiyat eleştirisi olmayan yerde edebiyattan da söz edilemez.

Peki bu yeni kitabın nasıl duyarlılık içeriyor? Sanat olarak bir tasarım var? Ne bekliyorsun ondan?

İkinci kitabı tasarlarken, o şiirleri biriktirirken belki dilden uzak yaşamanın verdiği bazı zorlamalar ve duygu birikimleriyle birinci kitapta başladığım felsefi, tasavvufi temeli ikinci kitapta da devam ettirip, daha çok Avrupa felsefesindeki etkileşimlerini de yakalayıp, bendeki Doğu-Batı felsefi özü şiirsel bir şekilde, felsefi bir tarzda verme amacını taşıdım. Böyle bir tasarımla yaklaştım şiirlere. Şiirlerimi böyle bir özle yazmaya çalıştım. Birinci kitapla ikinci kitap arasında, tarz ve felsefi öz açısından çok büyük farklılık yok.

Peki, akademisyen yönün var. Şairlikle bu akademisyen yönünü nasıl buluşturuyorsun ya da nasıl kategorize ediyorsun?

Aslında hiç buluşmayan bir şey. Akademisyen yönüm şu; arkeolog olarak kazılarda çalıştıktan sonra bu kazı çalışmalarını akademisyen olarak akademik biçimde yazmak için disiplinli bir çalışmaya giriyorum. Bu disiplinli çalışma tabii bir konuyu –doktora çalışmam için de söz konusu- başından sonuna kadar düşünüp, tasarlayıp sırasıyla ele alma, anlatma, dipnotuyla akademik bir şekilde yazıya geçirme sürecini içeriyor. Şiirde, edebi konularda yazdığım yazılarda o disiplinin dışına çıkıp daha rahat hareket edebiliyorum. Akademik çalışmalardaki dil İngilizce ve Almanca, Türkçe makaleler de oluyor, fakat daha çok yabancı dilde yazma zorunluluğu gibi garip bir durumla karşı karşıyıyız. Özellikle arkeoloji çevresinde. Bunun dışına çıkmak ayrı hareket alanı kazandırıyor bana.

Alman şiirinde öteden beri lirizm yok, siz ise yıllardır Almanya'dasınız...

İyi bir tespit, yok, hâlâ da yok. Ben güncel şiiri takip etmeye çalıştım. Aslında güncel şiir diye bir şey de nerdeyse yok denilebilir. Çok az şiir kitabı yayınlanıyor.

Mutlaka sizi etkiliyordur. Etkilemiyor mu yoksa? Yani tamamen Anadolu hayalinde mi kalıyorsun? Şiirlerini dinledik -ki bizim için de başka şey düşünüle-

mez-. Türkiye'de şiir eşittir nerdeyse lirizm...

Yine tırnak içinde söylüyorum o dildeki gurbette, o yoksunlukta Anadolu lirizmine sarılmak kurtuluş gibi oluyor. Bunu felsefi temelde biraz daha güçlendirdiğimde kendimi daha sağlam hissediyorum. Yani o yaşadığım ortamdaki zayıflığa karşı ya da onların felsefi güç ve donanımlarına karşı kendimi daha sağlam hissediyorum. Lirizme yönelmem içgüdüsel bir yaklaşım tarzı olmaya başladı.

Peki dünyanın başka yerlerinde de edebiyatları, şiiri takip edebiliyor musun?

Almanya'da kalmamın nedenlerinden biri de oradaki üniversite çevresi ve üniversite çevresindeki kütüphane, dergi ortamının çok zengin olması. Oradan İngiltere, İspanya, Amerika, Fransa ve Almanya'nın diğer bölgelerindeki edebiyat dergilerini yakından izleyebiliyorum. Orada uzun süre kalmama neden olan en önemli şey budur diyebilirim. Tübingen sıkıcı, küçük bir yer. Hölderlin'in kafayı yediği bir köy atmosferi. Sürekli akademisyenler, öğrenciler, kütüphaneler... Bunaldığınız, sıkıldığınız dönemler de oluyor. İşte bu zengin kitaplık, dergi koleksiyonları o sıkıntıdan kurtarıyor insanı.

Peki buradan dikkatinizi çeken şairler, akımlar, dünya ölçeğinde düşünürsek, bize aktarabileceğin bir şeyler var mı?

Son 5-6 yıldaki gelişmeleri, yayınları izlediğim kadarıyla söyleyeyim, özellikle şiir, roman dalında çok büyük bir düşüş var. Ve aktarabilecek çok önemli bir şey yok. Tespit ettiğim, aktarabileceğim çok önemli bir şey yok.

İspanya, Portekiz...

İspanya biraz daha canlı gibi duruyor. İspanya, Almanya ve Fransa'dan biraz daha hareketli, canlı bir ortama, piyasaya sahip...

Kaçak Yayın'ı nasıl buldun?

Kaçak Yayın'ı Alman ve Türk arkadaşlar beraber okuduk. Bir underground dergisi olarak görmüyoruz. İlk sayısı öyle bir izlenim veriyordu. Daha sonra içindeki yazıları, konuları biraz daha dikkatlice okuyunca samimi, doğru bir sosyolojik eksende, ciddi bir edebiyat dergisi olarak, merkezde bir dergi olarak algıladık. Bu tutarlılıkta ve içerikle sürdürülürse Türkiye'deki bazı edebi dergilerin gidişini etkileyecek, değiştirecek ve belki yok olmasına neden olabilecek bir dergi olabileceğini düşünüyorum.

Günah Meleklerine Son Aşk Şiiri

Sararıp solan ırak bir yerde
Irmakların en karanlık ustalığına atıyorum adımlarımı.
Ölü kentim devletli bir ikindide beklerken
bize büyümüş eylülleri.
Toprak, su, ateş
bekliyor her gün.
her gün itiraz çetelemi
tutan dünya.
Yıkılmış, harabe bir şiir okuyor
günah meleklerime âşk.
Kirlendikçe sureleri o koca büyünün,
bekliyor acemi kandil,
kimseler görmeden, kimseler
o cömert körlüğünü,
o yakıştırma adını
binlerce yıllık bir aşk şiirinden.
Günah, düşün en çıkmaz sokağı,
Bütün pusularda
çılgın bir sultan,
kokusu uçmuş bir hoyrat akşam,
ahh o meczup tarih.
Melekler,
mahşerde bir çocuk belleğiyle
güvercinlerin boynuna dokunan
günah.
Ahh son aşk şiirim bu sana.

Terkedilmiş Sesler

Antonio Prochia'nın Voces Abandonadas'ı için

Bakıyorum uzak bir dağdan mezarıma,
görüyorum ilk defa kendimi;
acıyla yoğrulmuş taş,
kil ve yağmurun bin yıllık hamurunu:
ben,
yokum,
bırakıyor bir ses kendini
tarih küskünü tenime.
Terk ediyor terk ediyorum
-terk ediliyorum-
sonsuz bir şiirin harfleriyle bezeli geçmişimi.
Bir aşkın kederine konuk
en büyük ev sahibi: Zaman-ı
terk ediyorum
-terk ediliyorum-
ne çok özlediğim sesleri.

Uzak bir dağdan bakıyorum
darmadağın coğrafyama,
seslerin
deltalarla mabet olduğu aşka,
ahh! kış kuşlarının
kalbimde yuva kurduğu
o toprağa.

Uzak mezarımdan bakıyorum
kendime ve
terk edilmiş o dağa.

Akdeniz Vapuru

hamburg'un ünlü mü ünlü bir Balık Pazarı var. Burada Polanyalılarla Türkler Almanların karşısında sıkı bir rekabet oluşturmuşlar. Bizim eski devrimcilerimizin balık tezgahlarına da rastlanıyor burada. Metin Celâl'in yeni romanı "**Gitmek Zamanı**"nı okuduktan sonra gittim iki günlüğüne Hamburg'a. Bir yandan 12 Eylül sonrası devrimci kesimin çil yavrusu gibi zorunlu dağılışını, bilinçli dağıtılışını da düşündüm Balık Pazarı'nı gezerken. Siyasi sığınma başvurusu kabul edilmiş pekçok devrimci yaşamını şöyle ya da böyle sürdürmek için çabalayıp duruyor buralarda. Sosyal yardımla geçinmek tarihe karışmak üzere. Türkiye'ye dönemeyenlere hâlâ rastlanıyor ve onlar da Türkiye özlemini dindirecek pekçok çareye başvururlarken, bir yandan da bit pazarlarında tezgâh açıyorlar.

Türkiye İşçi ve Çiftçi Partisi'nin yayın organı "**Kurtuluş**" dergisi 1 Mayıs 1919'da Eski Türkçe ve Almanca olarak yayımlanır. Dergiyi Berlin'deki Şefik Hüsnü'nün **Aydınlık** grubuyla buluşmak ve Türkiye'deki devrimci harekete katılmak için "Mustafa Kemal Paşanın Bandırma vapurundan Samsun'a çıktığı gün, Akdeniz vapuru da Almanya'dan getirdiği vatandaşlarımızı Haydarpaşa'ya indirmişti. Öğrenimlerine devam etmek üzere orada kalan (Vedat Nedim gibi) bir kaçından başka, solcu çevrenin bütün üyeleri de bu vapurla gelmişlerdi. " diye yazıyor Mete Tunçay "**Türkiye'de Sol Akımlar**" (3.bs. 1978) kitabında. "**Kurtuluş**" dergisi de "Sayın Okurları"na şu notu yayımlar: "İstanbul yolu açıldı. (Kurtuluş)u ancak bir nüsha çıkarabildik ve hatta içindekilerin bir kısmını mürettiplerimizin yolculuğu yüzünden bırakmak zorunda kaldık," diyen Yönetim Kurulu ilk sayının bir yerinde, "Türkiye proleteryası, dünyadaki bütün kardeşlerile beraber muhakkak bir (yarın)ı dörtgözle bekliyor." diye ekliyor.

Metin Celâl'in romanındaki devrimciler de yurda dönmeyi dörtgözle bekliyor. Ama Türkiye Avrupa'da yaşayan Türklere yaşam umudu veren bir ülke, geleceğe ciddi adımlarla yol almak için çabalayan bir ülke değil de, sürekli su alan bir tekne sanki. Hamburg'taki bit pazarına tezgâh açmış böyle bir gençten aldım **Picasso**'nun özgün 1953 baskılı karakalem ve litografi çalışmalarını içeren kitabını. Metin Celâl'in kahramanlarını düşündüm bir bir, içim kararır gibi oldu. Sonra Metin'in gözlemlerinin ne kadar da sağlam ve yerinde olduğunu, abartmadan, süslemeden kahramanlarını yerli yerine oturtuşuna da şaşıp kaldım. Helal olsun Metin'e dedim içimden! Onun Almanya'yı ne denli iyi gözlemlediğine tanık oldum.

Berlin'de iki yıldır düzenleniyor Amerika'daki gibi **Türk Günü**. Kente Almanya'nın çeşitli kentlerinden getirilen vatandaşlarımız ellerindeki Türk, Alman bayraklarıyla hangi amaca hizmet ettiği belli olmayan demeyeceğim bu yürüyüşe devlet kucak dolusu para harcıyor. Almanya'daki Türklerin sosyal, ekonomik, kültür ve eğitim sorunlarıyla yeterince ilgilenmeyen devletimiz vatandaşlarının eline bayrağımızı tutuşturmakla ırkçı, milliyetçi bir tutum izlediğinin farkında değil mi acaba? (Ya da bunu bilerek ırkçı ve dinci bir çizgiyi dayatmak için yapıyor da olamaz mı?) Üstelik Almanya'daki sosyal, ekonomik kısıtlamalara karşı duran Almanlarla kol kola mücadele etmeden, onlardan habersiz gibi davranarak düzenlenen bir **Türk Günü**'ne katılanların aklına da şaşmak gerekir! Sosyal kısıtlamalardan en çok etkilenecek olan yabancıların başında gelen bizimkiler Türk bayraklı tişortlarıyla büyük bir ülke olduğumuzun hayaliyle ya-

Güncel

şıyorlarsa, varsın öyle yaşasınlar ama Almanların ırkçı, şoven tavrından rahatsız olduklarını sakın söylemeye kalkmasınlar! Çünkü ırkçı ve ayrımcılığa bizim de katkımızın olduğunu da düşünseler, hiç fena olmaz!

Bir karnaval havası yaratılmak istenen **Türk Günü**'nden bir süre sonra Berlin'de **Kültürler Karnavalı** düzenleniyor. Türkleri yığınsal olarak orada görememek ne acı! Bu yıl 8. kez düzenlenen **Kültürler Karnavalı**'na 80 ayrı ülkeden geleneksel giysileriyle, yiyecekleriyle, el sanatlarıyla, 105 araba eşliğinde bir milyona yakın kişi katıldı. 4 büyük sahnede 900 sanatçı özgün müzik ve gösterilerini sundu. 300 tezgâhta yiyecekler, içecekler, giysiler, el sanatları, müzik aletleri, kitaplar... satıldı. Ama bu karnavalda Türklerin ağırlığı hiç yoktu. Bir iki cılız etkinliğin dışında Türkler karnavalı izlemeye bile gelmediler. Berlin'deki 200 bin Türk nerede peki? Bu tür yığınsal etkinliklere neden gözlerini kaparlar? Anlaması çok zor! Öyle ya vatandaşlarının yaşamsal sorunlarını, gereksinim ve özlemlerini görmezden gelerek, dini ve ırkçı duygularını köpürtmeyi görev edinenler, Amerika'daki **Türk Günü**'ne öykünerek göle maya çalıyorlar. Ama ne Almanya Amerika, ne de burada yaşayanların sosyal yapısı Amerika'ya benziyor. İçinde yaşadıkları toplumun sosyal, siyasal, kültürel yaşamını görmezden gelerek içe kapanan Türkler, giderek dini ve ırkçı söylemlerin etkisi altında kalıyorlar. Gelecek için asıl tehlike de burada yatıyor.

Metin Celâl'in "**Gitmek Zamanı**" romanı geçmiş ve günnünü ele alırken, geleceğe de göndermelerde bulunuyor. Yaşadıkları ülkeyle yeterince bütünleşemeyen devrimci gençlerin sorunlarına, kısılanmışlıklarına, giderek daralan bakışlarına da ustaca gözlemler getiriyor roman. Bir dönemin ruhsal yapısını ve giderek kararan geleceği iyi anlamak için mutlaka okunmalı "**Gitmek Zamanı**", diye düşünüyorum. Keşke ülkeye gidemeyen, hâlâ dernekçilik yapan, belli bir siyasal söylemin kırık plağı olmaktan kurtulamayan gençler Metin Celâl'in bu canalıcı romanını görebilseler, okuyabilseler, tartışabilseler, eleştirebilseler.

Gençlikten söz edince müziğe değinmemek olur mu? Son günlerde Berlin'de inanılmaz bir fırtına estiren, benim gençliğimin de efsane grubu, **Rolling Stones** konserini sabırsızla bekleyen binlerce genci çıldırtama yetti verdikleri olağanüstü büyüleyici konserleriyle. **Mick Jagger**, inanılmaz bir güç sergiledi sahnede ve dakikalarca eski, yeni parçalarını paylaştı binlerce hayranıyla.

Müzikten şiire geçtiğimizde ise **Metin Eloğlu**'nun toplu şiirlerini içeren "**Bu Yalnızlık Benim**"i (YKY) neden elimden bırakamadığımı şiirseverler elbette anlarlar. Uslanmaz bir muhalif mi, haşarı dilliyle şiirimizde kendine özgün bir kanal açan aykırı bir şair mi, diye sormaya ne gerek var. Onun "**Aşk Şiiri**" başlıklı şiirini okumaya yeter toplumsal, sosyal olaylara bakışını ustaca şiirine ağdırışına tanık olmak için. Onun şiirindeki ironiyi, zekâyı, dil oyunlarını, Türkçe'niin tadını, sözcüklerin diriliğini, söyleminin resimler çarpıcılığını yüreğinde duyumsayan kaç insan var acaba? Ah, elimde olsa Metin Celâl'in kahramanlarına da Hamburg'ta bit pazarına, Balık Pazarı'na tezgâh açan gençlere de okutabilsem "**Bu Yalnızlık Benim**"i. Çünkü onlar da çok yalnız, hem de Metin Eloğlu'ndan daha çok. Üstelik Metin Eloğlu'nun şiirleri, resimleri var, ya onların neyi var geleceğe tutunmak için?

"**Han Duvarları**" şairinin (Faruk Nafiz) Toplu Şiirleri "**Gurbet ve Saire**"de (YKY) elimden düşürmediğim kitaplardan. Gurbeti, onun gibi derin özümleyen kaç şair, kaç insan var acaba? Gurbette olanların onun şiirinde kendilerini bulacakları kesin. "Gurbet çeken gönüller", "Besbelli, bu iklime yabancı". "Sarmış" bizi "gurbet". Biz "böyle atılmış gibi yurdun" çok uzağında ölmeden ölürüz. Bizler, "Gurbet akşamlarının bağrı yanık" yolcularıyız . "gurbet çıkmazında" takılıp kaldık ülkemizin sorunlarına. Özlemimizin bile önüne geçti ülkemiz üzerine kafa yoruşumuz, düşünmemiz, çözümler üretişimiz.

Mürekkep kokusu henüz silinmemiş **Ahmet Ada**'nın

Berliner Zeitung Nummer 130 Freitag, 6 Juni 2003

Feuilleton

Ewig währt am längsten

Rolling Stones starten mit einem angerauten Konzert ihre Europ

yeni şiir kitabı "**Gökyüzünün Fıskiyesi**". Mersin'de yayımlanan "**Islık**" dergisinin şiir dizisinin ilk kitabı "**Gökyüzünün Fıskiyesi**" 248 sayfalık kitap kitapa adını veren bölümle başlıyor, ***"Gül İşliyor Kalbime", "Yağmurlar Yağmurlar", "Solgun Gazaller", "Aslında Hayat Küçük Bir Prova", "Yağmurdan Sonra", "Mutluluk Büyüyor", "Şarkısı Leyla", "Görümlük" ve "Solgun Yaz"*** bölümlerinde oluşuyor. Ahmet Ada, son dönem yazdığı şiirleri biraraya getiriyor: "**Gökyüzünün Fıskiyesi**". Şiirlerini yaşamın içinden geçiren Ahmet Ada'nın şiirleri bir şenlik havası yarattı bende, elbette hüzünler de. Metin Celâl de öyle, gurbeti ve kendimi bir kez daha düşündüm ölmeden.

Akdeniz Vapuru, Hamburg'tan ha bire yolcu taşıyor ülkemize. Hiçbir şey değişmiyor.

Kürşad Oğuz

Fransız'ın Céline'le imtihanı

Herkes onu başka türlü okudu: Anarşist, komünist, kelimelerin işçisi, barışçı, ırkçı... Dönemin kültür bakanı Jack Lang evini müze haline getirmek isterken Paris Belediye Başkanı'nın karşı çıktığı, ülkesinde "vatan hainliği"yle suçlandığı için Danimarka'ya kaçan Louis Ferdinand-Céline'i Fransız solu tekrar sahiplendi. Öyle ki, 70 yıl önce yazdığı ve kült olan kitabı "Gecenin Sonuna Yolculuk"un orijinal elyazmalarına 2 trilyon lira sayıldı.

Çocuklar, gençler! Bir öğretim yılını daha lâyıkıyla tamamladınız ve karnenizi elinize tutuşturdular. Şimdi ona bakıp iç geçiriyor, "benden adam olmaz" diyorsunuz. Kendinize haksızlık etmeyin, herkes elbet bir "şey" olur. Müşkül şu ki, ne olduğu sonradan anlaşılır. Bu sayıdaki Fransız yazarımız Louis-Ferdinand Céline örneğinde olduğu gibi; iade-i itibar zaman ve sebat gerektiren bir şeydir. Yoksa küçük Louis, ilkokuldaki karnesine "Akıllı bir çocuk ama tembelliği sürekli bir hal almış. Belki biraz baskı kurmak gerek" cümlesini yazan okul müdürüne kanıp mundar olabilirdi...

Oysa, ilkokulda tembellik hakkını kullanan Céline zamanla ülkesinin en tartışılır ismi; sağ ve sol kavgasının ilk nedenlerinden biri; Fransız edebiyatına halk ağzını sokan bir devrimci; I. Dünya Savaşı gazisi; sıkı bir savaş karşıtı ve aynı zamanda Yahudi düşmanlığı nedeniyle ülkesinden sürgün edilen ilk Fransız "vatan haini" yazar oldu. Tam bir yıl önce, ölümünün 41. yılında Türkçe'de yayımlanan ilk Céline kitabı "Gecenin Sonuna Yolculuk" (Yapı Kredi Yay., Çev: Yiğit Bener) ise en başarılı savaş karşıtı romanlar arasında gösteriliyor.

Céline'in "yolculuğu" 27 Mayıs 1894'te, saat 16:00'da, Seine Nehri'nin doğusundaki Courbevoie'da başlıyor.

Anneanne mirası...

Yazmak için anneannesinin adını mahlas olarak kullanmaya başlayana kadar Louis Ferdinand Auguste Destouches olarak tanıdığımız "Céline"in babası Fernand Destouches sigortacı, annesi Marguerite çamaşır satıcısıydı. Durumları pek parlak olmasa da Louis, 1905'te anneannesinden kalan miras sayesinde "tembellik yaptığı" okuldan alınıp Paris'te bir özel okula yazdırıldı. 1907'de Almanya, 1909'da İngiltere'ye yabancı dil öğrenmeye gönderilişini de bu mirasa borçlu. Bazı kaynaklara göre onun Yahudi düşmanlığı da bu dönemden "miras" kalma; çünkü Louis babasından para beklerken onun şirketteki konumu Yahudi memurlar nedeniyle epeyi zayıflamıştı.

16 yaşında sırasıyla bir kumaş satıcısı ve iki mücevhercide çalışan Louis, 1912'de askere yazıldığında savaş patlamak üzereydi. Onbaşı rütbesiyle pekçok cephede savaştı, askeri madalyalarla birlikte sağ kolundan, ömrü boyunca izi kalacak bir kurşun yarası aldı. Bu korkunç savaş sırasında yazdıklarını yıllar sonra "Casse-Pipe" adlı bir kitaba çeviren Céline'in

"Gecenin Sonuna Yolculuk"ta yarattığı "Doktor Bestombes" karakteri, yaralı yattığı Villejuif Hastanesi (manidardır, "Yahudi şehri" anlamına geliyor) başhekiminden başkası değildi.

Londra'daki Fransız Konsolosluğu'nda pasaport memuru olarak çalışırken yaptı ilk evliliğini. Ancak aynı yıl (1916) Paris'e döndüğünde Suzanne Nebout adlı kadını çoktan unutmuştu. Artık, Sangha-Oubangui adlı orman işletmesinde çalışıyordu ve Afrika seyahatleri başlamıştı. Zor kurtulduğu bir dizanteri krizi ve "Des Vagues" başlıklı ilk edebi denemeleri bu seyahatten payına düşenler oldu. 1918'de ikinci evliliğini Rennes'de, Edith Follet'yle yapan Louis, iki yıl sonra bir tıp okuluna kaydolarak yaşamı boyunca vazgeçmeyeceği mesleğine kavuştu. Aynı yıl ilk çocuğu Colette'i de kucağına alan genç adam Pasteur Enstitüsü ve çeşitli uluslararası sağlık ör-

gütlerinde çalışırken bir grup doktorla birlikte İsviçre, ABD, Küba, Kanada, İngiltere, Nijerya ve Senegal gibi ülkeleri dolaştı. Bu uzun seyahatler onu karısından uzaklaştırdı ve Fransa'ya geri döndüğünde Paris - Clichy'de kısa süre sonra müşteri yokluğu nedeniyle kapatmak zorunda kalacağı bir klinik açtı. Cenevre'de tanıştığı Elizabeth Craig adlı 23 yaşında bir ABD'li dansçıyla yaşamaya başlayan Louis, Clichy Dispanseri'nde çalıştığı günlerde, 35 yaşına doğru "Gecenin Sonuna Yolculuk"u yazmaya koyuldu. 1931 sonbaharında, dispanserin sekreteri Aimee Paymal, elyazmalarını daktiloya çekmeye başladı. Louis Destouches, ilk romanını içlerinde Gallimard'ın da bulunduğu dört yayınevine kabul ettiremese de Robert Denoel, 2000'lik bir ilk baskıyı uygun gördü ve 5 Ekim 1932'de kitap satışa sunuldu. Yazarı 38 yaşındaydı ve adı artık Louis-Ferdinand Céline'di.

"Gecenin Sonuna Yolculuk"a, Céline'in 1912 - 1932 arasındaki yaşamı gözüyle bakılabilir. Kitabın kahramanı, Paris'te bir kafede arkadaşına savaşın ne kadar iğrenç bir şey olduğunu anlatırken birden kafenin önünden geçen süvari alayına katılan Bardamu. "Aslında sorguladığım şeyin parçasıyım ben de" fikrini daha ilk sayfadan vermek isteyen Céline'in yaşamındaki sırayı izliyor Bardamu'nün maceraları. Afrika, Amerika ve derken Paris'e dönüşünü okuyacağımız Bardamu, "vatanseverlik adı altında çıkarılan savaşların, ayrıcalıklı sınıfların düzenini korumaktan başka işe yaramadığını" anlatıyor bize; dünyanın her yerinde bunun böyle olduğunu vurgulayarak. Bunu anlatmak için şiddetin bütün kanını ve çarpıcılığını yansıtıyor sayfalara Céline: "İkisi şimdilik ve ebediyen kucaklaşıyorlardı, ancak süvarinin artık kellesi yoktu, boynunun üzerine bir delik açılmıştı yalnızca, içindeyse kan kaynıyordu fokur fokur, tıpkı tenceredeki reçel gibi. Albayınsa karnı deşilmişti, yüzünü de bayağı ekşitmişti hani..."

"Komünizm karamelli bok"

André Malraux'nun "İnsanlık Durumu," (1933), Sartre'ın "Bulantısı" (1938) Camus'nün "Yabancı"sıyla (1942) bir tutulan "Gecenin Sonuna Yolculuk," bir döneme damgasını vurmanın yanında çok daha önemli özelliklere sahipti. Céline'in bu romanla başladığı ve ölene dek sekiz romanla sürdürdüğü dil ve üslup dünyanın birçok ülkesinde birçok yazara model oluşturdu. Kitaba önsöz yazan Ferit Edgü'ye göre özellikle Amerikan edebiyatında Henry Miller ve ondan sonra gelen tüm beat kuşağı yazarlarında bu derin etkiyi görürüz.

Peki ne yapmıştı Céline; nasıl bir dil yaratmıştı? Anarşist karakterini ilk olarak diline yansıtan ve kelimeler üzerinde bir laboratuar çalışması yapan Céline'in en önemli çabası günlük dili yazıya eklemlemekti; noktalamalara uymayarak, dildeki kullanım bozukluklarını koruyarak... Konuşmanın yazıya geçişi Amerika'da Mark Twain'den, Almanya'da Gerhard Hauptmann'dan beri sıradanken 1932'de Fransızlar şok olmuştu. André Rousseaux'nun başını çektiği muhafazakârlara rağmen Céline kendi payına, klasik dilde yazılmış bir romanı okuyamadığını söylüyor, "Onların dili öldü" diyordu. Céline, kendine özgü öyle devrik cümleler kurmuştu ki sonradan bunların bir kısmının dizgi hatası olup olmadığı bile tartışıldı. Buna rağmen, yıllar sonra bu kitabın dilinin "mide bulandırıcı derecede edebi, ürkek ve klasik" olduğunu söyledi!

Biz yine 1932'ye dönelim. O yıl 10 Kasım'da Céline ilk röportajını verdi ve kısa süre sonra Goncourt Ödülü için favori gösterildi. Ama son anda jürinin birkaç üyesi "caydı." Altıya karşı üç oyla kaybeden Céline için Renaudot Ödülü'nü almak teselli oldu mu bilmiyoruz, ancak 1932 Aralık'ında Paris'i terkedip annesiyle Cenevre'ye giden yazarın "İşsizliği yoketmek için, işsizler öldürülür mü?" başlıklı makalesini dikkate alarak, kızmış olabileceğini tahmin ediyoruz. Yine de büyük başarı kazandığının farkındaydı Céline. Kitabı, İtalyanca'ya, Rusça'ya (Elsa Triolet ve Louis Aragon tarafından) ve Almanca'ya çevrildi. 1934 yazını Amerika baskısı için bu ülkede geçiren Céline, ertesi yıl yaptığı Londra, Kopenhag ve Avusturya ziyaretlerinde, ölene kadar yanından ayrılmayacak olan son eşi Lucette Almansor'la tanıştı.

1936'da dört yıl uğraştığı "Mort a Credit" ("Taksitle Ölüm") adlı kitabını yine Denoel bastı. Kitap piyasaya çıkar çıkmaz tartışmalar büyüdü. Dili nedeniyle eleştirmenlerden büyük tepki alıyordu Céline. Bu onu, "Mea Culpa"yı da aynı dille yazmaktan alıkoymadı. Üstelik, zor üslubunu iyice belirginleştirdiği bu kitapların yok sayılması iyice kızdırmaya başlamıştı onu. Belki de sol eleştirmenlere tepkisinden, kendini komünist olarak tanımlamasına rağmen Sovyetler Birliği seyahatinden döndüğünde "Sovyet komünizmi karamelli bok" dedi. O kadarla da kalmadı; Fransız bayrağında mavi - beyaz - kırmızıyla sembolize edilen "eşitlik - özgürlük - kardeşlik"in üzerlerine tükürülecek kavramlar olduğunu söyledi. Çağdaşı Malraux'nun kahramanlığından tiksinmeye, Sartre'ın varoluşçuluğu ve politik düşünceleriyle Simone de Beauvoir'ın feminizmiyle dalga geçmeye, Katolik Mauriac'ı, komünist Aragon'u, Elsa'sıyla (Triolet) birlikte horlamaya başladı... Jean Genet gibi eşcinsellere; Freud, Marx gibi Yahudiler'e de karşıydı artık.

Evet, "Gecenin Sonuna Yolculuk"taki devrimci pasifizminde eser kalmamıştı o yıllarda. 1937 - 38'de yayımlanan "Bagatelles pour un massacre" ("Bir katliam için ıvır zıvır şeyler") ve "L'ecole des Cadavres" ("Kadavralar Okulu") kitap-

larında artık tam bir Yahudi düşmanıydı. Hitler'in "Kavgam" kitabıyla bir devlet politikası haline getirdiği antisemitizme gönülden inanıyordu. Savaşın bir Yahudi komplosu olduğunu düşünüyor, bu yüzden Almanya'yla mücadele etmek yerine Hitler'le birleşmek gerektiğini savunuyordu. Ona göre Alman - Fransız ordusu Avrupa'da barışı sağlayabilir, hatta "İngiltere'ye iyi bir tokat atabilirdi." Céline tıpkı Hitler gibi Yahudiler'in "haddinden fazla" etkili ve güçlü olduğuna, Vichy hükümetinin ve kilisenin Yahudiler'i koruduğuna inanıyor, "Yakında Fransa'da Fransız kalmayacak" diyordu. Irkçılıkta öyle ileri gitmişti ki, bir SS subayı daha sonra şöyle söylemek zorunda kaldı: "Doktrinimiz doğruydu, ama Céline saygıdeğer olan herşeyi bataklığa sapladı."

Polemik olmasın

Böylece Fransız solu tarafından tamamen dışlanan ve Nazi işbirlikçiliğiyle suçlanan Céline'in iki kitabı yasaklandı. Bir gazeteye yazdığı mektupta "Kitaplarım dolaşımdan kaldırıldı. Ben de..." diyen Céline 1942'den itibaren "sosyal müdahalelerini" bıraktı. 23 Şubat 1943'te Lucette Almansor'la evlendi ve çift, Paris'i terkedip bombardımana rağmen 1945'te Almanya üzerinden Kopenhag'a ulaşmaya muvaffak oldu.

Altı yıl sürecek sürgün günlerinin hemen başında annesinin ölümünü ve yayıncısı Robert Denoel'e düzenlenen suikastı öğrenen Céline için 1945'te Seine Mahkemesi bir dava açtı. Fransızlar, Danimarka'dan "suçlunun iadesi"ni istiyordu. Danimarka hükümeti Céline'i vermeyi reddetse de onu hapse göndermekten geri durmadı. 11 ay "yatan" Céline, Danimarka makamlarının izni olmadan ülkeyi terketmemesi koşuluyla serbest bırakıldı.

1950'de Fransız Adalet Mahkemesi Céline'i vatan hainliğiyle suçlayarak bir yıl hapse mahkum etti ve 50 bin Frank para cezasına çarptırdı. Ancak sonunda affedilen Céline, 1 Temmuz 1951'de, Lucette, köpekleri ve kedi Bebert'le Fransa'ya döndü.

Aynı yıl onu daha önce reddeden Gallimard Yayınevi'yle bir anlaşma imzaladı ve

kısa süre sonra asıl mesleği olan doktorluğa başladı. Karısı Lucette'le birlikte Paris'in kenar mahallesi Meudon'a yaşıyorlardı; Lucette bir dans kursu çalıştırıyor, kocası bir yandan romanlarını yazıp bir yandan da fakirleri bedava tedavi ediyordu.

1952 yılında Gallimard, yazarın bütün eserlerini tekrar yayımladı ve Fransız halkı yazarıyla tekrar buluştu. Bu dönemde televizyonlara da çıkmaya başlayan Céline'in muhalifleri tekrar harekete geçmeye başlıyordu. O ise "Yaşasın Af" adlı bir makaleyle hakkındaki polemiklerin üstünü tekrar örtmeyi başardı.

Hatta 1959'dan itibaren, üniversite çevreleri Céline'le daha yakından ilgilenmeye başladı. 1960'ta pekçok proje üzerinde çalışıyordu. Bunlardan biri de "Gecenin Sonuna Yolculuk"un Claude Autan-Lara tarafından filme çekilmesi projesiydi. 30 Haziran 1961'de yeni romanı "Rigodon"u bitirdi Céline. Ertesi gün, yani 1 Temmuz 1961'de, saat 18:00'de polemiklerden kurtuldu. Fakat ölümü, ancak ve ancak ayın dördünde, Meudon mezarlığına gömüldükten sonra basına duyuruldu: Polemik olmasın diye!

Her yazar yaşamöyküsü bende birtakım eksiklik duygusuna yol açmaya başladı. Şimdi de hayatımda bir şey eksik gibi. Yok yok, Yahudi düşmanlığı değil; belki biraz tembellik...

"Gecenin Sonuna Yolculuk"tan

"...Her alanda asıl yenilgi unutmaktır, özellikle de sizi neyin gebertmiş olduğunu unutmak, insanların ne derece hırt olduklarını asla anlayamadan gebermektir. Bizler, mezarın önüne geldiğimizde, boşuna şaklabanlık yapmaya kalkışmamalıyız, öte yandan, unutmamalıyız da, tek sözcüğünü bile değiştirmeden her şeyi anlatmalıyız, insanlarda gördüğümüz ne kadar kokuşmuşluk varsa, hepsini, sonra da yerimizi sıradakine bırakıp, uslu uslu inmeliyiz deliğin içine. Tüm bir yaşamı doldurmaya yetecek bir uğraştır bu."

Doğubayazıt'ta üç gün...

"Selam size büyük durumlar doruk anlar
Dağ görgüsü kazanır Ağrı'yı bir kez görse de kişi
Marmara'dan yirmi yılda çıkaramayacağı gerçeği
Okyanusu beş dakika seyretmekle kavrar..."

Cemal Süreya

Ve kavradım. Dünyada şiirden gayrı doğruyu söyleyen ne var? Öyleymiş, **Cemal Süreya** haklıymış, ömrü hayatımda gördüğüm irili ufaklı bütün tepeler dağlar, beberuhiymiş. Ben dağ diye '**Çiyayê Agirî**'ye derim. Fena, acayip, fazla; bakılası, bakılsa da inanılası değil. Aynı karlı gölgesini üzerine düşürdüğü **Doğubayazıt** gibi...

Doğubayazıt'ın 2. Kültür, Sanat ve Turizm Festivali'ne davet edilmişim, sevinmişim. Programı öğrenmişim önceden, mütevazı, ama gayet akıllıca, dengeli kotarılmış: **Büyük Adam Küçük Aşkı** bir kez daha izleyeceğim, **Rojin**'i canlı canlı dinleyeceğim, şu adı dillerden düşmeyen **Dengbej Kazo** kimmiş yakından göreceğim; fotoğraf sergileri, söyleşiler cabası... Festivalin 'turizm' ayağı da ihmal edilmemiş: **İshak Paşa Sarayı**'nı, **Ahmede Hani** türbesini, **Ağrı Dağı**'nın eteklerini gezeceğim... Velhasıl atlıyorum otobüse, çıkıyorum yola, bana görünecek olanın programda yazanlardan ibaret kalmayacağını nereden bileyim? Yoksul ve yaralı **Diyarbakır**'a **Doğu**'nun Paris'i denme nedeninin, gelişmişliğinden ziyade, bir hürmeti ifade etmek olduğunu sanmakla çok yanılmışım; ve ben Kürt illerinin müşkül durumunu bildiğimi sanırdım, yine yanılmışım...

Otobüs Doğubayazıt'a doğru ilerledikçe, vatandaşı sayıldığım bu ülkenin sınırları dahilinde nasıl bir felaketin yaşandığını çırçıplak görüyorum, aklım yerinden oynuyor... Öyle böyle değil, bir başka ülke burası; resmen değilse de, fiilen bölünmüş bir coğrafya burası... Geçtiğimiz bütün kasaba ve kentlerde, binalardan insanlara, yollardan ağaçlara kadar, her şeyin üzerini yoksulluğun isi, tozu, pası kaplamış. Nereye baksan kasvet manzarası, kiminle konuşsan ıstırap hikayesi...

Sözgelimi **Ağrı** diye bildiğiniz yer, küçücük, can çekişen bir kasabadan ibaret... İllerden bir il işte, **Bitlis**, iki dik yamaca atmaca gibi tünemiş, yan yana sıralı eski evleriyle sanki asırlar öncesinde neyse aynen öyle kalmış... Nihayet varıyoruz Doğubayazıt'a, ama bende festival eyleyecek mecal kalmamış... Doğubayazıt da bir keder abidesi ilk bakışta; biraz zorlasan, seksenlik cumhuriyetimizin ilk yıllarında geçen bir filmin dekoru olabilir, orta dönemleri içinse kesinlikle biçilmiş kaftan... Öylece bırakılmış, görmezden gelinmiş, bir de üstüne üstlük çekmediği işkence kalmamış bir kent...

Yol yorgunluğu, oteldeki odama çekilip kestiriyorum biraz... Doğubayazıt sokaklarına dalıyorum sonra, yığınla otel, **İsfahan**, **Tahran** diye isimleri var... Yollarda **İran** plakalı araçlar görünce, dank ediyor kafama, hayatımda ilk defa bir sınır kentindeyim, az biraz gitsem **Acem** ellerine ayak basabilirim...

İlk festival etkinliği için, İshakpaşa Sarayı ve Ahmede Hani türbesinin bulunduğu kent dışındaki alana gidiyoruz... Daracık toprak yollardan, durmaksızın yukarıya tırmanıyor belediye aracı... Bir virajı kıvrılınca birdenbire beliren müthiş tabiatın karşısında, yol boyunca dalıma binen karamsarlık dağılmaya başlıyor... Ferahlatan sadece tabiat değil, dört çadırın kurulduğu piknik alanını doldurmuş Doğubayazıtlılar; onların coşkusu, sabrı, aydınlığı... Diyarbakır'da denk gelmemiş, "**Genel Af ve Toplumsal Barış**" için imza verememişim; DEHAP'ın standı karşıma çıkıyor, üzerinde yazan şu: 'Genel Af İmza Kampanyasi Başlamış...' Basıyorum imzayı...

Piknik alanını çevreleyen dik tepeye tırmanıyorum bir ara; bir yerden sonra dahasına cesaret edemiyorum... Ellerindeki simit sepetleriyle esmer Kürt çocukları geçip gidiyorlar yanı başımdan, küçük keçiler gibi tırmanıyorlar kayaları... Ağabeylerinin, ablalarının yirmi yıldır sıra sıra dağları nasıl dolaşabildiğine şaşmamalı...

Kente dönüyoruz sonra, 'Kadın Sağlık Eğitim Merkezi'nin açılışı var... Merkeze verilen isim, akşam bana bir ufak içirecek, belli, hem sevinçten hem de kederden: **Ayşenur Zarakolu**. Ama mesele bununla bitmiyor, bir sürpriz daha bekliyor beni... Kentin, ne kadar büyük olabilirse o kadar büyük caddelerinden birinin ismi '**İsmail Beşikçi**'... Helal olsun, diyorum, ne diyeyim...

Ve festivalin üç gününde, bu coğrafyanın makus kaderiyle buruşan ruhum, aynı coğrafyanın o kaderi değiştirmek için çırpınan insanlarıyla ışıyor, kendine geliyor... Kendimi stadyumdaki konserlerin coşkusuna bırakıyorum, Doğubayazıt'ın dar sokaklarına, onurlu insanlarına...

Bu yazıyı, kimin sözleriyle başlamışsam, onunla bitirebilir, "**sonrası iyilik güzellik**" diyebilirim... Ama değil.

Hey, diye bağırasım var, hey oradakiler... Ülkenizdeki kadim bir coğrafya ve o coğrafyada yaşayan Kürt kardeşleriniz, kesif acılardan, zalim baskılardan çıkıp, insanca, barış içinde bir hayat kurmaya çalışıyor. Onların sinesini ezen ağır yüke bir omuz da siz atın; '**Genel Af ve Toplumsal Barış**' için bir imza da siz atın...

Anılarla bir şiir antolojisi

Jordi Virallonga

Jordi Virallonga'nın bizim Taşlıtarla fırlamalarından fazlası var, eksiği yok. O yüzden İstanbul'u görmesi gerekirdi. Serdar Çelik ile onun kitabı için az uğraşmadık, ama değdi doğrusu... Jordi hâlâ benim roman havası oynayışımın taklidini yapıyor mu Barselona'da?! Las Palmas'da beni kumara sürükleyerek 14.000 peseta kaybetmeme yol açmıştı. Ben de Türkiye'deki hamam sefasında tellaklara, acımayın adiye, demiştim. Jordi gerçekten anlatılamaz: Çocuk, çapkın-çocuk, futbol hastası, obur, dünya samimisi ve sevimlisi, uyanık, oyunbaz, yetenekli... İspanya'daki arkadaşımız.

Jordi Virallonga ile 1997'nin Ekim ayında Kanarya Adaları'nın en büyüğü olan Las Palmas de Gran Canaria'da tanıştık. Bir şiir festivali vesile olmuştu. O festivalde çağdaş İspanyol şiirinin son büyük incelemecisi Profesör Leopoldo Luis (sanırım 70 yaşını geçkindi) ile tanışmam da ayrıca kayda değer. Jordi Virallonga ile daha sonra Struga (Makedonya), bir kez daha Las Palmas ve Curtea de Argeş (Romanya)'de karşılaştık. Ama dostluğumuzun daha ilk karşılaşmamızda oluştuğunu söylemeliyim. Benim İspanyol şiirine ilgim o günlerde Pedro Salinas'a gelip dayanıyordu. İspanyol şiirinin yaşayan ustalarını, ne bileyim, Carlos Clementson, Antonio Hernandez, Antonio Gamoneda gibi şairleri tanımıyordum söz gelimi. Yaşı 50'yi aşmış bu usta şairler arasından bir tek Sevilla'lı Pedro Rodriguez Pacheco'yu hem şahsen hem şiiriyle tanıdım.

Las Palmas'ta önsezilerim beni boş çıkarmamış ve gerçekten sürekli bir dostluk kurabileceğim bir grup şairle geçirmiştim o günleri: Ricardo Bellveser (Valencia), P.R. Pacheco, Antonio Rodriguez Jimenez (Cordoba) ve Juan Drago (Huelva) da vardı bu grup içinde. Tabii bütün neşesiyle Jordi Virallonga başı çekiyordu.

Değerli dostum Jordi Virallonga'nın "El Perfil de los Pacificos" (Pasiflerin Çehresi) adlı şiir kitabını okudum ilk önce. Sonra "Cronicas de Usura" (Çıkarcılık Kronikleri, diye çevrilebilir) çıktı postadan. Virallonga bu yapıtıyla *Ciudad de Irun, 1996 Ödülü'nü* almıştı.

Ülkesinde kendisi hakkında çıkan pek çok kritikte; 'Çağdaş İspanyol Şiiri'nin

kendisi taze, şairliği olgun' diye yorumlanan Jordi Virallonga, bu kitabında da gündelik yaşamın gerçekliğini görülmemiş bir tarzda romantik aşk temalarına yansıtarak aktarır. Virallonga'nın genel geçer estetik ölçüler içinde bir obje kavrayışı yoktur. O son estetikçilerden Nikolai Hartmann'ın kuramlaştırdığı 'obje kavrayışı'na uygun olarak yeni olmasını bilir. Yani nesnel dünyanın değişimi karşısında hamasi-sanatsal bir tutum izlemez. Virallonga'nın şiiri her nesneye açıktır. Bu geniş bir alan demektir. Şair bu alanı, göndermeler, imgeler ve ironilerle denetler deyim yerindeyse.

Jordi Virallonga'nın dilbilimci yanı sözcüklere yüklediği anlamları güçlü yapıyor. Onun 'dilci'liği fonetik alana inmiyor, böyle bir çaba görülmüyor; şair serbest şiiri böyle yorumluyor, uyguluyor. Anlam derinliği ile gerçekleştirilen aşkın bir akılcılığı tercih ediyor.

"**Bir Aşk Tefecisi**'nin Notları'ndan üç şiire (Şiir Çevirileri: Serdar Çelik)

HER ŞEY DURGUN

Ağustos. Saat onbirbuçuk,
Sanki birisine bir şey borçluymuşum gibi
ve her şey durgun

... Seninle sevişemezsem eğer, öleceğim kahrımdan.

KAÇAK BİR ÖPÜCÜK GİBİ

Anılar ve beyaz bir ev verebilirim sana
fırtınalar geldiğinde korunman için;
konuşulacak şeyler arkadaşların döndüğünde
veya eğer ihtiyacın varsa bir başka kısa hayat,
yeniden var etmek seni ellerimle.

Gözcülük edebilirim düşüne,
oyun kâğıtlarını çıkartır ve oynar seninle
veya seyahate gittiğini düşünebilirim ve benden
çiçekleri sulamamı ve evi kollamamı istediğini;
her şeyi, sadece kumsala inmek dışında
şu sonsuz kış akşamında.

Ölüm gibi, kaçak bir öpücük ile
açarken ilaç dolabını,
gittin soğukla aklanırken ortalık,
gün gibi ortada seni burda beklediğim,
burda, yaşadığım yerde
hiç şüphesiz seni istiyorum,
başka hiç kimse solumadı nemli toprağı, temiz gökyüzünü,
solumadı nehirleri ve dibi kumlu kışları;
rüzgâra, hem denize hem rüzgâra
savrulan o her şey.

PAZAR GÜNLERİNİN MEŞRUBAT KOKTUĞU YER

Çünkü bir gün beni gördün, çünkü bilmem ya, neler
okumuştun bir zamanlar, sinemadan çıkarken
büyük ve gizli bir aşkı tanımak istedin,
o heba olup giden geçmişte
ve uyguladığın o keskin erdemliliğin bununla ilgisi yoktu
babanla ve kocanla kusursuz uysal ve iyi.

Dişçiye giderken sana eşlik etmem gerekiyordu ertesi gün,
senden bir oğlum olsun, demiştin ilkbaharda,
bana bir motor almak da vardı işin sonunda seni götüreyim diye
pazar günlerinin meşrubat koktuğu yere.

Bir kadının üzerinde, ki sana benziyor olsa gerek,
birazcık sevecenlik denedim bugün,
o kaybetmişti teselli eden karşılık;
ama sadece sen konuşuyor ve sırları sen biliyordun,
söyler mi bana, eğer bilen varsa, bize ne olacak şimdi,
ölüler arasında unutmak varsa.

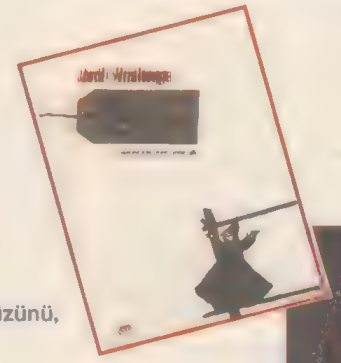

Sağdan sola: Adnan Özer, Serdar Çelik ve Jordi Virallonga

Kısa Edebi Biyografi

1955 yılında Barcelona'da doğdu. Barcelona Üniversitesi'nde Edebiyat ve Filoloji doktorası yaptı. Halen aynı üniversitenin öğretim üyelerindendir.

Çağdaş İspanyol Şiiri'nin uzmanı olarak "Insula", "Turia", "Hora de poesia", "Quimera" gibi pek çok dergide makaleleri yayımlanmıştır. İtalyanca, Portekizce, Fransızca ve Katalanca'dan çevirileri bulunmaktadır.

Şiir kitapları:

"Saberte" (Barcelona, 1981), "A la voz que me acompaña" (Barcelona, 1986), "Perimetro de un dia" (Barcelona, 1986), "El perfil de los pacificos" (Madrid, 1992), "Los poemas de Turin" (Malaga, 1992).

Aula Şiir Kulübü'nün başkanıdır.

melih kibar

Kaçak<Söyleşi>Oktay Taftalı

Pop, müzik değil

Ünlü bestecimiz Melih Kibar'ı piknik ortamında görünce şaşırmayın. Melih Kibar Viyana'ya gider de arkadaşımız Oktay Taftalı onu bulmaz mı? Bulup da Viyana tepelerinde "Türk Mangalı"na sürüklemez mi?! Onların Viyana cevresindeki tekdüze yeşilin serinliğinde söyleştiklerine kulak verelim.

Sayın Melih Kibar, bize bir müzisyen tanımı yapar mısınız? Müzisyen kime nedir?

Müzisyeni iki aşamalı değerlendirmek lazım. Bir icraat kısmı var, bir de daha bir yaratıcı kısmı var. İnsan karnı ağrırken nasıl çalıyorsa, acaba ben de öyle çalabilir miyim diye kendini hırpalayanlara ben icracı kısım diyorum. Örneğin Melis Sökmen karnı ağrırken yaptığı besteyi... Tabii icracı olmak için doğruyu hissetmek, birtakım kurallara bağlı birilerinin kendi duygularını anlattığı yapıtları onların ruh haline en yakın çalmak gerekir. Yani başarı oranı o ruh haline en çok yaklaşan hali aslında.

Bir de yaratıcı kesim var. Onlar, beyin kıvrımlarında oluşan halüsinasyonları müzik diline dökenler.

Bu icracılar kısmına tabii şarkı söyleyenler giriyor; onlar yorumcu, onları başka türlü değerlendirin. Onları müzik ana başlığı altında toplayabiliriz. Şimdi sadece müzisyen dendiği zaman ilk aklıma gelen bu iki kategori. İkisinin en büyük ortak yönü –bütün sanat dallarında olması gereken- yaptığı işe karşı ahlaklı davranması. Bir müzisyen müziği ne kadar ahlaklı yapıyorsa, gerçekten kendi duygularını anlatıyor, başkalarının duygularını anlatmıyorsa o zaman o kişiye ben müzisyen diyorum.

İcracı ve yaratıcı müzisyen bende bir çağrışım yaptı. Ben de zaman zaman böyle bir sezgi alırdım. Tiyatroda da mesela bir aktör, bir de metni yazan var. Yani o oyunu yazan. Aynı şekilde müzikte de bir icracı var; ister enstrümanıyla, ister sesiyle –enstrüman olarak kullandığı sesiyle-, bir de onu kompoze eden var –metin koyan-. Burada icracının sanat tarihi karşısında bir hazin duruşu olsa gerek. Yani icracı ne kadar yüksek bir yorumcu olsa da ölüp gittiği zaman arkada pek bir şeyi kalmıyor. Bugünün kayıt tekniklerine rağmen.

İcracı yolcu oluyor, yaratıcı hancı.

O eldeki metin kuşaklar boyu devam ediyor. Peki tam da burada müzisyen, icracı ve enstrüman, ses, şarkıcı gibi kavramlara girdiğimiz zaman, mesela enstrüman olarak sesini kullanan müzisyenle, şarkıcıların piyasamızdaki oranı nedir? Yani solfej yapabilen, yirmi dört gamı ezbere okuyabilen şarkıcımız tahminen kaç tane?

Bence yok denilecek kadar az. En sağlıklı sentezinden yola başlayalım, yani yola tersten girelim, gerçekten sesini bir enstrüman gibi kullanmayı becerebilenler sadece enstrüman olarak kaldıkları zaman hiçbir şeye yaramıyor. Allah vergisi birtakım öğeleri matematik desteksiz kullananlar var. Bu onlarda olması gereken bazı şeyleri içeriyor ama ikisinin sentezini yapanlar, yani bu yirmi dört gam dediğin olayı gerçekleştirip de, teoriyle pratiği örtüştürebilenler Türkiye'de çok az. En güzel örneklerden bir tanesi **Sertab Erener**'dir mesela. Sertab Erener, evet klasik eğitimi almıştır ve bu eğitimini pop müziğinde sonuna kadar kullanır. Bir de çok güzel bağıranlar ama nefesi yetmediği zaman ne yapacağını bilmeyenler vardır. Bir tarafta da sadece nefesi yetenler; Allah cezanı versinle seni seviyorum arasında hiçbir fark olmadan ikisini terennüm eyleyenler vardır ki, onlara da ben acıyorum.

Bir konserde, konserin daha ilk yarım saatinde Küçük Emrah'ın bağırmaktan sesinin kısılmasına tanık olmuştum. Daha konserin ilk yarım saatinde. Bu Küçük Emrah arkadaşımıza acaba sesinin kısılmaması için ne gibi egzersizler tavsiye edebilirsiniz?

Küçük Emrah aslında büyüdüğü için **Emrah** diye adlandıralım, esasında enteresan bir çocuk. Bağıranlar, hani bilinçsizce, Allah vergisi bağıranlar ve şarkı söyleyenler arasında yeniliklere en açık beyin yapısına sahip. Halbuki yetişme tarzı, geldiği yere köken olarak baktığınız zaman, sanki başka şeyler yapması gerekiyormuş gibi. Belki Emrah kendisi bilmeyebilir, ama Emrah'ın bence en büyük problemi çevresinde; ya kardeşim, sen ilk yarım saatte sesinin kesilmemesi için şunları şunları şunları yapman gerekir diyen birtakım

beyinler olmaması, ama o beyinlerin çoğu salatada kullanıldığı için herhalde pek etkili olamıyor.

Eskiden mesela Emrah'lardan falan çok önce, hatta daha ilk gençlik yıllarımızda Türkiye'de en büyük ses sanatçılarından bir tanesi Ajda Pekkan'dı. Şimdi, ses sanatçısı olarak Ajda Pekkan büyük. Ama otuz senedir Donna Summer'dan, şurdan burdan transfer edilmiş şarkılarla "Diva" olmak nasıl bir şey? Böyle bir şey olabilir mi? Donna Summer'ın kendisi söylemiyor artık o şarkıları.

Ben Ajda'yla ilk tanıştığımda, rahmetli Çiğdem Talu'nun evinde... Eurovision'a "Petrol"le katıldığı sene ona altı besteci beste üretiyordu. Biri de bendim. Şarkımızı dinlettik. İlk defa biraraya geliyoruz. Ajda dinledi; A, çok güzel olmuş dedi. Kim gibi söyleyeyim dedi. Ben bu soruyu anlamadım. Ne demek kim gibi söyleyeyim? O zaman farkına vardım. **Milva** Türkçe bilseydi nasıl söylerdi, **Donna Summer** Türkçe bilseydi nasıl söylerdi gibi... Ama Ajda'nın kendisi gibi söylediği, Ajda Pekkan ses imzası budur diyebildiğim hiçbir şey yok.

Benim kafama takılan bir soru daha var. Türk pop tarihinin herhangi bir döneminde nitelik olarak hakikaten bir patlama yapmış mıdır, yoksa bir tüketim arayışı dolayısıyla mı şişirildi de patlıyormuş gibi gördük.

Türk popunun ilk kıpırdanması yabancı sözlü şarkılara Türkçe söz yazılmasıyla oldu. Demin konuşmanın başında ahlaktan söz ettim; **Barış Manço** bunlardan biri, **Erkin Koray** öyle. Eskiden yapılan altın mikrofon yarışmasına emek vermiş bir arkadaşımız vardır. Onlar olabilir. O dönemde toplumda geniş kitlelere ulaşma adına çok şey yapıldı. Ama ondan sonra Türkiye'deki ekonomik nedenlerle kırsal kesimden başlayan göçün kaçınılmaz sonucu, işte varoşların oluşmaya başlaması, arabesk kültürün, eziklik edebiyatının yaygınlaşması, sonunda şehrin türküsü; ben pop müziğe şehrin türküsü diyorum, kentin türküsü diyorum. Anadolu'daki bir köyün türküsü olmasına imkân yok. Ama Türkiye'de zaman içinde yozlaşma oldu; ne kent kültürü kaldı, ne de kente kültürleriyle beraber giren insanların kendi kültürleri. İkisi beraber birleşip ne deve oldular, ne kuş. Bence devekuşu oldular. O dönemde o çarpıklıktan medet uman birtakım prodüktörlerin de ortaya çıkmasıyla pop müziği gibi gözüken, pop müziği maskesi takmış birtakım arabesk müzikler, ki bu hâlâ sürmekte. Nerdeyse sokaktan geçen herkese albüm yapıp, satmaya çalıştılar insanlar. Bu adamların o zamanlar devamlı söylediği bir laf vardı: Türk müziği patladı. Türk pop, müzik patladı. Ona patlama denmez, Türk pop müziğini bırakın, pop, müzik değil.

Tabii burada medyanın rolünü de küçümsememek gerekir değil mi? Onlarca televizyon bunları 24 saat yayın yapacaklar, bunlara malzeme lazım. O arada şişir şişir dur herhalde. Dünyanın hiçbir müzik endüstrisi, müzik endüstrisi çok daha gelişmiş olan ülkelerde bile bu kadar saat yayını dolduracak malzeme üretmesi mümkün değil. Ancak sokaktan geçen güzel göğüslü, güzel kalçalı veya gözlü erkeklere veya kızlara birtakım şeyler yapmaları... Şöyle bir halk deyimi oluşmak üzere; kaseti olmayana kız vermeyecekler. Oraya kadar geldik.

Şimdi Batı'da bile tüketilebilecek müzik bulmak konusunda bir sıkıntı olduğundan söz edebilir miyiz? Yani ben gözlemliyorum, hip hop, tekno, rock, latin vs. bunların hepsi son beş sene içerisinde Batı'da böyle ardı ardına, altı aylık dilimler halinde gündeme getirildi. Sattı tüketti, sattı tüketti, şimdi orada bir tıkanıklık seziyorum, ki geldiler en son Kuzey Afrika'dan Khaled, Türkiye'den Tarkan filan aldılar. Bunları hemen aynı süratle tükettiler. Böyle bir şey Türkiye'de de var mı?

Dışarda gerçekten genel anlamda pop müziğe baktığımız zaman, saydığımız bu türler süreçlerini tamamladılar ve *sounda* dayalı müzikler yapalım dediler. *Sounda* dayalı müzik yaparken madem melodi yok o zaman ilginç birtakım şeyler... O yüzden bu Doğu enstrümanları, Afrika enstrümanları onların tınılarını filan koydular. Fakat bunların hiçbiri uzun soluklu olamadı. Hatta kendi kendine bir kurum doğdu. Türkiye'ye baktığımız zaman maalesef bu hiçbir zaman

Türkiye'de önce kişilikli bir müzik yapılması lazım. Türkiye'deki bir hazinenin üstünde oturuyoruz, ama o hazinenin nimetlerinden yararlanmadığımız kanısındayım. Ben yararlandım, ama o hazinenin belki milyonda birini kullanmışımdır.

eleştirilemez. Çünkü Türkiye'de eleştirilmesi için düzgününün de yapılıyor olması lazım. Bir şarkıyı dinlediğin zaman, şarkının üzerinden solistin sesini çek, mesela **Elton John**'un bir şarkısının üzerinden solistin sesini çek, biraz müzik kültürün varsa onun **Elton John** olduğunu anlarsın. **Elton John**'un sesini duymasan da. Veya **Fredy Mercury**'nin sesini, **Queen** olduğunu anlarsın. **Pink Floyd** için keza aynı şekilde. Gençlerin hayranı olduğu **Metallica** için de aynı şey geçerli. Ama Türkiye'de bütün playbackler aynı. O *playback*leri ben de söyleyebilirim, sen de söyleyebilirsin. Zaten bu pratikteki uygulama gece hayatına da yansıyor. Türkiye'de gece eğlencesi bir buçuk ikide başlıyor. Yani dokuzda yemeğe çıktık. Uzun yedik. Saat on oldu, on buçuk oldu. Daha da uzun yedik. İşte, tatlı üzerine bir şey daha aldık. On bir oldu, on bir buçuk oldu. Daha iki saatimiz var bizim eğlenceye gitmemiz için. İki saat,

zaten uykusuzluktan ölüyoruz. İki saat sonra o performansla bir gece kulübüne gittiğin zaman burada, işte **Serdar Ortaç**'ı dinlemeye götürdüler beni, **Emel Müftüoğlu**'nu dinlemeye götürdüler, **Deniz Seki** dinlemeye götürdüler. Artık uykum geldi. Niye ben yanımdaki masanın heeyy diye kahkahalarını dinleyeyim. Gidiyorsun ve sürekli sunulan eğlence bu. Çünkü eski gazino düzeninin de bozulması Türkiye'de müzik olayını bence çok olumsuz yönde etkiledi. Gidiyorsun mesela **Serdar Ortaç** çıkıyor. Serdar Ortaç on beş dakika şarkı söylese, on beş dakika sonra Serdar Ortaç'ın yerine ben çıkıp hadi karga sesimle o şarkıları söylemeye devam etsem, inan ki seyircinin bundan haberi bile olmaz. Yani sonuç olarak Türkiye'de üretilmekte olan müziklerin hepsi tıraş hesabında. Yani birkaç örneği dışında. Bir **Mazhar Fuat Özkan**'ı dinlediğim zaman üzerinden sesleri çıkartırsan **MFÖ**'dür. **Sezen Aksu**'yu yakın zamana kadar anladım. Ama Sezen Aksu da başka *trend*e girme eğiliminde şu anda bence. Ama Türkiye'de önce kişilikli bir müzik yapılması lazım. Türkiye'deki bir hazinenin üstünde oturuyoruz, ama o hazinenin nimetlerinden yararlanmadığımız kanısındayım. Ben yararlandım, ama o hazinenin belki milyonda birini kullanmışımdır. Mesela benim en dayanamadığım seslerden bir tanesi elektro bağlama. Onun sesi Çin işkencesi sanki. Beni bir yere bağlasanız, karşımda birisi oturup bir saat çalsa beynim çatlar ve ben ölürüm Türkiye'de, kesin.

Bu bağlamda benim aklıma trajik bir soru geliyor. Michael Jackson'ın bile hızla tüketildiği ve giderek esamisinin okunmaz olduğu bir çağdayız. Hız çağındayız. Hızla tüketiliyor her şey, peki Tarkan'ın şansı ne o zaman?

Tarkan'ın şansı yeni olması bir süre varmış gibi gözüküyor ama uzun soluklu olması için Tarkan'ın da o kurallarla oynaması lazım. Ama bir yanda Michael Jackson hızla tüketiliyor. Yeni çıkan **Britney Spears** hızla tüketilmeye çalışılıyor. Ama tüketim her an var. İşte **Madonna** gibi birtakım insanlar var veyahut da eskiden kalma bir **Beatles**'ı hiç kimse tüketemiyor.

Gençlerin çoğu bu işlerde çok büyük para var diye ya da öyle sanarak hücum ediyorlar. Günübirlik şarkıcıların ya da şarkıcı olmaya çalışanların da hayallerinde belki büyük paralar ve güzel bir hayat sürmek gibi hedefler var. Bunlar bir yere kadar anlaşılabilir, ama mesela şu örnekler benim içimi sızlatıyor doğrusu: Bir şarkıcı veya piyasa müzisyeni 6.000 dolar kira ödüyor-

muş. Bu 6.000 dolar kiralarını biriktirse de bugün altı tane daire alsa Gaziosmanpaşa'da onun için daha akıllıca olmaz mı? Bunlar bu 6.000 dolarların sonsuza kadar bir yerden akacağını mı varsayıyorlar?

Saman alevi gibi parlayan arkadaşların çoğu, yani yolda kendi halinde otururken parkta birisi yanına gelip; gel kardeşim sana albüm yapalım dendiği zaman ilk başta şaşırıyorlar. Stüdyomda ilk kayıt yaptıkları zaman 'Melih abi' diyenler kasetlerindeki bir parça *hit* olduğu zaman 'naber lan Melih' diyorlar. Bu insanların tutup paralarını akılcı bir şekilde harcamalarına imkân yok. Birdenbire hayatlarında imrenerek baktıkları kızların hücumuna uğruyorlar, hatta onların külotlarına maruz kalıyorlar. Sahneye hayranlık belirtisi olarak don atılıyor. Gerçi garson ceketinin yakıldığı, dolarların saçıldığı, peçete kâğıtlarının bir sevgi gösterisi olarak kullanıldığı bir ülkede belki bayanların da bu tepkisi doğal. Bana şimdiye kadar kimse atmadı ve bu konuda çok alıngan olduğumu özellikle belirtmek istiyorum. Ama şu anda dönüp dolaşıp iki şeye geliyorum, bütün bu konuşmamız içinde: Bir; maddi açıdan baktığımız zaman, eğer Türkiye'de gerçek bağlamda bir telif hakkı sistemi olsa, bu işte yaşamını bu yolda sürdürmeyi deneyebilecek kalitede insanlara da yeşil ışık yakılmış olurdu. Ve telif hakları sistemi sayesinde de gerçek beyinler, gerçek yaratıcılar gerçekten o konuya yönelebilirlerdi. Tamam, bir kadının göğüsleri ilginç olabilir, ama bunlar müzik yapmak için yeterli malzeme değil. Belki aksesuar. Göğüs, hafif bir dekolte... Belki planlanmış ve akılcı bir sansasyon gündemde kalmanın bir yolu. Kim tostunu yedi, kim yemedi gibi kavramlarla insanların gündeme geldiği bir ülkede bize bir sürü isimler öğretiliyor. Bizim toplumumuzun bir suçu var: Dinleyicinin tercihi yok. Yani ne bileyim, dışarda bilmem kimin albümü çıktığı zaman onun hayranları giderler **Madonna**'nın albümü çıktığında bir grup insan gider alır. **Britney Spears** hayranları giderler **Britney Spears** alırlar. Ama Türkiye'de bir iki isim... Bunlardan biri İlhan İrem. Bunlar ne yaparlarsa yapsınlar kafadan 35-40 bin satışı garantiydi. **Sezen Aksu** keza aynı şekilde. Konserler yapılıyor, bilmem ne oluyor, ondan sonra **Candan Erçetin**'in bir albümü çıkıp 40 bin satıyor. Tercihi düzgün kullanabilen seyirci, dinlemesini bilen seyirci yok. Bir **Petek Dinçöz** olayı yaşanıyor Türkiye'de. Petek Dinçöz, çok hoş bir hatun gerçekten; yakından gördüğün zaman Allah'ın onu yaratmak için bayağı vakit ayırdığını düşünebilirsin. Ama güzel bir kadın olması çıkıp şarkıcı olmasını gerektirmez... Çok şeker bir insan takip edebildiğim kadarıyla. Benim için o şarkıcı mı? Hayır. Yani ben ne kadar rapunzel rolünü oynayabilirsem bu kel saçlarımla, onlar da o kadar şarkı söyleyebilir.

>Aslan Özdemir

Yüzme Bilmeyen Kadın

Yukarı çölleri az geçen coğrafyada yaşanılan olay, tüm insanlık âlemini büyük bir dehşetin eşiğine sürüklerken, bazıları bunu yaşamanın, duymanın, görmenin bir şans olduğuna inanıyor ve bu olayın kendilerinde yarattığı büyük sevinçle hallerine şükredip tabiatın güzel kızlığından okşayıp öpüyorlardı. Sadece seyirci olmayı yeğlememiş, tersine, bu hazin aşk öyküsünde birer rol kapmış olan yöre halkından bazısı, daha yolun başında telef olmuş ve anlatımızda kendilerine pek görev düşmemiştir.

Tarihin seçilmiş kişilerinden olan Arap ve Anadolu toprağı genç adam, sevdiği kadının kendisini hak etmediğini düşünerek, o çıkması zor basamaklardan birinin kapısını (Aşk kapısı) açarak sıyrıldı kadının hapisanesinden.

Ama ne çıkıştı... Prangalar bile boyun eğerdi böyle bir esaretten kurtuluşun tatlı çalımına. Aşk bekçilerinin (Gardiyan) alkışları senfonik bir müzik katıyordu bu hızlı kaçışın fonuna.

Adamın üstünden çıkan buharların sevinç dolu çılgınlıklarını sonbaharın habercisi çocuk yağmurlar (ilk yağmurlar) dizginlemişti. Kente bölgesel yağmurlar yağmaya başladığında, artık çok uzağındaydı adam bu oryantalist dünyanın. Adam düşlerde yaşayarak yaşamı güzelleştirenlerdendi. Onu gerçeğe bağlı tutan hayatındaki tek şey olan kadını kaybettiğini anlayınca kendisini yollara vurmaya karar verdi. Henüz gençti yağmurlar kentin teraslarında. Kadın hiç üzülmedi veya yağmurdan ıslanabileceğinin kurgusunu dahi kurmadı kafasında. Beyaz ve sıcak çarşaflarda yaşamını sürdürdü. Düşle gerçeği harmanlaştıracağı yerde, sadece gerçeği yaşayanlardandı kadın.

Bu, adamın hiç mi hiç hoşuna gitmiyordu ve işte bir gün böyle çekip gidecekti kendisine sunulan bu acı dolu coğrafyadan. Ardında şehvet yoğunluğu fazla hatıralar bırakıp, aşk dolu bedenini de alarak kayıplara karışacaktı. Uzak rüzgârlar kente geldiklerinde adamla ilgili herhangi bir anlatıları yoktu. Adam kendini unutturup ardında anı bırakmayanlardandı. Öyle de oldu; zaten geçmiş sakallarına aklar düşmüş bir ihtiyar kadar unutkandı. Hele söz konusu hazin bir aşksa ve bu aşkın karşılıksız kaldığı da düşünülürse, işte o zaman kaçınılmaz son gerçekleşir. Unutmak. Unutulacağı dahi unutmak. Herkes en çok aşina olduğu bu geçmişinden kaçmak ister. Kaçamayanların ise kendilerini yeryüzünün en aşağılık mahlukatı ilan etmesi çok uzun sürmez. Halbuki ne kadar yanıldıklarını geçmişin aynasından şöyle bir baktıklarında anlayacaklar. Bu da tatlı bir düştür.

Ayrılığın ilk günü, sanki aradan yıllar geçmiş gibi özlersin eski sevgiliyi. Eğer bir de zamanın tozları altında kalan eşyaların hüznü sarmışsa düş odanı. Ama sevginin bu kadar yeterli olmayacağını bilemezsin, ki fedakârlık, denizcilerin çektiği halatlar kadar güçlü ve gereklidir, hiç olmazsa bunu bilmek lazım.

Kadın daha birkaç kış görmüştü ki, o felaketin, önüne geçilmez isteğin, özlemin sancısını tüm vücudunda hissetti. Uzak erkeğin çekiciliği yeniden kabartmıştı yüreğinin durgun sularını. Artık adamı bulmaktan başka hiçbir şey yaşamı çekici kılmıyordu aşkı özleyen bu kadın için. Neler gerekiyorsa yapmaya kararlıydı. Hiçbir güç onu engelleyemezdi. Kadın bu noktada, kılıcını iyi çeken bir savaşçı kadar güçlü ve kararlı hissediyordu kendini. Değil evden sinirli adımlarla çıkan adamı aramak, aşk, artık uçan bir kanatlı olsa bile bulacaktı onu. Hiç olmasa bunu bilenlerdendi, bugüne kadar hiç hissetmeden şimdi aşka susamış bu kadın. Çöldenizde yalnız serdümen güveniyle yol aldı, aşkının kaptanı da çarkçısı da gözcüsü de kendisiydi.

Bu olanlar üzerinden çok geçmemişti ki, kadın sevdiği adamın ayak izlerine bir Arap denizinde rastladı. Bundan sonraki yolunun biraz zor olduğunu anladı. Denizin kıyısında, yaşamın aynasında o renkli sularda kendine çekidüzen verdi. Kadın ilk adımını atarak durgun duran suya, ayak izlerini takibe başladı. Bir süre yol aldı. Biraz sonra karanın uzaklığı gözün gördüğü normal bir insan beyninin ölçemeyeceği uzaklığa erişti. Kadın biraz daha yol aldıktan sonra çok ötelerde duran karartıya hızla koşmaya başladı. Yaklaştığında karartının bir denizcin mezarı olduğunu, mezar taşında da erkeğinin, sevdiği adamın isminin başharflerinin yazılı olduğunu gördü. Kederle yıkıldı atlaslardaki gibi duran denizin üstüne. Dizlerinin bağı çözüldü, bedeninin suyu ıslatı bu çöldenizi. Bir süre kendine gelemedi aşka taze susamış kadın. Erkeğinin mezar taşına başını yaslayıp tek başına acısını yaşadı; neyse ki aşk acısını yaşamak artık kadın için en büyük mertebelerdendi. En azından bunu biliyordu gözlerinden yaşlar akarken...

Adam kadından uzakta denizci olmayı düşlemişti, kadın bu düşü önemsememişti.

Yitirilmiş aşkların hazin sonlarından biri daha gün yüzüne çıkmıştı. Bir kadın denizlere açılmış kocasının hatırasıyla dolanacaktı bu kıyılarda, yüzmeyi öğreneceği yerde...

Adam âşık olup arkasından yas tutulanlardandı.

Dost meclislerinde derin hüzünler bırakırken, ardında "Hakikaten yazık oldu" diye cümle kurulanlardandı...

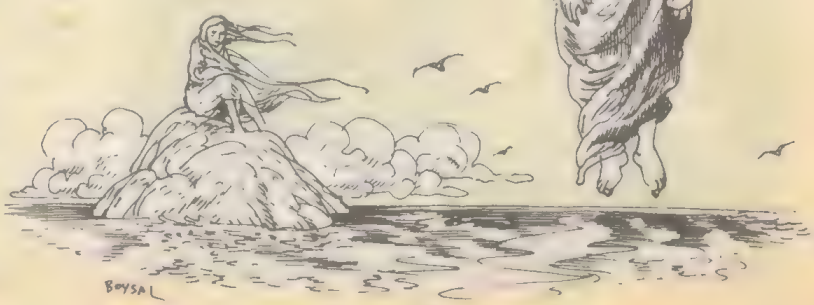

>Özlem Kumrular

Latin Dünyası

MEKSİKA'YA GİRİŞ - Bölüm 1

MEXICO CITY

her gittiğim şehre ruhumun bir kısmını teslim ettiğim doğrudur. Ama Meksika'ya ayak bastığım an artık teslim edecek ruhum kalmamıştı. İlk bakışta aştı bizimkisi. Bir dostumun da dediği gibi "spatulayla kazımak" zorunda kaldılar beni bu dünyanın en gönül çelen ülkesinden ayırmak için. Ama ruhum baki kaldı mariachilerin memleketinde. Ama ruhumu, kalbimi, hatta uzuvlarımı dünyanın bu en bi şaheser, en bi nev-i şahsına münhasır memleketine teslime ettiğim için kendimi toparlamakta bir hayli zorlandım. Hatta biraz dağınık kaldım. Binlerce Maya tapınağı basamağı çıktım, kova kova tropik meyve yedim, yengeç dönencesinden geçtim, Karayip denizinde yüzdüm, beyaz kumlarda güneşlendim, kafamda kaskımla dünyanın ilk ve tek maden diskosuna girip ortadan ikiye ayrılana kadra dans ettim, ülke içinde toplam 5000 km yol yaptım, "amor a la mexicana" şarkısını uygulayıp takdir ettim ve her köşe başında kusana kadar –pek tabii istemsiz olarak-Tarkan dinledim.

Efendim, hikayeme en başından başlayıp, Meksika'ya gitmek için ne gibi Nazi işkencelerine tabi tutulduğumu anlatayım. Memlekete girmek için, burada saymakla bitiremeyeceğim, içinde bir tek amcanızın sünnet olduğuna dair resmi belgenin olmadığı bir kağıt tomarını Meksika fahri konsolosluğuna götürüyorsunuz. Buna şöyle okkalı bir Amerikan vizesi de dahil. Bu arada fahri konsolosluk dediğim mekan, bir turizm acentesinin en küçük odasına sıkışmış –adeta- bir hediyelik eşya dükkanı. Bir santim açık kalmayan duvarlarında bir insanın Meksika'da bulabileceği her şey mevcut. Amcaya uzun uzun demeç verip, sebeb-i seyahatinizi anlatıp kendisini iyicil niyetleriniz olduğuna ikna ediyorsunuz. Şahsen ben kendisine Mexico City'ye gideceğimi söyleyince bana " Dikkat edin, karanlık gölgelerde ne var bilinmez. Aklı seliminizi kullanın" dedi.. O dediği şeyden bende yoktu, kendisinden ödünç alabilir miydim bilmiyorum, kafamı kırdırmak istemediğimden hemen üç haftalık yakışıklı vizemi kapıp sıvıştım.

Bir airbus dolusu çatlakla –bunların içinde yanıma sokulup hayatında ilk defa uçakta örgü ören birini gördüğünü söyleyen bir ressam da vardı- okyanusu geçip, tam felç geçireceğimi sandığım anda altımızda dünyanın en karmaşık şehri Ciudad Mexico (ki ona Anglosaksonlar Mexico City derler, ben AngloSakson sevmediğim için her Latin gibi Ciudad Mexico ya da D.F. -Distrito Federal- demeye çalışırım) belirdi. Ucu bucağı uçaktaki biz ölümlüler tarafından görülemeyen kutsal şehir! Şehir nüfusunun hayatımda duyup duyabileceğim en iyi tanımlamasını yine oralı bir dostum yapmıştı: "Bu şehirde bir gün metroda bir tanıdığına rastlarsan, kesin onunla evlenmen gerekir. Ya da en iyi ihtimalle ilk istasyonda inip bir kahve içersin." Mübalağa söz konusu değil, çünkü imkansızdan biraz hallicedir durum. Ne de olsa yeni grafiklerde nüfusun otuz milyona dayandığını gösterir. Ayrıca Ciudad Mexico'nun hiç denize ihtiyacı yoktur, çünkü delilerden ibaret bir denizi vardır. Bu ülkeli pek çok dostumun da belirli aralıkla bana "Deli olduğumu düşünüyorsan söyle, tamam mı?" demesiyle yakın bir akrabalığı olmalı bunun.

Neyse, velhasıl havaalanına iniyoruz. Mahşer gününün nasıl bir şey olduğunu merak edenler için ideal bir kalabalık. Koyu yeşil feci bir mekan. Yılan gibi birbirine girmiş amma çok pasaport kuy-

ruğu var, acaba hangisine girsem, diye kara kara düşünürken, o gördüğüm ufukta birbirine giriyor gibi görünen şeyin aslında tek bir sıra olduğunu keşfediyorum. Otuz tane gişe boşken bir tekinde tam bir buçuk saat bekleyerek kendimi aynı memleketimde gibi hissediyorum.

Şehre adım attığınızda burun deliklerinizden içeri tüm hızıyla nüfuz eden kokudan şehrin hiç bir noktasından kurtulamayacağınızı bilmeniz lazım. Bu, içinde en az sekiz yüz kez kızartma yapılmış mısır yağı. Yani Hong Kong'un tüm deliklerine sinen ölümcül ciğer kokusunun Meksika versiyonu. Kokunun sizi aldatmasına sakın izin vermeyin. Meksika mutfağı üst katmanlardan biz ölümlülere bahşedilmiş en kutsal ödüldür. Acısı adamı tavana yapıştırır, tadı seksen kez istavroz çıkartır, eline kimsecikler su dökemez. Bir keresinde ellerimle chili yemiş ve daha sonra gaflete düşüp –yine aynı ellerle- dizimi kaşımıştım farkında olmadan. Dizimin üç gün boyunca deliler gibi kaşındığını söyleyerek Meksika'da acının ne boyutlara vardığını belirtmek istiyorum.

Bu akıllara ziyan şehirde ilk şokumu beni misafir eden arkadaşımın evinde yaşıyorum. Evde üç adet Tarkan fanı mevcut. Sene 1999, Tarkan Meksika'da "İngilizce Pop"ta bir numara! Top 1 şarkı ise "Şımarık". Meksikalıların İngilizcesi çok kötü olduğu için Türkçe'yle İngilizce'yi ayırt edemediklerinden midir, nedendir bilinmez. Kabus gibi! Tarkan öğün başı iki kez televizyonda. Evde herkesin bir Tarkan Cd'si var. Aynı CD tabii ki, ama herkeste bir tane var işte. Daha sonra kızların sokaklarda Tarkan dansı yaptıklarını görüyor, hatta bu da yetmiyormuş gibi aynı memleketimdeki gibi el arabası ile kaset satan işportacı amcaların Tarkan'ın şarkısını bağırta bağırta dolaştıklarına şahit oluyor iflah olmaz bir dehşete düşüyorum.

Aynı gece dikkatimi çeken diğer bir şey de kasisler oluyor. Kasis yüksekliğinin medeniyet katsayısıyla ters orantılı olduğundan hiç şüphe etmemiş, memleketimizi bir ağ gibi ören devasa kasislerin de bizi bir pek güzel temsil ettiğini düşünmüşümdür. D.F'deki kasisleri görünce bizimkilerin solda sıfır olduğunu görüyorum esefle. Bir metre genişliğinde, abartısız üç dört karış yüksekliğindeki bu kasislerle donatılmış şehir. Şehirde gazdan çok fren kullanılıyor. Yolda kafanız arabanın tavanıyla mütemadiyen temas halinde olduğundan, her arabadan inişinizde peltemsi bir hal alıyorsunuz.

Meksika'da "araban var mı?" sorusu tek başına birşey ifade etmez.. Sorunun doğru şekli şu: "Araban mı var, yoksa bicho'n (böcek) mu? Bicho da memleketin arabalarının yüzde seksenini oluşturan Vosvoslar tabii ki. Nuh nebiden kalma, o çocukluğunuzdan hatırladığınız toparlak tosbağaların yeryüzünde o prehistorik şekillerine sadık kalarak üretildikleri tek yer Meksika ne de olsa.

Hayatın İspanya'dan bile daha yavaş geçtiği bir mekan hayal edin. Yerçekimi yüzde sıfır. "Ahora" (şimdi) kelimesine çeşitli alternatifler bulmuş bir memleket Meksika: "Ahorita" (hemen şimdi), "ahorita mismo" (derhal). Birisi bu enlemlerde size birşeyi "derhal" yapacağına söz veriyorsa, hala bir umut ışığı var demektir. "Hemen şimdi" yapılacak şey günler alabilir, "şimdi" yapılacak şeyden de ümidinizi sonsuza kadar kesmeniz caiptir.

Bu şehirde hayatta kalabilmek için üç şey gerekli: Sabır, dikkat ve şehir bilgisi. Sabır kısmı bürokrasi canavarıyla savaşta elzem bir öge. Bugün git ve aslında hiç gelme kuralı. Güzel bir Pazartesi sabahı magma katmanı yakınlarına uzanan metroya inip metrodan metroya atlayarak yarım saat sonra geleceğimiz mekana varıyoruz. Hedef Control Machete, Molotov gibi sert - ve yakıcı- Meksikalı gruplar başta olmak üzere güzel bir Meksika müziği CD koleksiyonu yapmak üzere büyük bir müzik market bulmak. Yanımda bilirkişiler. Dört tane bodyguard arasında yürür gibiyim. (Bu da bir canlının México'da yapması gereken en faydalı ve hayırlı iş tabii). Arkadaşlardan birinin para çekmesi gerektiğinden hemen bir bankaya giriyoruz. Bankanın kendi yayınlarının sergilendiği vitrinde devasa bir kitap duruyor tüm haşmetiyle: Meksika Resim Sanatı. Kitabın küçük bir devletin bütçesiyle yarışan fiyatına bakmadan üşenmeyip eve götürmeye karar verdiğimde macera da başlamış oluyor. Usulca en yakın masada konuşlanmış olan bankacı kadına kitabı gösterip almak istediğimi söyleyince bana "Bunu sen istedin" bakışı atıyor ve beni bankanın ta öteki ucunda kalan başka bir masaya gönderiyor. Bu masada yıllardır filmlerde gördüğüm o meşhur vantilatörün altında uyuşup kalmış, bıyıkları kulaklarına varan amcayı görüyorum. Amca gerçek! Neyse, hiç istifini bozmadan Bezgin Bekir tavrıyla önce bir kayıt yaptırmam gerektiğini söylüyor. Tam kitaba bir adım daha yakınlaştığıma sevinme belirtileri göstermişken amca başıyla ıraklara uzanan ve sonu görünmeyen kuyruğu gösteriyor. Önde ben, arkamda fedailerim kuyruğa girip azimle bekliyorum. İspanyollar haklı galiba: Sabır bilimin anası. Anası tehlikede olan bilime ulaşmak için bu kuyrukta kaydımızı yaptırıyoruz. Elimizdeki kayıt kağıdıyla vezne kuyruğuna girmemiz gerektiğini öğrenmemiz uzun sürmüyor. Bir sonraki etap ödendi kağıdımızla bankanın bilmem kaçıncı katına çıkmak ve kitabı kucaklamak. İnanamıyorum! Kitabı veriyorlar! Onu şefkatle kucaklayıp gururla çıkıyoruz bilmem kaç derece sıcağa.

ARKASI YARIN

"Dünya bir tuvaletten daha dardır" diyen Kürt...

Salvador Dali'nin izini süren Helîm Yûsiv yeniden karşımızda

Eğer bir insanın bedenini kurtçuklar istila etmişse, kimse onu duyamıyorsa, kimseyle konuşamıyorsa o insanın ölü olduğunu düşünürüz büyük ihtimalle. Ancak bu insan Helîm Yûsiv'in öykü ya da romanının kahramanıysa, ölmemiştir ve acı çekmeyi hak etmiş demektir! Öyle ki kurtlanmış bedeniyle o kahraman evinde, yatağında acı çekerken, annesi gidip altındaki yatağı çekiyor ve bedeninden yatağa dökülen kurtları tekrar üzerine silkeliyor. Bu da yetmiyormuş gibi, babası yanından geçerken onun kokusunu duymamak için burun deliklerini tıkıyor, kardeşleri ise onunla alay edip gülüyorlar. Bu Helîm Yûsiv'in **Jinên Qatên Bilind** (Yüksek Katlardaki Kadınlar) adlı kitabının "Hezkirina Qafkurmî" (Kokuşmuş Kafanın Sevgisi) adlı öyküsünün kısa özeti.

Helîm Yûsiv, Modern Kürt edebiyatına sürrealizmi, Suriye'nin Amûde şehrinde, çöl rüzgarlarının yarattığı toz fırtınaları arasından boncuk taneleri gibi toplayıp kazandırdı. 1990'lı yılların başında çekingen, mütevazı, hayal dünyası son derece uçuk, uç noktalarda, Kürtçe yazan bir delikanlı olarak tanıdık onu. Türkiye'de ilk yayınlanan kitabı **Mirî Ranazin**'daki (Ölüler Uyumaz, Avesta Yay.) öykülerinde, kesik kulaklı bir çocuğun dünyası, kokan bir dağı yok etmeye çalışan insanlar ve bir de delilerin kurduğu cumhuriyetle yüzleşti okur. Deliler cumhuriyeti, bildiğimiz cumhuriyetlerden değildi, toprağın altında bir araya gelen ölüler 'gerçek hayatta' tadını alamadıkları birtakım şeylerin keyfini çıkarma çabası içine girerler. Deliler cumhuriyetinde, çeşitli işlerden sorumlu bakanlar, hayallerimizi zorlayan bir çalışma biçimiyle vazifelerini yerine getiriyorlar. Liseli kızlardan ve sigaradan sorumlu bakan, yemekten sorumlu bakan, mezarların inşasından sorumlu bakanlar gerçek hayattaki olayları ti'ye alıp dalga geçiyorlar. Aşkı bile ti'ye alan bu cumhuriyetin kuruyucuları deli olmayan insanların hayatla olan bağlarını çaresizliğin son aşaması olarak görüp dalgalarını geçiyorlar, Salvador Dali'nin yaptığı gibi.

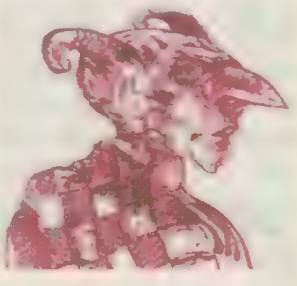

Ardından **Mêrê Avis** (Hamile Erkek) öyküleri geldi. Bu öyküleri Helîm Yûsiv 1980'lerin sonlarında kaleme almış ve ilk baskısı Suriye'de Arapça yayınlanmak üzereyken, kitaba da adını veren "Hamile Erkek" adlı öyküsünde geçen "Dünya bir tuvaletten daha dardır" sözü üzerine sansürlendi ve yayınlanması yasaklandı. Bu öykü kitabı 1997'de Türkiye'de yayınlandı. Tanımadıkları bir adam köye gelir, bir kadınla birlikte olur ve kadın hamile kalınca bırakıp gider, kadın doğurduktan sonra çocuğuna Benişto (sakız) adını verir. Çünkü istese de istemezse de bu başından geçen olay başkalarının ağzında sakız olacak, o yüzden oğluna Benişto adını verir. Öte yandan, daha Holywood sineması bilimsel bir hata sonucu hamile kalan bir erkeğin filmini çekme başarısını gösterememişken Helîm Yûsiv, bir süre ortadan kaybolan Benişto'nun sonradan karnı şiş olarak ortaya çıkması ve hamile olduğunun anlaşılması üzerine gelişen olayları ve yaşanan dehşeti, hayal gücümüzün üstünde bir kurguyla, alaycı, gülünç ve bir o kadar da ciddi kaleme almış. Aslında o toplumdaki gelenek ve görenekleri gerçeküstü bir anlatımla eleştirerek, örneğin evlenmeden hamile kalan bir kızın töreler gereği öldürülmesi olayını tersyüz ederek okuyucunun zifiri beynine soktu. Bu da yetmiyormuş gibi kahraman Benişto'nun da gayrimeşru olması ve gayrimeşru doğurması döngüsünü, zihinlerde herkesin gayrimeşru olabilme ihtimalinin olduğunu işaret etmekle kalmayıp şöyle bir soru sorar: Bir papaz ya da imamın önüne çıktıktan sonra, neden doğan çocuk gayrimeşru olmuyor?

Okuyucu daha bu öykülerin yarattığı sinir harbinden kurtulamamışken, **Sobarto** adında yine gerçekleri tersyüz eden, insanların yaşamındaki değer yargılarının düzmece olduğunu, her şeyin gizliden yaşandığını anlatan romanı yayınlandı. Ensest ilişki ve şiddetin dorukta olduğu bu roman ise tarihin derinliklerinden gücünü alıyor. Helîm Yûsiv, **Sobarto**'da yaşamın 'yeraltındaki' değerlerini gözler önüne sererken, toplumda sağlanan düzen gereği ahlak ilkelerinin sır âleminde nasıl yok olduğunu, gözler önünde cereyan eden bütün her şeyin altında vahşi bir yaşamın saklı olduğunu anımsatıyor okuyucusuna. Romana da adını veren Sobarto aslında serserilerin ülkesi, hainlerin ülkesi, tarihin arabasından düşen ülke, kendisini sevenlerin etini yiyen ve kemiklerini sokağa fırlatan ülke ve bir kadının beyaz bacaklarının arasından petrolün aktığı bir ülke. İşte o ülkede, Sobarto'da hainler ve vahşiler yaşıyor. Helîm Yûsiv bu hainleri, vahşileri, serserileri, tarihin arabasından düşen o ülkeyi altı kapı açarak tanıtıyor ve yedinci kapıyı da okuyucunun açıp Sobarto'yu görmesi için şans tanıyor.

Ve yeniden karşımızda

Helîm Yûsiv

Son kitabının yayınlanmasının üzerinden bir hayli zaman geçti, bu defa karşımıza nasıl bir eserle çıkacağını merakla beklerken, geçtiğimiz günlerde **Memê bê Zîn (Zîn'i Olmayan Mem**, Avesta Yay.) öykü kitabıyla karşımıza çıktı Helîm Yûsiv. Şimdilerde Amude'nin tozlu sokaklarını bırakıp Avrupa'da yaşayan yazar, cennet diye nitelendirilen Avrupa'nın anatomisini bir sığınmacının gözünden dünyamıza "Hezkirineke Teknolojîk" (Teknolojik Bir Aşk) adlı öyküsüyle sokuyor. Bu kitabında aşkın peşine takılan, daha doğrusu hayallerini gerçekleştirmek için çeşitli badirelerle yüz yüze kalan insanların hikâyelerini, sarışın, mavi, yeşil gözlü kızların çekiciliğinin ellerine bırakıyor.

"Welatê Sêyem, Çîroka Mêrekî Xwîn Kesk" (Üçüncü Ülke, Yeşil Kanlı Bir Adamın Öyküsü) başlıklı öyküsünde ise, bir sabah uyandığında üçüncü ülkenin insanları her tarafın yemyeşil olduğunu görürler, televizyonlar, gazeteler, bilim adamları, aydınlar, bunun sebeplerini tartışadursun, Helîm Yûsiv, bütün her şeyin bir aşk hikâyesinde gizli olduğunu su yüzüne çıkartıyor. Yani hayal kırıklığı, belki de kendisinin yaşadığı hayal kırıklığı. Lirik, biraz da kendi topraklarından uzak, bazen umutsuz, bazen çaresiz insan manzaralarıyla karşı karşıya kalıyoruz Helîm Yûsiv'in bu öykülerinde.

Toplumun değer yargılarını, örf ve âdetlerini hayal dünyasında 'ayaklar altına' alan Helîm Yûsiv, ölülerle, delilerle ve güzel kadınlarla uğraşmayı sürdürüyor...

Sonuç: Sürrealizmin kuramcısı, babası sayılan Andre Bretton şöyle der: "Benim efendim sensin. Dudaklarının kıyıcığında nefes alan ya da son nefesini veren bir atomdan başka bir şey değilim ben. Gözyaşlarıyla ıslanan bir parmağınla huzura dokunmak istiyorum ben."

Helîm Yûsiv ise: "Bir kata yerleşirse erkek, kadın onun bir üstüne yerleşir ve erkek en üst kata yerleştiğinde kadın bulutların üzerine çıkar. Erkek kadından ölmemesini ister. Sinirli bir şekilde bağırır: -Sadece ölüm seni sevmiyor..."

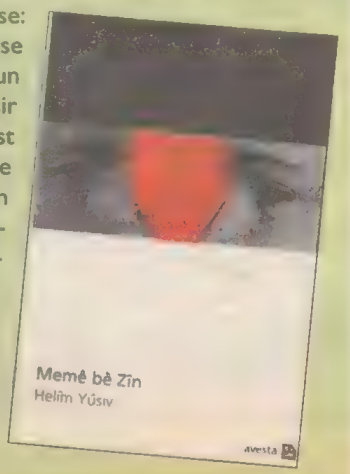

Şiire Çalışırken

>Oktaf Taftalı<

Kaçak>Şiir Atölyesi

Sırt Numarası-1

Şiirin en gerideki kaledeki adamından yani "dilsel mekanik yeti"den başlarsak: "İnsan konuşmaya başladığında dünya bir gül bahçesine döndü" diyor Nietzsche. Kuşku yok ki dil'e ilişkin her türlü yeteneğin gelişmesi ve geliştirilmesinin öncelikli yöntemi, başkalarının azdıklarını okumak olsa gerek. Okuma alanı çim saha gibidir, okudukça sözcük dağarcığımız zenginleşir, çimler çoğalır ve sıklaşır. Yalnız bu, şiire başlamak için yeterli değildir elbet, okuduklarımızı aynı zamanda düşünmemiz, tahayyül etmemiz, onları muhayyelemizde (imgelerimizde) yeniden kurup, bozmamız, uzayan çimleri düzenli olarak biçmemiz de gereklidir.

Öyleyse okuyalım, hem de görece olanak eskilerden, eski ustalardan okuyarak başlayalım: Örneğin, Ahmet Şaim'den bir degaj yaparak oyunu başlatmak, fena bir seçenek sayılmaz.

BAHÇE

Bir Acem bahçesi, bir seccâde
Dolduran havzı âteşten bâde...
Ne kadar famlı bu akşam vakti...
Bakışın benzemiyor mu'tâde.

Gök yeşil, yer sarı, mercân dallar,
Dalmış üstündeki kuşlar yâda;
Bize bir zevk-i tahattur kaldı
Bu sönen, gölgelenen dünyâda!

Şimdi Haşim'in vezin, ölçü, uyak vb. tekniklerde ne denli usta olduğunu lise edebiyat ders kitaplarındaki can sıkıcı ünite alıştırmalarından biliyoruz. O nedenle, bizim yaklaşımımız elbetteki bambaşka bir acıyı yakalamaya çalışıyor. "Dilsel mekanik yeteneğimiz" kapsamında düşünelim bakalım: Örneğin "Acem bahçesi", "seccade", "bâde", "zevk-i tahattur" (şimdilerde "keyif" sözcüğü çok moda) gibi sözcük ve tamlamaları, en son ne zaman, nerede kullandık? Hayatımızda bu sözcüklerin maddi veya manevi herhangi bir karşılığı var mı? Varsa ne âlâ, ama yoksa hemen oturup bunların öncelikle sözlük anlamlarını, sonra tarihsel ve kültürel karşılıklarını (örneğin Acemlerin, Pers-İran kültürünün bahçe bakımı, peyzaj mimarisi, seccade, şal, halı, kilim dokumadaki hünersini şöyle bir gözden geçirerek) oradan da Haşim'deki tasavvurunu (imgesini) sezmeye çalışabiliriz. Böylece bu sözcüklerin bizim hayatımızda da manevi (tinsel) bir karşılığı oluşacaktır. Madem ki şiir yazacağız sıkı bir kondüsyon için sözcük biriktirmemiz ve bu sözcüklere kendi hayatımızda da maddi veya manevi karşılıklar oluşturmamız, onları içselleştirmemiz gerekmez mi? Yani şiirimizde diyelim ki, "ejderha" sözcüğünü kullanmak istiyoruz, gerçek hayatta madid bir "ejderha!ya rastlamasak bile, oturup masallardaki, hinç-çin söylencelerindeki ejderhaların fikrini (ide'sini) bir araştırıp onun manevi karşılığını içimize sindirmemiz gerekir. Yoksa sözcüğü gelişigüzel kullanırsak yapıştırma olur, oluklu mukavvaya benzer, kendi kalemize gol atarız, değil mi? Alman ha dikkat...

Bilge

Kendisini getirmekle görevlendirilen on askerle birlikte kentin caddelerinde ilerlerken görkemli bir manzarayla karşılaşacağından emindi. Caddenin sonundaki tapınağa geldiklerinde buranın kendi ülkesindekilere hiç benzemediğini düşündü. Az sonra askerler onu avluda bırakarak çekip gittiler. Çevresine bakınırken yanında bir görevlinin bittiğini fark edememişti. Adam, tapınağın başrahibinin kendisini beklediğini bildirdi ve sözünü bitirdikten sonra umursamaz bir tavırla gidilmesi gereken yöne doğru yürümeye başladı. Çok geçmeden bir kapının önünde durarak, "Buradan gir, avlunun karşısındaki sundurmalı odada onu bulacaksın," dedi ve yine aynı umursamaz tavırla yanından ayrıldı.

Çarvaka merakla içeri girdi. Bu ülkeye gelmeden önce tapınağın tanrısının ne adını biliyordu, ne de dünyanın yaratılışı konusunda oynadığı rolü anlatan bir öyküden haberdardı. Kendi ülkesinde de birçok güçlü tanrı mevcuttu ve başka daha kim bilir kaç kentin ve tanrının kendine göre bir hikâyesi vardı. Ama gücün belirtisi bütün ülkelerde hemen hemen aynıydı: Verilen bir emirle üzerine gelecek muhafızların ölüm kusan ifadeleri ve üstlerinde şıngırdayan silahların metalik sesleri mesela...

"Ama eğer bir ceza alacaksam, o işi şu adını bile yeni öğrendiğim tanrıya havale etmiş olsalardı o tanrının bana yapacağı kötülük ne kadar zavallıca olurdu," diye düşündü Çarvaka. "Onu ne kadar kolaylıkla bertaraf edebilirdim; çünkü onu unutmak, onu bertaraf etmeye yeterdi."

Az ilerde duran bir kapı ardına kadar açıktı. Bu kapıdan içeri girdiğinde arkasında, yakıcı güneşin altında devinip duran gayretkeş çırpınışların neden olduğu bütün sesler uzaklaşmış, loş bir ortamın dinginliği odaya hâkim olmuştu. Başrahip odanın ortasında oturuyordu. O gelince başrahip yanına gelmesi için bir işaret yaptı. Ellerinde çeşitli ot demetleri vardı ve hiç istifini bozmadan bunlarla uğraşmayı sürdürdü.

Yerde oturan rahibin önünde tuğladan yapılmış, masa görevi yapan bir platform vardı. Çarvaka hemen bu masanın karşısına geçip oturdu. Başrahip nihayet onun hakkında duyduklarını anlatmaya başladı ve ondan, tüccarların çok uzun aralıklarla ve bin bir güçlükle gidebildikleri, uzak ama tıpkı kendilerininki gibi kentleri olan uygar bir diyardan gelip, bu topraklarda işsiz bir serseri olarak ne aradığını sordu. Çarvaka da anlatmaya başladı: Onun aradığı bilgelikti. Ama kendi ülkesinin bilgeliğine vâkıf olmaya başladıktan sonra, bilgeliğin ülkesinin topraklarıyla sınırlı olamayacağını, oraya gelen tüccarların söylediklerinden anlamıştı. Uzaklarda bir yerde, kendilerinkinden çok daha büyük tapınakları olan bir ülkeden söz edildiğini duyduğunu ve kendisinin de bu ülkeye gelmek için yola çıktığında başına gelen birtakım talihsizlikler sonucunda bu hale düştüğünü söyledi.

Başrahip, "Yaşının bunca genç olmasına karşın kendi ülkenin bütün bilgeliğine ulaşabildiğine göre, orada bilgeliğin kaynakları sınırlı herhalde," diyerek kendisiyle dalga geçti. Ancak o zaman, anlattığı hikâye içinde rahibe yansıtmadığı zengin olma hayalleri ve ticaret merakı gibi başka arzularını aktarmadan bu ihtiyar tilkiye maval okumanın ne kadar zor olacağını fark etti Çarvaka.

"Bana biraz ülkenden bahset," diye emretti başrahip. Anlaşılan o da bir şeylerin peşindeydi.

Çarvaka kendini toparlayarak, "Biz bir zamanlar neyi nasıl yapacağını bilen bir ulustuk," dedi. "Şimdi tabii ki böyle muhteşem bir halkımız yok. Uzunca zamandır devam eden yozlaşmaya birçok bilgemiz ve tanrımız kafa yormuş ve çözüm yolları aramışlardı. Biz onların izinden giderek toplumumuzu eski güzel günlerine geri döndürmek istiyorduk."

Çarvaka bu sözleri sarf ederken bir yandan da başrahibin yüzündeki ifadeyi kollamaya çalışıyordu. Onun ilgisini neyin çektiğini ve kendisinden ne öğrenmek istediğini çözmeyi umuyordu.

"Ülkende rahip olmak nereden aklına geldi?" diye sordu başrahip.

"Orada tanrılarımız ve bilgelerimiz bütün mesleklerin babadan oğla geçmesinin daha verimli sonuçlar doğuracağını bildirerek bu geleneği bize tavsiye etmişlerdi," dedi Çarvaka.

Rahip Enlilsani, "Anlaşılan sizin bilgeler de, bunları başkasıyla paylaşmaktan pek memnun olmuyorlarmış," diye karşılık verdi.

Başrahibin açık sözlülüğü Çarvaka'yı biraz rahatlatmıştı. Onunla açık konuşmaya karar verdi: "Evet efendim," dedi.

Çizgi: Kadir Yılmaz

"Bizim soylularımız da tıpkı sizinkiler gibi elde ettikleri zenginlikleri başkalarıyla paylaşmaktan pek hoşlanmazlar. Ama bizim rahipler bu dünyada rahat yaşamayı sizinkilerden çok daha risksiz ve basit bir yöntemle elde etmişlerdir. Atalarımız yüzyıllar önce şimdiki ülkemize geldiklerinde, tanrılarını, ilahilerini, kurban törenlerini ve tabii ki halkın, yüreklerinin en karanlık köşelerine gizlenmiş korkularını da beraberinde getirmişlerdi. İlahiler, kurban törenleri ve büyülerin bir tekinin sırrı bile rahipler tarafından halka açıklanmadı. Halk, korkularından kurtulabilmek için bu bilgilere gereksinim duyuyordu. Sonuçta, çiftçinin oğluna çiftçinin korkusu, rahibin oğluna bu gizli sırlar miras kaldı. İşte bu bilgiler en son bana ve benim kuşağıma bırakılmıştı. Biz de yaşamak, hem de rahat ve huzurlu yaşamak için çiftçinin bize sunacakları yiyeceklerle ve diğer armağanlarla hayatımızı idame ettirirken, düşünmemiz için de bol bol vaktimiz oluyordu."

Başrahip, yüzünde küçümseyici bir ifadeyle: "Gerçekten basit bir yöntemmiş," dedi. "Biz, zavallı çiftçilerin bize sunacakları bir avuç hediyeden çok daha fazlasına sahibiz oysa. Ama bir şeyi merak ediyorum: Savaşçılarınız ne yapıyordu bu arada?"

"Savaşçılarımız da vardı tabii ki," diye sözünü sürdürdü Çarvaka. "Savaşçılarımız da kendi sanatlarını çocuklarına aktardılar. Ama ülke o kadar büyük, vahşi ve bakirdi ki, gerçekte böyle bir ülkeye kimse kılıç zoruyla sahip olamaz. Kılıç zoruyla egemenlik kurmaya çalışanlar, sonu gelmez savaşlarda kıyıma uğradılar; onların çocuklarının yazgısı da başka türlü olmadı. Sonra unutmayınız ki, bu toprakları istilalarımızla biz kirletmiştik ve yerli halkın lanetini kazanmıştık. Bizim de akıbetimizin başka fatihler tarafından olmaması için ne ayrıcalığımız vardı? Kılıçla egemenlik kurmaya kalkanlar yıkıcı savaşlar sırasında kırılmaktan kurtulamadılar. Ama biz halktan ve krallardan gördüğümüz saygıyla rahat yaşarız. Bunları yaparken de ülkemizde, bir tek biz kendi içimizde eşit ve özgürüz. Ne liderimiz, ne üstlerimiz var. Sadece büyük bilgelerimizin manevi yönlendiriciliği söz konusu."

"Böyle ilkel bir teşkilatlanmayla ne elde edilebilir ki?" diye sordu başrahip.

"Gerçek bilgelik!" diye yanıt verdi Çarvaka. "Eğer açlığa karşı kendini güvence altına almayı başarıyorsanız ve hak ettiğiniz saygıyı kılıç zoruyla edinmek ve korumak zorunda kalmamışsanız bu bolca sahip olduğunuz zamanı ziyan etmemek için düşünmekle geçirmekten başka nasıl değerlendirebilir ki insan? Yüzlerce yıl içinde birçok seçkin insan açlıktan ve kendilerini oyalayacak günübirlik işlerden kurtulduktan sonra gerçeği aradı durdu. Ama düşünen insan için huzur yoktur, saygıdeğer efendim. Halkımın da çocukluk dönemleri bitip, tanrılara ve bunların kutsal konuşmalarına karşı inancımız, olgunluk çağının karamsar ruhuna yenik düşünce, yeni bir şeyler bulmanın sevinci bu defa çok zor bir yükün altına gireceğimiz hissinin dayattığı kaygıya yerini bıraktı. Bizden önceki bilgelerin buldukları şey sadece bir ilkeydi, daha fazla bir şey değil... Ama bu ilkeye ulaşmak, hoyrat tanrılarla konuşmaktan ve onların kıpır kıpır arzularını yerine getirmekten daha zordu. Başlangıçta bu ilkeye nasıl ulaşacağımızı bilmiyorduk. Sadece sezinliyorduk. Gidilmesi gereken yol, belli ki şimdiye kadar yaptıklarımızın tam tersi bir süreci gerektiriyordu. Ama bu yolu aşmak mümkün olursa evrendeki bütün her şeyin içindeki devinim gücünün kaynağı o ilkeyle özdeşleşir insan. Gerçek güce, dünya üzerindeki en amansız kudrete sahip olur."

Başrahibin birden yüzü asıldı. Ellerinde tuttuğu kurumuş bitkileri tuğla platformun üzerine bıraktı. Sözlerine karşılık tepkisini anlamak için gözlerinin içine baktığında endişeyi gördü bu gözlerde. Birden anladı başrahibin yüzündeki kaygının nedenini: Kudretli bir insanı bilgelikle ilgili sözler ikna edemezse eğer, mutlaka korkuturdu.

Paşa Kızı

1 "Yazık değil mi bu çocuğa, sabah vakti kurtlar kapacak" diyor Bedriye teyze, ablam için. Ablam sabahları sokak köpekleriyle boğuşarak gidebiliyor okula. Annem kızıyor babama, o da sabahları askeri cipiyle aynı yoldan geçiyor. "Götürsene şu kızcağızı sabahları okula" diyor. "Olmaz" diyor babam "olmaz, laf olur sonra". Hayatımız 'af olur'lara bağlı.

2 Hasta olmadığım zaman annem beni çaylara, kermeslere götürüyor. Binbaşı hanımlarının albay hanımlarına, albay hanımlarının general hanımlarına, general hanımlarının ordu komutanının hanımına iltifat etmek, yaranmak için her türlü numarayı yaptıkları sıkıcı toplantılar bunlar. Gerekli ama bu, kocalarının sicilleri hemen hemen buna bağlı.

3 Ablam annemlere kök söktürüyor. Nahif bir kız değil benim gibi, başına buyruk, asi. Üstelik hiç de söylememesi gereken şeyler söyleyerek annemleri zor durumda bırakıyor. Bir gün evimize gelip anneme emirler yağdıran kurmay başkanı hanımına "siz komutan mısınız, komutan karısı mı?" diyor, başka bir gün oldukça şişman olan ordu komutanının hanımına "hamile misiniz, kaç aylık?" diye soruyor. Dayakla, kötekle de uslanmıyor, maymun gibi çevik, zıplıyor gardırobun üstüne, onu oradan indirebilene aşk olsun. Onun bir-kaç arkadaşı var hiç değilse, benim yaşıtım kimse yok. "Paşa'nın torunu musun?" sorusundan nefret etmeye başlıyorum.

4 Lady Di evleniyor. Ordu komutanında var bir tek renkli televizyon. Nasıl olduysa, emir veriyor askerlere, aşağı, bahçeye kuruluyor televizyon. Tüm subay bloğu toplanmış izliyoruz. Ne güzel bir kadın, gelinliği de çok güzel. Ama o karga burunlu adam, Prens Charles hiç de yakışmıyor yanına. Her nedense Lady Di için üzülüyorum. Romantik bir çocuğum ben...

Bırak konağı, şatoya gel ağam

Sevgili Meral Abla (Okay),

Asmalı Konak üstüne yazmadan önce sana defalarca telefon ettim ama ulaşamadım.

Anlaşılabilir bir durum. Biliyorum çok yoğunsun. Yapım şirketinden de hiç yardımcı olmadılar. "Akredite gazeteciler"; yani karşılıklı alışveriş içindeki muteber muhabirler listesinde adım bulunmadığındandır belki. Oysa hayırlı bir iş peşindeydim. İstediğim çok basitti: Başlangıçtan bugüne dizi ye ilişkin basında çıkan haber, söyleşi, yorum dosyasını rica edecektim.

Çok keyifli bir iş çıkacaktı, inan. Muhabbet nereden nereye gelmiş, hep beraber görecektik. Her şeyden önce bir olay, bir karizma nasıl yaratılır, onu görecektik. Başka? "Enformasyon mucizesi" nedir, o çıkacaktı ortaya. Enformasyon dediğin de, mucize dediğin de pazarlama operasyonudur aslında, bunu görecek, belgeleyecektik. Başka? Operasyonun kaynağı, asli aktörü, nesnesi ve öznesi medyadır... o çıkacaktı ortaya ve daha neler, neler...

Dedim ya, hayırlı bir iş peşindeydim. Şu dosya elimde olsaydı, iletişim ve işletme fakültelerinin tüm bölümlerinde, sosyolojide falan ders konusu olacaktınız. Belki lisanüstü; master ya da doktora konusu... Böylece de imajınıza imaj katılacak, sonraki işler için önünüz daha da açılacaktı. Olmadı. Burada olmadı ama ben tiyöyü vermiş olayım, yapılabilir, iyi de olur. Bu kıyağımı unutmayın. Bana gelince, dizi üzerinden medya incelemesi yapacaktım, elimde yeterince kaynak bulunmadığından mecburen yorumcular arasına katılıyorum. Kader utansın.

Eksiğim, fazlam varsa şimdiden affola.

Bizim Hollywood'umuz Kapadokya

Özel Bir Kadın filmini hatırlar mısınız?

Başrollerini Jullia Roberts'la Richard Gear'in paylaştığı nam-ı diğer Pretty Woomen. Gear'in acımasız işbitirici zenginliğini, Roberts'ın ağzında sakız köşebaşında müşteri bekleyen kaldırım yosmalığını falan bir yana bırakın, işin özüne bakın: Kadındır erkeği hayata, gerçeğe, dünyaya döndüren, film bunu söylüyordu.

Bir de Hollywood erbabı hakikaten çok usta hikaye anlatıcısı olduğundan, ustalık denen şey de sırrını aşikar eder gibi yapıp saklamak olduğundan, bil ki söylediğim hikayedir, yalandır, eğlen ama kanma diye de uyarır adamı. Finalinde de bu vardı Özel Bir Kadın'ın.

Peri masalıydı Pretty Women ve tüm dünyada nice genç kıza, nice kadına gözyaşı döktürüp teselli mükafatı sundu.

İşte bizim Asmalı-Basmalı Konak hikayemiz de kurallara mota mot uygun olaraktan çağdaş efsaneler diyarı, Hollywood'u da besleyen New York'ta başladı. Öyleyse, ders 1: Hikayeniz kime ve neye dair, kime yönelik olursa olsun, mutlak ve mutlak "merkez"i gözetmelidir. Ama şöyle ama böyle, bir şekilde dünyanın merkezinden söz etmeli, oraya oraya göz kırpmalısınız.

Niye? Küresel çağdayız çünkü. Malum, ekonomik, siyasal vd. oluşumlardan çok çok önce, bu çağın adı iletişimbilimciler tarafından konulmuştur, 1960'larda. "Küresel Köy", aslen iletişim teknolojisinin mahsulüdür. Önceleri beyazperdeydi köyün penceresi, sinema. Şimdilerde TV ekranı. Bütün pencereler, orasından burasından köy meydanına bakar. Meydan ise New York, Hollywood hattından geçer.

Hasılı, senaristin, yönetmenin, yapımcının falan yaratıcılığı, keyfi, arzusu, kaprisi vs. ötesinde bir durum gereği Asmalı-Basmalı ya da başka bir hikaye Amerikanya hattından geçer. Kurguya ve kurala (bkz: Özel Bir Kadın'daki limuzinli sahneler) uygun yaratıcılık şudur ki, Amerikanya sokaklarını arşınlayan bizim Seymen Ağa da Beyaz Atlı Prens triklerine girer, ilk karşılaşmanın hemen ertesinde.

Türkiye toplumunun üst sınıfından lakin ayrı dünyalardan iki insan Amerikanya'da karşılaşmıştır. Birisi şeherli, İstanbullu, kibar, kültürlü, sanatçı, öteki "Kıro" ama yontulmakta. İşi, durumu, zamanın gereği. Muhtemelen MBA okumaktadır. Manegment Business Admistrastion. İş idaresi diyoruz kısaca. Ya da makbul deyimle işletme.

Kardeşimiz "merkez"de okuyacak, okumalı. Çünkü dededen, babadan, kalma "düzen" şimdiki halde başka takviyeler gerektiriyor. Dede, at sırtında dolaşırdı, baba Mercedes'e binerdi, onlardan mirası devralacak olan JR Ağa (Cunyör oluyor, yani ufaklık- varis ağa) ise jipe biner.

Üç kuşağın binişi gibi giyinişi de farklıdır. Haliyle iş görme, yaşama biçimi, sahası da... Dede Ağa, muhtemeldir ki Osmanlı'dan kalma devlet arazisine konmuştur, zilliyet yoluyla. Baba Ağa, ekme biçmenin ve ufak tefek ticaretin yanına üç dört işkolunu daha katmıştır. JR Ağa ise al satın, kaçakçılığın yanına yatırım işletmeyi, hepsinden önemlisi "finans yönetimi"ni dahil edecektir. Bunun ilmini alacak ki konağı çekip çevirsin, soyu, asaleti, gücü, statüyü, serveti sürdürsün, arttırsın.

Ağzında altın kaşıkla doğmuş JR Ağam işbu sebeplerden Amerikanya sokaklarını, cafelerini arşınlar arşınlamasına da

bir ufak, amma ve lakin iflah olmaz, aşılamaz kusuru vardır: Esmer-kara derilidir. Yani, öteki ırktan. Beyaz, şehirli değil. Toprak adamı. Basbas bağırıyor teni, "Ben köylüyüm, ben köylüyüm" diye. Para, caka falan nafile işte o noktada. İkinci sınıfsın yavrum.

Ol sebepten ilahi kural gereği Seymenime bir Bahar gerekir, onu beyazların diyarına taşıyacak. Hem orada (Amerikanya'da), hem burada (Türkiya'da), her yerde.

İlahi kuraldır bu, evet. Bakınız Hollywood'un dünyayı kasıp kavuran Love Sotry'sine, yakın zaman versiyonu Bodygoard'ına. Zengin yoksul, zenci beyaz, efendi uşak... Hollywood da kendisi yaratmadı, elinin altında, başucunda buldu ilahi kuralı. Ezel ebed bütün hikayeler ayrımın, farkın, sınıfın önce altını çizer, sonunda da üstünü!.

Yine bkz: Asmalı-Basmalı Konak'ımızda da Seymenim'in hoppa ve de cahil (genç anlamında) kızkardeşi düşman (kanlı, lakin iş gereği müttefik) ailenin oğlu tarafından tecavüze uğrayınca, konağın emektar yanaşmasının oğlu tarafından kalben ve fiilen himayeye alınacaktır. Evlenirler. Başta arıza; asalet gittttti. Finalde mutlu son.

Yine bkz: Seymenim bir gençlik gafletiyle konağın terütaze hizmetçisine dalıvermiştir. Yine mi tecavüz diyeceksiniz? Yok canım, tövbe; lütuf, lütuf. Ömür boyu minnettardır, iştahlı, isteklidir Ağasına gaflet gecesinden dolayı. Ağa da eşek değil ya, himayesinde tutup himmetini eksik etmeyecektir bir seferlik eylemli, sonrası ömür boyu cariyesinden.

Başka şeyler yazacaktım ya klişeler bırakmıyor ki yakamı. Sıkıldım, keselim bu bahsi. Yoksa şimdi Sümbül Hanım'la Ali Bey faslı da gelecek ki, "düşman aile - ebedi ve imkansız aşk" motifi, bayar yani.

Seymenim Seymenim, yağız, maço, layt Seymenim

Harbiden söyleyeyim, bitiyorum bu Özcan Deniz'e. Düzlüğünden dolayı. O kadar düz ki, bodoslama gidiyor ve "arıza" oluyor, her sözü, işi, hareketi. Dizideki muhteşem performansına ilişkin görüşleri sorusuna verdiğiği yanıtla bir kez daha bitirdi beni, hayran bıraktı: "Bazılarıyla adım aşk dedikolarına karıştığında, reddedip 'ne işim olur onunla' diyen insanlar ne düşünüyorlar, en çok onu merak ediyorum".

Ne buyurulur? Yerden göğe haklı ve söylediğinden, farkında olduğundan daha da haklı. Ah şu kupür dosyası elimde olsaydı, bunu belgeleriyle ortaya koyardım. Mankenler, şarkıcılar, oyuncular, izleyiciler dünyasındaki hatun kişilerden önce, onları teşvik edercesine Seymen tipine vurulup biten genç, genç irisi kadın (ve de entelektüel) kalem erbaplarını hatırlıyorum.

Onlar dizideki Bahar'ın yerine kendilerini koyuyorlardı galiba. Yağız atın (kıronun) yularını elinde tutan kraliçeliktir arzulanan. Sıkıştığında fiziksel gücü başvurmaktan geri durmayan, yaban, şimdiki zaman şövalyesidir Seymen'in şahsında arzulanan. Kraliçemiz az buçuk mürekkep yalamıştır. Şehirli, aktenlidir, buradan gelir üstünlüğü. Sevdiği adamın hoyratlığı, hoşluğuyla fırtınalı denizlere yelken açacak, gücü hep elinin altında hissedecek, gereğinde tekme tokat çılgın sevişmeler yaşayacaktır... Tuttuğunu koparan adamın şiddet yüklü sevgisini hep üstünde hissedecektir, falan.

İşte bu ilahi kuraldır ki, Asmalı Basmalı'da Bahar'ı Seymen'e havale eder. Kıl âşık Yaman'a tercih edilir yağız, maço Seymen. Bahar'ın ellerinde laytlaşacaktır tabii ki, kıvamınca. Öyle ki Bahar'ın özendirmesi, Seymen'in onayıyla ağa kendi öz ablasıyla başgöz edecektir karısının ezeli ve ebedi aşığını. Teselli mükafatı.

Görüyorsunuz, yine klişelere çıkıyor işin ucu ve ben daralıyorum.

Şunu da söyleyip kapatalım bu bahsi: Ekran karşısında Baharlaşan kadınlar, Seymenim Seymenim diye inleyip durdular. Adam haklı değil mi yani dün 'ne işim olur onunla' diyenlerin ne düşündüğünü merak etmekte, sormakta?

Aristo der ki...

Bundan 2500 sene evvel yaşayan Aristo tiyatroyu, "kuşkunun iradi olarak bir süreliğine askıya alınması" olarak niteler; yani oyun süresince. TV üzerinden konuştuğumuza göre, dizi süresince diyelim. İnanmak, eğlenmek, kuşkuyu, soruyu, sorunu askıya almak üzere kullanırsın iradeni. Bu bir.

Ve aynı Aristo buyurur ki, "Tiyatroda iki tür seyirci vardır: Biri iyi eğitilmiş soylu baylardan oluşur; ötekiyse aşağı uğraşları olan kimseler, parayla çalışan işçiler ve benzerleri gibi avam takımından. Bu ikinci sınıfın dinlenmesi için de yarışmalar ve gösteriler düzenlenmelidir. Fakat bunların zihinleri çarpılmış, doğa durumundan uzaklaşmış olduğu için, uyumlarında kuraldan sapmalar ve melodilerin tonunda doğaya aykırı abartmalar vardır. Onun için tiyatro yöneticilerinin bu sınıf dinleyicilere çekici gelen müzik türünü kullanmalarına göz yummak gerekir."

Benim daha bir şey söylememe gerek var mı?

Var: Aristo'nun sözünü ettiği iki tür seyirciden ilki, ekran karşısında tasfiye olmuştur. Herkes yukarıda anlatılan ikinci sınıftandır. Hikayeler, anlatılış, gösteriliş tarzı tamamen şu "zihinleri çarpılmış" vaziyete göredir.

O takıma ilişkin hikayenin evrensel formülü şudur: "Dün gece şatoda birisi kontesi becerdi. Ama kim?"

Şundan dolayı bu formul mecburidir:

1) "Dün gece, şatoda, birisi..." Bu tiyatronun "üç birlik" diye adlandırılan kuralıdır: Yer, zaman, şahıs belli olacak; zihinler çarpılmış ya, karışık hikayelere kafaları basmaz.

2) "kontesi..." Hikayenizde asalet olacak mutlaka; kendilerinde olmayan şeyi arzular avam takımı.

3) "becerdi." Hikayenizde seks olacak; kendi yaşadığı şeyin başkalarınca nasıl yaşandığına takmışlardır kafayı.

4) "Ama kim?" Merak, mecburidir. Merak kediyi öldürür.

Ekran layığınızı versin e mi!

Kuru Temizleme

Ona, karıma, Mine'ye, onu, karımı, Mine'yi aldattığımı söylemeden yaşamaya daha ne kadar devam edecektim? Bu konu aklıma geldikçe kendimi küçücük, cansız bir ev gibi hissediyordum. Aklımı başımdan atamıyordum. Şurup gibi tatlı bir ilişkimiz vardı başlarda. Canına okuduk yıllar geçtikçe. Evleneli yirmi yıla yakın olmuştu, Şarlo o yıl ölmüştü. Mine'yi kimlerle, evet kimlerle aldattığımı şöyle bir gözlerimin önünden geçirmeye çalıştım.

Bir arkadaşımız evini yeniliyordu. Eski koltuk takımlarını bize vermeyi teklif etti ve biz de kabul ettik. Çalıştığı için anahtarı komşusuna bırakmıştı. Karşı komşu Serap Hanım'la ilişkim arkadaşımın evinde başladı. Onun eskileri bizim evi yeniledi. Arkadaşımızın komşusu beni. Bu karımı ilk aldatışımdı. Sonrası geldi.

Serap hiç deniz görmemişti. Bardak dışında su görünce korkanlardandı. Fakat yatakta mükemmel bir uyum sağlamıştık. Benim evli olduğumu bilmesi sorun yaratmıyordu. Aksine daha kolay, sorumluluk istemeyen bir ilişki yaşanıyordu. Birbirimizi istedikçe görüyor sonra ne arıyor ne de soruyorduk. Bir defasında sürpriz yapıp habersiz gitmiştim. Serap'ın arkadaşları evdelerdi. Kalkmak üzerelerdi. Ne diyeceğimi pek kestiremedim. Serap toparlamaya çalıştı. Sıkıntılı bir sessizlik yaşadık. Rüzgâr öyle kuvvetli esiyordu ki, balkondaki mangal kömürü poşetinin sesi sürekli salondaydı. Ben de onların arkasından çıktım. Ters istikamette yürümeye başladım. Adımlarımın arası gittikçe açıldı, ben gittikçe hızlandım. Bütün dünyanın onu, karımı, Mine'yi aldattığımı bildiğini zannettim. Ayağımı yere basar basmaz çekip hemen diğer adımımı atıyordum. Adeta yere basmıyor da dokunup kalkıyordum. Uçuyordum. Uçuyordum. Eve kondum sanki. Nefes nefeseydim. Terlemiştim. Soluklarım anlaşılmaz cümleler gibiydi. Kendimi dinlendirmeliydim. Ortalığı toplamaya karar verdim. Belki bulaşıkları da yıkasam olanları aklımdan uzak tutabilecektim. Güvensiz olmaya başladığı için bu ilişkiyi bitirmeye karar verdim.

Son aldatışım yeni taşındığımız evin kuru temizlemecisiyleydi. Kapıcıya yakınlarda kuru temizlemeci olup olmadığını sordum. "Kuru temizleyici, kuru temizleyici" diye yineledi düşünürken. "Mesnevi'de manavın karşısında, yufkacının böğründe" dedi. Dükkâna girerken sokaktaki çocuklar ilk küfürlerinin provalarını yapıyorlardı. Kuru temizlemecideki kadın çok alımlıydı. Kısa sürede karımın elbiseleri yüzünden kolay ahbap olduk. Ben yeni evimizi home ofis gibi kullanmaya başlamıştım. Karım yeminli mali müfettişti. Başlarda mesafeliydik Fatma Hanım'la. Zamanla ısındık. Elbiseleri çırağıyla eve gönderir olmuştu. Bir gün de kendi geldi. O gün olanlar oldu. Şeytanın uzattığı meyveyi yemeye ikimiz de hazırdık sanki. Bu ilişki hâlâ devam ediyor. Arada yaşadıklarımı anlatmaya bile gerek görmüyorum. Mine'ye, karıma, ona onu aldattığımı söylemeden yaşamaya daha ne kadar devam edeceğim?

Dedemlerin kuşağı bankta simit yiyip, halk otobüslerinde yaşlanmıştı. Babamlarınki de farklı değildi. Benim problemlerim biraz farklı duruyorlardı. Sanırım onlar da aldatmışlardı karılarını; babaannemi, annemi. Fakat dedemle babam arasındaki kuşak farkı onları birbirinden fazla uzaklaştıramamıştı. Oysa ben bambaşka bir yerde, bambaşka bir konumda, aynı problemin göbeğindeydim. Aldatmak bir tutku halini almıştı benim için. Mahalledeki kuru temizlemeciyle yatan kaç kişi tanıyordunuz? İşi o kadar abartmıştım ki esnafa kadar vardırmıştım. Sonunu ben de merak ediyordum.

Mine'yi seviyordum. Hatta aldattığım zamanlarda daha çok seviyordum. Anlaşmamız biraz güç oluyordu. "Bulaşığı ben yıkarım" dediğinde anlamanız gereken bulaşığı sizin yıkamanızı istediğiydi. Genellikle kurduğu cümleler tersten anlaşılınca yerini buluyordu. Zaten zor kurulan iletişim böylelikle daha da zorlaşıyordu. Acaba onu aldattığımı biliyor da göz mü yumuyordu? Yok canım hangi kadın bunu yapar!? Beni çok sevdiği için kalbine taş mı bağlamıştı yani? Aramızdaki soğukluğu seziyordu. Fakat elinden bir şey de gelmiyordu. Ayrılsak, Mine eski karım olacaktı. Eski karım deyince kötü, eski arkadaşım deyince iyi anlaşılıyordu, garip.

Artık ikimiz de orta yaşlı sayılırdık. Belki çocuğumuzun olmaması bizi daha genç kılıyordu. Bu yaştan sonra kalkıp ona, karıma, Mine'ye onu aldattığımı itiraf etmek çok da saçma geliyordu bir yandan. Mine'nin vereceği tepkiyi tam olarak kestiremediğime de hayıflanıyordum. Hem suçlu hissediyordum hem de aynı suçu işlemeye devam ediyordum. Kendimi zor bir durum karşısında itirafa mı hazırlıyordum acaba? Yoksa hafifletici unsurlar mı bulmaya çalışıyordum. Hâlâ tam olarak neler hissettiğimi bilemiyorum. Aldattıktan sonra ne hissedilebilir ki!?

Bir gün Fatma'yla karımın yatağında seviştikten sonra sigaralarımızı içerken, "Ondan boşan ve evlenelim" dedi. Lades! Ben tam itirafı düşünürken bir bu eksikti. "İmkânsız" dedim istemsiz bir nidayla. "Neden imkânsızmış. Beni ondan daha çok arzuladığını kendin söylemedin mi?" "Orası öyle ama Mine'yi seviyorum." Bu lafı yatağımızda başka bir kadınla çırılçıplakken söyleyebildiğime şaşırdım. Fatma sinirlenip kalktı ve apar topar giyinip çıktı. Öylece kalakalmıştım. Bu ilişkinin de sonu geldi galiba diye düşünmeye başlamıştım. Bu düşünce beni biraz olsun rahatlattı. Giyinip aynada yüzüme baktım. Aldattığım pek de anlaşılmıyordu. Aldattığın nasıl belli olurdu ki!?

Akşam Mine geldiğinde hafta sonu bir akrabasının nikâhına gideceğimizi söyledi. "Yeni bir elbiseye para vermek istemiyorum, eski sarı takımımı kuru temizlemeye vereceğim" dedi. Elbiseyi çıkarıp portmantoya asarken, "Sen bırakıver, ben cumartesi alırım," diye seslendi. Bozuntuya vermeden, "Ne gereği var ben alırım," dedim. Mine zaten kuaföre gideceğini ve dönüşte de uğrayıp elbisesini alacağını söyledi. İçime bir kurt düş-

müştü. Konuyu daha fazla uzatsam dikkat çekeceğinden korktuğum için kapattım. Acaba ilişkimizi biliyor mu, sorusu beynimi oyarcasına kurcalıyordu. O gece gözüme uyku girmedi. Mine'nin yatakta dönüp durmamdan bile şüpheleneceğini kuruyordum. Tavandaki çatlaklara baka baka sabahı ettim.

Sabah Mine'yi yolcu ettikten sonra elbiseyi alıp dükkâna gittim. Fatma henüz gelmemişti. Cumartesi alınacağını belirtip çıktım. Eve dönmek istemiyordum, amaçsızca dolaşmaya başladım. Fatma'yla olan ilişkimi bitirmek istemesem de artık tehlikeli bir hal aldığını görebiliyordum. Kendimi ikna edecek tek sebebim benimle evlenmek istemesiydi. Bu durum daha önce de başıma gelmişti. Önce biraz oyalamış, yalanlar söylemiş, sonra da o ilişkiyi bitirmiştim. Fakat ona, kuru temizlemeciye, Fatma'ya yalan söylemek kolay değildi. Daha doğrusu oyalayıcı yalanları yutacak biri değildi. En iyisi konuşup bu ilişkiyi bitirmek gibi görünüyordu. Bir ilişki konuşup nasıl bitirilirdi ki!?

Eve dönünce telefon edip çağırdım Fatma'yı. "Gelemem işim var," dedi. Telefonda konuşulamayacak kadar önemli bir şey söyleyeceğimi, hemen gelmesini söyledim. Bir saat sonra bendeydi. Kahvelerimizi içerken konuya nasıl başlayacağımı, nasıl bir girişin daha iyi olacağını kestiremiyordum. Sıkıntımın Fatma da farkına vardı. "Ne söyleyeceksen söyle, dükkân bekliyor," dedi. "Ayrılmak istiyorum," dedim. "Karından mı?" dedi. "Hayır senden," diyebildim. Kahve fincanını tabağına bırakırken biraz döktü. Bana bir aşşağılıkmışım gibi bakıp, kapıyı çarparak çıktı. Kapının sesiyle yalnız kaldım. Bu yüzme kapanan kaçıncı kapıydı?

Cumartesi Mine kahvaltıdan sonra kuaföre gitti. Öğleden sonra kapı çaldı. Mine diye beklerken Fatma'nın çırağı karşımdaydı. "Mine Hanım evin anahtarını istiyor, döndüğünde de sizi evde görmek istemiyormuş" dedi, sanki gevrek gevrek gülerek. "O nasıl söz öyle," diyebilmiştim yalnızca. Başımdan kaynar sular ilk defa dökülmüştü. Sonra kendimi toparlayıp, "Geliyorum," dedim. Böyle bir durumda nereye, nasıl gidilirse!?

Dükkâna girdiğimizde karımla kuru temizlemeci -hemen kuru temizlemeci oluvermişti- karşılıklı sigara içiyorlardı. Mine sinirli değil, daha çok kırılmış gibi görünüyordu. Tam Mine derken, "Yüzünü bile görmek istemiyorum bırak anahtarları ve git lütfen," dedi. Sesinde öyle kesin bir hava vardı ki dediği zaten olmuş gibiydi. Ne yapacağımı bilemeden Fatma'ya baktım. Bu arada elim cebime gitmişti bile. "Ondan medet bekleme de ver anahtarları. Eşyalarını alacağın günü sana bildiririm," dedi Mine. Katır tepmiş gibi bir baş ağrısı hissediyordum. Anahtarları verdim. Ellerimiz birbirine temas etti. "Madem onu benden daha çok arzuluyorsun al sana fırsat!" dedi ve kalkıp çıktı dükkândan Mine. Donmuştum, ne diyeceğimi bilmeden kalakaldım. Ona, eski karıma, Mine'ye onu aldattığımı söyleyememiştim. "Otursana," dedi Fatma. Nasıl oturulabilirse!?

Şubat'03 / Kuloğlu Çıkmazı

Eleştirmen Hüseyin Cöntürk öldü

Ataç'ın Uyar'ı öven "Önsöz"ünü okurken gülümsemeden edemedim...

1960'lı yıllarda eleştirmen olarak adını duyurup, ardından uzun bir suskunluk dönemine giren Hüseyin Cöntürk, 22 Haziran 2003'te Ankara'da yaşama veda etti.

Cöntürk, 1918'de İzmir'de doğmuş, inşaat yüksek mühendisi olarak Karayolları'nda uzun yıllar idarecilik yaptıktan sonra emekli olmuştu.

Pazar Postası, **Varlık**, **Türk Dili**, **Dönem** ve **Yordam** dergilerinde yazdığı eleştirilerle dikkat çekti. En üretken olduğu bu dönemde peşi peşine beş kitaba imza attı: **Eleştirmeden Önce** (1958), **Çağının Şairi** (1960), **Turgut Uyar** (1961), **Günlerin Getirdiği Götürdüğü** (Asım Bezirci ile, 1962), **Behçet Necatigil Üstüne** (1964).

Cöntürk'ün, Turgut Uyar eleştirisinin "Giriş" bölümü: "**Dünyanın en Güzel Arabistanı** çıktığı zaman çok sevindim. Çünkü bu kitap biraz geç kalmıştı. İçinde o ana kadar hiç okumadığım bir iki şiirin bulunmuş olduğunu görmek beni ayrıca sevindirdi. Buna karşılık, 1953-4 yıllarında yazılmış bir kaç güzel şiiri kitapta bulamamak beni üzdü. Bence, **Arabistan** bu şiirlerle birlikte daha büyük bir bütün oluyor, ve değeri daha da artıyor. Bu şiirler olmayınca Uyar'ın "kişisel destanı"nı tanımak biraz güçleşiyor. Başkalarını bilmiyorum. Belki onlar yalnız **Arabistan** kitabı ile Uyar'ı anlayabilmiş ve değerlendirebilmişlerdir. Ben bunu elimdeki yardımcı şiirlerle bile başaramadım. Onun için, istemiye istemiye de olsa, yeni ip uçları bulurum umudu ile, **Türkiyem**'i yeniden okumak işine koyuldum.

Bugün **Türkiyem**'i okumak bana iki bakımdan faydalı oldu. Biri, Uyar'ı daha iyi tanımama yaradığı için, öbürü, şiirimizin o zamandan (1952) bu zamana ne kadar geliştiğini gösterdiği için. Ataç'ın Uyar'ı öven "Önsöz"ünü okurken gülümsemeden edemedim: demek o dönemde Uyar'ın şiiri beğenilebilecek bir şiirdi. Başkalarını bilmem ama ben bu kitapta "güzellik" namına pek bir şey bulamadım. Bu, belki de, **Türkiyem**'de O. Veli (O. Rifat-M. Cevdet) devrimlerini henüz henüz sindirmeye başlamış, bir ayağı henüz onların gerisinde olan bir şiir yattığı içindi."

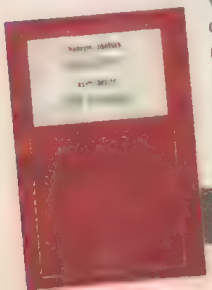

İ. Baştuğ

>Yahya Kebir

Tersten Okumak

Kaçak>

ÖDÜLLERİN ÇİVİSİ

İlk yazım yayınlanalı 20 yıl, son yazım yayınlanalı 19 yıl olmuş. Zaten topu topu iki - üç yayınlanmış yazım var. Ama, bu iki - üç yazı bana yetti. Hemen eş dost beni "eleştirmen" olarak belledi. Eh, bunların çoğu da yazar, çizer ve şair olduğu için de benimle selamı sabahı kestiler. Bu çevreden en son görüştüğüm kişi, çeviri bir kitapla ilgili olarak, herkesin ortasında, "Ey Yahya, sen ne anlarsın şiirden, ne anlarsın Fransızcadan, sana ne eleştiriden!" diye bağırmıştı. Bu tepki de bana yetmiş, yazarlıktan istifa etmiş, sadece okur olarak kalmayı yeğlemiştim. Anlayacağınız bir anlamda erken emekli denilebilecek bir durumdaydım.

İki ay kadar önce, hem çizer hem de şair olan bir genç dostum beni ziyarete gelmişti. Edebiyat olaylarından, yeni çıkan kitaplardan söz ediyoruz. Ağzından az ve öz laf çıkan genç dostum, "Yahya Bey Amca, bu önemli fikirlerinizi niye yazıya dökmüyorsunuz?" diye soruverdi. "Bir kısım medyayı" çok iyi izlediğimi ve yeni çıkan hemen her kitabı okuduğumu söyleyerek beni pohpohlamayı da ihmal etmedi.

Havaya girip, "Nerede yazacağım kardeşim, benim yazımı ne yapsınlar?" deyince de, "Sen yaz Yahya Amca, yayınlanacak dergi hazır!" dedi. Baktım pabuç pahalı, klasik yazar bahanesine başvurdum; "Nasıl bir dergi o bakiyim! Hele bir-iki sayı yayınlayın. Sonra karar veririz!" diye başımdan savdım. Ama Aslan kardeşim kafaya takmış bir kere, iki ay sonra elinde **Kaçak Yayın**'ın iki sayısı ile geldi. "Vedat Türkali, Ahmet Altan, Orhan Pamuk..." diye isimleri saymaya başladı. Artık kıvıracak durum kalmamıştı. 19 yıl sonra yeniden kaleme kâğıda sarıldım. Tabii bir gözüm de kapıda, ilk tepkide yazma işini bırakıp kaçabilirim. Neyse ki artık kimseyle selamım sabahım olmadığı için kolay kolay beni bulup tepki veremezler. Tek umudum bu...

YAPIBOZMAK

Millet olarak kuralları, koşulları sevmeyiz. Rahmetli Turgut Özal'ın "Anayasa bir defa delinmekle bir şey olmaz!" özlü sözü kayıtlara geçeli beri kural bozma, entel deyimle "yapıbozma" çabalarımız olabildiğince hızlandı.

Hatırlayacaksınız, geçtiğimiz aylarda ödüllerin çivisini çıkartma konusunda en büyük ataklardan biri yapılmış ve Türkiye'de şiir adına verilen en önemli ödül olan Behçet Necatigil Ödülü'nde dünyada bir ilk'e imza atılarak "Aileiçi bir ödül" müessesesi oluşturulmuştu. Jüride yer alan baba Hilmi Yavuz, oğul Ali Hikmet'e ödül verilmesine itiraz etmemiş (hangi baba itiraz eder, o da ayrı!), Ali Hikmet'in ödüle aday olan kitabının arka kapağını yazan Füsun Akatlı, ödül konuşmasında "ben onun bebekken altını değiştirmiştim" diyerek yakınlığını belirten Cevat Çapan da oylarıyla bu ödülü desteklemişlerdi.

Bizim bildiğimiz "jüri üyeleriyle birinci dereceden akrabalığı olanlar ödüle aday olmazlar" diye etik bir kural vardır. 2003 Behçet Necatigil Ödülü ile birlikte bu etik kural tarihin çöplüğüne atılmış oldu.

İkinci yapı bozma harekâtı ise yine alanında en önemli ödül olan Sait Faik Hikâye Armağanı'nda gerçekleştirildi. Mehmet Günsur yaklaşık yedi yıl önce yayınladığı **Caïque** (Oğlak Yay., 1995) adlı öykü kitabına dört yeni öykü eklemiş, adını değişitirip **İçeriye Bakan Kim** (Adam Yay,. 2002) yapmış ve yeniden yayınlatmış. Artık kendi mi, yoksa yayınevi mi yolladı bilmiyorum, Sait Faik Hikâye Armağanı'na aday olmuş. Ödül jürisi de bu kitabı ödüllendirmiş. İlk bakışta her şey normal gibi gözüküyor. Tabii ödül şartnamesini gözardı ederseniz. Efendim, ödül şartnamesinde "bu ödül geçen yıl içinde yayınlanan kitaplara verilir", diyormuş. Yani, yeni kitaplara. Peki, Mehmet Günsur'un dört öykü ekleyip, adını değiştirdiği kitabı yeni midir? Bence, genişletilmiş yeni baskıdır. Jüriye göre ise ödül kitabın bütününe değil sadece son dört öyküye verilmiş. Yani kitabın tamamına değil de bir kısmına. Jürinin bu beyanı bile şartnameye aykırı davranıldığını gösterir. Çünkü bu ödül kitaplara verilir. Tek tek öykülere ya da dosyalara değil. Yayınlanmış hikâye kitabı ödülüdür. Bu tartışmalarla ilgili fikrini söyleyen Ferit Edgü, günün önemini Özal'la benzer sözlerle ifade etmiş, "Şartname o kadar önemli değil. Şartname istendiği zaman değiştirilebilir." (**Zaman**, 13.05.2003).

Bazı kötü niyetliler, bu işlemlerin ödül müessesesini tamamen yıkmak amacıyla yapıldığını, diğer ödüllerde de benzer şeyler olacağını, böylelikle ortada saygın ödül kalmayacağını iddia ediyor. Diğer ödülleri bilmem ama Necatigil'de de, Sait Faik'de de en azından şaibe var. Siz isterseniz basının neden bu olayları bu kadar sessiz geçiştirdiğini düşünün. Her şeyin nedenini anlarsınız. Boşuna, "Körler sağırlar, birbirini ağırlar" dememişler!...

ANTOLOJİ SAVAŞLARI

"Yargıtay Onursal Başsavcısı" Vural Savaş, emekli olunca, boş durmamak için olsa gerek, şiirle ilgilenmeye karar vermiş. İlk iş olarak da **Etkilendiğim Şiirler** üst başlığını taşıyan bir güldeste (Bilgi Yay.,) yayınlamış. (Herhalde etkilendiği şairleri açıkladıktan sonra kendi şiirlerini de yayınlamayı planlıyordu.)

"Anayasa Mahkemesi Başkanı" Yekta Güngör Özden emekli olunca benzer şekilde antolojiler yayınladığında seslerini çıkartmayanlar (acaba çifte standart mı var!) Vural Bey'in antolojisine ateş püskürmüşler. Efendim, şairinden izin almadan şiir yayınlamak Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'na göre ağır para cezaları gerektiren bir suçmuş.

Neyse ki savcımız duyarlı. Olay gazetelerin birinci sayfalarına kadar çıkınca Vural Savaş, **Aksamlık**'a (13.06.2003) bir demeç vermiş, "Pişmanım, özür diliyorum" demiş ve Bilgi Yayınları antolojiyi satıştan çekmiş.

Konuyla ilgilenenler "koskoca onursal başsavcı yasaları nasıl bilmez!" diye atıp tutuyorlar ama bu

konuda benim kafam karışık. Çünkü, ünlü bir şairimiz benzer bir iddia ile "benden izin almadan kimse şiirlerimi antolojilerde yayınlayamaz" diyerek bir profesörümüz aleyhinde dava açmış. Ama mahkeme ünlü şairimizi haklı bulmamış. Profesörümüz davada beraat etmiş. Karar şimdi Yargıtay'da inceleniyormuş.

Başka ülkelerde bir şairin ya da yazarın eserini izin almadan basamazmışınız, hukukçular öyle diyor. Yine hukukçulara göre Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda "eğitim ve öğretim amacıyla" antoloji ve derleme yaparken izne gerek olmadığı yazılıymış. Gördüğünüz gibi bu iş çok karışık ve tartışmalı, bakalım kim haklı çıkacak.

"YAZARLIĞI BIRAKIRSAM ROMAN YAZACAĞIM"

Hemen her konuda görüş ileri sürebilen nadir yazarlarımızdan Hıncal Uluç, bir röportajda aynen böyle diyor; "Yazarlığı bırakırsam roman yazacağım". İlk okumada "saçmalamış, roman yazan yazar değil mi?" diye kızabilirsiniz. Ama biraz düşününce bu cümlenin hiç de boşa edilmediğini, boşuna manşete çıkartılmadığını anlarsınız. Çünkü benim bildiğim Hıncal Uluç, aykırı laflar etmeyi sever, ama düşünüp taşınmadan laf etmez. Bu cümle ile romancılarımıza bir mesaj veriyor sanıyorum. "Romancılık, yazarlık değildir!" mi, yoksa "Romancılar yazı yazmayı bilmiyor!" mu demek istiyor. Siz karar verin! Ama iyi bir laf etmediği kesin.

Şimdi böyle bir cümleyi hamamcılar, fırıncılar ya da başka bir meslek grubu için söyleseydi ne olurdu, bir düşünün!.. Hemen Hamamcılar Derneği başkanı çıkar demeç verirdi. Sonra, Hıncal Bey'e faks ve e-posta mesajları yağardı ve ardından da yazı yazdığı gazeteye baskılar yapılır, "Hıncal Uluç bu lafı geri almazsa gazetenizi okumayacağız," denirdi. Peki, romancılar nasıl tepki gösterecek? Romancılar Derneği başkanı olarak örneğin Orhan Pamuk, Hıncal Bey'i protesto edebilecek mi? Çok merak ediyorum!...

KOLTUKTA YATARAK POZ VERMEK

Günlük gazetelerin en önemli edebi köşe yazarlarından Zeki Coşkun bey bir süredir yazarların koltukta yatarak poz vermelerinin ya da poz vermeyi kabul etmelerinin ardında yatan psikolojiyi irdeleyen yazılar yazıyor. Zeki Bey'in yazılarını keyifle okurken sevdiğim şair - öykücülerden Yılmaz Erdoğan'ın bu tür bir pozuyla karşılaşınca adeta çarpıldım. Yılmaz bey, bir koltuğa sırtüstü uzanmış. Üzerinde beyaz bir gömlek, koyu renk bir pantolon var. Bir kolunu aşağı sarkıtmış, diğer kolu ensenine uzanmış, parmakları yakasından içeri girmiş. Ayakları çıplak. Sakalı Cem Yılmazvari. Objektife bakıyor ve kaçınılmaz olarak bu halde iken tarihi bir cümle kuruyor; "Ancak bakire bir kıza âşık olursam evlenirim."

Tabii her türlü sanat paparazisini yakalayan **Hürriyet** bu demeci kaçırmamış. Sonra olanları ise biliyorsunuz sanırım; kadın yazarlar hemen kaleme kâğıda sarıldılar, onları birtakım kadınperver erkek yazarımız da destekledi. Mankenler, şarkıcılar otorite olarak demeçler verdi. Sonuç olarak Yılmaz Erdoğan kardeşimiz lafını geri almak durumunda kaldı, "Bakire kız aramıyorum," dedi.

Tam biz, olay artık noktalanmıştır diye düşünürken Hürriyet, "Erdoğan'ın U Dönüşleri" başlıklı bir haber daha yayınladı. Yılmaz Erdoğan'ın daha önce de söylediği bazı sözleri nasıl geri aldığı örnekleriyle yayınlandı. "Sırtı yere az gelmiş kadını tercih ederim", "sevgilinin arada bir gazını almak gerek" gibi nadide lafların hepsinin sonradan Yılmaz Bey tarafından düzeltildiğini öğrendik.

Şimdi edebiyat çevrelerinde "Yılmaz Erdoğan Anadolu delikanlısıdır. Delikanlıyı koltuğa yatıp öyle poz vermek bozar. Netekim, Yılmaz kardeşimiz de karizmayı çizdirmiş," gibisinden laflar ediliyormuş. Yılmaz Erdoğan'ın büyük bir çoğunluğu Anadolu delikanlısı olan okuyucuları ise, "Bakire kızla evlenmek" arzusunun niye garipsendiğini merak ediyorlarmış. Eh, ne de olsa Anadolu'da "Hijyenik Aşklar" yaşanmıyor. Bekaret de hâlâ en önemli konulardan ve tabii cinayet sebebi. "Türkiye, Yeniköy-Etiler - Beyoğlu üçgeninden ibaret olmadığına göre Yılmaz ağbimiz niye sözlerinin arkasında durmuyor" diye soruyormuşlar. Ben anlatanların yalancısıyım.

FOTOĞRAF YAKIŞIKLIYSA

Yine bir fotoğraf hikâyesi ile devam edelim. Tuna Kiremitçi'nin ilk romanı **Git Kendini Çok Sevdirmeden** (Doğan Kitapçılık) pek fazla tantanaya, kampanyalara gerek olmadan, sessiz sedasız on binlerce okuyucuya ulaşmış.

Biliyorsunuz, yazarlarımızın çoğunun ve onların etkisinde kalan yayınevlerimizin kanısına göre ilan kampanyası olmayan, billboard'lara çıkmayan, aynı gün beş televizyon kanalında canlı yayında konuşmayan yazarın kitabının satma şansı yok!.. Teori bu!.. Şimdi edebiyat çevreleri tüm teorileri yerle bir eden bu başarının nedenlerini çözmeye çalışıyormuş.

Çözüme ulaşmaları da zor olmamış. Tuna Kiremitçi, genç, yakışıklı ve efendi görünümlü biri imiş. Genç kızlarımız Kürşat Başar'dan boşalan bu yer için çoktandır yeni bir yazar arıyormuş. Tuna Kiremitçi çektirdiği yakışıklı fotoğrafları ile, röportajlardaki efendi hali ve "ensesine vur, lokmasını al" bakışları ile bu tahtı elde etmeyi başarmış.

Her şeyin fotoğraftan ibaret olduğunu sananlara Zeki Coşkun Bey gerekli cevabı verecektir, ama zahmet edip romanı okumayan, Tuna Kiremitçi'nin neyi nasıl anlattığını araştırmayanlar yine yanılacaktır. Evet, yazarımız yakışıklı, efendi ama aynı zamanda doğru nabzı da yakalamış. İş fotoğrafla olsaydı, zamanında profesyonel fotoğrafçılara pozlar verip, kırmızı ayakkabılar giyip binlerce dolarlık kampanyalar düzenleyenler de başarılı olurdu. Demek ki zarf kadar mazruf da önemli.

>İbrahim Baştuğ

gibi yaşamak

Maymuncuk

Gibiler eksenindeki kısırdöngüye girememişsen, gibiler ülkesinde geçirdiğin her saat, varlık mücadelesidir. Gerekli durumda, gerektiği "gibi davranmayı" bir türlü beceremiyorsan vay haline.

benim iki ülkem var: İçinde yaşadığım ülke ve içimde yaşayan ülke. Birincisinin coğrafi sınırları belli. İkincisini ise her gün yeniden kurarım. İçinde yaşadığım ülkenin hukuki ve siyasal tanımları belli ve müdahaleme kapalıdır... İçimde yaşayan ülkede ise tam tersi geçerli. Her şey, her an değişebilir. Yalansız bir çift göz yeter, içimde yaşayan ülkenin anayasasını silbaştan yazmaya.

Bazen anlamakta zorlanırım, bazen anlatmakta... Anlamış gibi davranamam, anlatmış gibi rahatlayamam! Bütün tanımların ve anlamların birbirine girdiği anlardır bunlar. İki ülke de anlamsızlaşır. İki ülkede yaşayan herkesin yüzü grileşir, sesler tınısını yitirip aynılaşır... Kimsenin bir diğerinden farkı kalmaz. Kimse gerçekte yaşamıyordur da "yaşıyormuş gibi" yapıyordur. Bu "ara ülke"nin adını Gibiistan koydum.

Gibiistan'da herkes "yaşıyormuş gibi" yaptığı için, hiç kimse yaşamıyordur gerçekte. Her şey ve herkes anlamını yitirmiş, anlamsız genellemeler, modalaşan klişeler ağızdan ağıza dolaşmaktadır. Kimse kendi olamaz bir türlü. Doğruyla yanlış arasında fark kalmamıştır. Gerçeklik, durduğunuz yere, oturduğunuz koltuğa göre anlam değiştirir. Bir söz, bir davranış kalıbı, bir reklam filmindeki espri, bir saç kesimi, bir kitap, bir şarkı aniden moda olur. Grileşen yüzlerin arkasında bir kafa gizlidir. Hissederim bunu, ama kimseye söyleyemem. Söylesem de anlamı yoktur bilirim.

O, kalabalığın "kafa"sıdır. Gibiistan adlı ülkedeki vasatın kafası... Sokakta "cool"dur, işyerinde "brain storm", politikada "concensus"... Televizyonda "prime time", müzikte "hit", kitapta "bestseller"... Gecekondu sahibi olmak için solcu, devlette memuriyet kapmak için sağcı, cennette hurileri kucaklamak için dindar, askeri cuntalarda etliye sütlüye karışmıyor izlenimi vermek için mukaddesatçı gibi görünür... Kendine ait bir dün ve dünya tasavvuru olmadığı için akışkandır. Kendini tanımlayamadığından, içinde varlık göstereceği bir dünyayı hayal bile edemez. Provokatiftir. Provokasyona açık olma halinden, sonuna kadar yararlanır: "Namusu uğruna" cinayet işler, arabasıyla adam öldürür ve bunu "sarhoşluğuna" verip "sevimli" görünmeye çalışır; üstelik el konan sürücü belgesini geri almak için her kademedeki bürokratın yardımını isteme yüzsüzlüğünü kendine hak görür. "Vatanını sevdiği, bir çakıl taşını kimseye vermeyeceği" için komşusunu işgal "hakkı"ni kullanır. Komşusunu işgal hakkı üzerinden seçim propagandası yaptığı bile görülmüştür. İşine geldiği zaman "suskun çoğunluk", işine gelmediği zaman "derin birey"dir. Zoru sevmez, sıkıştığı durumda kertenkele gibi kuyruğunu ortada bırakıp kaybolma yeteneğine sığınır. Sonra da "ağıt" yakıp "kahraman" ilan eder, savaş meydanında bırakıp kaçtığı "şehit" kuyruğu.

Maymuncuktur. Çilingirlerle ve hırsızlarla ilişki içindedir. Çilingir; kapıda her kalışımızın büyük kurtarıcısı! Çilingirin açamayacağı kapı yoktur. Hırsız ise çilingirin gayrı meşrusu. Kendimizi açılan kilidin yerine koyalım; anahtarımız, alışık olduğumuz üzre içimizdeki mutad boşluğu doldurur, vuslat gerçekleşir, ten ve tin bütünlüğüyle açılır kapılar ardına kadar... Oysa ucu kıvrık bir demirin hoyratça içimizde döndürülüp durması var bir de... İç burkulması!

Maymundur. Yüzüne giymeye çalıştığı "gülünç" ifadeleri, kaba taklitçi el kol ve beden hareketleriyle desteklemeye yeltenmesi yok mu, sevimli olmaya çalışırken itici duruma düşer. Çırpındıkça batar, battıkça çırpınır. Ama asla vazgeçmez. Kılıktan kılığa girer.

Kuşaktan kuşağa aktardığı "temel sezgi" şudur: Bir anahtar yalnızca kendi kilidini açar, oysa maymuncuğun açmayacağı kilit yoktur. Hiçbir zaman açıkça ifade edilmeyen bu "gizli ilke"nin söylevi ise tam bir, "her kilide anahtar olma ideolojisi" üzerine kurulur. Söylevi, ideolojiye dair hiçbir ilkeyi ele vermez. Söylevini "ideolojisiz görünme" üstüne kurduğu gözlenir: "Herkes, her şey kötü, bir sen iyisin! Kimsin lan sen? Bir sen misin akıllı? Tek namuslu sen misin dingil! Peygamber misin, ümmetini düşüneceksin! Sana mı kaldı lan dünyayı kurtarmak? Ne kaçırıyorsun insanın keyfini? Allah'ın manyağı, biz bilmiyor muyuz o senin dediklerini? Aç gözünü de bak, senden başkası kaldı mı, çatlak ses çıkaran? Tasını akan suyun altına tutmazsan dolar mı? Önce kendini kurtar oğlum! Kendine faydası olmayanın kime ne faydası olur!"

Bunları kalabalık ortamlarda söylediği de görülür ama ikinci tekil zamiri şaşırtmasın, bu söylevi daha çok bir dua gibi kendi kendine mırıldanır. Çünkü yaşamını "gibi"ler üstüne kurmuştur. Ne tek başına bir dünya kurabileceğinin farkındadır, ne de bir sıfata dayandırılmamış bir anlam imkânının! "Falanca gibi olmak" ya da "filanca gibi olmamak"... Yazık ki "gibi"nin tek başına bir anlamı yoktur. "Gibi" iki kavram arasında benzetmeye dayalı ilgi kuran bir ilgeçtir (edat) o kadar.

Gibiler eksenindeki kısırdöngüye girememişsen, gibiler ülkesinde geçirdiğin her saat, varlık mücadelesidir. Gerekli durumda, gerektiği "gibi davranmayı" bir türlü beceremiyorsan vay haline.

ibastug@yahoo.com

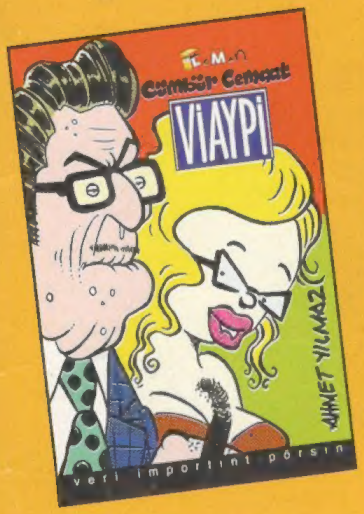

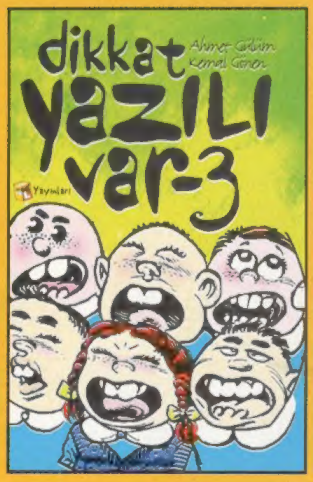

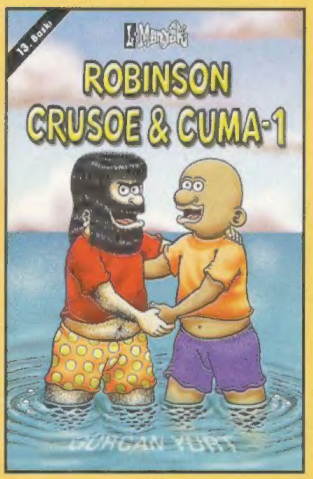

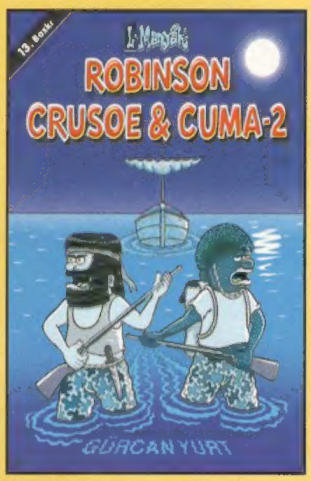

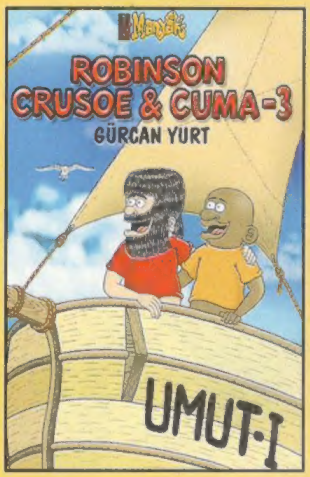

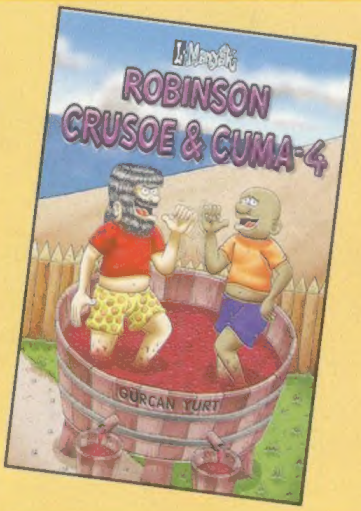

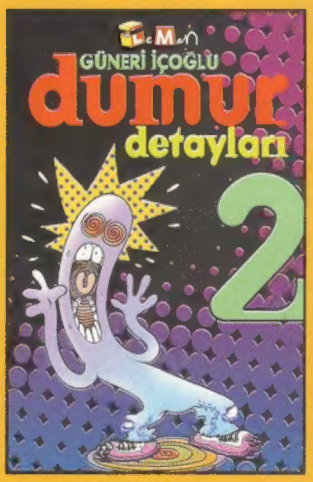

LeMan
YAYINLARI

kitapçılarda

LeMan
YAYINLARI

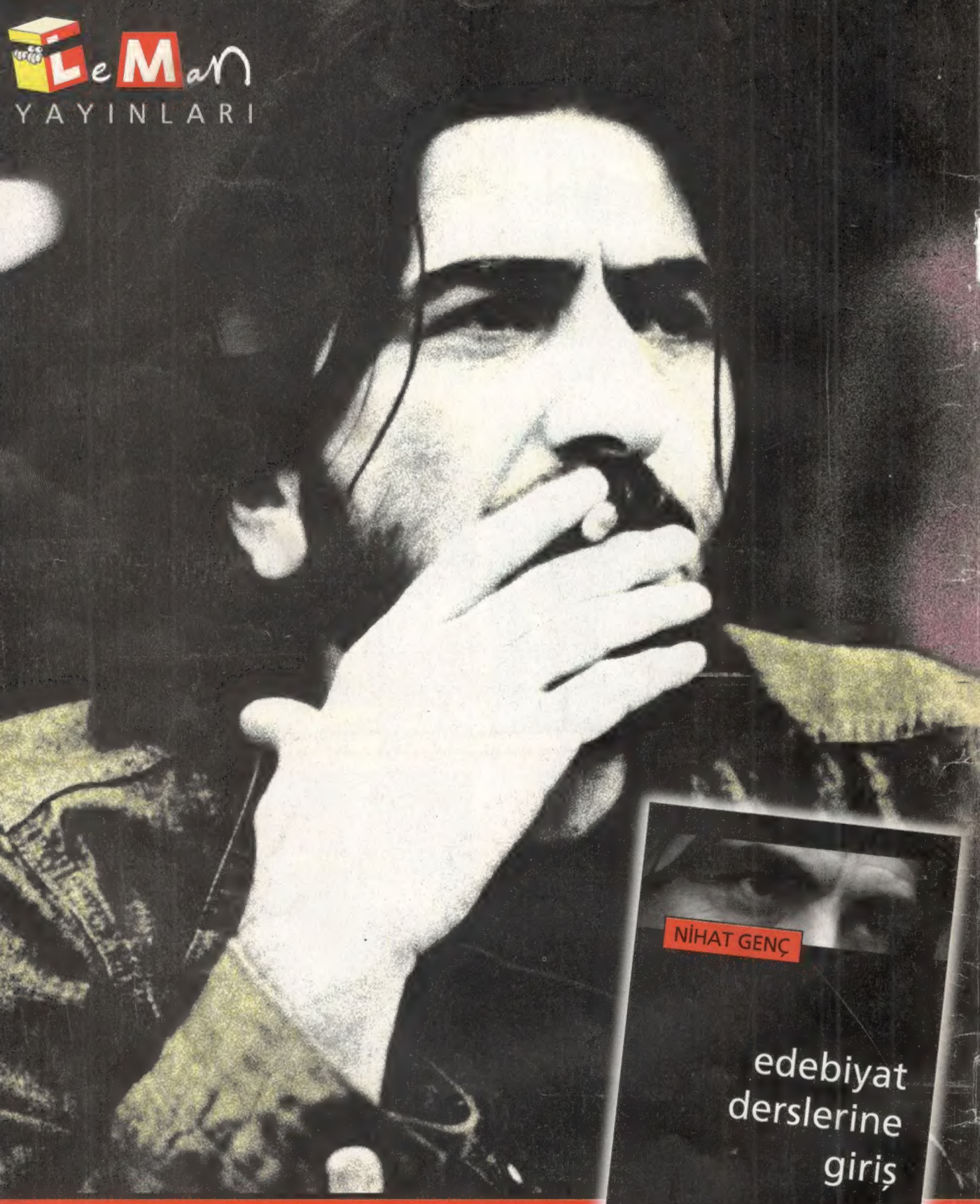

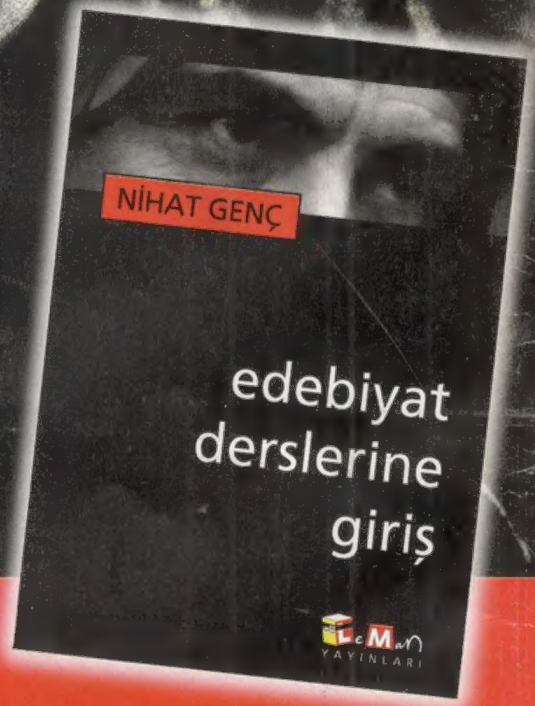

NİHAT GENÇ
edebiyat derslerine giriş